

Monitor zelftesten in onderwijs en kinderopvang

Eindrapport

Benjamin Bremer, Jorick Mijnans, Margot Oomens,
Sjerp van der Ploeg (Oberon)
Alexander Krepel, Judith Conijn (Kohnstamm Instituut)

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
1.1	Aanleiding en onderzoeksvragen	5
1.2	Onderzoeksaanpak, doelgroepen en respons	6
2	Kinderopvang	11
2.1	Informatievoorziening	11
2.2	Beschikbaarheid en distributie	13
2.3	Preventief gebruik zelftesten	15
2.4	Ervaren opbrengsten zelftesten	23
3	Basisonderwijs.....	26
3.1	Informatievoorziening	26
3.2	Beschikbaarheid en distributie	28
3.3	Preventief gebruik zelftesten	29
3.4	Ervaren opbrengsten zelftesten	35
4	Speciaal (basis)onderwijs.....	37
4.1	Informatievoorziening	37
4.2	Beschikbaarheid en distributie	38
4.3	Preventief gebruik zelftesten	39
4.4	Ervaren opbrengsten zelftesten	45
5	Voortgezet onderwijs	48
5.1	Informatievoorziening	48
5.2	Beschikbaarheid en distributie	51
5.3	Preventief gebruik zelftesten	52
5.4	Risicogericht gebruik zelftesten.....	62
5.5	Ervaren opbrengsten zelftesten	65
6	Voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs.....	68
6.1	Informatievoorziening	68
6.2	Beschikbaarheid en distributie	71
6.3	Preventief gebruik zelftesten	72
6.4	Risicogericht gebruik zelftesten.....	80
6.5	Ervaren opbrengsten zelftesten	83
7	Middelbaar beroepsonderwijs.....	86
7.1	Informatievoorziening	86
7.2	Beschikbaarheid en distributie	88
7.3	Preventief gebruik zelftesten	89
7.4	Ervaren opbrengsten zelftesten	100
8	Hoger onderwijs	103
8.1	Informatievoorziening	103
8.2	Beschikbaarheid en distributie	105
8.3	Preventief gebruik zelftesten	106
8.4	Ervaren opbrengsten zelftesten	117
	Bijlage 1 Wegingsfactoren	121
	Bijlage 2 Positieve geteste mensen	123
	Bijlage 3 Aantal bestelde zelftesten via SURF.....	124
	Bijlage 4 Uitkomsten Flitspanel.....	125
	Bijlage 5 Uitkomsten TeacherTapp.....	128

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en onderzoeksvragen

Medio april 2021 is gestart met het beschikbaar stellen van zelftesten voor alle scholen voor primair en voortgezet onderwijs, voor instellingen voor middelbaar beroepsonderwijs en voor hoger onderwijs en voor kinderopvangorganisaties. Het doel van het gebruik van zelftesten is om een besmetting met het coronavirus onder personeel en in een deel van de sectoren ook leerlingen/studenten zo snel mogelijk te signaleren om daarmee verspreiding van het virus zoveel mogelijk te voorkomen. Daarmee zijn zelftesten voor de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Sociale Zaken Werkgelegenheid (SZW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) een middel om de continuïteit van het onderwijs te waarborgen en de veiligheid rondom scholen, onderwijsinstellingen en kinderopvangorganisaties te vergroten.

In alle sectoren zijn de zelftesten bedoeld voor preventief gebruik. Bij preventief testen gaat het om regelmatig (2x per week) thuis testen door personen zonder klachten. Daarnaast worden de testen in het voortgezet onderwijs ook risicogericht ingezet. Risicogericht testen wordt ingezet als er een besmetting met het coronavirus op school bekend is. Contacten met een laag risico op besmetting (zogenaamde categorie 3 contacten) kunnen zich op school (begeleid) testen. Het afnemen van een zelftest is altijd vrijwillig.

De ‘testvorm’ (preventief of risicogericht) en de levertermijn verschillen (deels) per sector.

- *Kinderopvang (ko)*: kinderopvangorganisaties die op hetzelfde adres als een (basis)school gevestigd zijn, hebben de zelftesten vanaf half april ontvangen via de school. De overige kinderopvangorganisaties hebben de zelftesten vanaf begin mei ontvangen, waarbij de bezorging op houderniveau is. Op basis van een inschatting van het aantal personeelsleden per organisatie, ontving elke organisatie eenmalig voor elk personeelslid een doos met 25 zelftesten. Dit was in principe voldoende voor twee keer per week testen tot aan de zomer (een periode van circa 12 weken). Gastouders hebben de zelftesten ontvangen in de tweede week van mei. Zij ontvingen een doos met 16 zelftesten, hetgeen voldoende is voor twee keer per week testen voor een periode van circa 8 weken. Een gastouder die geen testen wilde ontvangen, had tot en met de eerste week van mei de mogelijkheid dat door te geven. Daarnaast hadden gastouders ook de mogelijkheid om de zelftesten achteraf terug te sturen. De zelftesten in de kinderopvang zijn bedoeld voor preventief testen.
- *Basisonderwijs (bo), speciaal basisonderwijs (sbo) en speciaal onderwijs (so)*: scholen hebben vanaf half april zelftesten ontvangen. De zelftesten zijn bedoeld voor preventief testen door personeel. Elke school heeft eenmalig per personeelslid een doos met 25 testen ontvangen, hetgeen voldoende is voor twee keer per week testen tot aan de zomervakantie. Medio mei hebben de meeste scholen de testen ontvangen. Vanaf tweede helft mei is er een aanvraagmodule beschikbaar, waarin scholen een aanvraag kunnen doen voor extra zelftesten wanneer er in de eerste levering onvoldoende testen waren geleverd.
- *Voortgezet onderwijs (vo) en voortgezet speciaal onderwijs (vso)*: scholen hebben de zelftesten ontvangen vanaf half april. In eerste instantie waren de zelftesten bedoeld voor preventief testen door personeel en voor risicogericht testen door personeel en leerlingen. Sinds half mei kunnen ook leerlingen zich preventief testen. De scholen ontvangen elke twee weken zelftesten. Vanaf

tweede helft mei is er een aanvraagmodule beschikbaar waarin het mogelijk is extra testen aan te vragen of een levering te annuleren.

- *Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)*: de zelftesten zijn vanaf begin juni beschikbaar en zijn bedoeld voor preventief testen door personeel en studenten. De distributie van de testen vindt plaats op twee manieren. De eerste optie is dat personeelsleden en studenten de testen zelf kunnen bestellen via een landelijk portal, nadat hun instelling zich hierbij heeft aangemeld. Per aanvraag kunnen momenteel vier testen besteld worden. Bij deze eerste optie ontvangt de onderwijsinstelling daarnaast tweewekelijks een basisvoorraad zelftesten voor incidenteel gebruik. Bij de tweede optie worden de zelftesten geleverd aan de onderwijsinstelling die deze vervolgens verspreidt aan personeel en studenten.
- *Hoger onderwijs (ho)*: vanaf begin mei zijn de zelftesten beschikbaar. Deze zijn bedoeld voor preventief testen door personeel en studenten. De distributie gebeurt op dezelfde manier als in het mbo. In de maand mei was het nog niet mogelijk om iedere student of personeelslid direct twee testen per week te kunnen laten uitvoeren, omdat er nog onvoldoende testen beschikbaar waren. Het verzoek aan studenten en medewerkers was daarom om te starten met één test per week.

Onderzoeksvragen

Het ministerie van OCW heeft een monitor uit laten voeren die een breed beeld op diende te leveren van de inzet van zelftesten in het onderwijs en de kinderopvang. Dit brede beeld heeft betrekking op de volgende onderzoeksvragen:

1. Hoe oordelen directies/houders, personeel, leerlingen en studenten over de informatievoorziening?
2. Hoe oordelen directies/houders, personeel en studenten over de beschikbaarheid van zelftesten en de organisatie rondom zelftesten?
3. In hoeverre maken personeel en leerlingen/studenten gebruik van de verstrekte zelftesten?
 - a. Op grond van welke argumenten worden zelftesten wel/niet gebruikt?
 - b. In welke situaties maken ze gebruik van zelftesten (preventief, risicogericht, bij klachten) en hoe vaak?
 - c. Hoe ziet het begeleid risicogericht testen in het vo eruit (met bijzondere aandacht voor pro en vso)?
4. Wat zijn de ervaringen van schoolleiders, personeel en leerlingen met het gebruik van zelftesten?
5. Wat zijn de ervaren opbrengsten van het gebruik van zelftesten?

1.2 Onderzoeksaanpak, doelgroepen en respons

Voor het onderzoek hebben we verschillende doelgroepen benaderd. In onderstaande tabel geven we per sector een overzicht van de doelgroepen en de manier waarop we de data bij deze doelgroepen hebben verzameld.

Tabel 1.1 Overzicht dataverzamelmethode per sector, naar doelgroepen

Sector	(School)leiding	Personeel	Onderwijsvolgers
Kinderopvang	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vragenlijst houders ▪ Interviews 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vragenlijst personeel (pedagogisch medewerkers, gastouders) 	Niet van toepassing
Primair onderwijs (bo, sbo en so)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vragenlijst schoolleiding (<i>steekproef</i>) ▪ Interviews 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vragenlijst personeel (<i>steekproef</i>) ▪ Flitspanel ▪ TeacherTapp 	Niet van toepassing
Voortgezet onderwijs (incl. pro en vso)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vragenlijst schoolleiding (<i>populatie vestigingen</i>) ▪ Interviews 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vragenlijst personeel ▪ Flitspanel ▪ TeacherTapp 	Vragenlijst leerlingen
Middelbaar beroepsonderwijs	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vragenlijst bestuur ▪ Interviews 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vragenlijst personeel ▪ Flitspanel 	Vragenlijst studenten
Hoger onderwijs (hbo en universiteiten)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vragenlijst bestuur (<i>steekproef</i>) ▪ Interviews 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vragenlijst personeel ▪ Flitspanel 	Vragenlijst studenten

De dataverzameling met behulp van vragenlijsten vond plaats in juni en juli. We bespreken hieronder per sector de dataverzameling en de respons onder de doelgroepen.

Kinderopvang

In totaal zijn 2942 houders in de kinderopvang en 550 gastouderbureaus benaderd voor deelname aan het onderzoek, aan de hand van contactgegevens die zijn verstrekt door het ministerie. De houders en gastouderbureaus zijn via email benaderd om een vragenlijst in te vullen en een vragenlijst te verspreiden onder hun personeel.

- *Vragenlijst houders*: Deze was bestemd voor de directie en de locatiemanagers of voor andere personen binnen de organisatie die verantwoordelijk zijn voor het zelftesten. Het gaat hier om de houder en (regio)directie van een kinderopvangorganisatie, locatiemanagers, en houders en bemiddelaars van een gastouderbureau (hierna genoemd: houders). Deze vragenlijst is ingevuld door 504 respondenten (14%). Hiervan waren 118 werkzaam bij een hoofdkantoor van een kinderopvangorganisatie, 194 op een dagopvang of buitenschoolse opvang en 71 bij een gastouderbureau.
- *Vragenlijst personeel*: Die was bestemd voor alle pedagogisch medewerkers die in de organisatie werken ofwel de gastouders die bij het gastouderbureau staan ingeschreven. Deze vragenlijst is ingevuld door 2346 respondenten. Hiervan waren 887 respondenten werkzaam als pedagogisch medewerker in de dagopvang of buitenschoolse opvang (hierna genoemd: personeel), en 1459 respondenten werkzaam als gastouder. Aangezien het aanvragen van testen anders verloopt voor personeel en voor gastouders, worden uitkomsten voor deze twee groepen apart weergegeven.

We hebben verder interviews gehouden met 11 verschillende houders/locatiemanagers in de kinderopvang. De respondenten werden zo uitgekozen dat er variatie was in het type opvangorganisatie (wat betreft opvang aanbod en omvang) en variatie in de tevredenheid met betrekking tot zelftesten. Er werden interviews gehouden met: drie houders van gastouderbureaus, drie houders/locatiemanagers van een buitenschoolse opvangorganisatie, één houder/locatiemanager van een dagopvanginstelling en vier houders van een opvangorganisatie die dagopvang en buitenschoolse opvang biedt. Drie van de

dagopvang- en buitenschoolse opvangorganisaties bestonden uit één enkele locatie, drie organisaties uit 2 tot 9 locaties en twee organisaties uit meer dan 20 locaties.

Primair onderwijs

In het primair onderwijs hebben we voor de basisscholen (bo) een steekproef van scholen getrokken en voor de scholen voor speciaal (basis)onderwijs (s(bo)¹ de populatie benaderd. Bij het bo hebben we bij de steekproeftrekking rekening gehouden met de steekproef van de *Periodieke Peiling COVID-19* om te voorkomen dat scholen op min of meer hetzelfde moment twee keer benaderd werden. In totaal zijn 2000 bo-scholen en 313 sbo/so-scholen benaderd voor deelname aan het onderzoek, aan de hand van contactgegevens die zijn verstrekt door het ministerie. De contactpersonen zijn via email benaderd om een vragenlijst in te vullen en een vragenlijst te verspreiden onder hun personeel.

- *Vragenlijst schoolleiders*: Deze was bestemd voor de schoolleider of voor andere personen binnen de instelling die verantwoordelijk zijn voor het zelftesten. Deze vragenlijst is ingevuld door 371 respondenten in het basisonderwijs (19%) en 74 respondenten in het speciaal (basis)onderwijs (24%).
- *Vragenlijst personeel*: Deze was bestemd voor al het personeel dat op de school werkt (dus zowel onderwijzend als onderwijsondersteunend personeel). Deze vragenlijst is ingevuld door 1100 personeelsleden in het basisonderwijs (afkomstig van 244 scholen) en 415 personeelsleden in het speciaal (basis)onderwijs (afkomstig van 61 scholen). Er is in de analyses gecorrigeerd voor (kleine) afwijkingen in de leeftijdsverdeling van de responsgroep ten opzichte van de populatie (zie bijlage 1).

Verder zijn 308 personeelsleden in het primair onderwijs die deel uitmaken van het Flitspanel² ondervraagd met een hele korte vragenlijst. Dat was voornamelijk bedoeld om in een vroeg stadium (week 23) al een aantal vragen te kunnen voorleggen (over testbereidheid en redenen daarvoor) om OCW snel van eerste informatie te kunnen voorzien (zie bijlage 4). Datzelfde geldt voor 237 leraren die begin juli via TeacherTapp³ enkele vragen hebben beantwoord (zie bijlage 5). We hebben daarnaast interviews gehouden met 10 schoolleiders in het primair onderwijs (8 basisonderwijs, 2 speciaal onderwijs) verspreid over het land en deels geselecteerd op basis van beantwoording van vraag of ze wel of niet gebruik maken van zelftesten.

Voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs hebben we ook gebruik gemaakt van bestand met contactgegevens voor distributie van zelftesten dat is verkregen via OCW. Dat bestand is vervolgens opgeschoond door dubbele mailadressen te verwijderen en vervolgens ontbrekende mailadressen gezocht op internet. Daardoor hebben uiteindelijk iets minder vestigingen benaderd dan het aantal in de populatie: 1197 vestigingen van vo-scholen en 475 vestigingen van vso of pro-scholen. De contactpersonen zijn via email benaderd om een vragenlijst in te vullen en een vragenlijst te verspreiden onder hun personeel en onder hun leerlingen.

- *Vragenlijst directies/schoolleiders*: Deze was bestemd voor de schoolleider/directeur of voor andere personen binnen de instelling die verantwoordelijk zijn voor het zelftesten. Deze vragenlijst

¹ Scholen die zowel speciaal onderwijs als voortgezet speciaal onderwijs aanbieden, zijn benaderd bij het voortgezet onderwijs.

² Flitspanel is een medewerkerspanel van en voor de publieke sector en wordt beheerd door ICTU (BZK). Leden van het Flitspanel werken mee aan onderzoek naar actuele vraagstukken over werken in de (semi)publieke sector, HRM en werkgeverschap. Het panel wordt gebruikt door diverse ministeries en A&O-fondsen.

³ TeacherTapp is een smartphone-applicatie waarmee degenen die de app hebben geïnstalleerd (in dit geval medewerkers in po) elke dag gevraagd wordt drie meerkeuzevragen te beantwoorden die aansluiten bij de dagelijkse praktijk of de actualiteit. In Nederland wordt TeacherTapp beheerd door het Expeditieteam Lerarenagenda, dat onderzoek doet naar adaptief vermogen in navigeren naar toekomstbestendig leraarschap en via NRO wordt gefinancierd.

is ingevuld door 271 respondenten in het voortgezet onderwijs (23%) en 104 respondenten in het voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs (22%).

- *Vragenlijst personeel*: Deze was bestemd voor al het personeel dat op de school werkt (dus zowel onderwijzend als onderwijsondersteunend personeel). Deze vragenlijst is ingevuld door 3118 personeelsleden in het voortgezet onderwijs (afkomstig van 202 scholen) en 933 personeelsleden in het voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs (afkomstig van 89 scholen). Er is in de analyses gecorrigeerd voor (kleine) afwijkingen in de leeftijdsverdeling van de responsgroep ten opzichte van de populatie (zie bijlage 1).
- *Vragenlijst leerlingen*: Deze was bestemd voor alle leerlingen van de school en is ingevuld door 7528 leerlingen in het voortgezet onderwijs (afkomstig van 73 scholen) en 216 leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs (afkomstig van 17 scholen). Er is in de analyses gecorrigeerd voor afwijkingen in de verdeling over de vo-schooltypen (vmbo vs. havo/vwo) van de responsgroep ten opzichte van de populatie (zie bijlage 1).

Verder zijn 426 personeelsleden in het voortgezet onderwijs die deel uitmaken van het Flitspanel⁴ ondervraagd met een hele korte vragenlijst. Dat was voornamelijk bedoeld om in een vroeg stadium (week 23) al een aantal vragen te kunnen voorleggen (over testbereidheid en redenen daarvoor) om OCW snel van eerste informatie te kunnen voorzien (zie bijlage 4). Datzelfde geldt voor 293 leraren die begin juli via TeacherTapp⁵ enkele vragen hebben beantwoord (zie bijlage 5). We hebben daarnaast interviews gehouden met 10 schoolleiders in het voortgezet onderwijs (6 regulier voortgezet onderwijs en 4 praktijkonderwijs of voortgezet speciaal onderwijs) verspreid over het land en deels geselecteerd op basis van beantwoording van vraag of ze wel of niet gebruik maken van preventief dan wel risicogericht zelftesten.

Middelbaar beroepsonderwijs

In het mbo zijn alle 62 mbo-instellingen benaderd voor deelname aan het onderzoek. Hiervoor is gebruik gemaakt van een bestand met de contactpersonen voor de distributie van de zelftesten. Deze contactpersonen zijn benaderd met het verzoek om:

- De *vragenlijst voor bestuur* in te vullen en deze voor de zomervakantie door te sturen naar anderen binnen de organisatie die verantwoordelijk zijn voor het beleid en implementatie rondom zelftesten. De vragenlijst bestuur was dus naast bestuurders ook bedoeld voor coördinator(en) of andere personen binnen de onderwijsinstelling die op beleidsmatig of op operationeel niveau verantwoordelijk zijn voor het zelftesten (hierna allen aangeduid als: bestuurders). In totaal 40 bestuurders verdeeld over 32 onderwijsinstellingen hebben de vragenlijst bestuur ingevuld.
- De *vragenlijst voor personeel* door te sturen naar het personeel van de onderwijsinstelling, rechtstreeks via e-mail of via berichten in nieuwsbrief, op intranet of website. 201 personeelsleden hebben deze vragenlijst personeel ingevuld, verdeeld over 12 onderwijsinstellingen. Uitkomsten op deze vragenlijst zijn gewogen op leeftijdsklasse om een representatiever beeld te schetsen (zie bijlage 1).
- De *vragenlijst voor studenten* door te sturen naar de studenten van de onderwijsinstelling, rechtstreeks via e-mail of via berichten in nieuwsbrief, op intranet of website. 361 studenten hebben deze vragenlijst studenten ingevuld, verdeeld over 9 onderwijsinstellingen. In de responsgroep zaten relatief weinig studenten die een entreeopleiding of basisberoepsopleiding (niveau 2) volgen. Daarom zijn de uitkomsten op deze vragenlijst gewogen om een representatiever beeld te schetsen (zie bijlage 1).

⁴ Zie voor nadere informatie over Flitspanel bij primair onderwijs.

⁵ Zie voor nadere informatie over TeacherTapp bij primair onderwijs.

Verder zijn 307 personeelsleden in het middelbaar beroepsonderwijs die deel uitmaken van het Flitspanel⁶ ondervraagd met een hele korte vragenlijst. Dat was voornamelijk bedoeld om in een vroeg stadium (week 23) al een aantal vragen te kunnen voorleggen (over testbereidheid en redenen daarvoor) om OCW snel van eerste informatie te kunnen voorzien (zie bijlage 4). We hebben daarnaast interviews gehouden met 5 verschillende bestuurders/coördinatoren in het mbo. Deze respondenten waren allen onderdeel van het coronateam op de instelling, of verantwoordelijk voor de uitvoering van het coronabeleid op locatie. Een aantal van de geïnterviewden was ook betrokken bij de regionale pilots die eerder dit jaar plaatsvonden.

Hoger onderwijs

In hoger onderwijs hebben 8 onderwijsinstellingen via het ministerie van OCW aangegeven bereid zijn om mee te doen aan dit onderzoek (4 hogescholen en 4 universiteiten, verspreid door Nederland). Op deze onderwijsinstellingen zijn de contactpersonen benaderd met het verzoek om:

- De *vragenlijst voor bestuur* in te vullen en deze voor de zomervakantie door te sturen naar anderen binnen de organisatie die verantwoordelijk zijn voor het beleid en implementatie rondom zelftesten. De vragenlijst bestuur was dus naast bestuurders ook bedoeld voor coördinator(en) of andere personen binnen de onderwijsinstelling die op beleidsmatig of op operationeel niveau verantwoordelijk zijn voor het zelftesten (hierna allen aangeduid als: bestuurders). Deze vragenlijst is ingevuld door 11 respondenten verdeeld over 4 onderwijsinstellingen.
- De *vragenlijst voor personeel* door te sturen naar het personeel van de onderwijsinstelling, rechtstreeks via e-mail of via berichten in nieuwsbrief, op intranet of website. 557 personeelsleden hebben deze vragenlijst ingevuld, verdeeld over de 8 onderwijsinstellingen.
- De *vragenlijst voor studenten* door te sturen naar de studenten van de onderwijsinstelling, rechtstreeks via e-mail of via berichten in nieuwsbrief, op intranet of website. 551 studenten hebben de vragenlijst ingevuld, verdeeld over de 8 onderwijsinstellingen. Aangezien de respons op universiteiten hoger was dan op hogescholen, zijn de uitkomsten op deze vragenlijst gewogen op onderwijstype (hbo of wo) om een representatiever beeld te schetsen (zie bijlage 1).

Verder zijn 657 personeelsleden in het hoger onderwijs die deel uitmaken van het Flitspanel⁷ ondervraagd met een hele korte vragenlijst. Dat was voornamelijk bedoeld om in een vroeg stadium (week 23) al een aantal vragen te kunnen voorleggen (over testbereidheid en redenen daarvoor) om OCW snel van eerste informatie te kunnen voorzien (zie bijlage 4). We hebben daarnaast interviews gehouden met 2 bestuurders/coördinatoren in hbo en 3 bestuurders/coördinatoren in het wo. Deze respondenten waren allen onderdeel van het coronateam op de instelling, of verantwoordelijk voor de uitvoering van het coronabeleid op locatie. Een aantal van de geïnterviewden was ook betrokken bij de regionale pilots die eerder dit jaar plaatsvonden.

⁶ Zie voor nadere informatie over Flitspanel bij primair onderwijs.

⁷ Zie voor nadere informatie over Flitspanel bij primair onderwijs.

2 Kinderopvang

2.1 Informatievoorziening

We hebben houders, directies en locatiemanagers van kinderopvangorganisaties en gastouderbureaus (hierna genoemd: houders) gevraagd welke informatiebronnen over zelftesten zij hebben gebruikt en wat hun oordeel daarover is. Uit de tabel hieronder blijkt dat verreweg de meeste houders de bronnen (zeer) duidelijk vinden.

Tabel 2.1 *Sinds enige tijd zijn er zelftesten beschikbaar voor de kinderopvang. Welke informatiebronnen hierover heeft u gebruikt en wat is uw oordeel over deze bronnen? (houders, n=504)*

	Niet gebruikt	Ze er onduidelijk	Onduidelijk	Duidelijk	Ze er duidelijk
Brieven van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	10%	1%	1%	75%	24%
Website www.zelftestenkinderopvang.nl	42%	1%	2%	74%	22%
Handreiking zelftesten in de kinderopvang	15%	1%	5%	71%	23%
Helpdesk van de overheid	62%	3%	10%	75%	12%
Veel gestelde vragen over zelftesten en antwoorden daarop	53%	1%	5%	77%	18%
Informatie vanuit de brancheorganisatie	23%	1%	4%	72%	24%

De overheid heeft informatie beschikbaar gesteld om gastouders en personeel te informeren. Aan de houders is gevraagd welke informatiebronnen zij daarvoor hebben gebruikt en als zij een bron gebruikt hebben, wat hun oordeel is met betrekking tot de bruikbaarheid. Nagenoeg alle houders voor wie de bron van toepassing was, vinden de bronnen die zij gebruikt hebben (zeer) bruikbaar.

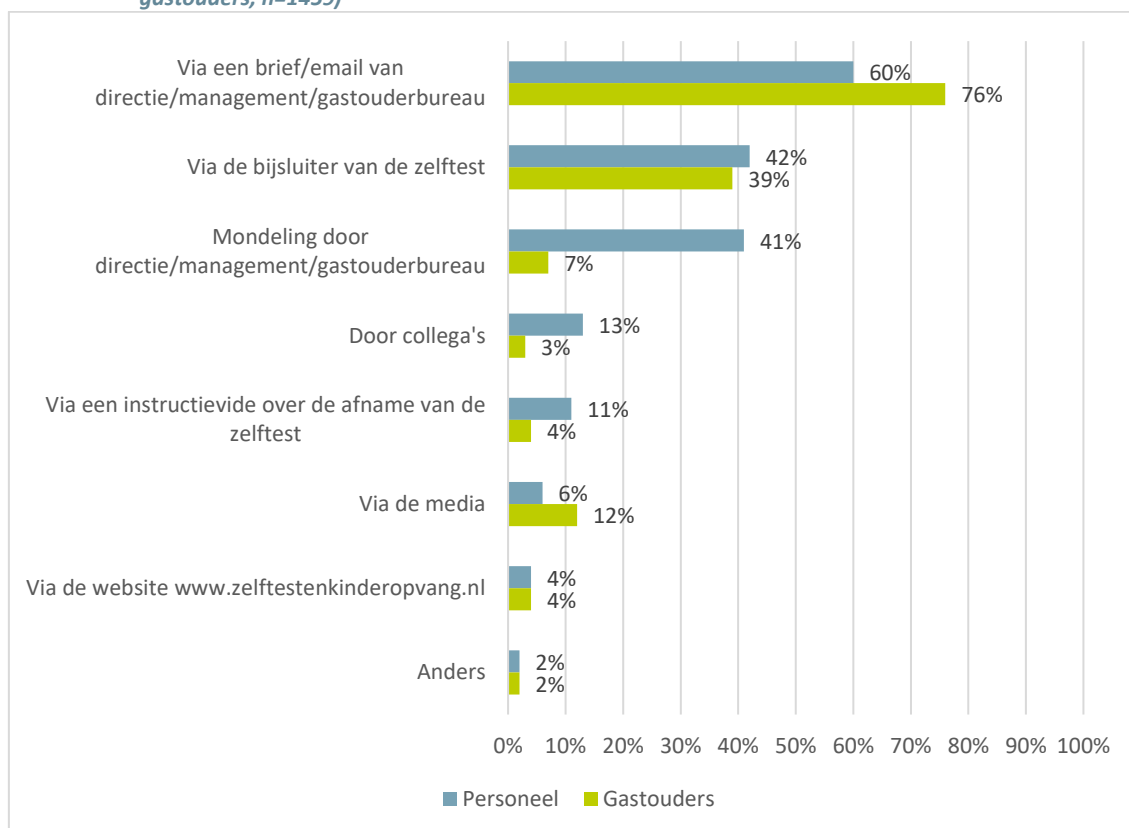
Tabel 2.2 *De overheid heeft tevens informatie beschikbaar gesteld om personeel te informeren. Welke informatiebronnen heeft uw organisatie gebruikt en wat is uw oordeel over de bruikbaarheid? (houders, n=504)*

	Niet gebruikt	Ze er onbruikbaar	Onbruikbaar	Bruikbaar	Ze er bruikbaar
Stappenplan preventief testen voor medewerkers en gastouders	16%	1%	1%	73%	26%
Brief met belangrijke informatie over zelftesten Roche	28%	1%	5%	73%	22%
Brief aan gastouders met praktische informatie zelftesten (alleen gastouderbureaus)	17%	0%	0%	64%	37%

Aan personeelsleden (werkzaam bij een dagopvang of buitenschoolse opvang) en gastouders is gevraagd op welke manieren zij geïnformeerd zijn over het afnemen van zelftesten. Personeelsleden en gastouders zijn allebei het vaakst geïnformeerd via een brief of e-mail van het bestuur. Alle geïnterviewde houders in de kinderopvang geven aan informatie doorgestuurd te hebben van de GGD/overheid en/of zelf een informatiebrief te hebben opgesteld.

Ongeveer 40% van de personeelsleden en gastouders heeft zich (daarnaast) geïnformeerd middels de bijsluiter van de zelftest. Personeel is ook relatief vaak mondeling geïnformeerd (41%), maar dit gebeurde zelden bij gastouders (7%). Uit de interviews kwam daarnaast nog naar voren dat enkele houders in het kader van keuzevrijheid het belangrijk vinden om expliciet te communiceren dat het gebruik van de zelftesten niet verplicht is en daarom ook niet informeren of het personeel de zelftesten gebruikte. Enkele andere houders informeren juist expliciet bij personeel of ze de testen wel gebruiken.

Grafiek 2.1 Op welke manieren bent u geïnformeerd over het afnemen van zelftesten? (personeel, n=887; gastouders, n=1459)

Vervolgens hebben personeelsleden en gastouders hun oordeel gegeven over de informatievoorziening met betrekking tot een aantal aspecten van de zelftesten (zie Tabel 2.3). Wat betreft de meeste aspecten vond ruim 90% van de respondenten de informatie (zeer) duidelijk. De uitzondering hierop vormde de informatie over de betrouwbaarheid van de zelftesten. Deze werd door 82% als (zeer) duidelijk beoordeeld.

Tabel 2.3 Wat is uw oordeel over de informatievoorziening rondom onderstaande onderdelen van zelftesten? (personeel, n=887; gastouders, n=1459)

	Ze er on dui del ijk	O nd ui del ijk	D ui del ijk	Ze er d ui del ijk	N iet v an t oe p a s s i n g
Informatie over het doel van zelftesten	2%	4%	67%	27%	4%
Instructie over de manier waarop u de zelftest afneemt	1%	3%	65%	31%	9%
Informatie over de manier waarop u de testuitslag af kunt lezen	1%	8%	58%	35%	10%
Informatie over de betrouwbaarheid van de uitslag van zelftesten	4%	8%	65%	17%	10%
Informatie over vervolgacties bij een negatieve uitslag van de zelftest	1%	5%	67%	27%	9%
Informatie over vervolgacties bij een positieve uitslag van de zelftest	1%	3%	66%	29%	9%

2.2 Beschikbaarheid en distributie

In week 18 t/m 28 zijn in de kinderopvang en aan gastouders in totaal 2.500.000 zelftesten geleverd, waarvan 300.000 aan gastouders.⁸ Aan alle houders, personeelsleden en gastouders die aangeven zelftesten te gebruiken is gevraagd hoe tevreden zij zijn over de beschikbaarheid en distributie van de zelftesten (Grafiek 2.2). Voor de meeste aspecten geeft 79-97% van de respondenten aan (zeer) tevreden te zijn.

Relatief zijn houders in de kinderdagopvang en buitenschoolse opvang minder vaak (zeer) tevreden over de manier waarop door kan worden gegeven of er meer/minder testen nodig zijn. Dit is niet onverwacht, aangezien het alleen bij uitzondering mogelijk was om aan te geven dat er meer testen nodig waren. Een relatief lagere tevredenheid van houders zien we ook met betrekking tot de verdeling van testen tussen kinderopvangorganisaties en scholen die in hetzelfde pand gehuisvest zijn.

De interviews met kinderopvanghouders geven inzicht in enkele mogelijke verbeterpunten met betrekking tot de distributie. Twee van de geïnterviewde houders in de dagopvang en buitenschoolse opvang met een tekort aan testen geven aan dat het onduidelijk was of en hoe extra testen bijbesteld konden worden. Beiden hadden tevergeefs veel moeite gedaan om via de overheid toch aan zelftesten te komen. Andere kinderopvanghouders met een tekort aan testen hadden het tekort opgelost door extra zelftesten te kopen bij een drogist of door de dozen op locatie te houden en aan te geven dat ze alleen opgehaald konden worden door personeelsleden die het echt nodig vonden de testen te gebruiken. Bij deze laatstgenoemde organisatie was de testbereidheid volgens de geïnterviewde houder erg laag, mogelijk doordat de testen niet waren meegegeven aan het personeel.

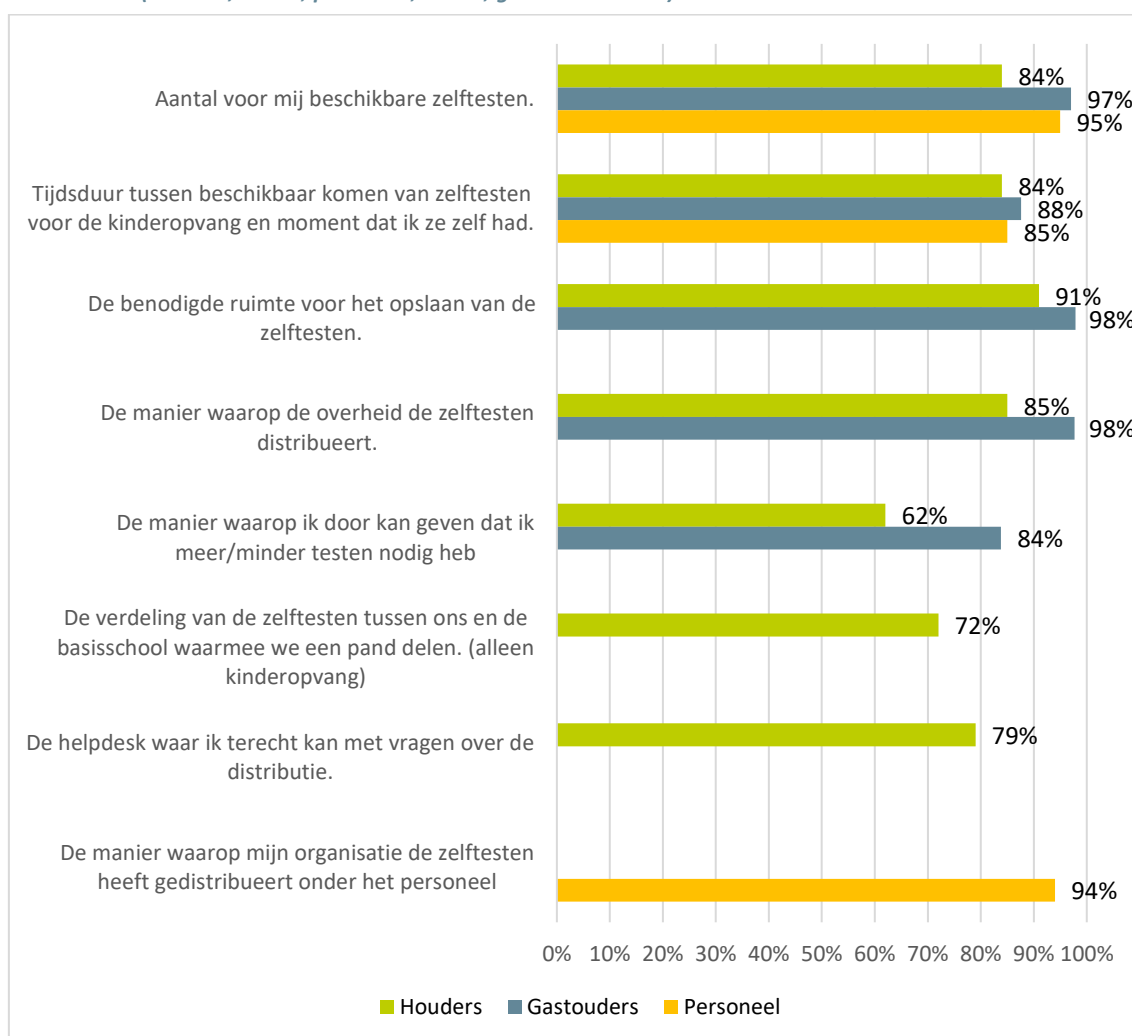
Uit de interviews bleek verder dat niet alleen vast personeel in de dagopvang en buitenschoolse opvang de testen uitgedeeld hebben gekregen, maar bijv. ook stagiaires en vrijwilligers. Dit was soms een oorzaak voor een tekort aan testen. Uit de verschillende interviews met houders van gastouderbureaus bleek dat gastouders over het algemeen erg tevreden waren over de levering en dat het aantal testen

⁸ Exclusief aantal bestemd voor kinderopvangorganisaties die op hetzelfde adres als een (basis)school gevestigd zijn. Deze organisaties hebben de zelftesten ontvangen via de school.
Bron: Operatie Fastlane.

ruimschoots voldoende was. Een kinderopvanghouder van een organisatie met meer dan 90 opvanglocaties vertelde dat ze het onwenselijk vindt dat de zelftesten allemaal op de stoep bij het hoofdkantoor werden afgeleverd en dit één dag van tevoren werd aangekondigd. Gezien het grote aantal testen was het veel werk om de testen te bergen en te verspreiden. Het was volgens haar handiger geweest als de zelftesten direct op locatie werden afgeleverd.

Met twee kinderopvanghouders die in hetzelfde pand gehuisvest zijn als een school zijn interviews gehouden. Beiden merkten op dat het hen niet duidelijk was of ze de testen via school zouden ontvangen; dit was niet expliciet gecommuniceerd. Eén van hen kreeg de testen uiteindelijk niet via school, zoals was aangekondigd in de brief van de overheid, maar moest de testen zelf ophalen via het hoofdkantoor van de kinderopvanghouder.

Grafiek 2.2 Hoe tevreden bent u over de onderstaande aspecten van zelftesten? Percentage (zeer) tevreden⁹ (houders, n=356; personeel; n=642; gastouders=1023)

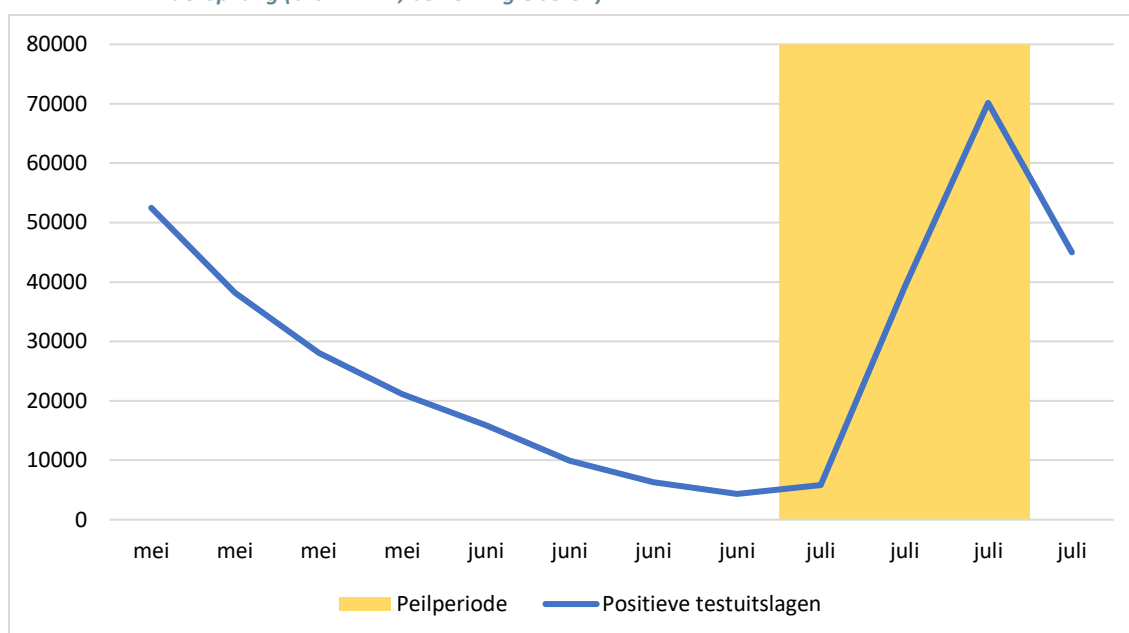
⁹ Bij het berekenen van de percentages in deze grafiek zijn respondenten die 'weet ik niet' hebben geantwoord buiten beschouwing gelaten. De vraag is alleen gesteld aan respondenten die aangeven gebruik te maken van zelftesten.

2.3 Preventief gebruik zelftesten

Testbereidheid preventief testen

Voor de resultaten met betrekking tot testbereidheid is het relevant om inzicht te hebben in de kans op besmetting ten tijde van het onderzoek. Daarvoor zijn in Grafiek 2.3 de positieve testuitslagen per week opgenomen en is de peilperiode aangegeven door middel van het oranje vlak. We zien dat in de aanvang van de peilperiode de besmettingscijfers laag waren maar al gauw begonnen te stijgen, met een piek in de laatste peilweek.

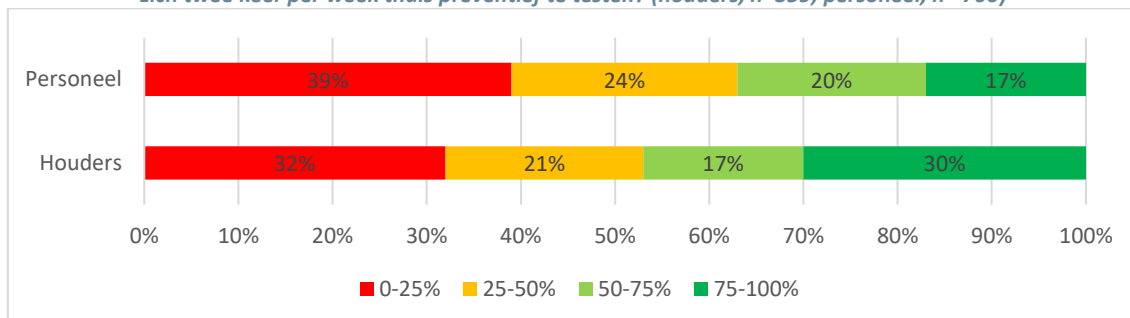
Grafiek 2.3 Positieve testuitslagen bij GGD-testlocaties (landelijk, weekgemiddelde) en peilperiode kinderopvang (bron RIVM, bewerking Oberon)

Aan houders in de dagopvang en buitenschoolse opvang is gevraagd of hun organisatie gebruik maakt van zelftesten. Bijna alle houders (90%) gaven aan hier gebruik van te maken. Vervolgens is aan deze groep houders gevraagd hoe groot ze het aandeel personeelsleden inschatten dat bereid is zich twee keer per week te testen. Ongeveer één derde van de houders schat in dat 75-100% van de personeelsleden zich thuis twee keer per week test, en 47% schat in dat meer dan de helft van de personeelsleden bereid is dat te doen (Grafiek 2.4).

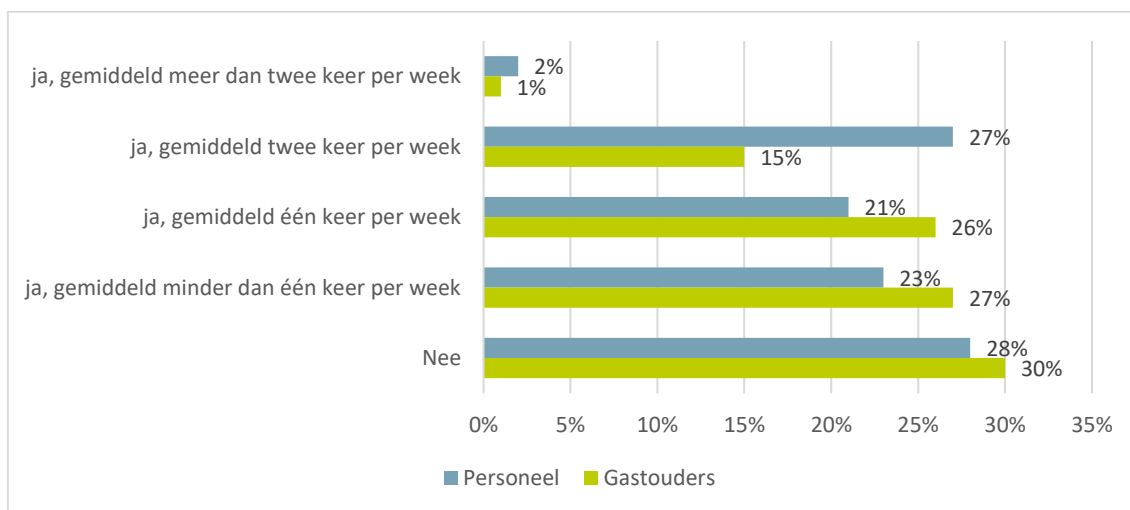
Personeelsleden in de kinderopvang zijn eveneens gevraagd om hier een inschatting van te maken. De inschatting van het personeel is lager dan die van de houders. Slechts 17% van personeelsleden verwacht dat 75-100% van hun collega's zich twee keer per week test, en 37% verwacht dat meer dan de helft van de personeelsleden bereid is om dat te doen.

Grafiek 2.4 Hoe groot schat u ongeveer het aandeel van personeelsleden/ van uw collega's dat bereid is om zich twee keer per week thuis preventief te testen? (houders, n=359; personeel, n= 766)¹⁰

Naast de inschatting van de houders en het personeel, is ook aan het personeel en aan gastouders zelf gevraagd of zij gebruik maken van de zelftesten. In beide groepen geeft ongeveer 30% aan dat zij helemaal geen gebruik maken van zelftesten. Van het personeel gebruikt 29% gemiddeld (minimaal) twee keer per week een zelftest. Bij gastouders ligt dit percentage aanzienlijk lager (16%). Een plausible verklaring, die ook naar voren kwam in de interviews met houders van gastouderbureaus, is de kleinschaligheid van de opvang bij een gastouder. Gastouderopvang wordt vaak geboden aan dezelfde kleine groep kinderen door één enkele gastouder.

Grafiek 2.5 Maakt u gebruik van zelftesten? (personeel n=887; gastouders n=1459)

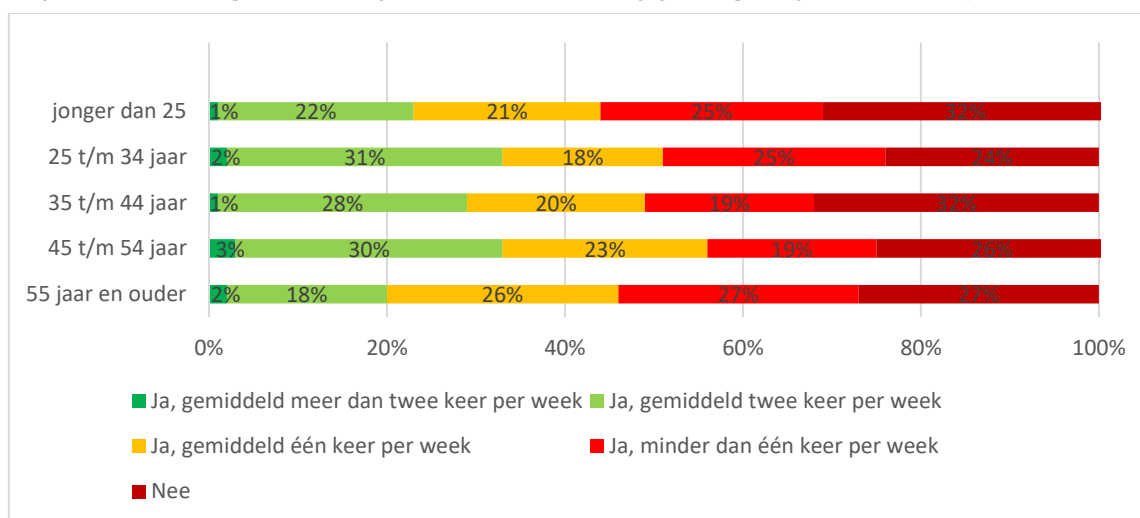
Wanneer we het gebruik van zelftesten uitsplitsen naar de leeftijd (Grafiek 2.6 en Grafiek 2.7), zien we dat gastouders van 35 t/m 44 jaar oud minder vaak aangeven helemaal geen gebruik te maken van zelftesten (22%) vergeleken met de jongere gastouders (37%) en gastouders ouder dan 65 (39%). Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat van de oudere gastouders een groter deel al gevaccineerd is en dat de jongere gastouders zich minder zorgen maken om hun eigen gezondheid. Bij het personeel zien we eenzelfde effect van leeftijd, maar de verschillen tussen de leeftijdsgroepen zijn kleiner.

In de interviews met houders in de kinderopvang is ook uitgevraagd of de testbereidheid in de loop van de tijd is veranderd en wat daarvoor de mogelijke oorzaken zijn. Elk van de drie geïnterviewde houders van gastouderbureaus geeft aan dat de testbereidheid niet lijkt te veranderen. De testbereidheid is

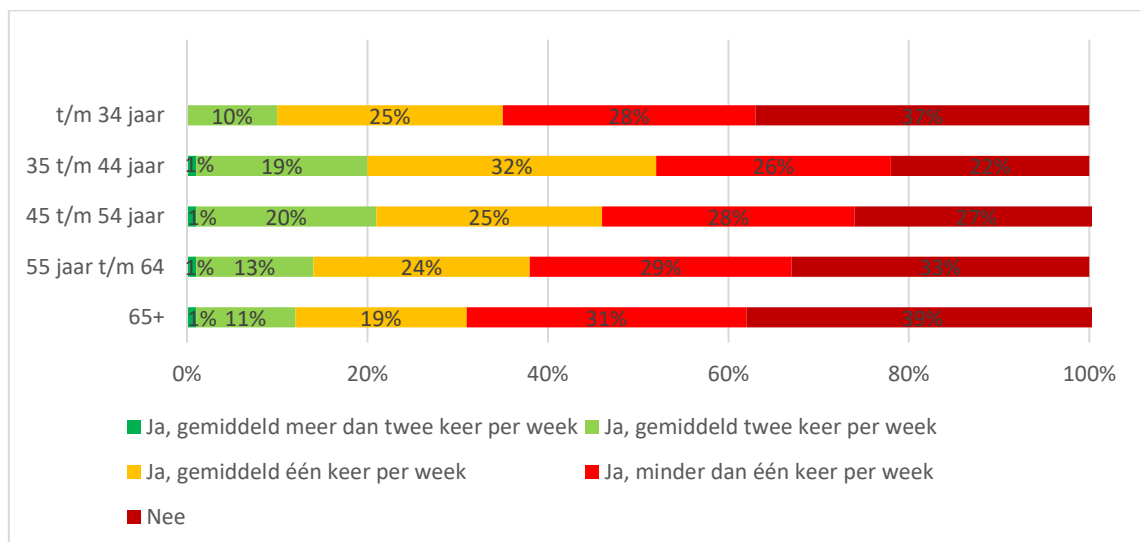
¹⁰ Bij het berekenen van de percentages in deze grafiek zijn respondenten die 'weet ik niet' hebben geantwoord buiten beschouwing gelaten.

volgens twee houders met name afhankelijk van klachten bij ouders of kinderen zoals verkoudheden en niet van stijgende vaccinatiegraad of andere maatschappelijke ontwikkelingen. De meeste houders van overige kinderdagopvanginstellingen geven wel aan dat de testbereidheid in de loop van de tijd gedaald is, o.a. door de hogere vaccinatiegraad en versoepelingen in de maatschappij. Door versoepelingen zouden coronamaatregelen als minder urgent worden ervaren, waardoor mensen minder de noodzaak voelen om gebruik te maken van zelftesten.

Grafiek 2.6 Maakt u gebruik van zelftesten? verdeeld naar leeftijdscategorie (personeel, n=887)

Grafiek 2.7 Maakt u gebruik van zelftesten? verdeeld naar leeftijdscategorie (gastouders, n=1459)

Redenen om wel preventief te testen

Aan alle personeelsleden en gastouders die de zelftesten gebruiken (ongeacht hoe vaak ze dat doen) hebben wij gevraagd waarom ze dat doen (Tabel 2.4). De meest genoemde redenen zijn het snel signaleren van besmettingen en het voorkomen van grote uitbraken, het eigen veiligheidsgevoel vergroten, evenals dat van collega's, kinderen en ouders.

Tabel 2.4 *Waarom maakt u gebruik van de zelftesten? (personeel, n=642; gastouders, n=1023)*

Reden	Personeel	Gastouders
Hierdoor kunnen we als opvangorganisatie/ kan ik als gastouder een mogelijke besmetting snel signaleren en een grote uitbraak voorkomen	60%	52%
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van mijn collega's doordat ze weten dat ik niet besmet ben met het coronavirus	57%	-
Het vergroot mijn eigen veiligheidsgevoel wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus	54%	51%
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van kinderen en ouders doordat ze weten dat opvangmedewerkers niet besmet zijn met het coronavirus	50%	54%
Hierdoor kan ik een bijdrage leveren aan de continuïteit van de kinderopvang	33%	34%
Ik voel me minder beperkt in mijn gedrag wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus	17%	21%
Omdat bijna al mijn collega's zich laten testen, doe ik dat ook	3%	-
Anders, namelijk:	6%	7%
▪ Ik test bij (lichte) klachten van mijzelf en/of mensen in mijn omgeving	4%	5%
▪ Ik test om mijn familie/vrienden te beschermen	1%	1%
▪ Uit plichtsbesef	1%	1%
▪ Anders	1%	1%

We hebben ook gekeken of er (significante) verschillen zijn tussen de argumenten van respondenten die meer of minder vaak testen. We zien hierbij dat alle argumenten met betrekking tot het vergroten van het veiligheidsgevoel, de continuïteit van de opvang en het voorkomen van een uitbraak, aanzienlijk vaker worden genoemd door personeelsleden en gastouders die zich tenminste twee keer per week testen dan door personeel en gastouders die zich minder vaak testen.

Het grootste verschil vinden we bij het argument met betrekking tot het veiligheidsgevoel van kinderen en ouders. Van het personeel en gastouders dat zich twee keer per week test noemt 62-69% dit argument, tegenover 33-42% van het personeel en gastouders dat zich minder dan één keer per week test.

De meeste kinderopvanghouders die we hebben geïnterviewd geven aan dat de voornaamste reden voor personeel of gastouders om zich te testen is dat ze daarmee anderen (bijv. collega's maar ook vrienden en familie) kunnen beschermen. Twee van de drie geïnterviewde houders van gastouderbureaus geven echter ook aan dat hun gastouders de zelftesten over het algemeen niet op preventieve wijze gebruiken, maar zich pas testen bij klachten.

Redenen om minder dan twee per week te testen

Personeel en gastouders die minder vaak dan twee keer per week zelftesten gebruiken, is gevraagd naar de redenen daarvoor. De twee vaakst genoemde redenen zijn dezelfde voor gastouders en personeelsleden. Onder personeelsleden en gastouders geeft respectievelijk 36% en 51% aan testen in hun geval niet nodig te vinden; respectievelijk 34% en 27% geeft aan maar een deel van de week in de opvang werkzaam te zijn.

We hebben ook voor deze vraag gekeken of er verschillen bestaan tussen de argumenten van respondenten die meer of minder vaak te testen. Gastouders die één keer per week testen geven aanzienlijk vaker aan dat dit komt omdat ze slechts een deel van de week werken dan gastouders die

minder dan één keer per week testen (respectievelijk 37% en 18%). Voor personeelsleden zien we een vergelijkbaar effect, 42% van de groep die één keer per week test geeft dit aan en 26% van de groep die minder vaak test.

We zien ook dat de groep die zich minder dan één keer per week test vaker niet overtuigd is van het nut van zelftesten (28%) dan de groep die zich gemiddeld één keer per week test (11-16%). Dit geldt voor beide gastouders en personeelsleden.

Tabel 2.5 *Waarom neemt u minder vaak dan twee keer per week een zelftest af? (personeel, n= 389; gastouders, n=785)*

Reden	Personeel	Gastouders
Vaker testen vind ik in mijn geval niet nodig	36%	51%
Ik werk maar een deel van de week in de kinderopvang	34%	27%
Ik ben niet overtuigd van het nut van het vaker afnemen van zelftesten	20%	22%
Ik vind de testafname onprettig	14%	12%
Vaker testen kost te veel tijd / vind ik te veel gedoe	5%	3%
Vaker testen heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn collega's laag is	5%	-
Anders, namelijk:	24%	17%
▪ Ik vergeet het	7%	3%
▪ Ik ben al gevaccineerd en/of heb al corona gehad	4%	6%
▪ Ik test alleen bij klachten of een besmetting in mijn omgeving	4%	5%
▪ Ik heb niet genoeg testen gekregen	4%	0%
▪ Zelftesten hebben weinig nut of zelftesten zijn niet betrouwbaar	1%	0%
▪ Ik loop weinig risico doordat ik me aan de regels houd	1%	0%
▪ Ik heb de afgelopen tijd niet/weinig gewerkt	1%	0%
▪ Ik houd me aan de 1,5 meter afstand / door mijn levensstijl loop ik weinig risico	0%	1%
▪ Anders	3%	3%

Aan personeel en gastouders die zelftesten minder dan één keer per week gebruiken is gevraagd wat de aanleiding is als ze wél besluiten om (meer incidenteel) een zelftest af te nemen (Tabel 2.6). De redenen hiervoor zijn vergelijkbaar voor personeel en voor gastouders. In de meeste gevallen (67-71%) is de aanleiding hiervoor het hebben van klachten. Andere relatief vaak genoemde redenen voor het afnemen van een zelftest zijn coronabesmettingen op de kinderopvang of in de privésfeer (22-36%).

Ongeveer de helft van de geïnterviewde houders van buitenschoolse opvang en kinderdagopvang geeft ook aan dat de meerderheid van hun personeel de zelftesten ten tijde van het interview met name gebruikt bij (lichte) klachten of een andere aanleiding. Een andere veelgenoemde reden voor een laag gebruik van de zelftesten uit de interviews en de toelichtingen in de vragenlijst is dat men vergeet de zelftest af te nemen. Specifiek uit de interviews met de houders van gastouderbureaus en opmerkingen van gastouders zelf in de vragenlijst komt tevens naar voren dat veel gastouders zich bij verkoudheidsklachten testen omdat ze bij een negatief testresultaat hun opvang niet hoeven te sluiten.

Tabel 2.6 Wat is voor u een aanleiding om een zelftest af te nemen (minder dan één keer per week)?
(personeel n=202; gastouders n=407)

Reden	Personeel	Gastouders
Corona gerelateerde klachten bij mezelf	67%	71%
Een coronabesmetting op mijn kinderopvang	36%	22%
Een coronabesmetting in de privésfeer	31%	26%
Voor privégebruik, als een zelftest nodig/handig is	21%	20%
De sporadisch voorkomende gevallen dat ik op de kinderopvang / als gastouder werk	10%	12%
Een melding via de app CoronaMelder	6%	8%
Anders, namelijk:	11%	11%
▪ Voor of na een bijeenkomst/ontmoeting/vakantie waar ik of anderen mogelijk risico lopen	2%	11%
▪ Kinderen op de opvang hebben klachten/ iemand in mijn privé omgeving heeft klachten	1%	4%
▪ Preventief, voor een veilig gevoel	2%	5%
▪ Een keer om het uit te proberen	0%	1%
▪ Anders	3%	0%

Redenen om niet preventief te testen

Personeel en gastouders die de zelftesten helemaal niet gebruiken, geven hier heel diverse redenen voor. Voor het personeel zijn de belangrijkste redenen dat ze niet overtuigd zijn van het nut van zelftesten (46%) of twijfelen aan de betrouwbaarheid ervan (35%). Ook geeft een deel aan dat ze zelftesten in hun geval niet nodig vinden (27%). Gastouders geven ook relatief vaak aan zelftesten in hun geval niet nodig te vinden (31%). Ongeveer een kwart van de gastouders is niet overtuigd van het nut van zelftesten.

De optie “Anders, namelijk” wordt door een aanzienlijk deel van het personeel (27%) en gastouders (38%) gekozen. Respondenten geven hierbij vaak aan dat ze gevaccineerd zijn, al corona hebben gehad en alleen testen bij symptomen of een andere aanleiding.

Om na te gaan of de redenen voor het niet gebruiken van zelftesten afhangen van leeftijd zijn aanvullende analyses gedaan. De analyses laten zien dat onder de gastouders met name de jongere respondenten als argumenten opvoeren dat ze niet overtuigd zijn van het nut van testen, twijfelen aan de betrouwbaarheid van testen en de maatregelen over het algemeen overdreven vinden. Voor het argument dat zelftesten in hun geval niet nodig is, zien we voor gastouders en personeel dat met name de jongere groep (tot 35 jaar) en de oudere groep (55 jaar en ouder) deze optie vaker kiest. De hogere vaccinatiegraad bij de oudere groep respondenten is een plausibele verklaring. De jongere gastouders maken zich mogelijk minder zorgen om hun eigen gezondheid.

Volgens de meerderheid van de geïnterviewde ouders zijn de meest voorkomende redenen bij personeelsleden en gastouders om geen zelftesten te gebruiken dat ze bij het ontbreken van klachten het nut van testen niet inzien en dat de afname onprettig en gedoe is.

Tabel 2.7 *Waarom gebruikt u de zelftesten niet? (personeel, n=245; gastouders, n=436)*

Reden	Personeel	Gastouders
Ik ben niet overtuigd van het nut van zelftesten	46%	24%
Ik twijfel aan de betrouwbaarheid van zelftesten	35%	16%
Ik vind zelftesten in mijn geval niet nodig	27%	31%
Ik vind de testafname onprettig	16%	9%
Ik vind de maatregelen rondom corona in meer algemene zin overdreven	15%	15%
Het kost te veel tijd / Ik vind het te veel gedoe	8%	4%
Het heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn collega's laag is	6%	-
Ik heb de testen (nog) niet ontvangen	5%	5%
Anders, namelijk:	27%	38%
▪ Ik test alleen bij klachten of een andere aanleiding zoals besmet persoon in mijn omgeving	11%	21%
▪ Ik ben gevaccineerd/ Ik heb corona gehad	4%	6%
▪ Ik test bij de GGD als ik klachten heb/ Alleen testen van GGD zijn doorslaggevend	3%	1%
▪ Testen komen te laat want corona is toch al bijna over	1%	0%
▪ Ik ben gevaccineerd/ Ik heb corona gehad én ik test alleen bij klachten of een andere aanleiding.	1%	5%
▪ Ik ben tegen de testsamenleving	1%	1%
▪ Ik vergeet te testen/ denk er niet aan	1%	1%
▪ Anders	4%	3%

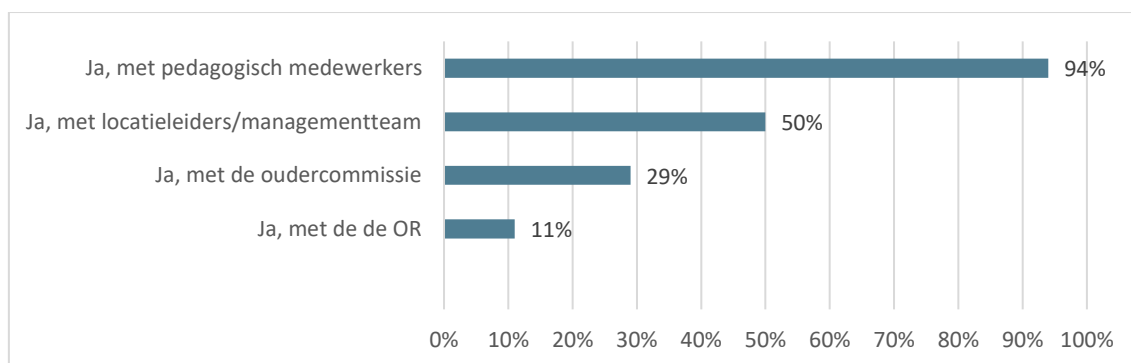
Besluitvorming en afspraken

Aan houders in de dagopvang en buitenschoolse opvang die aangaven gebruik te maken van zelftesten voor preventief gebruik is gevraagd met wie zij het gebruik van de zelftesten hebben besproken (Grafiek 2.8). Het gebruik van zelftesten wordt door deze groep houders bijna altijd besproken met de pedagogisch medewerkers (94%).

De helft van de respondenten geeft aan dat het gebruik van zelftesten ook besproken is in het managementteam of met locatieleiders. Nadere analyse laat zien dat het antwoord op deze vraag afhangt van de omvang van de kinderopvang organisatie en dus het aantal locatieleiders/managers waarmee overlegd moet worden. Voor organisaties met één locatie geeft slechts 30% van de houders aan dit gedaan te hebben, waarschijnlijk omdat er in deze organisaties soms maar één manager werkzaam is. Voor organisaties met 2 tot 9 locaties evenals organisaties met meer dan 20 locaties is dit percentage ongeveer 63%. Voor middelgrote organisaties met 10 tot 20 locaties is het percentage het hoogst (88%).

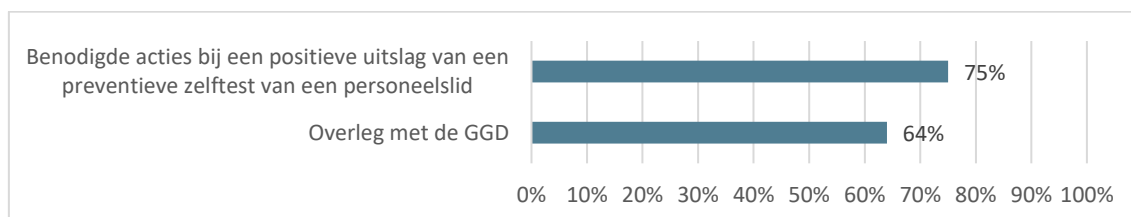
Ook in de interviews geeft de helft van de houders aan dat ze het gebruik van zelftesten hebben besproken in een vergadering met locatiemanagers en/of pedagogisch personeel. De bespreking betrof doorgaans praktische zaken zoals de levering van testen en de instructies voor een correct gebruik en geen expliciete bespreking van hoe het gebruik van zelftesten te stimuleren.

Grafiek 2.8 Heeft u preventief gebruik van zelftesten door personeel besproken in uw organisatie? (houders, n=389)

In driekwart van de gevallen zijn er binnen kinderopvangorganisaties afspraken gemaakt over de benodigde acties bij een positieve zelftest van een personeelslid (Grafiek 2.9). Ongeveer twee derde geeft aan ook afspraken te hebben gemaakt over eventueel overleg met de GGD.

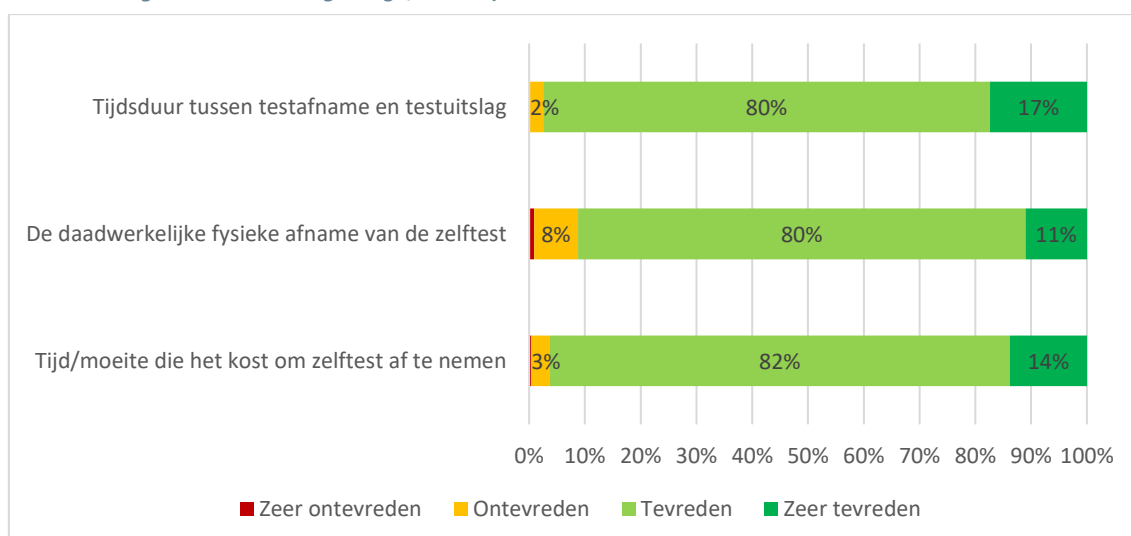
Grafiek 2.9 Zijn er binnen uw organisatie afspraken over de volgende onderwerpen? (houders, n=389)

Ervaringen

Personeelsleden en gastouders die zelftesten gebruiken hebben hun tevredenheid over drie aspecten gegeven (Grafiek 2.10). Ze zijn over het algemeen tevreden over deze aspecten.

Grafiek 2.10 Hoe tevreden bent u over onderstaande aspecten van de afname van zelftesten? (personeel en gastouders samengevoegd, n=1665)

2.4 Ervaren opbrengsten zelftesten

Tenslotte hebben houders in de kinderopvang, personeelsleden en gastouders aangegeven in welke mate ze het eens zijn met verschillende uitspraken (Grafiek 2.11, Grafiek 2.12, Grafiek 2.13). Een van de doelen van het gebruik van de zelftesten is een bijdrage aan het veiligheidsgevoel. Rond de 70% van de houders, personeelsleden en gastouders is van mening dat het zelftesten bijdraagt aan de veiligheid in de kinderopvang. Iets meer dan de helft van de personeelsleden en gastouders voelt zichzelf veiliger door het gebruik van zelftesten.

Een ruime meerderheid van de houders in de kinderopvang is van mening dat personeel en gastouders zich minder beperkt voelen in hun gedrag door het gebruik van zelftesten. Ongeveer de helft van de gastouders en 39% van de personeelsleden geeft dit zelf ook aan. Slechts een klein deel van de houders, personeelsleden en gastouders (10-15%) denkt dat de basisregels tegen corona minder belangrijk zijn door de inzet van zelftesten.

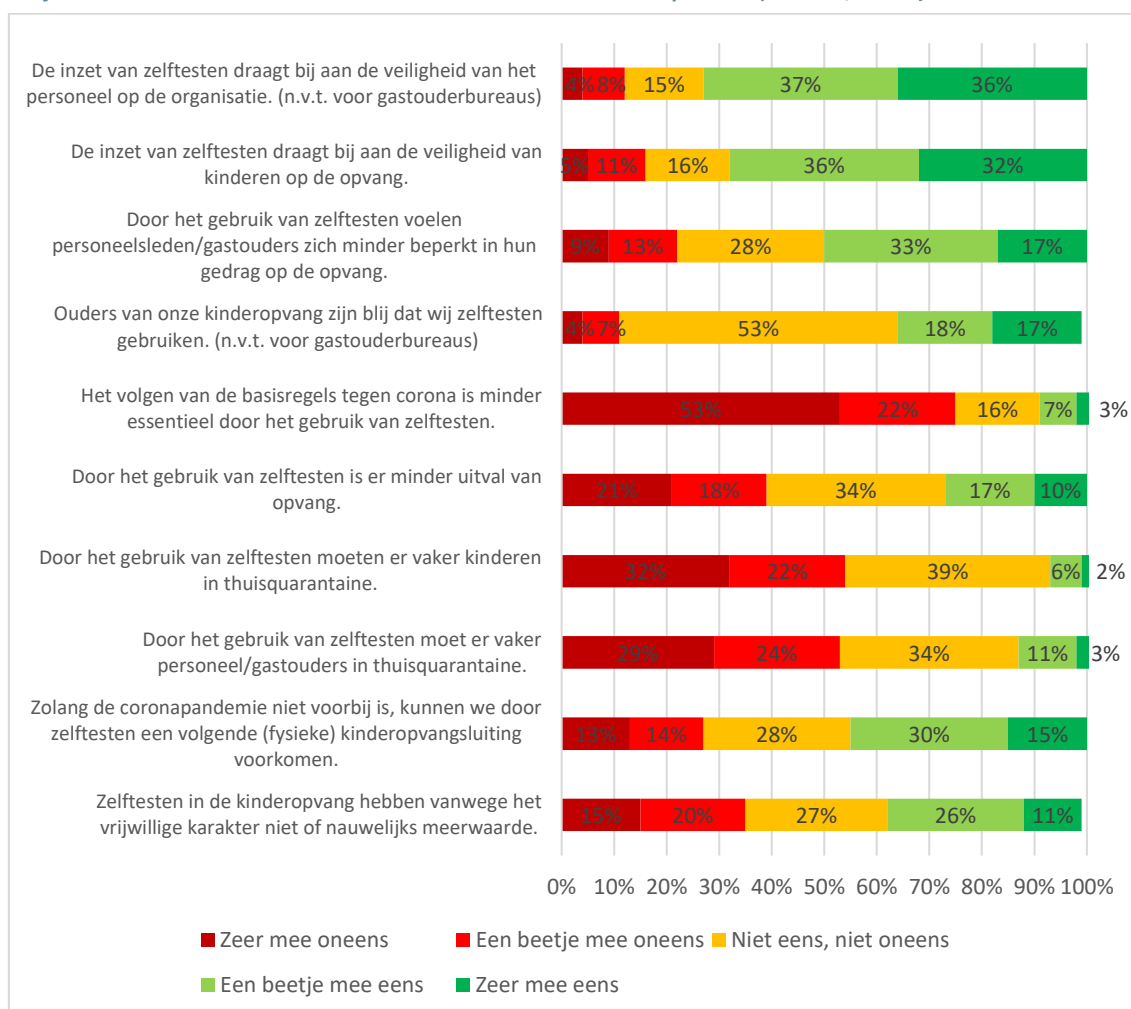
Van de gastouders is 57% het eens met de stelling dat het zelftesten mogelijk een (fysieke) sluiting van de kinderopvang kan voorkomen. Dit percentage ligt wat lager bij houders in de kinderopvang en het personeel (45-47%). Ongeveer één derde van de gastouders en 27% van de houders geven aan dat er minder uitval is op de opvang door het gebruik van zelftesten. Daarentegen is er ook een aanzienlijke groep houders (37%), gastouders (31%), en personeelsleden (38%) die van mening is dat zelftesten nauwelijks meerwaarde hebben door het vrijwillige karakter.

Wanneer we voor gastouders en personeelsleden hun antwoorden uitsplitsen voor verschillende leeftijdscategorieën, zien we de volgende (significante) verschillen:

- Het percentage gastouders dat zich door de inzet van zelftesten veiliger voelt is hoger voor oudere respondenten. Dit aandeel varieert van 42% voor gastouders jonger dan 35 tot 62% voor gastouders van 55 jaar of ouder.
- Gastouders jonger dan 35 zijn het minder vaak eens (60%) met de stelling dat het gebruik van zelftesten bijdraagt aan de veiligheid op de kinderopvang dan gastouders in elk van de hogere leeftijdscategorieën, waar dit percentage rond de 71% ligt.
- Het percentage gastouders dat aangeeft zich door het zelftesten minder beperkt te voelen in hun gedrag op de opvang is hoger voor oudere respondenten. Dit aandeel varieert van 38% voor de respondenten jonger dan 35 tot 60% voor gastouders van 65 jaar of ouder. Een zeer vergelijkbaar effect van leeftijd zien we ook bij het personeel in de kinderopvang.

Volgens de meeste houders in de kinderopvang die geïnterviewd zijn, is de belangrijkste meerwaarde van zelftesten het snel kunnen opsporen van besmettingen en zo het voorkomen van een grotere uitbraak. Een aantal keer wordt hierbij ook genoemd dat het handig is dat bij lichte klachten of een andere aanleiding direct getest kan worden.

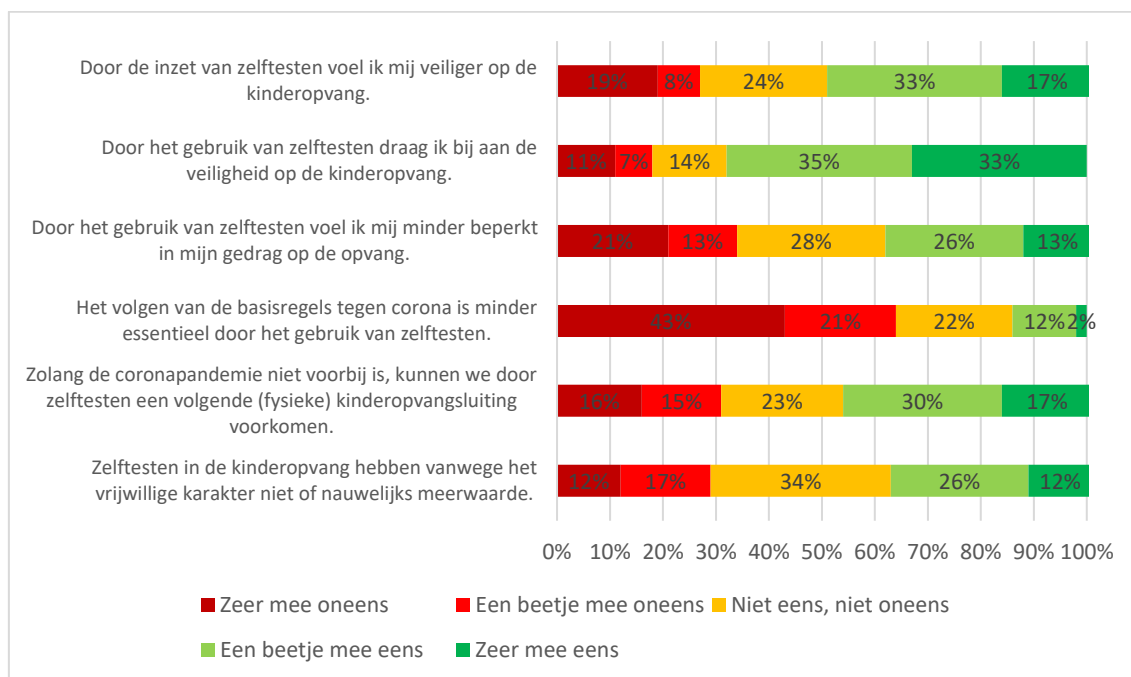
Grafiek 2.11 In hoeverre bent u het eens met de onderstaande uitspraken? (houders, n=504)

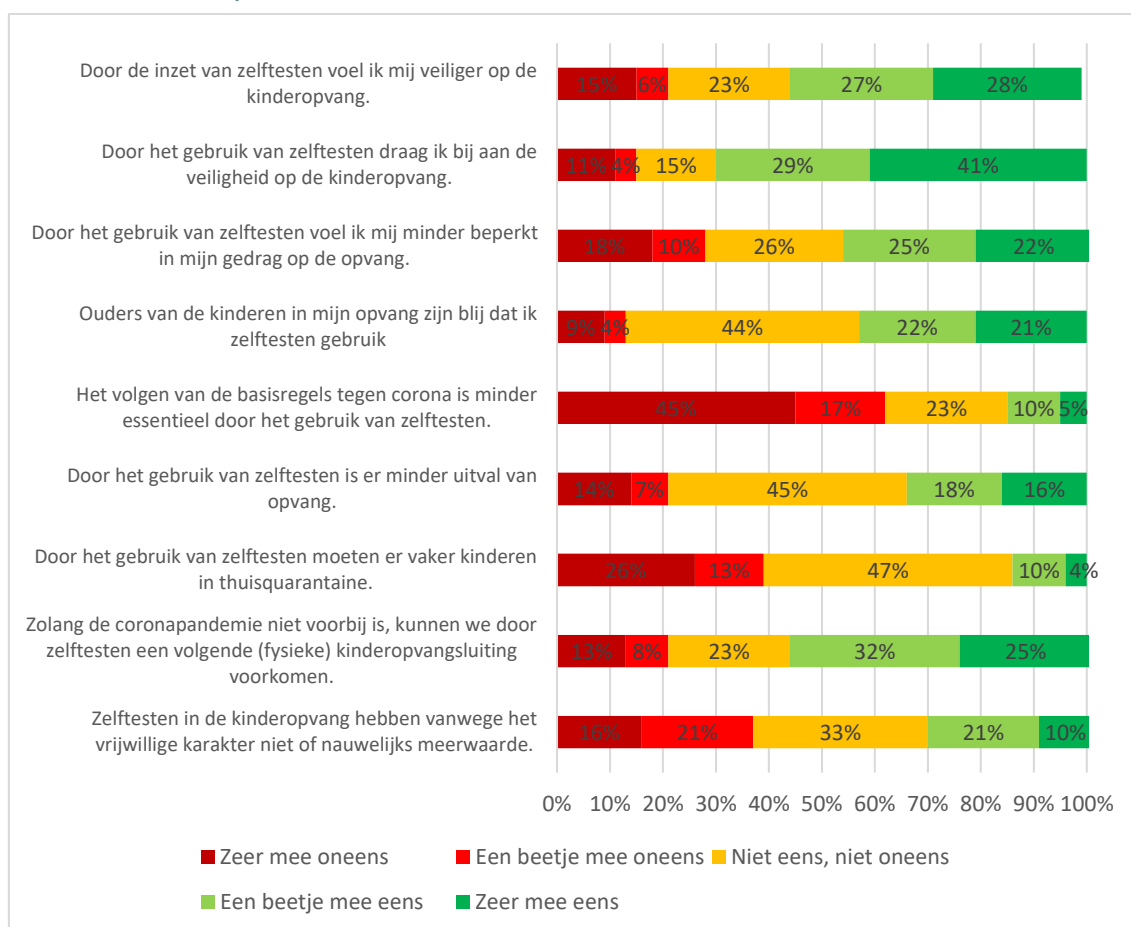
Enkele geïnterviewde ouders twijfelen over de meerwaarde van testen, bijvoorbeeld omdat de testen niet bedoeld zijn voor testen bij klachten terwijl ze daar juist wel voor gebruikt worden, of omdat de personeelsleden van de organisatie allemaal jong zijn en dus weinig risico lopen om erg ziek te worden. Eén van de gastouderbureau houders twijfelt of de testen meerwaarde hebben omdat de gastouderopvang erg kleinschalig is en dus relatief veilig.

We vroegen de ouders ook naar hoe het ministerie van SZW volgens hen na de zomer verder moet gaan met de zelftesten. De meeste ouders zijn van mening dat het zelftesten doorgezet kan worden mits dit mits dit bijdraagt aan het indammen van besmettingen. Hierbij wordt door verschillende ouders wel opgemerkt dat het aantal testen dat geleverd wordt omlaag zou kunnen omdat personeelsleden/gastouders zich zelden nog tweemaal per week testen. Een van ouders merkt op dat om de testbereidheid op peil te houden bij een eventuele voortzetting van het zelftesten, vanuit de overheid of GGD een bericht zou moeten komen naar ouders en personeel met uitleg waarom het nog nodig is om de zelftesten preventief te gebruiken.

Grafiek 2.12 In hoeverre bent u het eens met de onderstaande uitspraken? (personeel, n=887)

Grafiek 2.13 In hoeverre bent u het eens met de onderstaande uitspraken? (personeel, n=887; gastouders, n= 1459)

3 Basisonderwijs

3.1 Informatievoorziening

We hebben de schoolleiders gevraagd welke informatiebronnen over zelftesten in het onderwijs zij hebben gebruikt en indien ze een bron hebben gebruikt wat hun oordeel daarover is. Uit onderstaande tabel blijkt dat een zeer ruime meerderheid van de gebruikers van mening is dat de informatiebronnen (zeer) duidelijk zijn.

Tabel 3.1 *Sinds enige tijd zijn er zelftesten beschikbaar voor het onderwijs. Welke informatiebronnen hierover heeft u gebruikt en wat is uw oordeel over deze bronnen? (schoolleiding, n=371)*

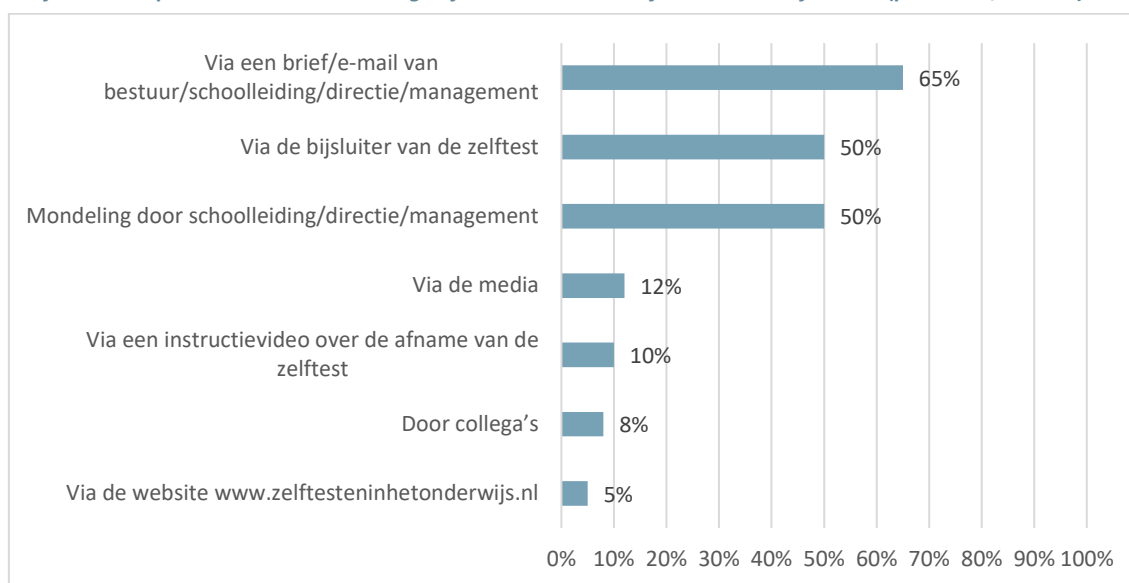
	Niet gebruikt	Ze er on dui delijk	On dui delijk	Duidelijk	Ze er dui delijk
Brieven van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	3%	1%	4%	80%	16%
Website www.zelftesteninhetonderwijs.nl	48%	1%	3%	79%	17%
Handreiking zelftesten in het po en so	19%	2%	7%	77%	15%
Stappenplan voor preventief testen onderwijspersoneel	23%	1%	5%	80%	14%
Helpdesk van de overheid	73%	4%	12%	78%	6%
Veelgestelde vragen over zelftesten en antwoorden daarop	62%	2%	7%	80%	11%
Informatie vanuit de PO-Raad	22%	1%	3%	76%	19%

De overheid heeft informatie beschikbaar gesteld om personeel, leerlingen en ouders te informeren over het zelftesten. Aan de schoolleiders is gevraagd welke informatiebronnen zij daarvoor hebben gebruikt en indien zij een bron gebruikt hebben, wat hun oordeel over de bruikbaarheid is. Een (zeer) ruime meerderheid van de schoolleiders die de informatiebronnen gebruikt hebben, zijn van mening dat deze (zeer) bruikbaar zijn. Ook uit de interviews met de schoolleiders komt naar voren dat de informatievoorziening duidelijk en voldoende was.

Tabel 3.2 *Welke informatiebronnen heeft uw school gebruik om leerlingen, personeel en ouders te informeren en wat is uw oordeel over de bruikbaarheid? (schoolleiding, n=371)*

	Niet gebruikt	Ze er on bruik baar	On bruik baar	Bruikbaar	Ze er bruik baar
Voorbeeldbrief voor personeel	19%	0%	3%	80%	17%
Flyer 'Zelftesten doe je zo'	41%	1%	3%	75%	21%
Poster/foto 'Daarom test ik'	82%	5%	11%	76%	9%
Instructievideo zelftest	66%	0%	5%	70%	25%

Ook aan personeelsleden hebben we gevraagd op welke manieren zij geïnformeerd zijn over het afnemen van zelftesten. Bijna twee derde van de personeelsleden heeft informatie ontvangen via een brief of e-mail van het bestuur of de schoolleiding.

Grafiek 3.1 Op welke manieren bent u geïnformeerd over het afnemen van zelftesten? (personeel, n=1100)

Vervolgens hebben personeelsleden aangegeven wat hun oordeel is over de informatievoorziening met betrekking tot een aantal aspecten van zelftesten. Over het algemeen is de informatie volgens (bijna) negen op de tien personeelsleden (zeer) duidelijk. Een negatieve uitzondering daarop betreft de informatie over de betrouwbaarheid van de uitslag van zelftesten. Die informatie is volgens 'slechts' drie kwart van de personeelsleden (zeer) duidelijk.

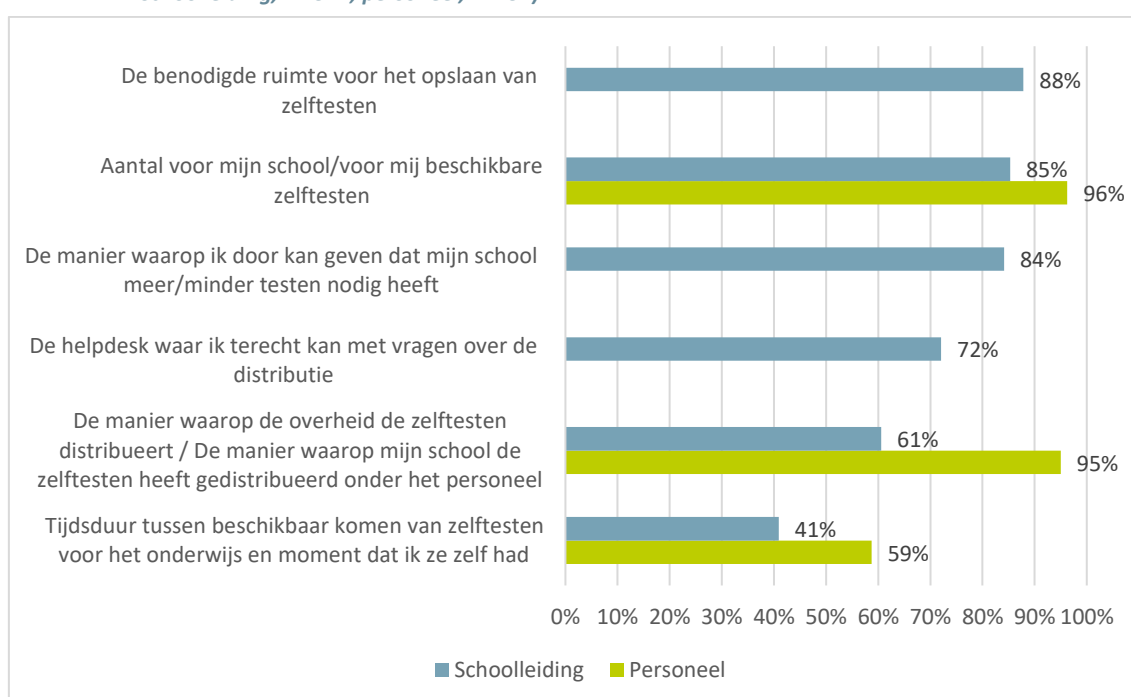
Tabel 3.3 Wat is uw oordeel over de informatievoorziening rondom onderstaande onderdelen van zelftesten? (personeel, n= 1100)

	Ze er on dui del ijk	O n dui del ijk	D ui del ijk	Ze er d ui del ijk	N iet van to ep as sing
Informatie over het doel van zelftesten	3%	10%	69%	17%	3%
Instructie over de manier waarop u de zelftest afneemt	2%	7%	65%	26%	8%
Informatie over de manier waarop u de testuitslag af kunt lezen	1%	2%	62%	35%	10%
Informatie over de betrouwbaarheid van de uitslag van zelftesten	4%	21%	64%	12%	8%
Informatie over vervolgcacties bij een negatieve uitslag van de zelftest	1%	5%	68%	25%	7%
Informatie over vervolgcacties bij een positieve uitslag van de zelftest	1%	3%	68%	28%	6%

3.2 Beschikbaarheid en distributie

In week 16 t/m 28 zijn in het primair onderwijs in totaal 4.700.000 zelftesten geleverd.¹¹ Aan alle schoolleiders en aan personeelsleden die zelftesten gebruiken (ongeacht hoe vaak) hebben wij gevraagd hoe tevreden zij zijn over een aantal aspecten die gaan over de beschikbaarheid en distributie van de zelftesten. Over het algemeen zijn schoolleiders en personeelsleden (zeer) tevreden over de beschikbaarheid en distributie van de zelftesten. De grootste uitzondering hierop is de tevredenheid van schoolleiders en personeel over de tijdsduur tussen het beschikbaar komen van de zelftesten en het moment dat zij ze zelf hadden. Daarover is 41% van de schoolleiders (zeer) tevreden en 59% van het personeel.

Grafiek 3.2 Hoe tevreden bent u over onderstaande aspecten rondom zelftesten? (Percentage (zeer) tevreden: schoolleiding, n= 371; personeel, n=732)¹²

Uit de interviews blijkt dat de distributie in de meeste gevallen goed is verlopen. In een enkel geval ontving een school te weinig of juist te veel testen, maar met wat herverdelen binnen de school of het stopzetten van een nieuwe bestelling heeft dit geen problemen opgeleverd. Daarnaast geeft een aantal schoolleiders aan dat de testen te laat binnenkwamen. Ze noemen dat de levering in de meivakantie plaatsvond, terwijl deze eerder waren beloofd.

¹¹ Inclusief aantal bestemd voor kinderopvangorganisaties die op hetzelfde adres als een (basis)school gevestigd zijn. Deze organisaties hebben de zelftesten ontvangen via de school.
Bron: Operatie Fastlane.

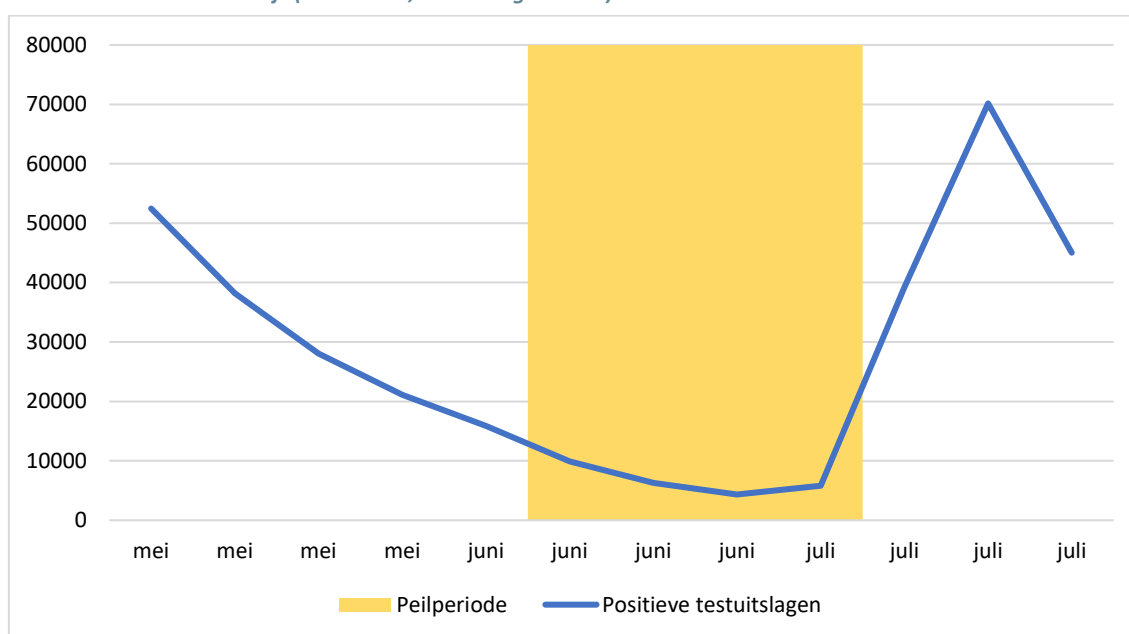
¹² Bij het berekenen van de percentages in deze grafiek zijn respondenten die 'weet niet' hebben geantwoord buiten beschouwing gelaten. Dit percentage is bij schoolleiders relatief hoog bij de volgende twee aspecten: de manier waarop ik door kan geven dat mijn school meer/minder testen nodig heeft (44%) en de helpdesk waar ik terecht kan met vragen over de distributie (63%). Bij de personeelsleden is het percentage dat 'weet niet' antwoord zeer laag (2% of minder).

3.3 Preventief gebruik zelftesten

Testbereidheid preventief testen

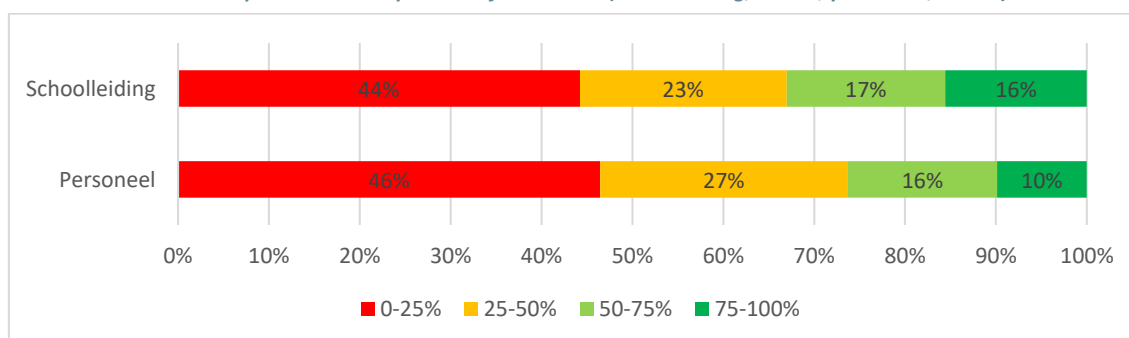
Voor de testbereidheid is het relevant om inzicht te hebben in de kans op besmetting ten tijde van het onderzoek. Daarvoor zijn in Grafiek 3.3 de positieve testuitslagen per week opgenomen en is de peilperiode aangegeven door middel van het oranje vlak. We zien dat de vragenlijsten zijn ingevuld in de periode dat de besmettingscijfers zo ongeveer op hun laagst waren, net voor de steile piek begin juli.

Grafiek 3.3 Positieve testuitslagen bij GGD-testlocaties (landelijk, weekgemiddelde) en peilperiode basisonderwijs (bron RIVM, bewerking Oberon)

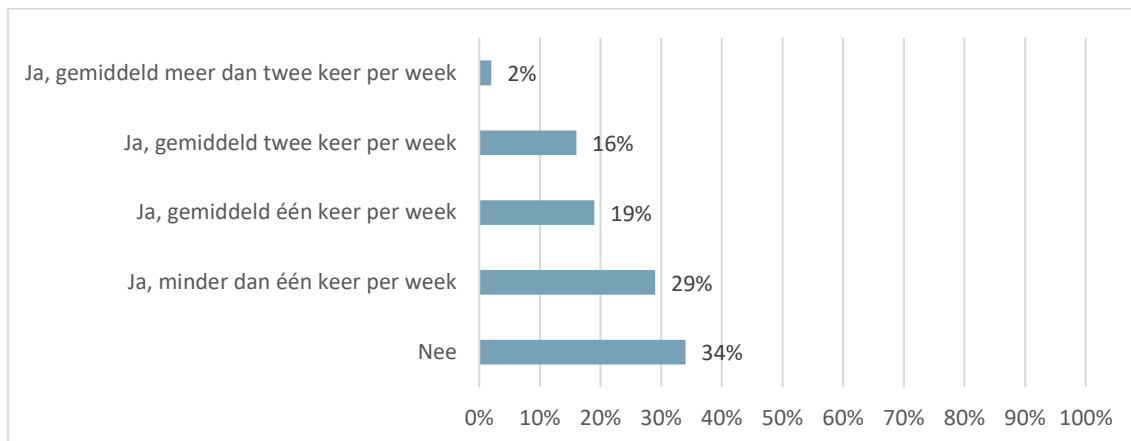
In die periode maakte een zeer ruime meerderheid van de scholen gebruik van de zelftesten voor het preventief testen van personeel (93%). Schoolleiders en personeelsleden hebben aangegeven welk deel van het personeel volgens hen bereid is om zich twee keer per week thuis te testen. Ongeveer 33% van de schoolleiders schat dat meer dan de helft van de personeelsleden zich thuis twee keer per week test, terwijl dat percentage bij het personeel 26% is. Schoolleiders lijken daarover dus iets positiever zijn dan collega's onderling.

Grafiek 3.4 Hoe groot schat u ongeveer het aandeel personeelsleden/van uw collega's dat bereid is om zich twee keer per week thuis preventief te testen? (schoolleiding, n=321; personeel, n=936)

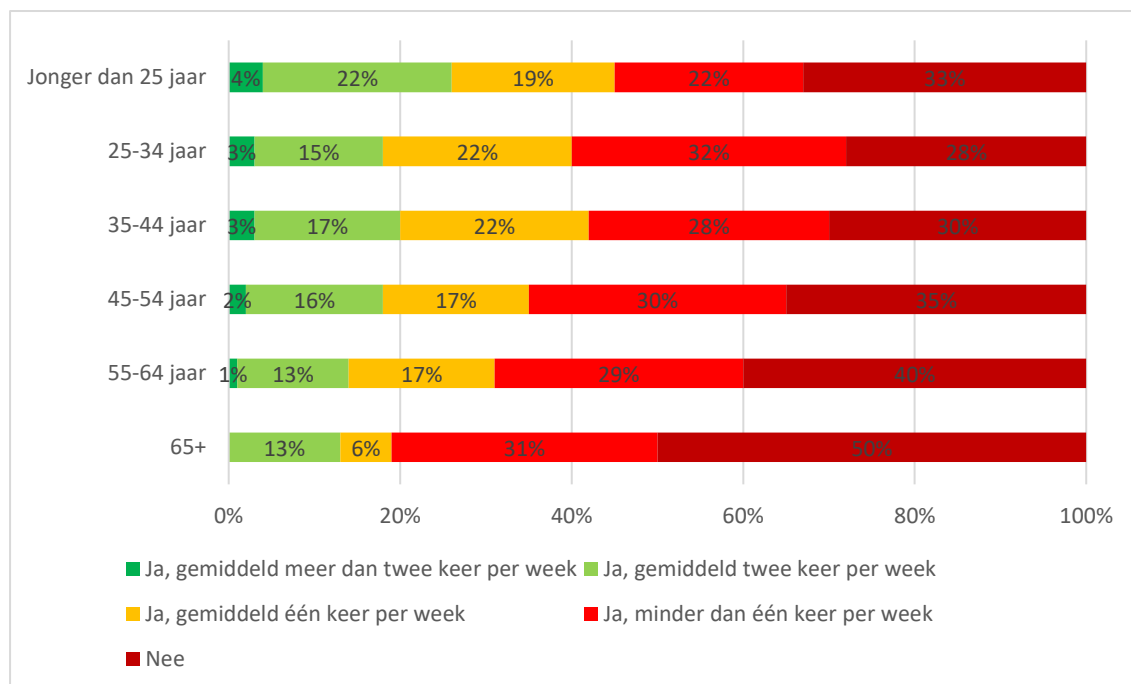
Naast een inschatting door de schoolleiding en het personeel hebben we ook aan personeelsleden en zelf gevraagd of zij gebruik maken zelftesten voor preventief testen. Ongeveer 18% van het personeel gebruikt thuis twee keer per week of vaker een zelftest. Ongeveer 19% doet dat één keer per week. Ongeveer 34% van het personeel gebruikt geen zelftesten.

Grafiek 3.5 *Maakt u gebruik van zelftesten (personeel, n=1100)*

Wanneer we dit uitsplitsen naar de leeftijd van het personeel, zien we dat de oudere werknemers beduidend vaker aangeven géén gebruik te maken van de zelftesten dan jongere werknemers; 50 procent van het personeel van 65+ geeft dit aan, tegenover bijvoorbeeld 28% van de werknemers tussen 25 en 34 jaar oud. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat op het moment van de afname van de vragenlijst een groter deel van de oudere personeelsleden al volledig gevaccineerd was.

Grafiek 3.6 *Maakt u gebruik van zelftesten? verdeeld naar leeftijdscategorie (personeel, n=1100)*

Redenen om wel preventief te testen

Aan personeelsleden die de zelftesten preventief gebruiken (ongeacht hoe vaak ze dat doen), hebben we gevraagd waarom ze dat doen. In verhouding veel genoemde redenen om gebruik te maken van zelftesten zijn een bijdrage leveren aan het eigen veiligheidsgevoel en dat van anderen en snel signaleren van besmettingen om een grote uitbraak te voorkomen.

Tabel 3.4 *Waarom maakt u gebruik van de zelftesten? (personeel, n=732)*

	Personeel
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van mijn collega's doordat ze weten dat ik niet besmet ben met het coronavirus	62%
Hierdoor kunnen we als school besmettingen snel signaleren en een grote uitbraak voorkomen	59%
Het vergroot mijn eigen veiligheidsgevoel wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus	56%
Hierdoor kan ik een bijdrage leveren aan de continuïteit van het onderwijs	49%
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van leerlingen doordat ze weten dat het personeel niet besmet is met het coronavirus	38%
Ik voel me minder beperkt in mijn gedrag wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus	22%
Omdat bijna al mijn collega's zich laten testen, doe ik dat ook	3%
Anders, namelijk:	8%
▪ Ik test bij (lichte) klachten	3%
▪ Ik test omdat het een dringend advies/(morele) verplichting is	1%
▪ Ik test om mijn familie/vrienden te beschermen	1%
▪ Anders	3%

We hebben ook gekeken of hierin verschillen bestaan tussen personeelsleden die meer of minder vaak testen. We zien hierbij bijvoorbeeld dat personeelsleden die zich per week twee keer of vaker testen, vaker aangeven dit te doen voor de veiligheid van collega's en leerlingen dan personeelsleden die minder dan één test per week per week afnemen (77% tegenover 49%), om de continuïteit van het onderwijs (63% tegenover 39%) en om een nieuwe uitbraak op school te voorkomen (78% tegenover 47%). De personeelsleden die zich vaker testen lijken dus sterker het algemene schoolbelang te willen dienen dan personeelsleden die zich minder vaak testen.

Volgens de schoolleiders die geïnterviewd zijn, is de belangrijkste reden om gebruik te maken van de zelftesten het veiligheidsgevoel dat het oplevert voor het personeel. Het is volgens hen heel belangrijk dat personeel zich veilig voelt en het idee heeft dat de school ook veilig is, juist omdat er getest wordt.

Redenen om minder dan twee keer per week preventief te testen

Het advies van de overheid is om twee keer per week preventief te testen. We hebben aan personeelsleden die de zelftesten minder vaak dan twee keer per week gebruiken gevraagd naar de reden(en) daarvoor. Voor personeelsleden zijn de in verhouding belangrijkste redenen om minder dan twee keer weel te testen, dat zij maar een deel van de week op school werken (39%) en dat zij vaker testen in hun geval niet nodig vinden (36%).

Personeelsleden die één keer per week testen geven bijna twee keer zo vaak aan dat dit komt omdat ze slechts een deel van de week op school werken dan personeelsleden die minder dan één keer per week testen (respectievelijk 53% en 29%). Die tweede groep is juist vaker niet overtuigd van het nut van zelftesten (29% tegenover 13%) en vindt de testen vaker niet nodig (43% tegenover 25%).

Tabel 3.5 *Waarom neemt u minder vaak dan twee keer per week een zelftest af? (personeel, n=536)*

Reden	Personeel
Ik werk maar een deel van de week op school	39%
Vaker testen vind ik in mijn geval niet nodig	36%
Ik ben niet overtuigd van het nut van het vaker afnemen van zelftesten	23%
Ik vind de testafname onprettig	12%
Vaker testen kost te veel tijd / vind ik te veel gedoe	6%
Vaker testen heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn collega's laag is	3%
Anders, namelijk:	18%
▪ Ik vergeet te testen of testen mee te nemen van school	5%
▪ Ik ben al gevaccineerd en/of heb al corona gehad	4%
▪ Ik test alleen bij klachten of een besmetting in mijn omgeving	4%
▪ Zelftesten hebben weinig nut of zelftesten zijn niet betrouwbaar	1%
▪ Anders	4%

Aan personeelsleden die de zelftesten minder dan één keer per week gebruiken hebben we gevraagd wat voor hen de aanleiding is om (meer incidenteel) een zelftest af te nemen. De belangrijkste aanleiding voor hen is het hebben van coronagerelateerde klachten. Dit beeld komt ook terug uit de interviews met schoolleiders, waarin zij aangeven de testen niet per se preventief gebruikt worden maar met name bij klachten.

Tabel 3.6 *Wat is voor u de aanleiding om een zelftest af te nemen (minder dan één keer per week)? (personeel, n=322)¹³*

Aanleiding	Personeel
Coronagerelateerde klachten bij mezelf	63%
Een coronabesmetting op school	40%
Een coronabesmetting in de privésfeer	34%
Voor privégebruik, als een zelftest nodig/handig is	23%
Een melding via de app CoronaMelder	9%
De sporadisch voorkomende gevallen dat ik op school aanwezig ben	4%
Anders, namelijk:	16%
▪ Als ik nauw/veel contact moet hebben met collega's	6%
▪ Als ik eraan denk	1%
▪ Omdat het gevraagd/geadviseerd wordt / Omdat we dit zo hebben afgesproken	1%
▪ Als ik veel contacten heb gehad en/of in een risicovolle situatie ben geweest	1%
▪ Nieuwsgierigheid / Ik wilde weten hoe een test werkt	1%
▪ Anders	6%

Redenen om niet preventief te testen

Voor de zeer kleine minderheid van de scholen (7%) die zelftesten niet gebruiken voor preventief testen door personeel is de door schoolleiders meest genoemde reden daarvoor dat zij niet overtuigd zijn van het nut van zelftesten. Personeelsleden die zelf niet preventief testen, hebben wij ook naar de reden daarvoor gevraagd. Redenen die door ruim een derde van de personeelsleden genoemd worden, zijn

¹³ Hierbij gaat het om de respondenten die hebben aangegeven minder dan één keer per week een zelftest af te nemen.

niet overtuigd zijn van het nut van zelftesten en zelftesten in hun geval niet nodig vinden. Twijfel aan de betrouwbaarheid van de zelftesten wordt door ongeveer een kwart van het personeel genoemd als reden om niet preventief te testen.

Bij de personeelsleden die aangeven niet overtuigd te zijn van het nut van zelftesten zien we verschillen tussen leeftijdsgroepen: van de personeelsleden tussen de 35 en 44 jaar geeft 53 procent dit aan, tegenover slechts 17 procent van de personeelsleden tussen de 55 en 64 jaar.

Tabel 3.7 *Waarom gebruikt u de zelftesten niet? (personeel, n=369)*

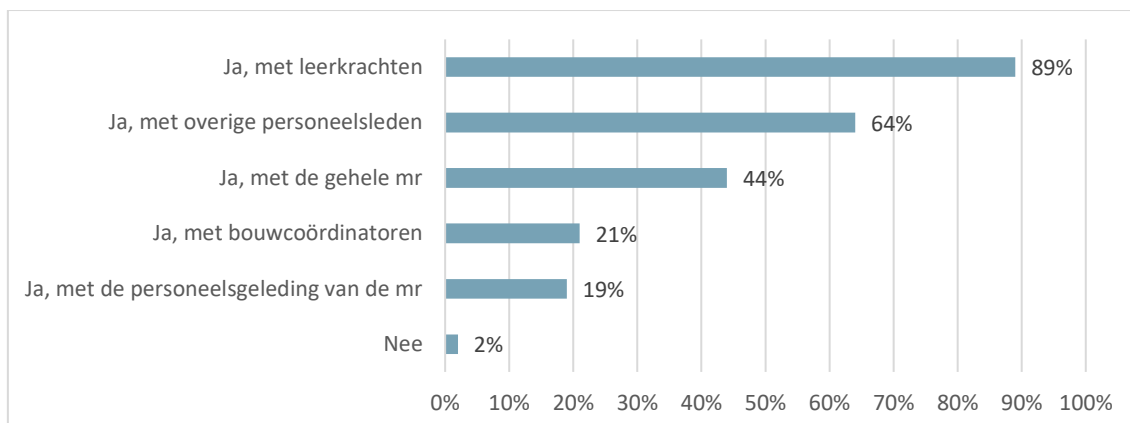
Reden	Personeel
Ik ben niet overtuigd van het nut van zelftesten	35%
Ik vind zelftesten in mijn geval niet nodig	35%
Ik twijfel aan de betrouwbaarheid van zelftesten	24%
Ik vind de testafname onprettig	11%
Ik vind de maatregelen rondom corona in meer algemene zin overdreven	8%
Het kost te veel tijd / ik vind het te veel gedoe	7%
Ik heb de testen (nog niet ontvangen)	2%
Het heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn collega's laag is	1%
Anders, namelijk:	34%
▪ Ik heb nog geen klachten gehad / Ik vind testen zonder klachten nutteloos / Heb nog geen test nodig gehad	15%
▪ Ik ben al gevaccineerd en/of ik heb al/recent corona gehad	8%
▪ Ik test alleen als ik klachten heb en dan bij de GGD	4%
▪ Ik ben tegen een testsamenleving	1%
▪ De testen creëren een schijnveiligheid / Testen zijn geen oplossing voor de opening van scholen	1%
▪ Ik werk (voornamelijk) thuis	1%
▪ Ik vergeet het / gemakzucht	1%
▪ Anders	4%

Redenen waarom personeelsleden *niet* testen zijn volgens de geïnterviewde schoolleiders dat het personeel zich gezond voelt of niet in de coronamaatregelen gelooft. Ook benoemt een schoolleider dat het niet echt leeft op school omdat er nauwelijks besmettingen zijn geweest.

Besluitvorming en afspraken

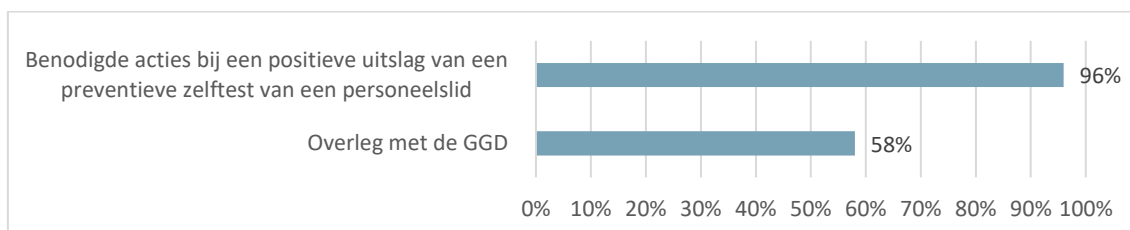
Het preventief gebruik van zelftesten door personeel is volgens vrijwel alle schoolleiders die preventief testen onderwerp van gesprek geweest binnen de school. Zo heeft bijna negen op de tien schoolleiders dit besproken met leerkrachten.

Grafiek 3.7 Heeft u het preventief gebruik van zelftesten door personeel besproken in uw school? (schoolleiding, n=344)

Op vrijwel alle scholen die preventief testen, zijn er afspraken gemaakt over de benodigde acties bij een positieve uitslag van een zelftest van een personeelslid.

Grafiek 3.8 Zijn er binnen uw school afspraken over de volgende onderwerpen? (schoolleiding, n=344)

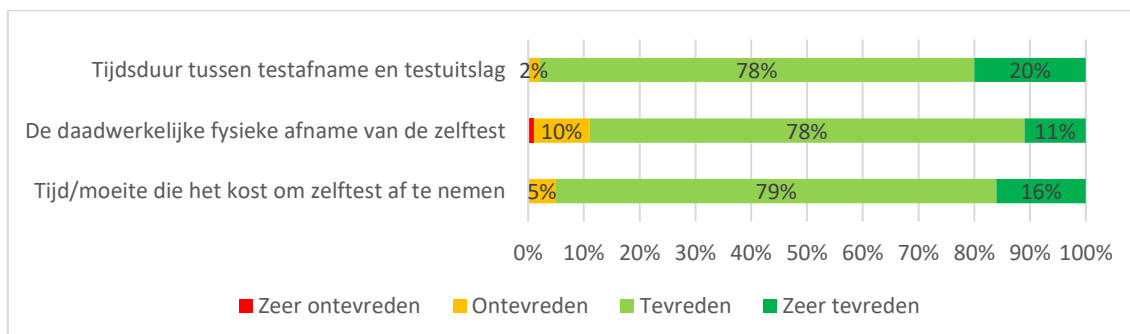

Uit de interviews komt ook naar voren dat de schoolleiders hun personeel goed informeren en het meestal ook met de mr bespreken. Hierbij maakten zij vaak gebruik van de voorbeeldbrieven van het ministerie.

Ervaringen

De personeelsleden die zelftesten gebruiken (ongeacht hoe vaak) hebben voor een drietal aspecten van de testafname aangegeven hoe tevreden zij er over zijn. Zij zijn overwegend (zeer) tevreden over de tijdsduur tussen testafname en testuitslag, de daadwerkelijke fysieke afname van de zelftest en de tijd/moeite die het kost om een test af te nemen.

Grafiek 3.9 Hoe tevreden bent u over onderstaande aspecten van de afname van zelftesten? (personeel, n=732)

3.4 Ervaren opbrengsten zelftesten

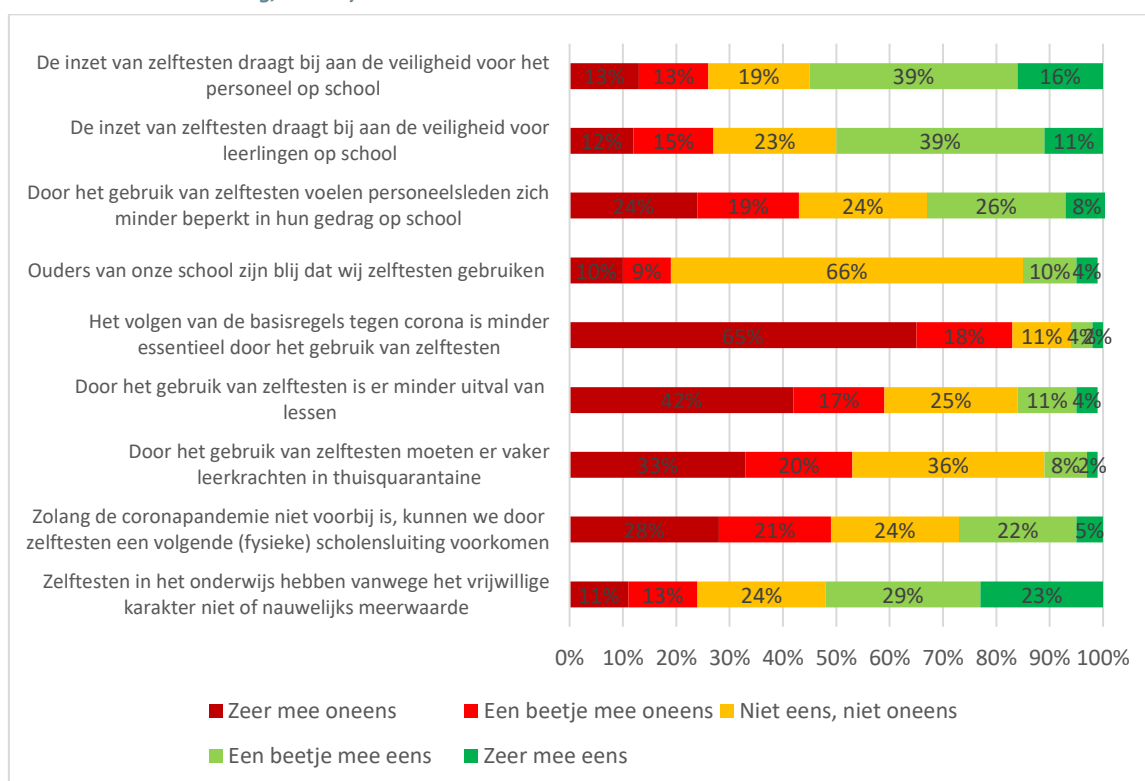
Om zicht te krijgen op de opbrengsten en gevolgen van het gebruik van zelftesten voor het onderwijs hebben we schoolleiders en personeelsleden een aantal uitspraken voorgelegd met de vraag in hoeverre zij het ermee eens zijn (zie 3.10 en 3.11).

De inzet van zelftesten draagt volgens (iets meer dan) de helft van schoolleiders bij aan de veiligheid van personeel en leerlingen. Ruim zes op de tien personeelsleden zijn van mening dat zij door het gebruik van zelftesten bijdragen aan de veiligheid op school. Dat is in lijn met het door de overheid beoogde doel. Het percentage personeelsleden dat aangeeft zichzelf veiliger te voelen op school door het gebruik van zelftesten ligt echter lager (43%). Bijna een derde van de personeelsleden voelt zich door het gebruik van zelftesten minder beperkt in hun gedrag op school.

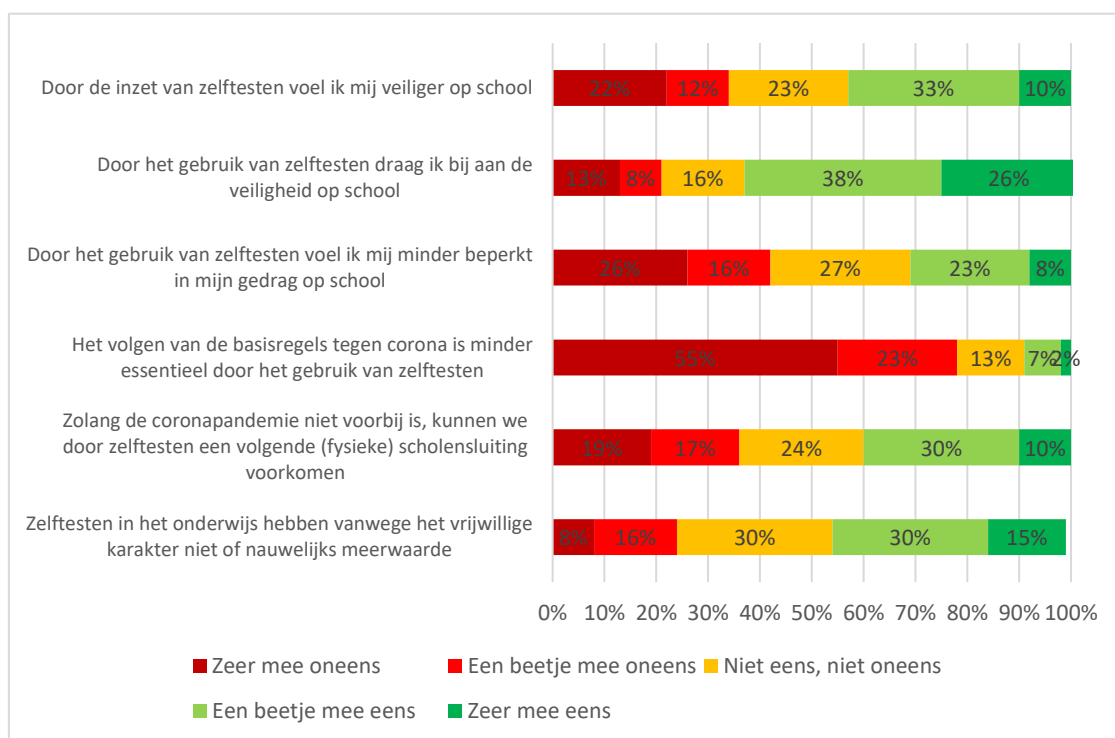
Ongeveer de helft van de schoolleiders en personeelsleden is van mening dat zelftesten in het onderwijs vanwege het vrijwillige karakter niet of nauwelijks meerwaarde hebben.

Een laatste deel van de stellingen gaat over de organisatorische gevolgen van het gebruik van zelftesten. Ongeveer 16% van de schoolleiders denkt dat het gebruik van zelftesten leidt tot minder lesuitval en ruim een kwart van hen is van mening dat door het gebruik van zelftesten een volgende (fysieke) scholensluiting voorkomen kan worden, zolang de coronapandemie nog niet voorbij is. Personeelsleden zijn over dat laatste positiever dan schoolleiders; ongeveer vier op de tien personeelsleden denken dat dat door het gebruik van zelftesten een volgende (fysieke) scholensluiting voorkomen kan worden.

Grafiek 3.10 In hoeverre bent u het eens met onderstaande uitspraken? (Percentage zeer/beetje eens mee eens: schoolleiding, n= 371)

Grafiek 3.11 In hoeverre bent u het eens met onderstaande uitspraken? (Percentage zeer/beetje eens mee eens: personeel, n=1100)

Uit de interviews met schoolleiders blijkt dat de grootste meerwaarde van het gebruik van zelftesten het vergroten van het veiligheidsgevoel onder personeel is. Ook benoemt een schoolleider dat het belangrijk is dat het bijdraagt aan het sneller opsporen van besmettingen, waardoor hopelijk minder klassen naar huis hoeven. Een aantal schoolleiders ziet echter geen meerwaarde in het gebruik van de zelftesten. Zij benoemen dat er sprake is van schijnveiligheid omdat de zelftesten – volgens hen – niet betrouwbaar genoeg zijn en dat het geen zin heeft als het grootste deel van het personeel al gevaccineerd is. Ten slotte stelt een van de schoolleiders dat ze de testen niet preventief gebruiken, maar enkel bij klachten en het daarom preventief geen meerwaarde heeft.

Wanneer gevraagd naar hoe het ministerie van OCW na de zomer verder moet gaan met de zelftesten, horen we verschillende geluiden. Een aantal schoolleiders vindt dat er op dezelfde voet verder gegaan moet worden. Zij geven hierbij aan dat het goed mogelijk is dat het aantal besmettingen na de zomervakantie weer flink zal stijgen en het daardoor belangrijk is te blijven testen. Een aantal schoolleiders benoemt echter ook dat het nauwelijks toegevoegde waarde heeft omdat iedereen na de zomer gevaccineerd is. Ook zou het nuttiger zijn wanneer de testen ook met klachten gebruikt mogen worden en niet enkel preventief.

4 Speciaal (basis)onderwijs

4.1 Informatievoorziening

We hebben de schoolleiders gevraagd welke informatiebronnen over zelftesten in het onderwijs zij hebben gebruikt en indien ze een bron hebben gebruikt wat hun oordeel daarover is. Uit onderstaande tabel blijkt dat een zeer ruime meerderheid van de gebruikers van mening is dat de informatiebronnen (zeer) duidelijk zijn.

Tabel 4.1 Sinds enige tijd zijn er zelftesten beschikbaar voor het onderwijs. Welke informatiebronnen hierover heeft u gebruikt en wat is uw oordeel over deze bronnen? (schoolleiding, n=74)

	Niet gebruikt	Zeer onduidelijk	Onduidelijk	Duidelijk	Zeer duidelijk
Brieven van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	4%	0%	7%	80%	13%
Website www.zelftesteninhetonderwijs.nl	46%	0%	3%	90%	8%
Handreiking zelftesten in het po en so	15%	2%	6%	79%	13%
Stappenplan voor preventief testen onderwijspersoneel	23%	0%	4%	81%	16%
Helpdesk van de overheid	66%	4%	8%	84%	4%
Veelgestelde vragen over zelftesten en antwoorden daarop	57%	0%	3%	91%	6%
Informatie vanuit de PO-Raad	15%	2%	2%	84%	13%

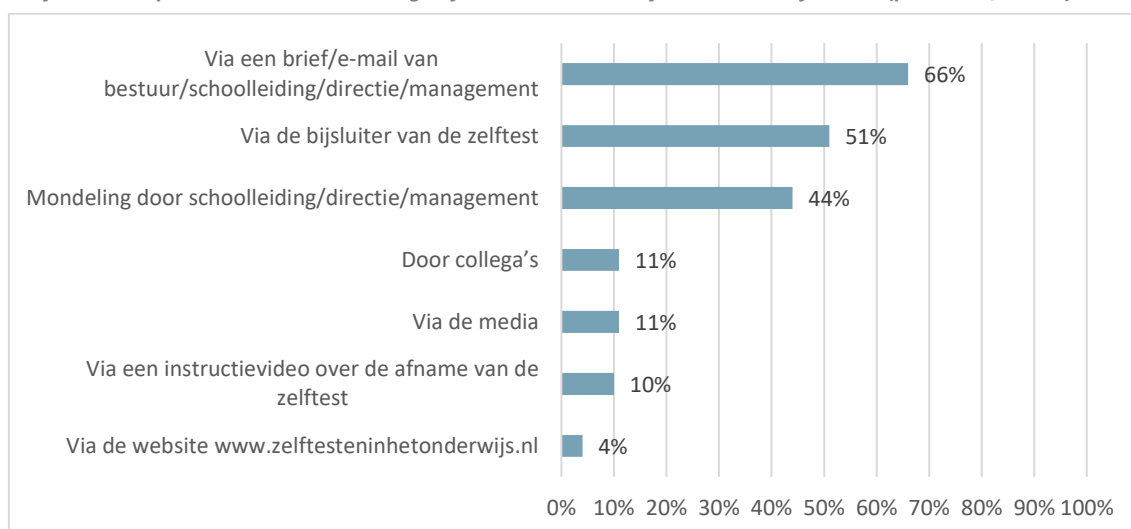
De overheid heeft informatie beschikbaar gesteld om personeel, leerlingen en ouders te informeren. Aan de schoolleiders is gevraagd welke informatiebronnen zij daarvoor hebben gebruikt en indien zij een bron gebruikt hebben, wat hun oordeel over de bruikbaarheid is. Een zeer ruime meerderheid van de schoolleiders die de informatiebronnen gebruikt hebben, is van mening dat deze (zeer) bruikbaar zijn.

Tabel 4.2 Welke informatiebronnen heeft uw school gebruik om leerlingen, personeel en ouders te informeren en wat is uw oordeel over de bruikbaarheid? (schoolleiding, n=74)

	Niet gebruikt	Zeer onbruikbaar	Onbruikbaar	Bruikbaar	Zeer bruikbaar
Voorbeeldbrief voor personeel	12%	0%	3%	82%	15%
Flyer 'Zelftesten doe je zo'	37%	0%	0%	81%	19%
Poster/foto 'Daarom test ik'	73%	0%	10%	80%	10%
Instructievideo zelftest	66%	0%	0%	80%	20%

Ook aan personeelsleden hebben we gevraagd op welke manieren zij geïnformeerd zijn over het afnemen van zelftesten. Bijna twee derde van de personeelsleden heeft informatie ontvangen via een brief of e-mail van het bestuur of de schoolleiding.

Grafiek 4.1 Op welke manieren bent u geïnformeerd over het afnemen van zelftesten? (personeel, n=415)

Vervolgens hebben personeelsleden aangegeven wat hun oordeel is over de informatievoorziening met betrekking tot een aantal aspecten van zelftesten. Over het algemeen is de informatie volgens ongeveer negen op de tien personeelsleden (zeer) duidelijk. Een negatieve uitzondering hierop is informatie over de betrouwbaarheid van de uitslag van zelftesten. Die informatie is volgens 'slechts' drie kwart van de personeelsleden (zeer) duidelijk.

Tabel 4.3 Wat is uw oordeel over de informatievoorziening rondom onderstaande onderdelen van zelftesten? (personeel, n= 415)

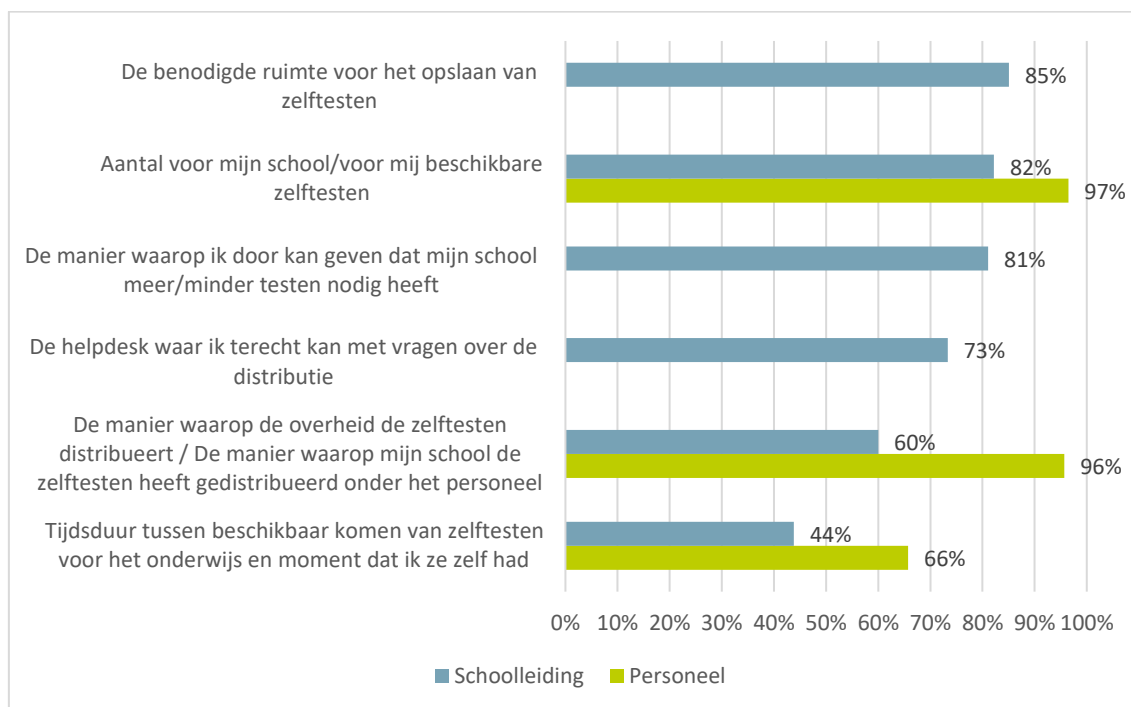
	Ze er on dui delijk	On dui delijk	Dui delijk	Ze er dui delijk	Niet van toe pas sing
Informatie over het doel van zelftesten	1%	11%	65%	22%	4%
Instructie over de manier waarop u de zelftest afneemt	2%	6%	63%	30%	9%
Informatie over de manier waarop u de testuitslag af kunt lezen	1%	2%	60%	37%	10%
Informatie over de betrouwbaarheid van de uitslag van zelftesten	4%	21%	62%	13%	8%
Informatie over vervolgcacties bij een negatieve uitslag van de zelftest	1%	7%	64%	28%	6%
Informatie over vervolgcacties bij een positieve uitslag van de zelftest	1%	3%	62%	34%	7%

4.2 Beschikbaarheid en distributie

Aan alle schoolleiders en aan personeelsleden die zelftesten gebruiken (ongeacht hoe vaak) hebben wij gevraagd hoe tevreden zij zijn over een aantal aspecten die gaan over de beschikbaarheid en distributie van de zelftesten. Over het algemeen zijn schoolleiders en personeelsleden (zeer) tevreden over de beschikbaarheid en distributie van de zelftesten. Uitzondering hierop is de tevredenheid van schoolleiders en personeel over de tijdsduur tussen het beschikbaar komen van de zelftesten en het

moment dat zij ze zelf hadden. Daarover is 44% van de schoolleiders (zeer) tevreden en 66% van het personeel.

Grafiek 4.2 Hoe tevreden bent u over onderstaande aspecten rondom zelftesten? (Percentage (zeer) tevreden: schoolleiding, n=74; personeel, n=307)¹⁴

Geïnterviewde schoolleiders benoemen dat het moment van leveren onhandig was. De testen waren beloofd voorafgaand aan de meivakantie, maar kwamen uiteindelijk precies in de meivakantie. Hierdoor kon er niet voorafgaand aan de meivakantie getest worden en moesten deze schoolleiders er ook voor zorgen dat een personeelslid tijdens de vakantie aanwezig was op school om de testen te ontvangen.

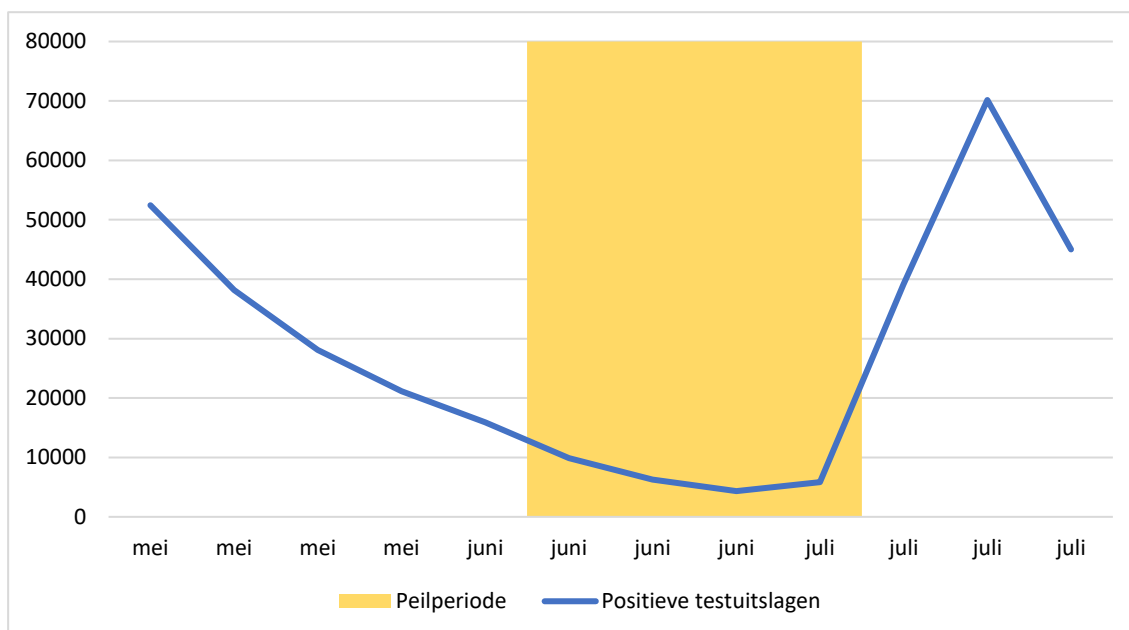
4.3 Preventief gebruik zelftesten

Testbereidheid preventief testen

Voor de testbereidheid is het relevant om inzicht te hebben in de kans op besmetting ten tijde van het onderzoek. Daarvoor zijn in figuur 4.3 de positieve testuitslagen per week opgenomen en is de peilperiode aangegeven door middel van het oranje vlak. We zien dat de vragenlijsten zijn ingevuld in de periode dat de besmettingscijfers zo ongeveer op hun laagst waren, net voor de steile piek begin juli.

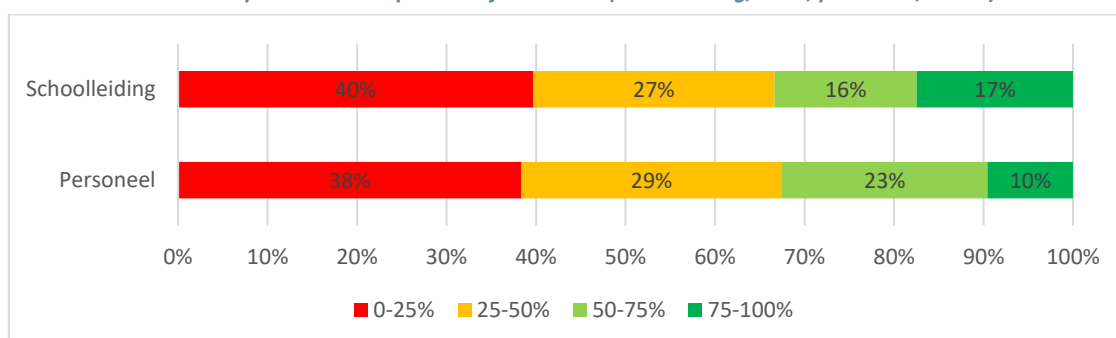
¹⁴ Bij het berekenen van de percentages in deze grafiek zijn respondenten die 'weet niet' hebben geantwoord buiten beschouwing gelaten. Dit percentage is bij schoolleiders relatief hoog bij de volgende twee aspecten: de manier waarop ik door kan geven dat mijn school meer/minder testen nodig heeft (50%) en de helpdesk waar ik terecht kan met vragen over de distributie (59%). Bij de personeelsleden is het percentage dat 'weet niet' antwoord zeer laag (3% of minder).

Grafiek 4.3 Positieve testuitslagen bij GGD-testlocaties (landelijk, weekgemiddelde) en peilperiode speciaal (basis)onderwijs (bron RIVM, bewerking Oberon)

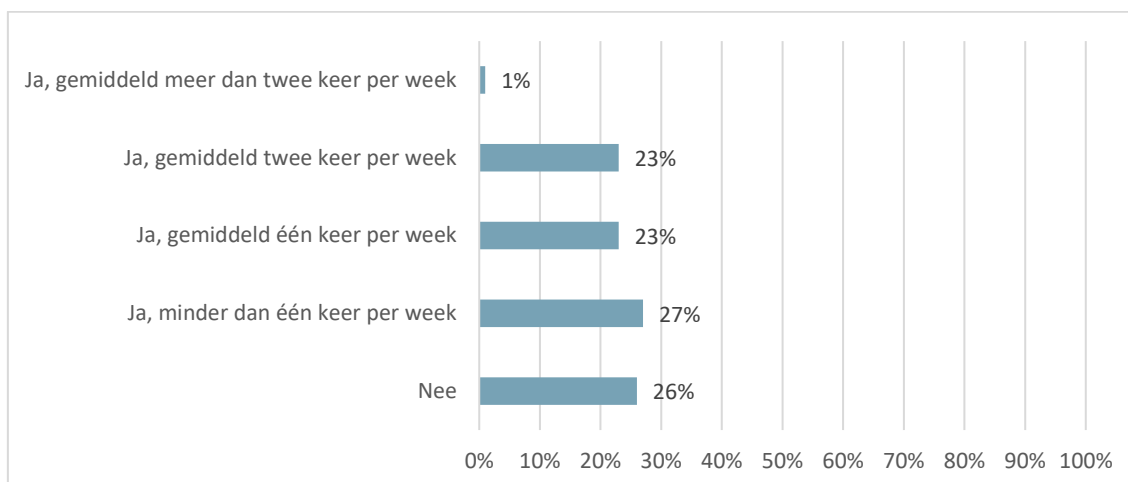
In deze periode maakte een zeer ruime meerderheid van de scholen gebruik van zelftesten voor het preventief testen van personeel (92%). Schoolleiders en personeelsleden hebben aangegeven welk deel van het personeel volgens hen bereid is om zich twee keer per week thuis te testen. Ongeveer 33% van de schoolleiders en het personeel schat dat meer dan de helft van de personeelsleden zich thuis twee keer per week test.

Grafiek 4.4 Hoe groot schat u ongeveer het aandeel personeelsleden/van uw collega's dat bereid is om zich twee keer per week thuis preventief te testen? (schoolleiding, n=63; personeel, n=347)

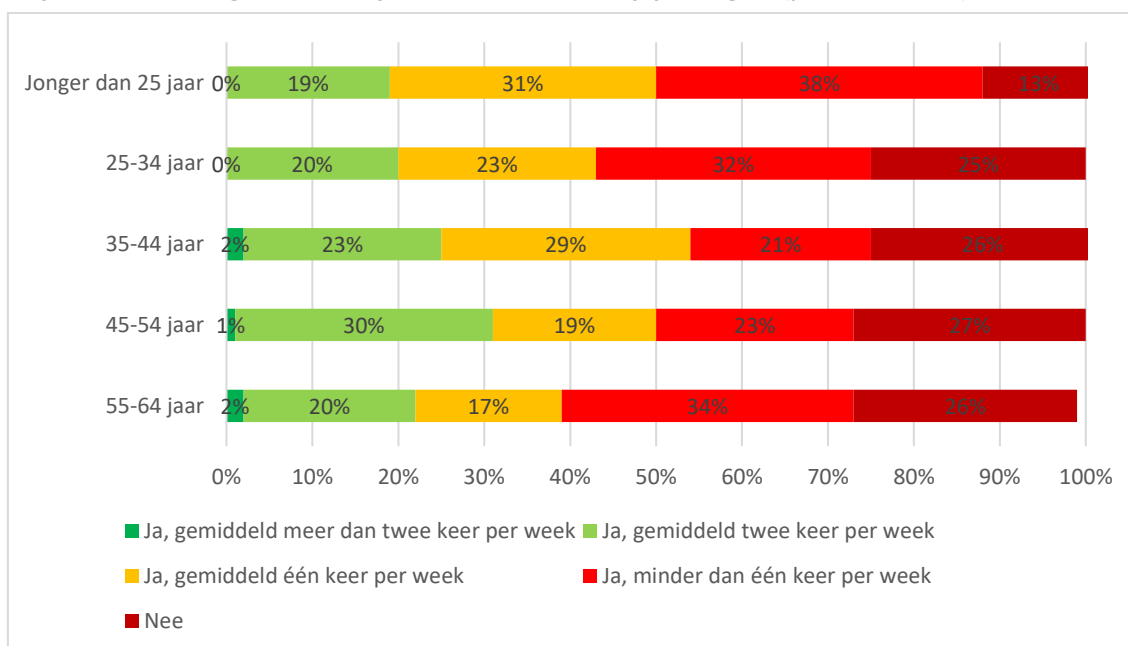

Naast een inschatting door de schoolleiding en het personeel hebben we aan personeelsleden en zelf gevraagd of zij gebruik maken zelftesten voor preventief testen. Bijna een kwart van het personeel gebruikt thuis twee keer per week of vaker een zelftest. Eveneens bijna een kwart doet dat één keer per week. Het aandeel niet testers verschilt met ongeveer een kwart nauwelijks binnen de verschillende leeftijdsgroepen, met uitzondering van personeel jonger dan 25 jaar; het percentage niet-testers ligt hier met 13 procent beduidend lager.

Grafiek 4.5 Maakt u gebruik van zelftesten? (personeel, n=415)

Grafiek 4.6 Maakt u gebruik van zelftesten, verdeeld naar leeftijdscategorie (personeel, n=415)

Redenen om wel preventief te testen

Aan personeelsleden die de zelftesten preventief gebruiken (ongeacht hoe vaak ze dat doen), hebben we gevraagd waarom ze dat doen. In verhouding veel genoemde redenen om gebruik te maken van zelftesten zijn het voorkomen van een grote uitbraak van corona en een bijdrage leveren aan het eigen veiligheidsgevoel en dat van anderen.

Ook hier hebben we gekeken naar verschillen tussen personeelsleden die vaker of minder vaak testen. Daarbij zien we hetzelfde terug als bij het basisonderwijs: personeelsleden die twee keer of vaker testen doen dit vaker voor het algemeen belang, zoals de veiligheid van collega's (71%, tegenover 49% bij personeelsleden die minder dan één test per week doen), de veiligheid van leerlingen (46% tegenover 28%) en het voorkomen van een nieuwe uitbraak op school (80% tegenover 49%).

Tabel 4.4 *Waarom maakt u gebruik van de zelftesten? (personeel, n=307)*

Reden	Personeel
Hierdoor kunnen we als school besmettingen snel signaleren en een grote uitbraak voorkomen	64%
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van mijn collega's doordat ze weten dat ik niet besmet ben met het coronavirus	62%
Het vergroot mijn eigen veiligheidsgevoel wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus	58%
Hierdoor kan ik een bijdrage leveren aan de continuïteit van het onderwijs	44%
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van leerlingen doordat ze weten dat het personeel niet besmet is met het coronavirus	38%
Ik voel me minder beperkt in mijn gedrag wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus	24%
Omdat bijna al mijn collega's zich laten testen, doe ik dat ook	2%
Anders, namelijk:	8%
▪ Ik test bij (lichte) klachten	4%
▪ Ik test omdat het een dringend advies/(morele) verplichting is	1%
▪ Ik test om mijn familie/vrienden te beschermen	1%
▪ Ik test omdat ik op meerdere scholen/in meerdere groepen werk	1%
▪ Anders	1%

Redenen om minder dan twee keer per week preventief te testen

Het advies van de overheid is om twee keer per week preventief te testen. We hebben aan personeelsleden die de zelftesten minder vaak dan twee keer per week gebruiken gevraagd naar de reden(en) daarvoor. Voor personeelsleden zijn de belangrijkste redenen om minder dan twee keer week te testen, dat zij maar een deel van de week op school werken (43%) en dat zij vaker testen in hun geval niet nodig vinden (33%).

We hebben ook gekeken naar verschillen tussen personeelsleden die één keer per week testen en personeelsleden die minder vaak testen. Hierbij zien we, net als in het basisonderwijs, dat personeelsleden die één keer per week testen vaker aangeven dat dit komt omdat ze slechts een deel van de week op school werken (52% tegenover 32%). Personeelsleden die minder dan één keer per week testen geven vaker aan niet overtuigd te zijn van het nut van zelftesten (35% tegenover 8%) en het testen niet nodig te vinden (40% tegenover 26%).

Tabel 4.5 *Waarom neemt u minder vaak dan twee keer per week een zelftest af? (personeel, n=209)*

Reden	Personeel
Ik werk maar een deel van de week op school	43%
Vaker testen vind ik in mijn geval niet nodig	33%
Ik ben niet overtuigd van het nut van het vaker afnemen van zelftesten	23%
Ik vind de testafname onprettig	16%
Vaker testen kost te veel tijd / vind ik te veel gedoe	6%
Vaker testen heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn collega's laag is	3%
Anders, namelijk:	21%
▪ Ik vergeet te testen of testen mee te nemen van school	7%
▪ Ik ben al gevaccineerd en/of heb al corona gehad	6%
▪ Ik test alleen bij klachten of een besmetting in mijn omgeving	6%
▪ Anders	2%

Aan personeelsleden die de zelftesten minder dan één keer per week gebruiken hebben we gevraagd wat voor hen de aanleiding is om een zelftest af te nemen. De belangrijkste aanleiding voor hen is het hebben van coronagerelateerde klachten.

Tabel 4.6 *Wat is voor u de aanleiding om een zelftest af te nemen (minder dan één keer per week)? (personeel, n=113)*

Aanleiding	Personeel
Coronagerelateerde klachten bij mezelf	60%
Een coronabesmetting op school	41%
Een coronabesmetting in de privésfeer	31%
Voor privégebruik, als een zelftest nodig/handig is	21%
Een melding via de app CoronaMelder	9%
De sporadisch voorkomende gevallen dat ik op school aanwezig ben	8%
Anders, namelijk:	19%
▪ Als ik nauw/veel contact moet hebben met collega's	4%
▪ Als ik veel contacten heb gehad en/of in een risicovolle situatie ben geweest	5%
▪ Omdat het gevraagd/geadviseerd wordt / Omdat we dit zo hebben afgesproken	3%
▪ Als ik eraan denk	1%
▪ Nieuwsgierigheid / Ik wilde weten hoe een test werkt	1%
▪ Anders	5%

Een van de twee geïnterviewde schoolleiders geeft ook aan dat het personeel enkel test bij klachten, voor een fysiek overleg of – bijvoorbeeld – wanneer ze een kwetsbaar familielid gaan bezoeken. Van preventief gebruik van de zelftesten is op deze school geen sprake.

Redenen om niet preventief te testen

Voor de zeer kleine minderheid van de scholen (8%) die zelftesten niet gebruiken voor preventief testen door personeel is de door schoolleiders meest genoemde reden daarvoor dat zij niet overtuigd zijn van het nut van zelftesten. Personeelsleden die zelf niet preventief testen, hebben wij ook naar de reden daarvoor gevraagd. Bijna een derde van die personeelsleden is niet overtuigd zijn van het nut ervan. En

twee van de tien twifelen aan de betrouwbaarheid van de zelftesten en/of vinden het zelftesten in hun geval niet nodig.

Kijkend naar verschillen tussen personeelsleden van verschillende leeftijden, zien we dat personeel dat aangeeft niet te testen van 25-34 en van 45-54 jaar oud, dit veel vaker (ongeveer 50%) doet omdat ze niet overtuigd zijn van het nut van zelftesten dan personeel van 55-64 jaar oud (9%).

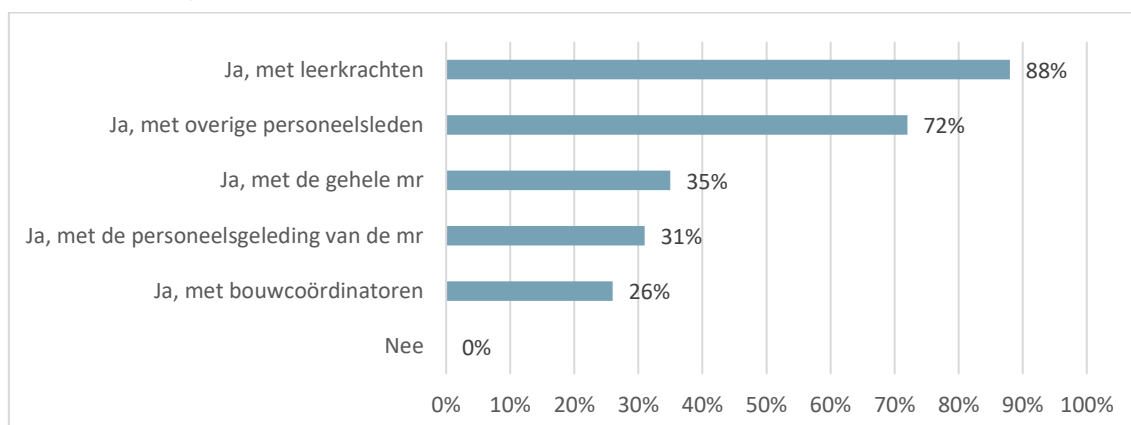
Tabel 4.7 *Waarom gebruikt u de zelftesten niet? (personeel, n=108)*

Reden	Personeel
Ik ben niet overtuigd van het nut van zelftesten	32%
Ik twijfel aan de betrouwbaarheid van zelftesten	22%
Ik vind zelftesten in mijn geval niet nodig	21%
Ik vind de testafname onprettig	12%
Ik vind de maatregelen rondom corona in meer algemene zin overdreven	9%
Het kost te veel tijd / ik vind het te veel gedoe	6%
Ik heb de testen (nog niet ontvangen)	4%
Het heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn collega's laag is	1%
Anders, namelijk:	37%
▪ Ik heb nog geen klachten gehad / Ik vind testen zonder klachten nutteloos / Heb nog geen test nodig gehad	24%
▪ Ik ben al gevaccineerd en/of ik heb al/recent corona gehad	7%
▪ Ik werk (voornamelijk) thuis	2%
▪ Ik ben tegen een testsamenleving	1%
▪ Ik test alleen als ik klachten heb en dan bij de GGD	1%
▪ Anders	3%

Besluitvorming en afspraken

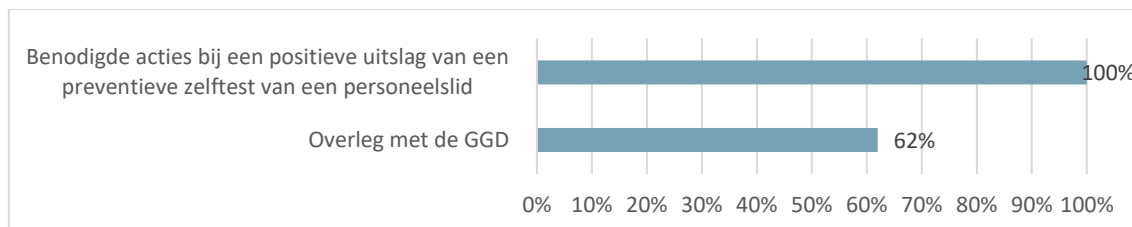
Het preventief gebruik van zelftesten door personeel is volgens vrijwel alle schoolleiders (op scholen waar preventief getest wordt) onderwerp van gesprek geweest binnen de school. Bijna negen op de tien schoolleiders heeft dit besproken met leerkrachten en zeven op de tien met overige personeelsleden.

Grafiek 4.7 *Heeft u het preventief gebruik van zelftesten door personeel besproken in uw school? (schoolleiding, n=68)*

Op alle scholen die preventief testen, zijn er afspraken gemaakt over de benodigde acties bij een positieve uitslag van een zelftest van een personeelslid.

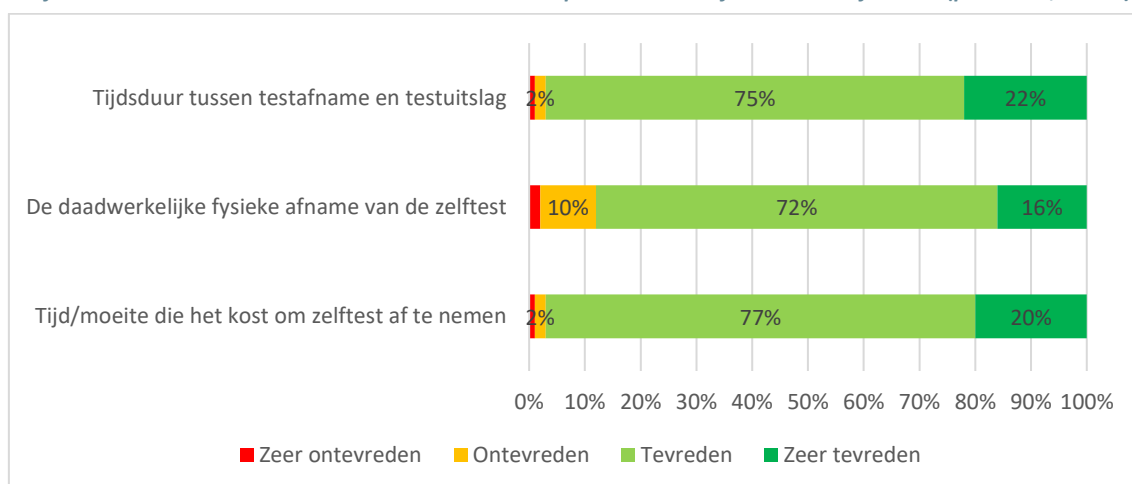
Grafiek 4.8 Zijn er binnen uw school afspraken over de volgende onderwerpen? (schoolleiding, n=68)

Ervaringen

De personeelsleden die zelftesten gebruiken (ongeacht hoe vaak) hebben voor een drietal aspecten van de testafname aangegeven hoe tevreden zij er over zijn. Zij zijn overwegend (zeer) tevreden over de tijdsduur tussen testafname en testuitslag, de daadwerkelijke fysieke afname van de zelftest en de tijd/moeite die het kost om een test af te nemen.

Grafiek 4.9 Hoe tevreden bent u over onderstaande aspecten van de afname van zelftesten? (personeel, n=732)

4.4 Ervaren opbrengsten zelftesten

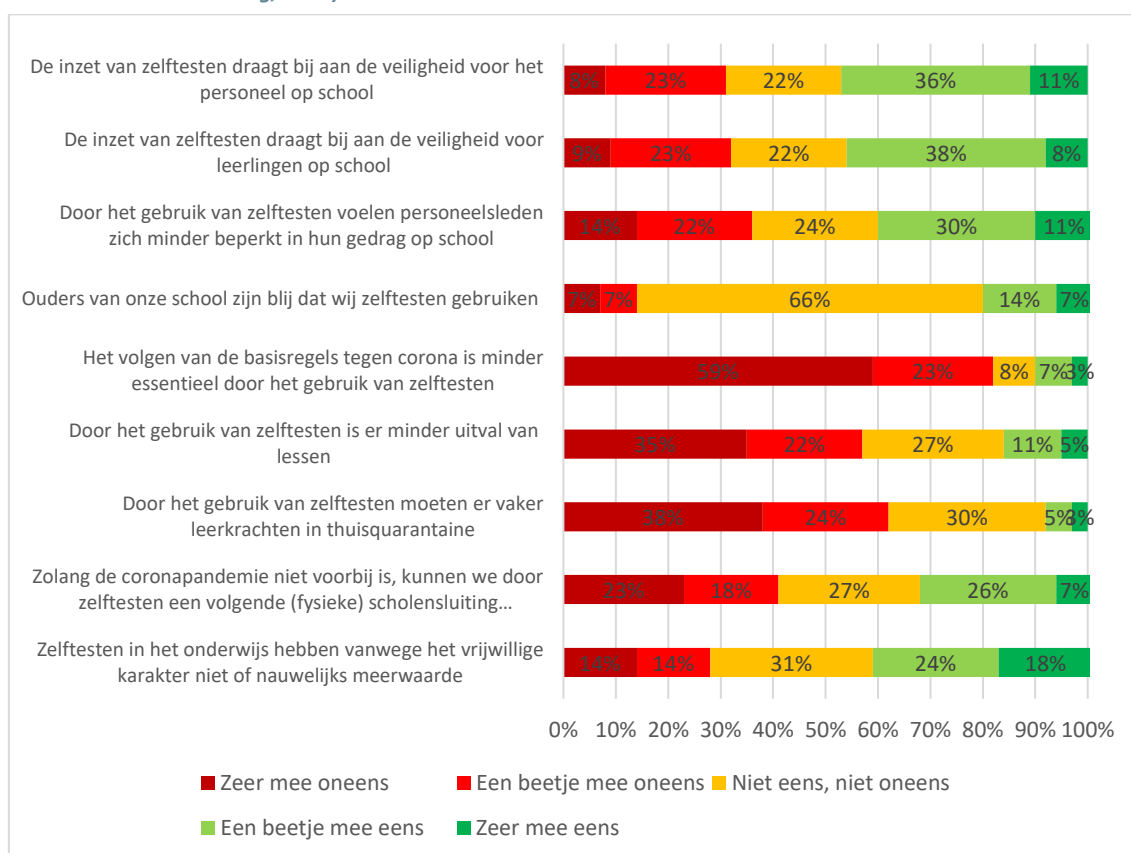
Om zicht te krijgen op de opbrengsten en gevolgen van het gebruik van zelftesten voor het onderwijs hebben we schoolleiders en personeelsleden een aantal uitspraken voorgelegd met de vraag in hoeverre ze het daarmee eens zijn (zie Grafiek 4.10 en 4.11).

De inzet van zelftesten draagt volgens bijna de helft van schoolleiders bij aan de veiligheid van personeel en leerlingen. Ruim zeven op de tien personeelsleden zijn van mening dat zij door het gebruik van zelftesten bijdragen aan de veiligheid op school. Dat is in lijn met het door de overheid beoogde doel. Het percentage personeelsleden dat aangeeft zichzelf veiliger te voelen op school door het gebruik van zelftesten ligt echter lager (46%).

Ongeveer de vier op de tien schoolleiders en personeelsleden zijn van mening dat zelftesten in het onderwijs vanwege het vrijwillige karakter niet of nauwelijks meerwaarde hebben. Ruim een derde van de persoonsleden voelt zich door het gebruik van zelftesten minder beperkt in hun gedrag op school.

Een laatste deel van de stellingen gaat over de organisatorische gevolgen van het gebruik van zelftesten. Ongeveer 16% van de schoolleiders denkt dat het gebruik van zelftesten leidt tot minder lesuitval en bijna een derde van hen is van mening dat door het gebruik van zelftesten een volgende (fysieke) scholensluiting voorkomen kan worden, zolang de coronapandemie nog niet voorbij is. Personeelsleden zijn over dat laatste positiever dan schoolleiders; ongeveer vier op de tien personeelsleden denken dat dat door het gebruik van zelftesten een volgende (fysieke) scholensluiting voorkomen kan worden.

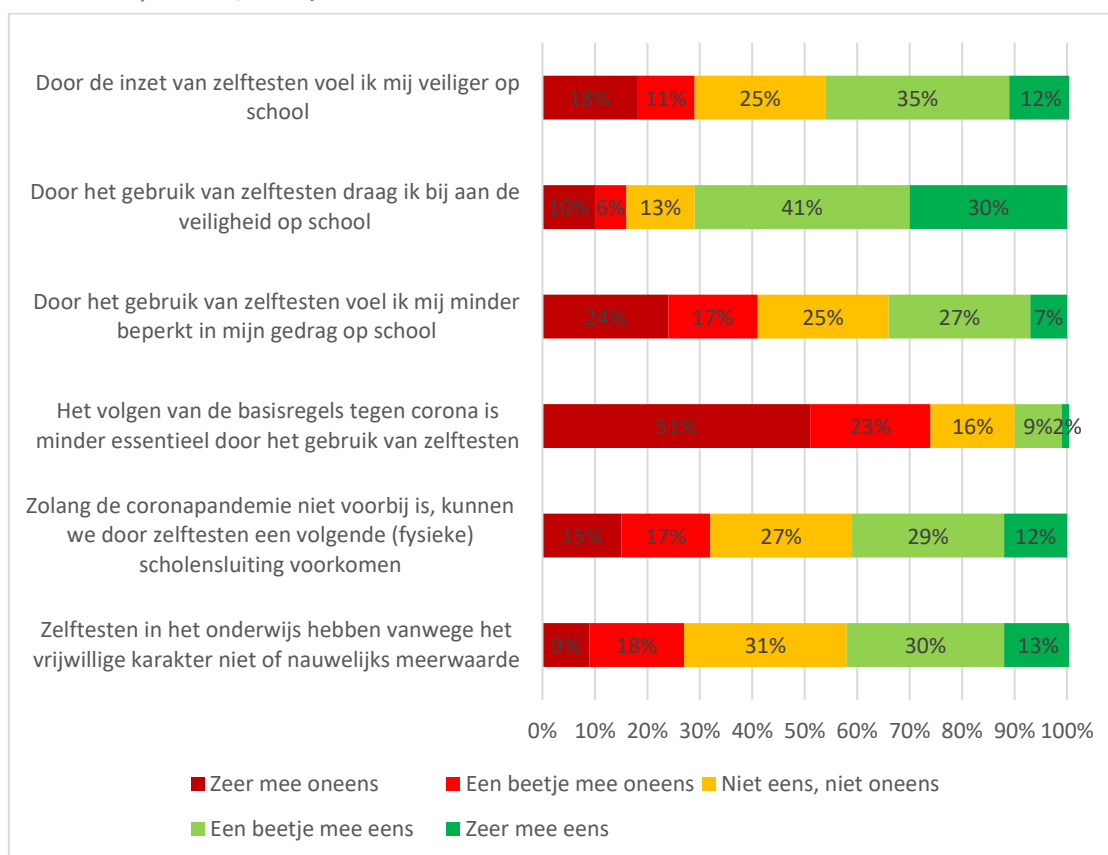
Grafiek 4.10 In hoeverre bent u het eens met onderstaande uitspraken? (Percentage zeer/beetje eens mee eens: schoolleiding, n=74)

De twee geïnterviewde sbo-schoolleiders zien geen grote meerwaarde van het gebruik van zelftesten. Een van de schoolleiders zegt hierover: *“Ik heb echt het gevoel dat toen we open zijn gegaan, we de strijd in zijn gestuurd zonder wapens. Onze school had een hele grote golf [coronabesmettingen]. We moesten open en wisten vooraf al dat het fout zou gaan”*. Deze schoolleider benoemt hierbij dat de zelftest geen bescherming biedt en dat het investeren in mondkapjes en mogelijkheden en middelen om groepen naar huis te sturen effectiever was geweest. De andere schoolleider benoemt ook dat personeel met name geneigd is te testen bij klachten, maar dat de testen daar niet voor bedoeld zijn. Ook de mogelijke onbetrouwbaarheid en de gevolgen van een potentieel vals positieve test dragen bij aan het gevoel dat de meerwaarde van de zelftesten gering is.

Gevraagd naar hoe het verder moet na de zomervakantie geeft een van de schoolleiders aan dat het belangrijk is dat er kaders worden aangegeven waarbinnen scholen kunnen bewegen en het verder aan scholen over te laten. Daarnaast ziet deze schoolleider graag richtlijnen voor het terugkomen van vakantie en dat de verantwoordelijkheid bij ouders wordt gelegd in plaats van bij de school. De andere schoolleider benoemt dat het makkelijker en effectiever is om personeel met voorrang naar een GGD-teststraat te laten gaan, dan steeds preventief te blijven testen.

Grafiek 4.11 In hoeverre bent u het eens met onderstaande uitspraken? (Percentage zeer/beetje eens mee eens: personeel, n=415)

5 Voortgezet onderwijs

5.1 Informatievoorziening

We hebben de schoolleiders gevraagd welke informatiebronnen over zelftesten in het onderwijs zij hebben gebruikt en indien ze een bron hebben gebruikt wat hun oordeel daarover is. Uit onderstaande tabel blijkt dat een zeer ruime meerderheid van de gebruikers van mening is dat de informatiebronnen (zeer) duidelijk zijn.

Tabel 5.1 *Sinds enige tijd zijn er zelftesten beschikbaar voor het onderwijs. Welke informatiebronnen hierover heeft u gebruikt en wat is uw oordeel over deze bronnen? (schoolleiding, n=271)*

	Niet gebruikt	Ze er onduidelijk	Onduidelijk	Duidelijk	Ze er duidelijk
Brieven van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	3%	1%	6%	78%	15%
Website www.zelftesteninhetonderwijs.nl	21%	0%	3%	76%	20%
Handreiking zelftesten in het vo en vso	12%	0%	1%	79%	20%
Stappenplan voor preventief testen onderwijspersoneel	23%	1%	5%	79%	15%
Helpdesk van de overheid	70%	4%	9%	76%	12%
Veelgestelde vragen over zelftesten en antwoorden daarop	50%	1%	4%	79%	16%
Informatie vanuit de VO-raad	8%	2%	7%	67%	24%

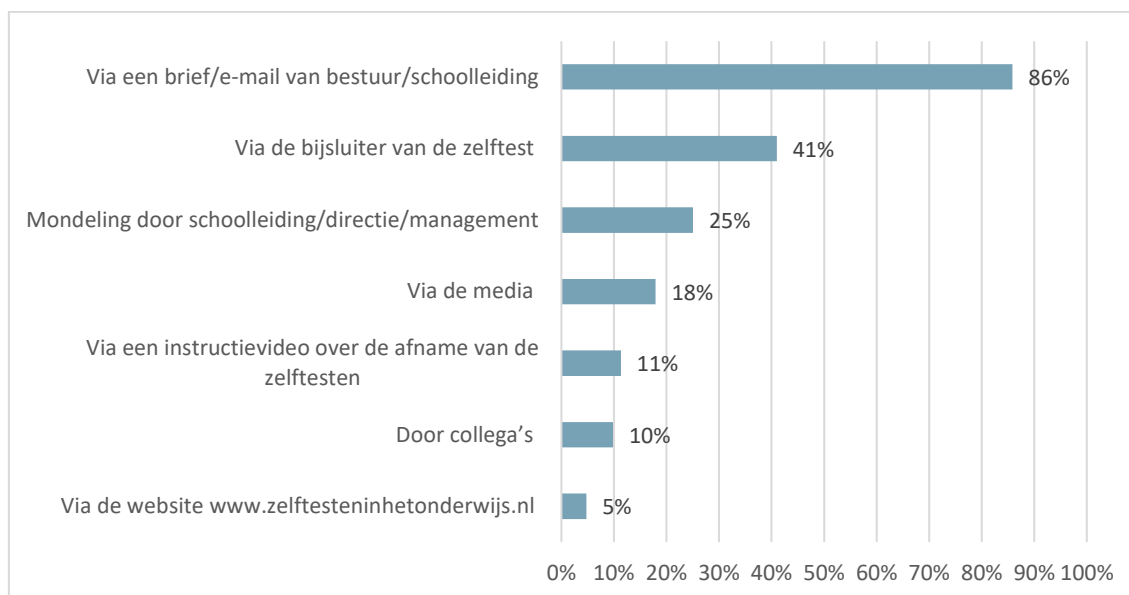
De overheid heeft informatie beschikbaar gesteld om personeel, leerlingen en ouders te informeren. Aan de schoolleiders is gevraagd welke informatiebronnen zij daarvoor hebben gebruikt en indien zij een bron gebruikt hebben, wat hun oordeel over de bruikbaarheid is. Een zeer ruime meerderheid van de schoolleiders die de informatiebronnen gebruikt hebben, is van mening dat deze (zeer) bruikbaar zijn.

Tabel 5.2 *Welke informatiebronnen heeft uw school gebruik om leerlingen, personeel en ouders te informeren en wat is uw oordeel over de bruikbaarheid? (schoolleiding, n=271)*

	Niet gebruikt	Ze er onbruikbaar	Onbruikbaar	Bruikbaar	Ze er bruikbaar
Voorbeeldbrief voor personeel	34%	1%	7%	81%	11%
Voorbeeldbrief voor ouders en verzorgers	31%	3%	9%	76%	13%
Flyer 'Zelftesten doe je zo'	36%	2%	4%	75%	20%
Lesmodule 'Leren over zelftesten'	60%	2%	13%	70%	16%
Poster/foto 'Daarom test ik'	49%	2%	6%	66%	26%
Instructievideo zelftest	36%	2%	5%	72%	21%
Handleiding toestemming ouders risicogericht zelftesten	42%	3%	7%	78%	12%

Ook aan personeelsleden hebben we gevraagd op welke manieren zij geïnformeerd zijn over het afnemen van zelftesten. Een ruime meerderheid van de personeelsleden heeft informatie ontvangen via een brief of e-mail van het bestuur of de schoolleiding.

Grafiek 5.1 Op welke manieren bent u geïnformeerd over het afnemen van zelftesten? (personeel, n=3118)

Vervolgens hebben personeelsleden aangegeven wat hun oordeel is over de informatievoorziening met betrekking tot een aantal aspecten van zelftesten. Over het algemeen is de informatie volgens negen op de tien personeelsleden (zeer) duidelijk. Een negatieve uitzondering hierop is informatie over de betrouwbaarheid van de uitslag van zelftesten. Die informatie is volgens 'slechts' driekwart van de personeelsleden (zeer) duidelijk.

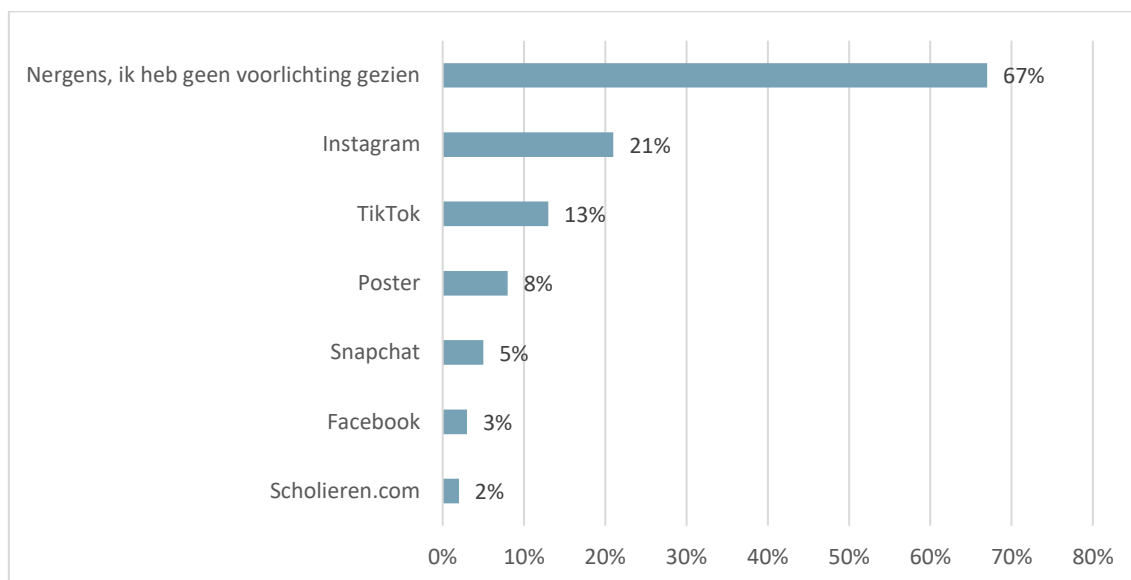
Tabel 5.3 Wat is uw oordeel over de informatievoorziening rondom onderstaande onderdelen van zelftesten? (personeel, n=3118)

	Ze er on dui del ijk	On dui del ijk	Dui del ijk	Ze er dui del ijk	Niet van toe pas sing
Informatie over het doel van zelftesten	2%	8%	65%	25%	2%
Instructie over de manier waarop u de zelftest afneemt	1%	3%	64%	33%	6%
Informatie over de manier waarop u de testuitslag af kunt lezen	1%	2%	58%	40%	8%
Informatie over de betrouwbaarheid van de uitslag van zelftesten	4%	22%	60%	13%	6%
Informatie over vervolgcacties bij een negatieve uitslag van de zelftest	1%	5%	66%	29%	5%
Informatie over vervolgcacties bij een positieve uitslag van de zelftest	1%	3%	67%	30%	5%

De overheid heeft voor vo-leerlingen een voorlichtingscampagne gehouden over het nut van zelftesten. Aan de leerlingen is gevraagd in welke (sociale) media zij deze campagne hebben gezien. Ruim twee

derde van de leerlingen zegt de voorlichtingscampagne niet te hebben gezien. De overige leerlingen hebben de campagne het vaakst gezien via Instagram.

Grafiek 5.2 *Er is een voorlichtingscampagne van de overheid over het nut zelftesten. In welke (sociale) media heb je de voorlichtingscampagne over het nut van zelftesten gezien? (leerlingen, n=7528)*

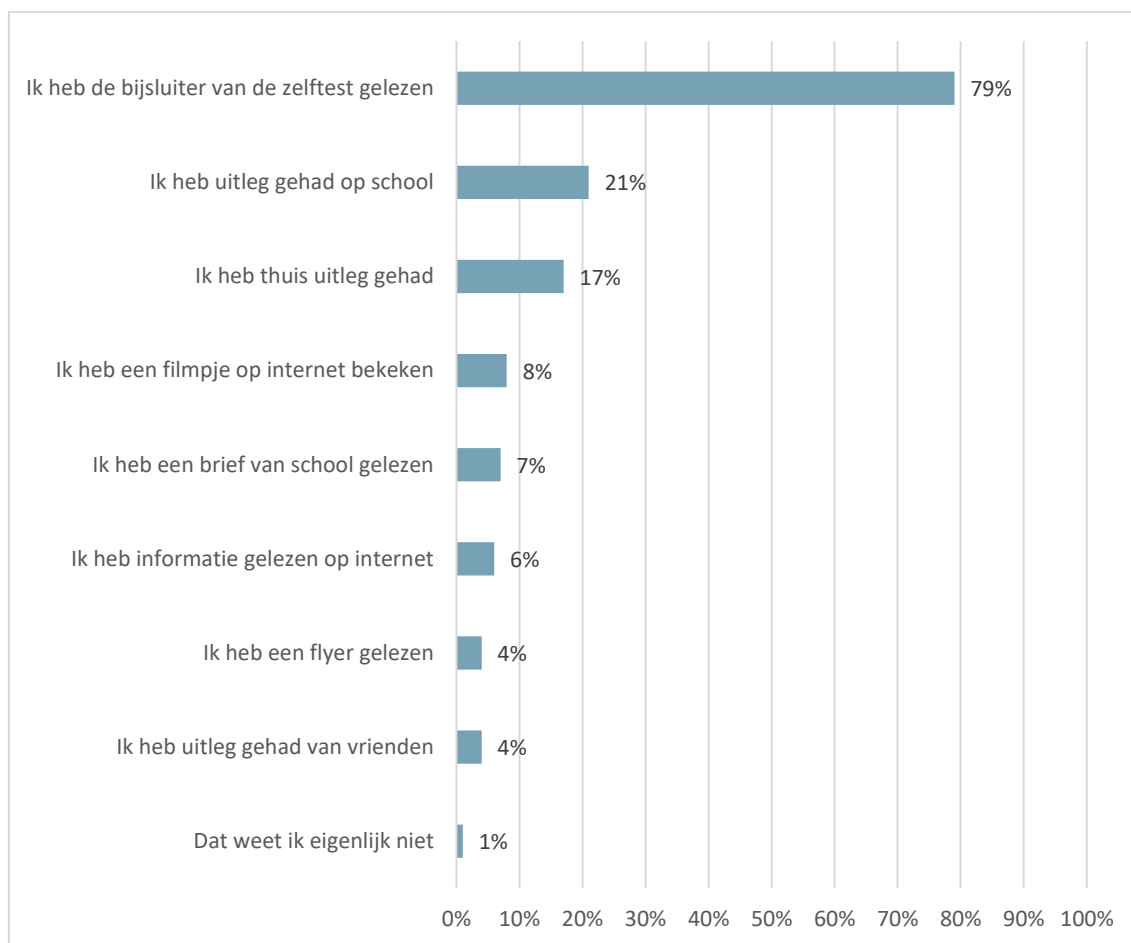
Aan de leerlingen die de voorlichtingscampagne ergens hebben gezien, is vervolgens gevraagd wat de invloed van deze voorlichting op hun mening over het nut van zelftesten is. De voorlichtingscampagne lijkt bij ruim een kwart van de leerlingen een positieve invloed te hebben gehad op hun testbereidheid.

Tabel 5.4 *Welke uitspraak over de voorlichting past het beste bij jou? (leerlingen, n=2457)*

Uitspraak	Percentage
De voorlichting heeft geen zin: ik gebruik nog steeds geen zelftesten.	20%
De voorlichting laat me zien hoe belangrijk zelftesten zijn: ik ga vaker een zelftest gebruiken.	27%
De voorlichting was voor mij niet nodig: ook zonder voorlichting gebruik ik vaak een zelftest.	52%

Aan de leerlingen die preventief testen, is gevraagd hoe zij weten hoe ze thuis een zelftest moeten afnemen. Bijna vier op de vijf leerlingen heeft daarvoor de bijsluiter van de zelftest gelezen. Slechts 1% van de leerlingen geeft aan eigenlijk niet te weten hoe een zelftest afgenomen moet worden.

Grafiek 5.3 Hoe weet je hoe je thuis een zelftest moet afnemen? (leerlingen, n=5735)*

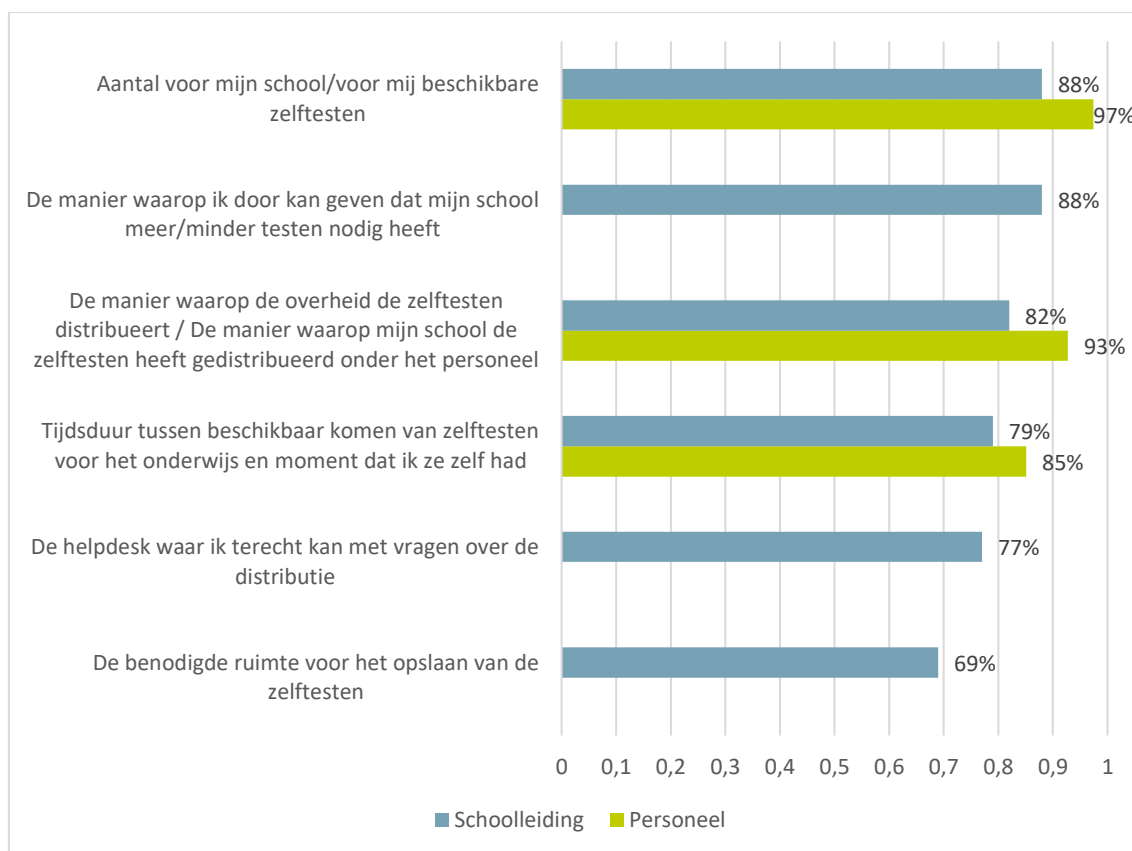
* Vraag alleen gesteld aan leerlingen die thuis wel eens een zelftest hebben gebruikt (zie paragraaf 5.3).

5.2 Beschikbaarheid en distributie

In week 16 t/m 28 zijn in het voortgezet onderwijs in totaal 14.200.000 zelftesten geleverd.¹⁵ Aan alle schoolleiders en aan personeelsleden die zelftesten gebruiken (ongeacht hoe vaak) hebben wij gevraagd hoe tevreden zij zijn over een aantal aspecten die gaan over de beschikbaarheid en distributie van de zelftesten. Over het algemeen zijn schoolleiders en personeelsleden (zeer) tevreden over de beschikbaarheid en distributie van de zelftesten.

¹⁵ Bron: Operatie Fastlane.

Grafiek 5.4 Hoe tevreden bent u over onderstaande aspecten rondom zelftesten? (Percentage (zeer) tevreden: schoolleiding, n=271; personeel, n=2247)¹⁶

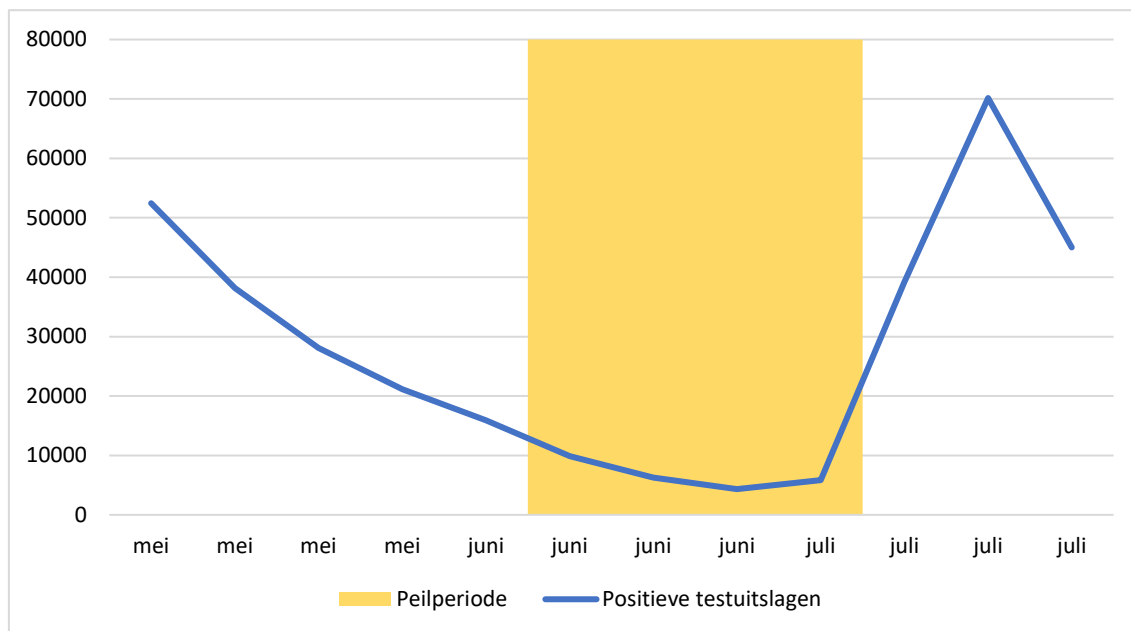
5.3 Preventief gebruik zelftesten

Testbereidheid preventief testen

Voor de testbereidheid is het relevant om inzicht te hebben in de kans op besmetting ten tijde van het onderzoek. Daarvoor zijn in figuur 5.5 de positieve testuitslagen per week opgenomen en is de peilperiode aangegeven door middel van het oranje vlak. We zien dat de vragenlijsten zijn ingevuld in de periode dat de besmettingscijfers zo ongeveer op hun laagst waren, net voor de steile piek begin juli.

¹⁶ Bij het berekenen van de percentages in deze grafiek zijn respondenten die 'weet niet' hebben geantwoord buiten beschouwing gelaten. Dit percentage is bij schoolleiders relatief hoog bij de volgende twee aspecten: de manier waarop ik door kan geven dat mijn school meer/minder testen nodig heeft (32%) en de helpdesk waar ik terecht kan met vragen over de distributie (56%). Bij de personeelsleden is het percentage dat 'weet niet' antwoord zeer laag (3% of minder).

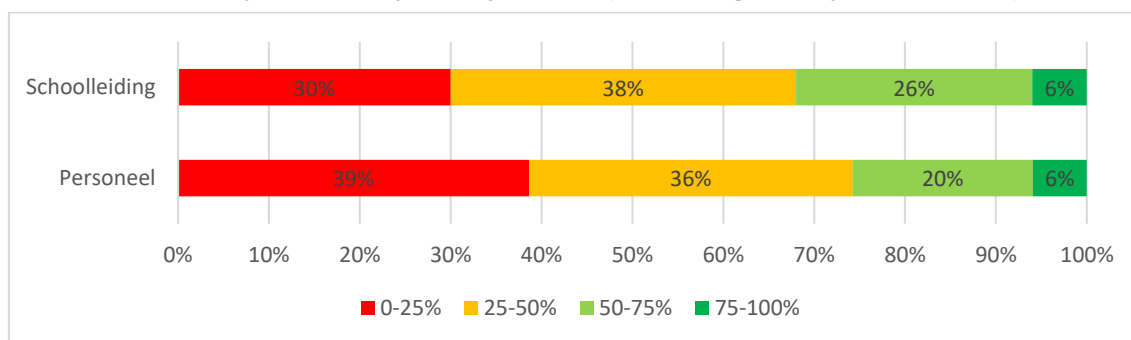
Grafiek 5.5 Positieve testuitslagen bij GGD-testlocaties (landelijk, weekgemiddelde) en peilperiode voortgezet onderwijs (bron RIVM, bewerking Oberon)

In die periode gebruiken vrijwel alle scholen zelftesten voor het preventief testen van zowel personeel als leerlingen (97%). Op een klein deel van de scholen test alleen het personeel preventief (2%). Op een zeer minimaal deel van de scholen (0,4%) testen alleen leerlingen preventief.

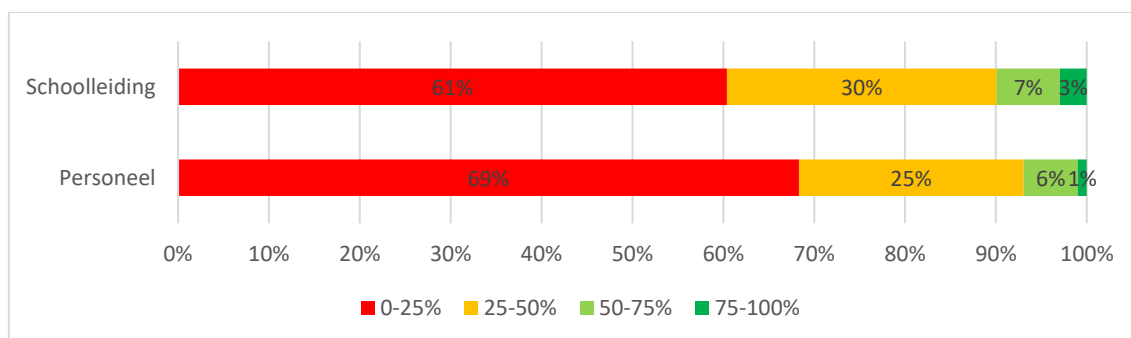
Schoolleiders en personeelsleden hebben aangegeven welk deel van het personeel volgens hen bereid is om zich twee keer per week thuis te testen. Ruim 30% van de schoolleiders schat dat meer dan de helft van de personeelsleden zich thuis twee keer per week test, terwijl dat percentage bij het personeel 26% is.

Grafiek 5.6 Hoe groot schat u ongeveer het aandeel personeelsleden/van uw collega's dat bereid is om zich twee keer per week thuis preventief te testen? (schoolleiding, n=253; personeel, n=2726)

Ook voor leerlingen hebben schoolleiders en personeel geschat welk deel bereid is om zich thuis twee keer per week preventief te testen. Zij schatten de testbereidheid van leerlingen een stuk lager in dan die van personeelsleden. Van de schoolleiders schat 10% procent dat meer dan de helft van de leerlingen zich thuis twee keer per week test en 7% van de personeelsleden maakt die schatting.

Grafiek 5.7 Hoe groot schat u ongeveer het aandeel leerlingen dat bereid is om zich twee keer per week thuis preventief te testen? (schoolleiding, n=244; personeel, n=2840)

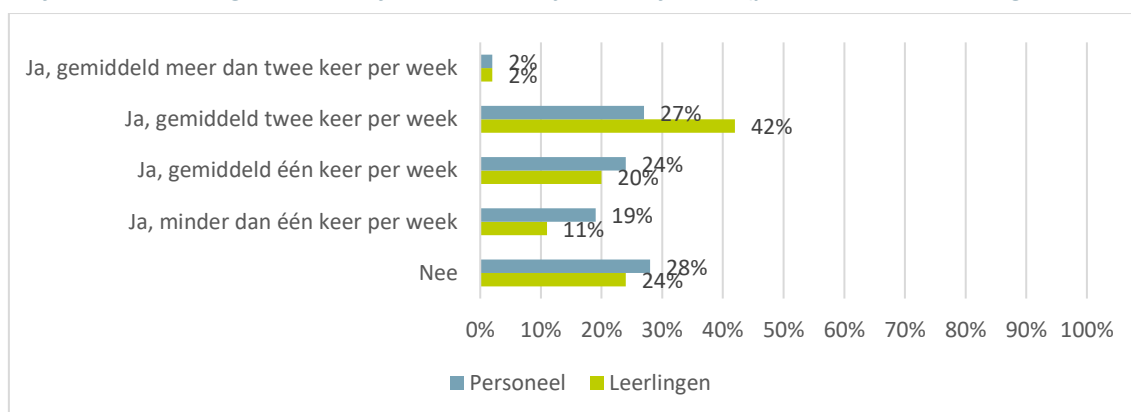

Bij de docenten (als onderdeel van de personeelsleden) zien we hierbij dat docenten die lesgeven op havo/vwo positiever zijn dan docenten die op vmbo lesgeven, zowel over de bereidheid bij collega's als de bereidheid bij leerlingen.¹⁷

Naast een inschatting door de schoolleiding en het personeel hebben we ook aan personeelsleden en leerlingen zelf gevraagd of zij gebruik maken zelftesten voor preventief testen. Bijna 30% van het personeel zegt thuis twee keer per week of vaker een zelftest te gebruiken en bijna een kwart één keer per week. Ruim 40% van de leerlingen zegt thuis minstens twee keer per week een zelftest te gebruiken en 20% één keer per week. Van zowel het personeel als de leerlingen zegt ongeveer een kwart thuis geen zelftesten te gebruiken.

Bij de personeelsleden zien we, net als in het basisonderwijs, dat de oudere personeelsleden veel vaker aangeven niet te testen (40% van personeel van 65+ tegenover 22% van personeel jonger dan 25 jaar), mogelijk voortkomend uit het gegeven dat een groter aandeel van hen al gevaccineerd is. Bij de leerlingen zien we dat vmbo-leerlingen gemiddeld minder vaak gebruik maken van de testen dan leerlingen van havo/vwo¹⁸: 54 procent van de vmbo-leerlingen geeft aan minstens één keer per week te testen, tegenover 71 procent van de havo/vwo leerlingen.

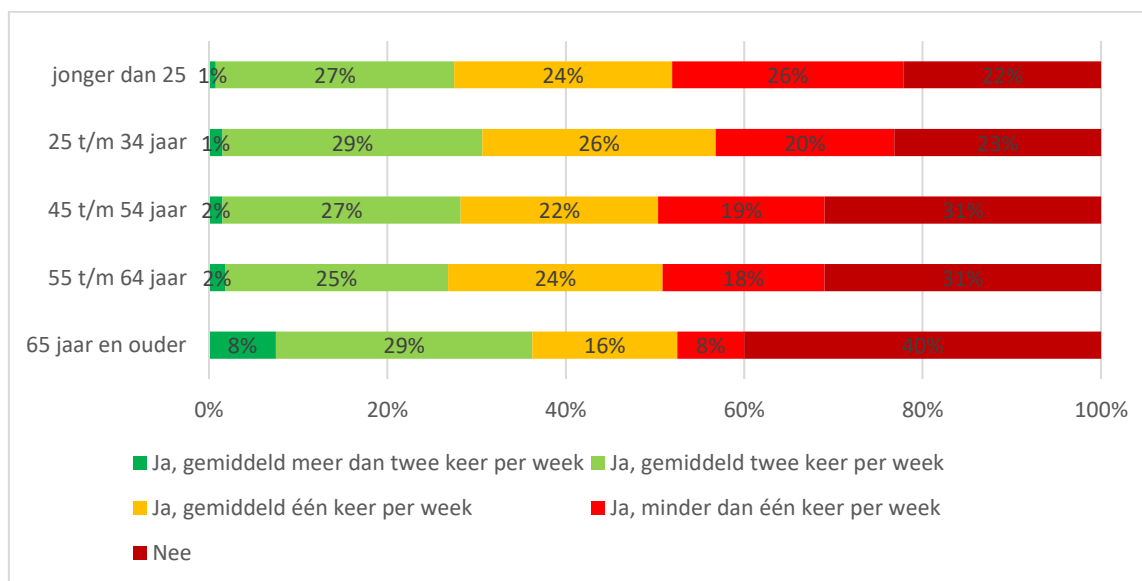
Grafiek 5.8 Maakt u gebruik van zelftesten / Gebruik je thuis zelftesten? (personeel, n=3118, leerlingen, n=7528)

¹⁷ Op de vierpuntschaal (1: 0-25%, 2: 25-50%, 3: 50-75%, 4: 75-100%) schat vmbo-personeel bij collega's gemiddeld 1,8 en bij leerlingen 1,3. Havo/vwo-personeel schat dit bij collega's gemiddeld 2,0 en 1,4. Hoewel deze verschillen klein zijn, zijn ze wel significant.

¹⁸ Op de vijf-puntschaal (1: meer dan twee keer per week, 2: twee keer per week, 3: één keer per week, 4: minder dan één keer per week, 5: nee) antwoorden vmbo-leerlingen gemiddeld 3,39 en havo/vwo-leerlingen 2,95. Een lager gemiddelde betekent hier gemiddeld vaker testen.

Grafiek 5.9 Maakt u gebruik van zelftesten, verdeeld naar leeftijdscategorie (personeel, n=3118)

Op basis van de antwoorden uit Grafiek 5.6 en Grafiek 5.7 kunnen we een inschatting maken van het percentage personeelsleden en leerlingen dat zich volgens schoolleiders en personeel twee keer per week preventief test.¹⁹ Een vergelijking van deze inschatting met de door personeel en leerlingen zelf genoemde testbereidheid is opgenomen in onderstaande tabel.

Tabel 5.5 Testbereidheid twee keer per week preventief testen

Testbereidheid leerlingen			
Opgave door:	Schoolleiding	Docenten	Leerlingen
	25%	22%	44%
Testbereidheid personeel			
Opgave door:	Schoolleiding	Collega's	Docenten
	40%	36%	29%

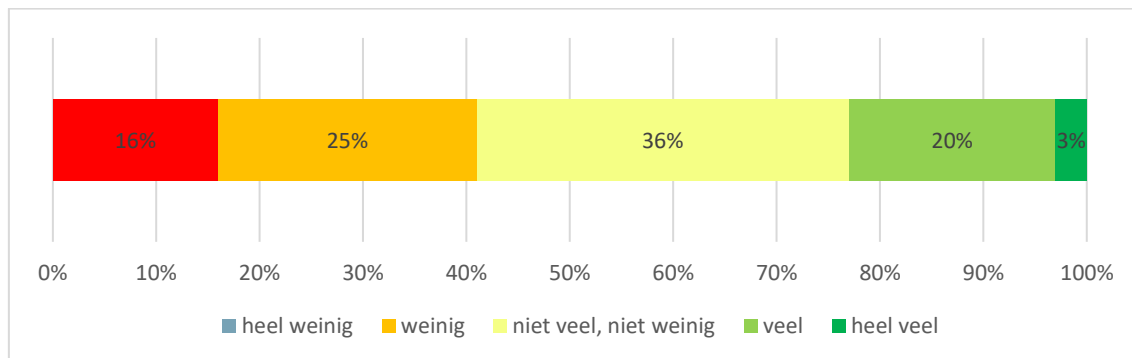
De schoolleiding schat dat 25% van de leerlingen bereid is zichzelf tweemaal per week te testen, personeelsleden schatten dat op 22% van de leerlingen. Van de leerlingen meldt 44% dat ze tweemaal per week de zelftesten gebruiken. Dit gaat om een fors verschil. Dat verschil zou verklaard kunnen worden door een selectieve respons: schoolleiding en personeel zouden dan een redelijk goede inschatting geven, maar de leerlingen die minder interesse hebben in het zelftesten en die minder testbereid zijn, vullen minder vaak de vragenlijst in.²⁰ Dan schetsen de cijfers van leerlingen zelf een te positief beeld. Bij personeelsleden is echter een min of meer gelijke procedure gevolgd. Daar blijkt dat schoolleiding en collega-personeelsleden de testbereidheid van personeelsleden hoger inschatten (resp. 40% en 36%) dan door personeel zelf wordt gerapporteerd (29%). Hier zou de selectieve respons dan omgekeerd werken: schoolleiding en collega-personeelsleden zouden een redelijk goede inschatting geven en personeelsleden die minder interesse hebben in het zelftesten en die minder testbereid zijn, vullen vaker de vragenlijst in. Het ontbreekt aan een plausible verklaring waarom de responsbereidheid voor leerlingen en

¹⁹ We hebben daarbij gerekend met de waarden van het midden van de antwoordcategorieën uit de grafieken.

²⁰ Niet op alle scholen is de vragenlijst aan de leerlingen doorgestuurd. We hebben gecheckt of de schoolleiding positiever/negatiever oordeelt over de testbereidheid van leerlingen op scholen wanneer de vragenlijst niet aan leerlingen is doorgestuurd. Tussen die groepen scholen zien we geen significante verschillen.

personeelsleden andersom zou werken. Dat leidt tot de conclusie dat het beste is om de zelfrapportage (zowel bij personeel als leerlingen) als uitgangspunt te nemen. En het leidt tot een plausibeler conclusie dat schoolleiders/personeel geneigd zijn de collega-volwassenen wat te overschatten in hun verantwoordelijkheid/testbereidheid en hun leerlingen te onderschatten op dit punt.

Grafiek 5.10 Hoeveel leerlingen gebruiken volgens jou thuis zelftesten? (leerlingen, n=6551)

Redenen om wel preventief te testen

Aan personeelsleden en leerlingen die de zelftesten preventief gebruiken (ongeacht hoe vaak ze dat doen), hebben we gevraagd waarom ze dat doen. In verhouding veel genoemde redenen om gebruik te maken van zelftesten zijn het voorkomen van een grote uitbraak van corona en een bijdrage leveren aan het eigen veiligheidsgevoel en dat van anderen.

We zien hierbij wel verschillen tussen personeelsleden en leerlingen die aangeven per week twee keer of vaker te testen, één keer te testen of minder dan één keer te testen. Hoe meer personeelsleden en leerlingen aangeven te testen, des te vaker lijken ze met hun testen het algemeen belang te willen dienen. Zo zien we dat personeelsleden die twee keer of vaker testen veel vaker aangeven dit te doen om bij te dragen aan het veiligheidsgevoel van collega's (71%) en leerlingen (56%) dan, met name, personeelsleden die minder dan één keer testen (resp. 26% en 17%). Hetzelfde geldt voor het bijdragen aan continuïteit van onderwijs (53% tegenover 18%). De verschillen zijn juist minder groot wanneer het bijvoorbeeld gaat om het minder beperkt voelen in het gedrag door gebruik van zelftesten (19% tegenover 14%).

Bij leerlingen zien we hetzelfde terug; ook hier lijken de leerlingen die vaker testen sterker het algemeen belang te willen dienen dan leerlingen die één keer of minder per week testen.

Tabel 5.6 *Waarom maakt u gebruik van de zelftesten? / Waarom gebruik je de zelftesten? (personeel, n=2247, leerlingen, n=5728)*

Reden	Personeel	Leerlingen
Hierdoor kunnen we als school besmettingen snel signaleren en een grote uitbraak voorkomen / Ik hoop dat er hierdoor geen grote uitbraak van corona meer komt	56%	36%
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van mijn collega's doordat ze weten dat ik niet besmet ben met het coronavirus	56%	-
Het vergroot mijn eigen veiligheidsgevoel wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus / Ik voel me veiliger als ik weet dat ik geen corona heb	50%	47%
Ik wil helpen zodat anderen zich veiliger voelen als ze weten ik geen corona heb	-	48%
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van leerlingen doordat ze weten dat het personeel niet besmet is met het coronavirus	41%	-

Reden	Personeel	Leerlingen
Hierdoor kan ik een bijdrage leveren aan de continuïteit van het onderwijs / Ik hoop dat hierdoor de school niet meer dicht hoeft	41%	28%
Ik voel me minder beperkt in mijn gedrag wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus / Ik voel me vrijer om dingen te doen als ik weet dat ik geen corona heb	19%	36%
Ik moet me van mijn ouders testen	-	16%
Ik test niet preventief, alleen risicogericht als er een coronabesmetting is op mijn school	8%	-
Omdat bijna al mijn collega's zich laten testen, doe ik dat ook	1%	-
Anders, namelijk:	10%	17%
▪ Ik test bij (lichte) klachten	3%	3%
▪ Ik test omdat het een dringend advies/(morele) verplichting is / Ik test omdat het moet van school/van de overheid	2%	3%
▪ Ik test om mijn familie/vrienden te beschermen	2%	2%
▪ Ik test uit plichtsbesef	0%	1%
▪ Ik test omdat ik een voorbeeldfunctie heb	1%	-
▪ Ik test omdat ik het leuk of geinig vind	0%	1%
▪ Anders	1%	6%

Uit de interviews onder de schoolleiders blijkt dat zij inschatten dat het loslaten van de 1,5-meter maatregel voor leerlingen waarschijnlijk maar beperkt van invloed is geweest op de testbereidheid onder personeel.

Redenen om minder dan twee keer per week preventief te testen

Het advies van de overheid is om twee keer per week preventief te testen. We hebben aan personeelsleden en leerlingen die de zelftesten minder vaak dan twee keer per week gebruiken gevraagd naar de reden(en) daarvoor. Voor personeelsleden zijn de in verhouding belangrijkste redenen om minder dan twee keer per week te testen, dat zij maar een deel van de week op school werken (30%) en dat zij vaker testen in hun geval niet nodig vinden (30%). Leerlingen noemen relatief vaak als reden dat zij testen in hun geval niet nodig vinden (41%) en dat zij de testafname vervelend vinden (32%).

Bij deze vraag hebben we ook gekeken naar verschil tussen personeelsleden en leerlingen die één keer per week testen en die minder dan één keer per week testen. We zien dat personeelsleden die één keer testen vaker als reden aangeven dat ze slechts een deel van de week op school werken (37%, tegenover 22% bij minder dan één test). Personeelsleden die minder dan één keer per week testen geven juist (veel) vaker aan niet overtuigd te zijn van het nut van de testen (28%, tegenover 17%). Ook bij leerlingen zien we dat de groep die minder dan één keer per week test vaker aangeeft het testen onzin te vinden (22% tegenover 14%).

Tabel 5.7 *Waarom neemt u minder vaak dan twee keer per week een zelftest af? / Waarom test je minder vaak dan twee keer per week? (personeel, n=1339, leerlingen, n=2366)*

Reden	Personeel	Leerlingen
Ik werk maar een deel van de week op school	30%	-
Vaker testen vind ik in mijn geval niet nodig	30%	41%
Ik ben niet overtuigd van het nut van het vaker afnemen van zelftesten / Ik vind vaker testen onzin	22%	17%
Ik vind de testafname onprettig / Ik vind de testafname vervelend	18%	32%
Vaker testen heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn leerlingen laag is	14%	-
Vaker testen kost te veel tijd / vind ik te veel gedoe	11%	14%
Vaker testen heeft geen zin als niet iedereen op school dat doet	-	15%
Vaker testen heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn collega's laag is	6%	-
Dat mag niet van mijn ouders	-	2%
Anders, namelijk:	29%	24%
▪ Ik vergeet te testen of testen mee te nemen van school	13%	11%
▪ Ik ben al gevaccineerd en/of heb al corona gehad	7%	1%
▪ Ik test alleen bij klachten of een besmetting in mijn omgeving	2%	3%
▪ Zelftesten hebben weinig nut of zelftesten zijn niet betrouwbaar	1%	1%
▪ Het is voldoende als ik me aan de algemene coronaregels houd	1%	0%
▪ Ik heb niet genoeg testen gekregen	0%	1%
▪ Ik bewaar de testen voor wanneer ik ze later nodig heb	0%	1%
▪ Anders	4%	6%

Aan personeelsleden en leerlingen die de zelftesten minder dan één keer per week gebruiken hebben we gevraagd wat voor hen de aanleiding is om een zelftest af te nemen. Zowel voor personeelsleden als voor leerlingen is de belangrijkste aanleiding het hebben van coronagerelateerde klachten.

Tabel 5.8 *Wat is voor u de aanleiding om een zelftest af te nemen (minder dan één keer per week)? / Wanneer neem je een zelftest af (minder dan één keer per week)? (personeel, n=586, leerlingen, n=866)*

Aanleiding	Personeel	Leerlingen
Coronagerelateerde klachten bij mezelf	55%	49%
Een keertje gedaan om te proberen	-	42%
Een coronabesmetting op school	43%	16%
Een coronabesmetting in de privésfeer	33%	14%
Voor privégebruik, als een zelftest nodig/handig is / Als ik iets met vrienden wil gaan doen	31%	15%
Een melding via de app CoronaMelder	8%	3%
De sporadisch voorkomende gevallen dat ik op school aanwezig ben	8%	-
Anders, namelijk:	17%	10%
▪ Als ik eraan denk	4%	1%
▪ Omdat het gevraagd/geadviseerd wordt / omdat we dit zo hebben afgesproken	2%	0%
▪ Als ik veel contacten heb gehad en/of in een risicovolle situatie ben geweest	1%	0%
▪ Nieuwsgierigheid / ik wilde weten hoe een test werkt	1%	0%
▪ Voorbeeldgedrag voor leerlingen of uitleg geven aan leerlingen	1%	-

Aanleiding	Personeel	Leerlingen
▪ Wanneer mijn ouders het aangeven	-	2%
▪ Wanneer ik naar school moet	-	1%
▪ Anders	7%	6%

Redenen om niet preventief te testen

Voor de zeer kleine minderheid van de scholen die zelftesten niet gebruiken voor preventief testen door leerlingen is de door schoolleiders meest genoemde reden daarvoor dat preventief testen geen zin heeft omdat de testbereidheid onder leerlingen laag is. Personeelsleden en leerlingen die zelf niet preventief testen, hebben wij ook naar de reden daarvoor gevraagd. Redenen die door bijna een derde van de personeelsleden genoemd worden, zijn niet overtuigd zijn van het nut van zelftesten en zelftesten in hun geval niet nodig vinden. Deze twee redenen worden door respectievelijk 28% en 34% van de leerlingen genoemd. Leerlingen geven daarnaast relatief vaak aan dat zijn de testafname vervelend vinden (30%). Twijfel aan de betrouwbaarheid van de zelftesten wordt door ongeveer een kwart van het personeel en de leerlingen genoemd als reden om niet preventief te testen.

Wanneer we kijken naar verschillen tussen leeftijdsgroepen, zien we dat 44 procent van de personeelsleden van 25-34 jaar aangeeft niet overtuigd te zijn van het nut van zelftesten, tegenover slechts 21 procent van de personeelsleden tussen de 55 en 64 jaar.

Tabel 5.9 *Waarom gebruikt u de zelftesten niet? / Waarom gebruik je thuis de zelftesten niet? (personeel, n=871, leerlingen, n=1793)*

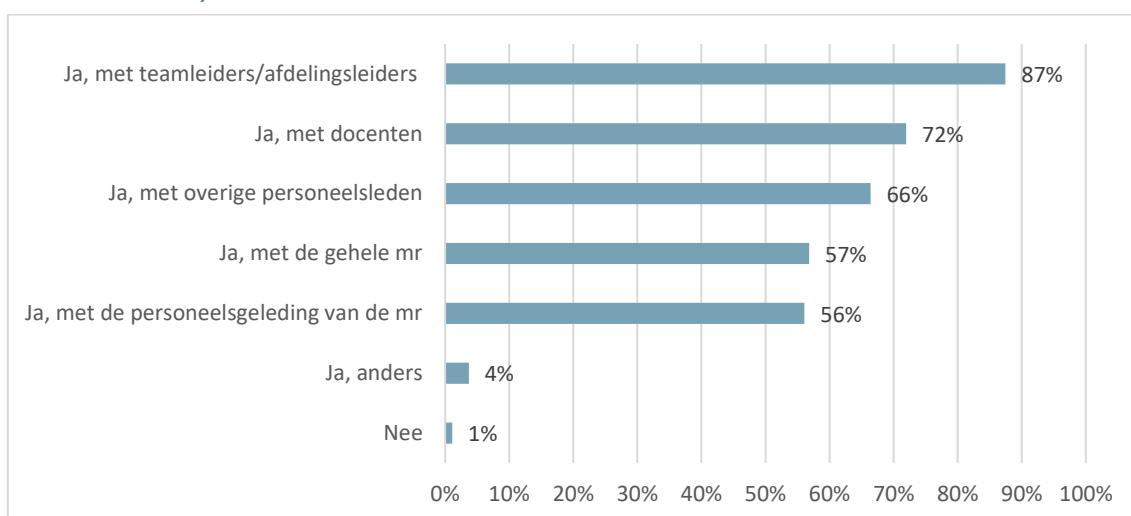
Reden	Personeel	Leerlingen
Ik ben niet overtuigd van het nut van zelftesten / Ik vind testen onzin	33%	28%
Ik vind zelftesten in mijn geval niet nodig / Ik vind zelftesten voor mij niet nodig	32%	34%
Ik twijfel aan de betrouwbaarheid van zelftesten	23%	25%
Het heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn leerlingen laag is	16%	-
Ik vind de testafname onprettig / Ik vind de testafname vervelend	15%	30%
Ik vind de maatregelen rondom corona in meer algemene zin overdreven / Ik vind de maatregelen rondom corona overdreven	13%	16%
Het kost te veel tijd / ik vind het te veel gedoe	11%	15%
Het heeft geen zin als niet iedereen op school dat doet	-	15%
Het heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn collega's laag is	7%	-
Ik heb de testen (nog niet ontvangen) / Ik heb geen zelftesten gekregen van school	1%	10%
Dat mag niet van mijn ouders	-	9%
Anders, namelijk:	37%	28%
▪ Ik ben al gevaccineerd en/of ik heb al/recent corona gehad	15%	2%
▪ Ik heb nog geen klachten gehad / ik vind testen zonder klachten nutteloos / heb nog geen test nodig gehad	10%	11%
▪ Ik ben tegen een testsamenleving	2%	0%
▪ De testen creëren een schijnveiligheid / testen zijn geen oplossing voor de opening van scholen	2%	0%
▪ Ik werk (voornamelijk) thuis / Ik kom niet meer op school/ben al geslaagd	2%	3%
▪ Ik test alleen als ik klachten heb en dan bij de GGD	1%	1%
▪ Het levert milieuvuiling op / het is verspilling van materiaal/geld	1%	0%
▪ Ik vergeet het / gemakzucht	1%	2%

Reden	Personeel	Leerlingen
▪ Ik vind de basismaatregelen belangrijker dan testen	1%	0%
▪ Medische reden	1%	0%
▪ Anders	2%	9%

Besluitvorming en afspraken

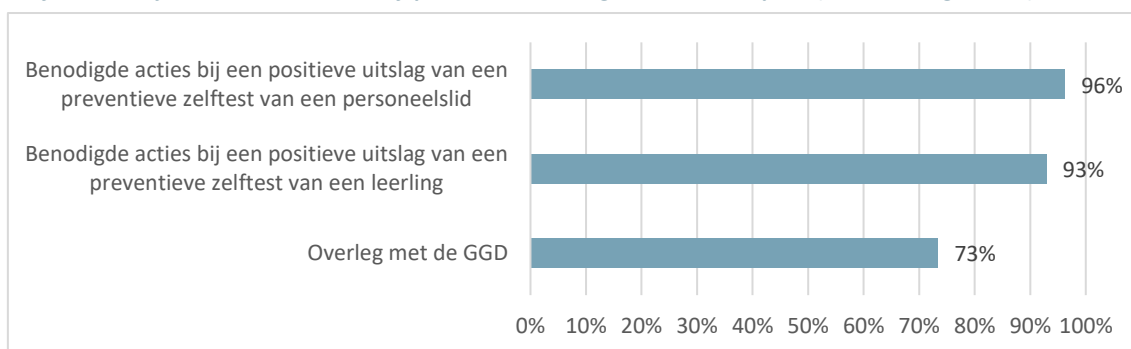
Het preventief gebruik van zelftesten door personeel is volgens vrijwel alle schoolleiders onderwerp van gesprek geweest binnen de school. Zo hebben bijna negen van de tien schoolleiders dit besproken met team- en/of afdelingsleiders en bijna drie kwart met docenten.

Grafiek 5.11 Heeft u het preventief gebruik van zelftesten door personeel besproken in uw school? (schoolleiding, n=271)

Op vrijwel alle scholen zijn er afspraken gemaakt over de benodigde acties bij een positieve uitslag van een preventieve zelftest van een personeelslid en/of van een leerling.

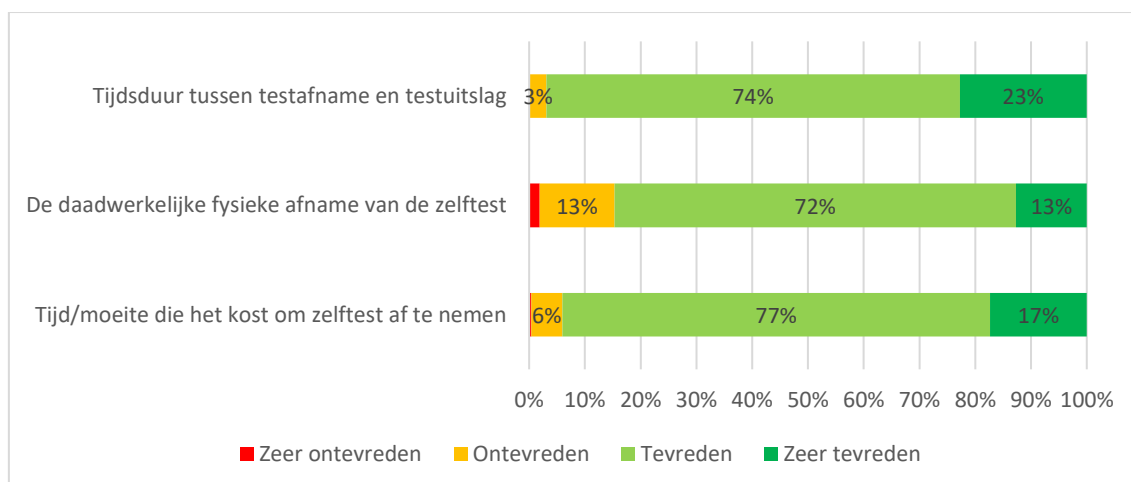
Grafiek 5.12 Zijn er binnen uw school afspraken over de volgende onderwerpen? (schoolleiding, n=271)

Ervaringen

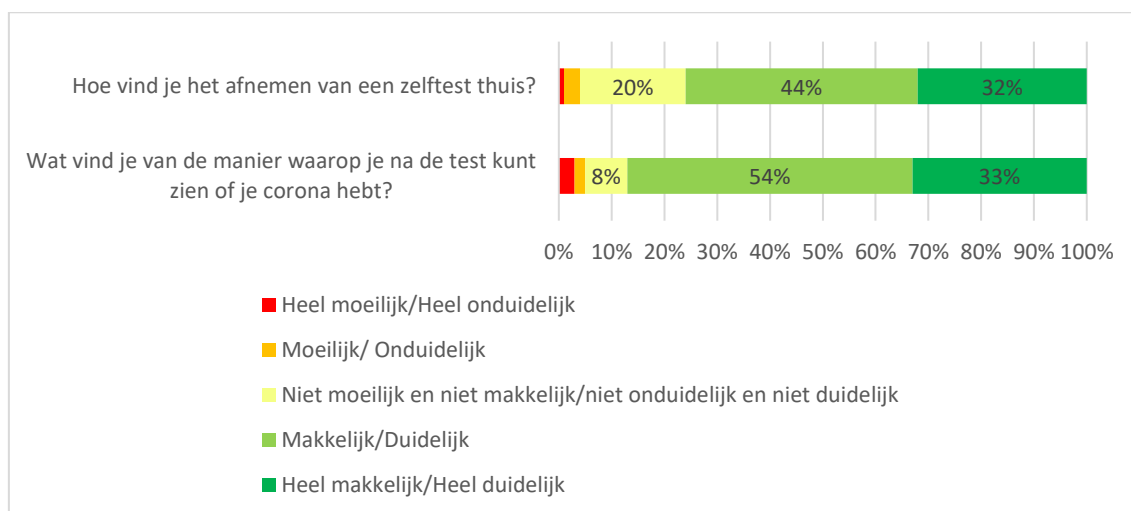
De personeelsleden die zelftesten gebruiken (ongeacht hoe vaak) hebben voor een drietal aspecten van de testafname aangegeven hoe tevreden zij er over zijn. Zij zijn overwegend (zeer) tevreden over de tijdsduur tussen testafname en testuitslag, de daadwerkelijke fysieke afnamen van de zelftest en de tijd/moeite die het kost om een test af te nemen.

Grafiek 5.13 Hoe tevreden bent u over onderstaande aspecten van de afname van zelftesten? (personeel, n=2247)

Ruim drie kwart van de leerlingen vindt het afnemen van een zelftest thuis (heel) makkelijk. Bijna negen op de tien leerlingen vinden de manier waarop na de testafname de uitslag kan worden afgelezen (heel) duidelijk.

Grafiek 5.14 Oordeel leerlingen over aspecten van de afname van zelftesten (leerlingen, n=5735)

De leerlingen die thuis zelftesten gebruiken hebben we gevraagd of zij daarbij hulp krijgen. Ruim de helft van de leerlingen krijgt geen hulp, bijna een kwart van de leerlingen krijgt soms hulp en 20% van de leerlingen krijgt altijd hulp. Ook hebben we aan deze leerlingen gevraagd hoe zij het ervaren dat ze bij het afnemen van een test zelf met een wattenstaaf in hun neus moeten. Bijna vier op de tien leerlingen vinden dit (heel) vervelend.

5.4 Risicogericht gebruik zelftesten

Testbereidheid risicogericht testen

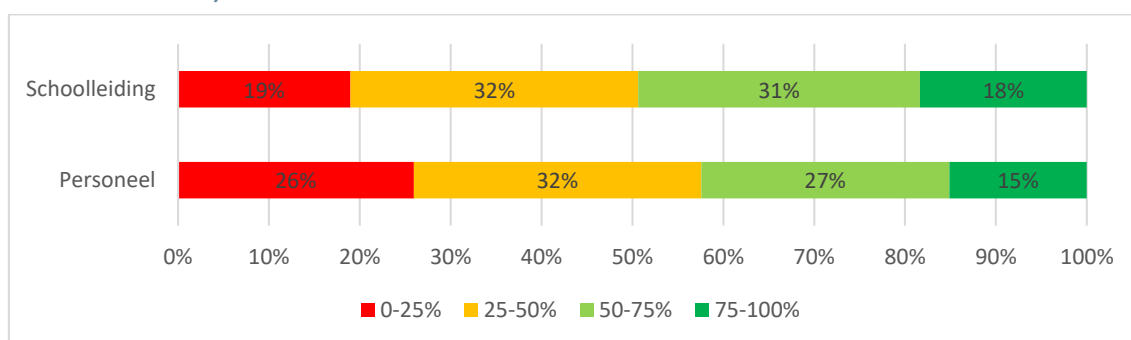
Aan schoolleiders hebben we gevraagd of zij risicogericht testen bij leerlingen. Bijna twee derde van de scholen neemt risicogericht testen af en ruim een derde doet dat niet.

Tabel 5.10 *Neemt uw school risicogerichte testen af bij leerlingen als er een besmetting met corona is op school? (schoolleiding, n=271)*

Risicogericht testen leerlingen	Percentage
Die situatie heeft zich al wel voorgedaan en toen hebben we risicogericht getest	30%
Die situatie heeft zich nog niet voorgedaan, maar als die zich voordoet gaan we wel risicogericht testen	33%
Totaal ja	63%
Die situatie heeft zich al wel voorgedaan en toen hebben we niet risicogericht getest	10%
Die situatie heeft zich nog niet voorgedaan, maar als die zich voordoet gaan we niet risicogericht testen	26%
Totaal nee	37%

Aan de schoolleiders en personeelsleden van scholen die risicogericht testen hebben we gevraagd te schatten welk deel van de leerlingen bereid is om risicogericht te testen. Volgens bijna de helft van de schoolleiders betreft dit de helft of meer van de leerlingen. Van de personeelsleden geeft 42% dat aan.

Grafiek 5.15 *Hoe groot schat u ongeveer het aandeel leerlingen dat bereid is om risicogericht te testen wanneer er een besmetting met het coronavirus op school bekend is? (schoolleiding, n=158; personeel, n=2758)*

Aan personeelsleden en leerlingen hebben we gevraagd of zij zelf risicogericht testen bij een besmetting op school. Ruim de helft van de personeelsleden test risicogericht. Ruim de helft van de leerlingen geeft aan dat er nog geen besmetting is geweest op school. Van de overige leerlingen geeft bijna een derde aan al wel risicogericht getest te hebben. Uit de interviews met schoolleiders blijkt dat leerlingen vooral bereid zijn risicogericht te testen omdat ze dan toch naar school mogen komen en vanwege een zwakke gezondheid van gezinsleden thuis.

Tabel 5.11 *Gebruikt u de zelftesten voor risicogericht testen als u bij een besmetting op school in contact geweest bent met de besmette persoon (en geen quarantaine advies krijgt)? (personeel, n=3118)*

Risicogericht testen personeel	Percentage
Ja	55%
Wisselend	2%
Weet ik nog niet	5%
Nee	38%

Tabel 5.12 *Als er op school iemand besmet is met het coronavirus, kunnen leerlingen op school getest worden. Heb jij op school al een zelftest afgenomen? (leerlingen, n=7528)*

Risicogericht testen leerlingen	Percentage
Ja	14%
Er is nog geen besmetting geweest op school	56%
Nee	30%

Redenen om niet risicogericht te testen

Aan de leerlingen die aangeven niet risicogericht te testen, hebben we gevraagd naar de reden. De belangrijkste reden waarom deze leerlingen niet testen is dat er op school volgens hen niet risicogericht getest wordt. Schoolleiders geven in de interviews aan dat in deze gevallen met name ouders (principeel) tegen testen zijn en dat er onder leerlingen een beeld heerst dat het niet cool is om je te laten testen, dus dat groepsdruk hier ook een rol speelt.

Tabel 5.13 *Waarom heb je geen zelftest afgenomen op school? (leerlingen, n=2262)*

Reden	Percentage
Dat doen wij nooit op school	69%
Dat wil ik zelf niet	33%
Dat mag ik niet van mijn ouders	6%

De belangrijkste reden voor schoolleiders om op hun school niet risicogericht te testen, is ontbrekende toestemming van ouders. Uit de interviews blijkt dat dat deels om ouders gaat die principeel tegen testen zijn op basis van 'complot denken'. Verder ziet een kwart van degenen die niet risicogericht testen bij leerlingen geen meerwaarde daarvan. Uit de interviews blijkt dat daaronder in ieder geval ook scholen zijn die omdat ze al preventief testen, het nog risicogericht testen daar bovenop, als overbodig beschouwen. Thuisblijven en bij GGD laten testen moet dan volstaan.

Tabel 5.14 *Waarom test uw school niet risicogericht bij leerlingen? (schoolleiding, n=99)*

Reden	Percentage
Vanwege ontbrekende toestemming van ouders	55%
Vanwege te weinig personele capaciteit voor de begeleiding van de afnames	42%
Vanwege ontbrekende toestemming van leerlingen	30%
Wij zien geen meerwaarde van risicogericht testen	23%
Vanwege de organisatorische gevolgen als leerlingen positief testen	13%
Omdat we over onvoldoende zelftesten beschikken/beschikten	0%

Reden	Percentage
Anders, namelijk:	43%
▪ Testen is geen taak/verantwoordelijkheid van het onderwijs	14%
▪ Wij vinden dat leerlingen thuis (met hun ouders) moeten testen	12%
▪ Wij sturen leerlingen naar de GGD	5%
▪ Organisatie ervan is ingewikkeld	3%
▪ Weinig bereidwilligheid bij ouders, leerlingen en/of personeel/MR	2%
▪ Anders	7%

Organisatie en ervaringen

De meerderheid van de schoolleiders die op school risicogericht testen, heeft daarover binnen hun school afspraken gemaakt.

Tabel 5.15 Zijn er binnen uw school afspraken over de volgende onderwerpen? (schoolleiding, n=172)

Onderwerp	Percentage
Toestemming van ouders voor risicogericht testen	88%
Overleg met de GGD	71%
Richtlijnen voor wie tot de doelgroep van risicogericht testen behoort bij een besmetting op school	71%
Aanstelling en opleiding van begeleiders van risicogerichte zelftesten door leerlingen	67%
Organisatie van begeleide afnames door leerlingen	59%

Op de website www.lesopafstand.nl is een e-learning te vinden die bestemd is voor personeelsleden die leerlingen (gaan) begeleiden bij risicogericht zelftesten op school. Uit de interviews blijkt dat daarvoor conciërges, mentoren, en divers personeel met een EHBO-diploma worden ingezet. Aan de schoolleiders van scholen die zelftesten gebruikt hebben of van plan zijn te gebruiken bij een besmetting op school hebben we gevraagd of de school deze e-learning heeft gebruikt. Dat is op ruim zes van de tien van deze scholen het geval. Volgens 95% van de schoolleiders van deze groep is de e-learning (zeer) bruikbaar.

Van de personeelsleden die de vragenlijst hebben ingevuld is bijna een op de tien zelf betrokken bij de begeleiding van afnames van risicogerichte zelftesten door leerlingen. Aan de personeelsleden die betrokken zijn bij de afnames van risicogerichte testen door leerlingen en aan schoolleiders van scholen die risicogericht testen, hebben we gevraagd of zij belemmeringen ervaren/voorzien bij risicogericht testen door leerlingen. Een zeer ruime meerderheid van deze schoolleiders en personeelsleden ervaart een of meerdere belemmeringen, respectievelijk 94% en 96%. De belangrijkste belemmeringen die ervaren/voorzien worden, zijn toestemming van ouders/verzorgers en weerstand bij leerlingen.

Tabel 5.16 Ervaart/voorziet u belemmeringen bij het risicogericht (gaan) testen van leerlingen? (schoolleiding, n=172; personeel, n=256)

Reden	Schoolleiding	Personeel
Toestemming van ouders/verzorgers, bij leerlingen jonger dan 16 jaar	69%	63%
Weerstand bij leerlingen	62%	72%
Toestemming van leerlingen, bij leerlingen van 16 jaar en ouder	38%	33%
Onduidelijkheid over wanneer wel/niet testen	29%	33%
Organisatie van de begeleide afnames van de zelftesten	28%	18%
Weerstand bij personeel	24%	27%

Reden	Schoolleiding	Personeel
Organisatorische gevolgen als leerlingen positief testen	16%	15%
Beschikbaarheid van zelftesten	3%	2%
Anders	13%	10%
Geen	6%	4%

Aan de leerlingen die op school al risicogericht getest hebben, hebben we gevraagd hoe zij het ervaren dat ze bij het afnemen van een test zelf met een wattenstaaf in hun neus moeten. Bijna vier op de tien leerlingen vinden dit (heel) vervelend.

Uit de interviews blijkt verdeeldheid over de voorkeur voor het risicogericht testen thuis of op school. De belangrijkste reden om dat op school te doen is een grotere controle op een goede uitvoering van de testen. De belangrijkste redenen om dat juist thuis te laten doen zijn dat de verantwoordelijkheid bij ouders/leerlingen ligt en dat door weigeringen van ouders een deel van de leerlingen sowieso al niet getest mag worden op school.

5.5 Ervaren opbrengsten zelftesten

Om zicht te krijgen op de opbrengsten en gevolgen van het gebruik van zelftesten voor het onderwijs hebben schoolleiders, personeelsleden en leerlingen bij een aantal uitspraken aangegeven in hoeverre zij het ermee eens zijn (zie Grafiek 5.16, 5.17 en 5.18).

Ongeveer twee derde van het personeel en van de leerlingen is van mening dat zij door het gebruik van zelftesten bijdragen aan de veiligheid op school. Dat is in lijn met het door de overheid beoogde doel. Het percentage personeelsleden en leerlingen dat aangeeft zichzelf veiliger te voelen op school door het gebruik van zelftesten ligt echter een stuk lager. Respectievelijk 36% van het personeel en 48% van de leerlingen heeft deze mening.

Ongeveer twee derde van de schoolleiders en personeelsleden en ongeveer 41% van de leerlingen is van mening dat zelftesten in het onderwijs vanwege het vrijwillige karakter niet of nauwelijks meerwaarde hebben.

Een klein deel van de schoolleiders, personeelsleden en leerlingen is van mening dat het volgen van de basisregels tegen corona minder essentieel is door het gebruik van zelftesten. Ongeveer een kwart van de personeelsleden en leerlingen voelt zich door het gebruik van zelftesten minder beperkt in hun gedrag op school.

Een laatste deel van de stellingen gaat over de organisatorische gevolgen van het gebruik van zelftesten. Zeven op de tien schoolleiders vinden dat risicogericht testen van leerlingen organisatorisch ingewikkeld is voor scholen. Ongeveer 11% van de schoolleiders denkt dat het gebruik van zelftesten leidt tot minder lesuitval en bijna een kwart van hen is van mening dat door het gebruik van zelftesten een volgende (fysieke) scholensluiting voorkomen kan worden, zolang de coronapandemie nog niet voorbij is. Personeelsleden zijn over dat laatste positiever dan schoolleiders; bijna vier op de tien personeelsleden denken dat dat door het gebruik van zelftesten een volgende (fysieke) scholensluiting voorkomen kan worden.

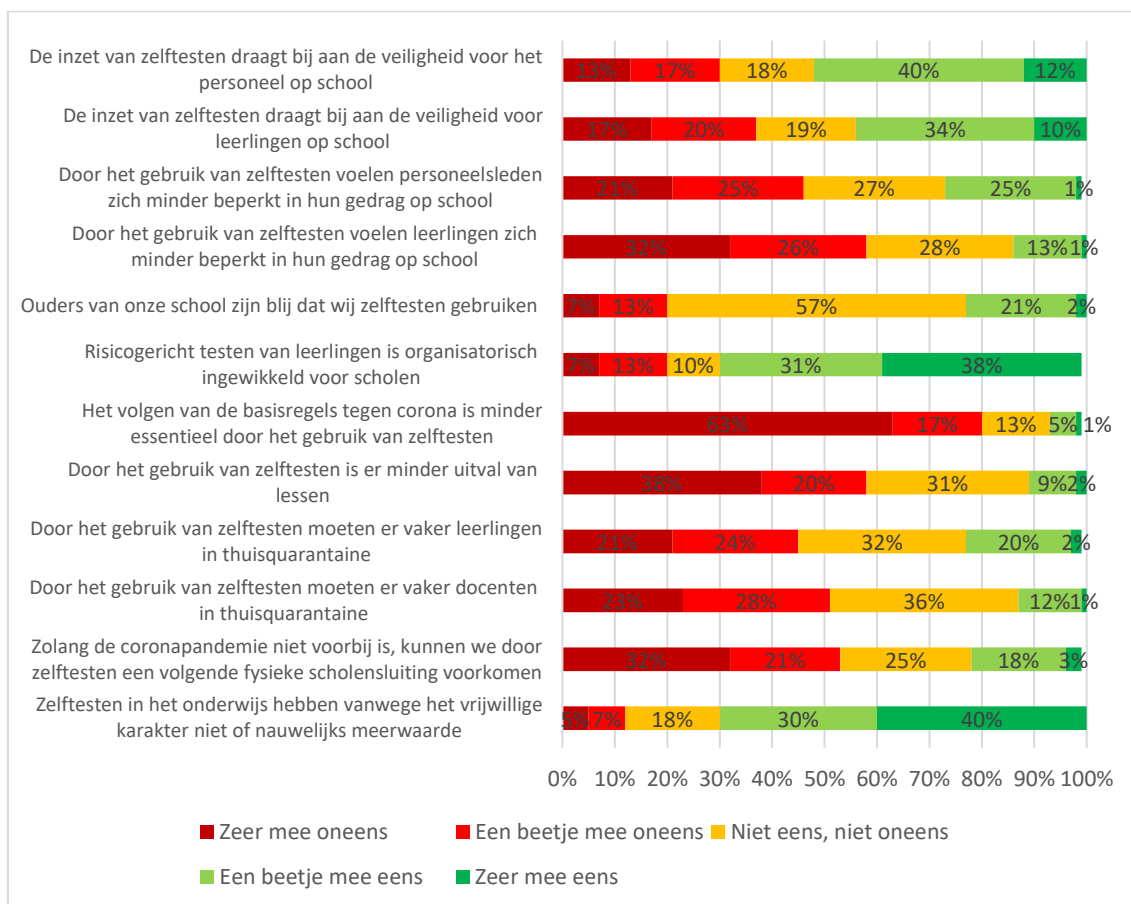
Wanneer we kijken naar verschillen tussen personeelsleden uit verschillende leeftijdscategorieën, zien we twee (significante) verschillen:

- Personeelsleden die jonger zijn dan 25 jaar zijn het vaker eens (76%) met de stelling dat het gebruik van zelftesten bijdraagt aan de veiligheid op school dan hun collega's tussen 45 en 64 jaar oud (61%);
- Van de personeelsleden jonger dan 25 vindt 15 procent dat het volgen van de basisregels tegen corona minder essentieel wordt door zelftesten, tegenover 6 tot 9 procent van de personeelsleden tussen de 25 en 54 jaar oud.

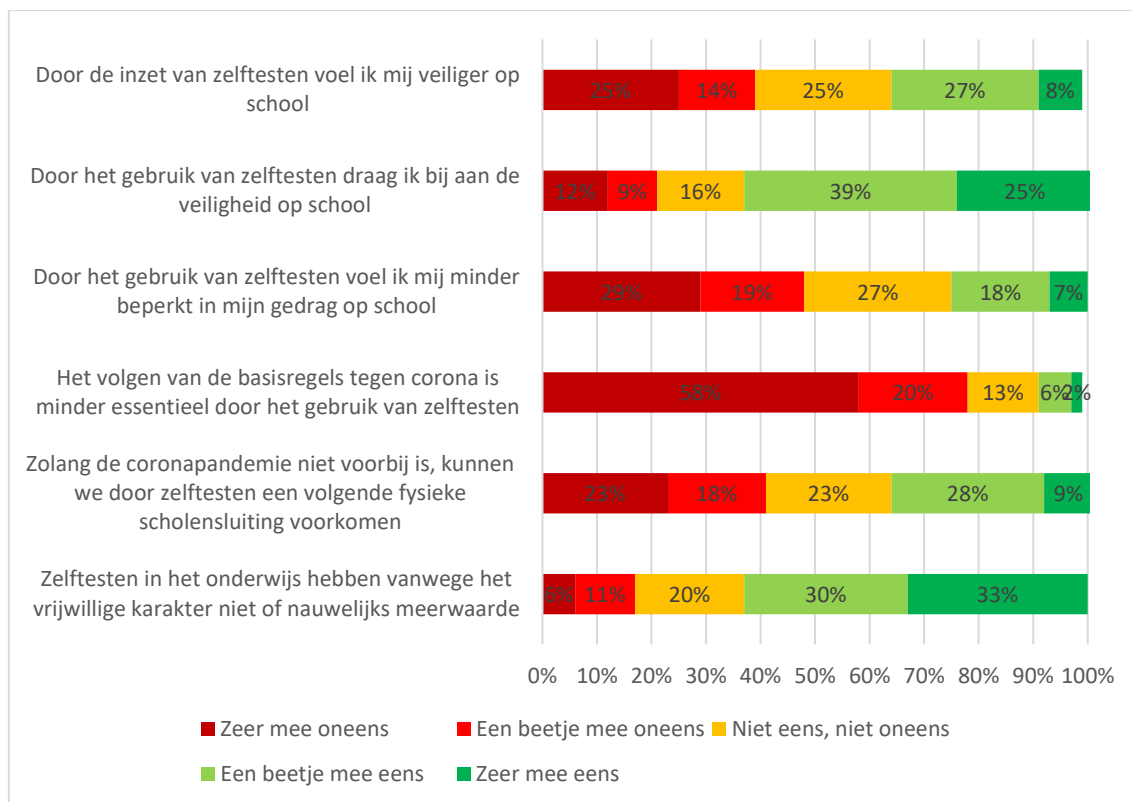
Ook bij leerlingen zien we een aantal verschillen wanneer we leerlingen van vmbo vergelijken met leerlingen van havo/vwo:

- Leerlingen van havo/vwo voelen zich door het gebruik van zelftesten vaker veilig op school dan leerlingen van vmbo (51% tegenover 42%) en vinden vaker dat ze zelf aan die veiligheid bijdragen door het gebruik van zelftesten (75% tegenover 57%);
- Van de havo/vwo-leerlingen havo/vwo voelt 31 procent zich minder beperkt in hun gedrag door het testen. Dit geldt voor 26 procent van de vmbo-leerlingen;
- Leerlingen van vmbo vinden vaker dat het volgen van de basisregels minder essentieel is door het gebruik van testen dan leerlingen van havo/vwo (20% tegenover 13%);
- Tot slot vindt een iets groter deel van de vmbo-leerlingen dat het zelftesten geen nut heeft door het vrijwillige karakter ervan (43%, tegenover 40% van de havo/vwo leerlingen).

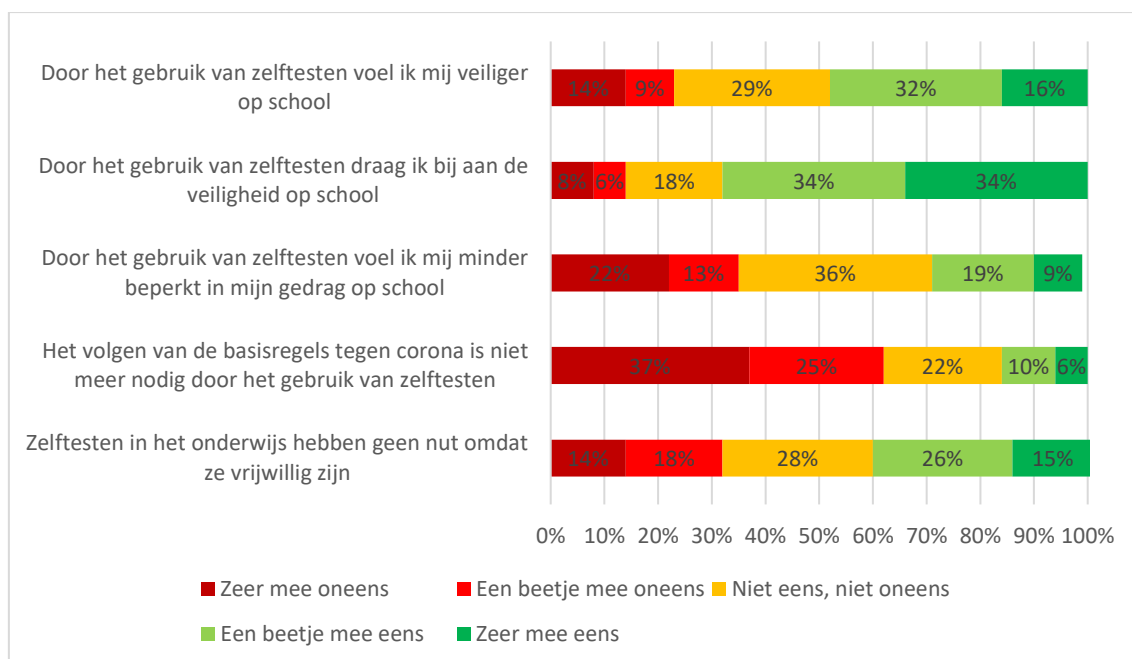
Grafiek 5.16 In hoeverre bent u/ben je het eens met onderstaande uitspraken? (Percentage zeer/beetje eens mee eens: schoolleiding, n = 271)

Grafiek 5.17 In hoeverre bent u het eens met onderstaande uitspraken? (Percentage zeer/beetje eens mee eens: personeel, n=3118)

Grafiek 5.18 In hoeverre ben je het eens met onderstaande uitspraken? (Percentage zeer/beetje eens mee eens: leerlingen, n=7528)

6 Voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs

6.1 Informatievoorziening

We hebben de schoolleiders gevraagd welke informatiebronnen over zelftesten in het onderwijs zij hebben gebruikt en indien ze een bron hebben gebruikt wat hun oordeel daarover is. Uit onderstaande tabel blijkt dat een zeer ruime meerderheid van de gebruikers van mening is dat de informatiebronnen (zeer) duidelijk zijn.

Tabel 6.1 *Sinds enige tijd zijn er zelftesten beschikbaar voor het onderwijs. Welke informatiebronnen hierover heeft u gebruikt en wat is uw oordeel over deze bronnen? (schoolleiding, n=104)*

	Niet gebruikt	Ze er on dui delijk	On dui delijk	Duidelijk	Ze er dui delijk
Brieven van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	5%	2%	10%	75%	13%
Website www.zelftesteninhetonderwijs.nl	22%	2%	4%	75%	19%
Handreiking zelftesten in het vo en vso	13%	2%	5%	74%	19%
Stappenplan voor preventief testen onderwijspersoneel	19%	2%	4%	77%	17%
Helpdesk van de overheid	63%	5%	13%	79%	3%
Veelgestelde vragen over zelftesten en antwoorden daarop	47%	2%	5%	80%	13%
Informatie vanuit de VO-raad	31%	1%	3%	85%	11%

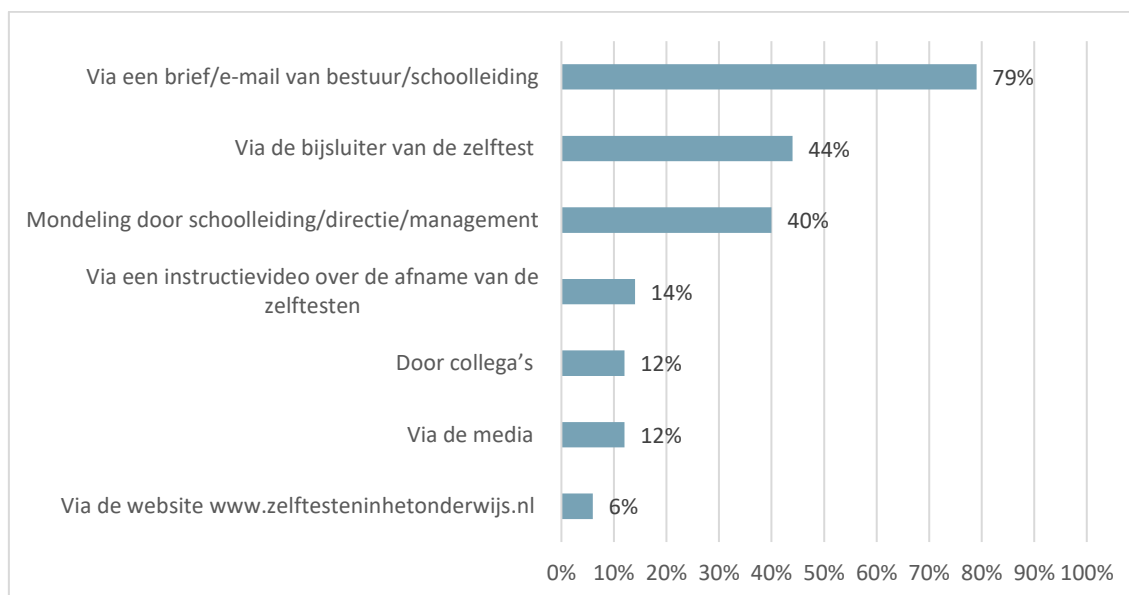
De overheid heeft informatie beschikbaar gesteld om personeel, leerlingen en ouders te informeren. Aan de schoolleiders is gevraagd welke informatiebronnen zij daarvoor hebben gebruikt en indien zij een bron gebruikt hebben, wat hun oordeel over de bruikbaarheid is. Een zeer ruime meerderheid van de schoolleiders die de informatiebronnen gebruikt hebben, is van mening dat deze (zeer) bruikbaar zijn.

Tabel 6.2 *Welke informatiebronnen heeft uw school gebruik om leerlingen, personeel en ouders te informeren en wat is uw oordeel over de bruikbaarheid? (schoolleiding, n=104)*

	Niet gebruikt	Ze er on bruik baar	On bruik baar	Bruikbaar	Ze er bruik baar
Voorbeeldbrief voor personeel	30%	1%	5%	77%	16%
Voorbeeldbrief voor ouders en verzorgers	30%	3%	21%	64%	12%
Flyer 'Zelftesten doe je zo'	33%	3%	9%	56%	33%
Lesmodule 'Leren over zelftesten'	50%	2%	15%	69%	13%
Poster/foto 'Daarom test ik'	63%	3%	8%	62%	28%
Instructievideo zelftest	35%	1%	7%	71%	21%
Handleiding toestemming ouders risicogericht zelftesten	51%	6%	12%	73%	10%

Ook aan personeelsleden hebben we gevraagd op welke manieren zij geïnformeerd zijn over het afnemen van zelftesten. Een ruime meerderheid van de personeelsleden heeft informatie ontvangen via een brief of e-mail van het bestuur of de schoolleiding.

Grafiek 6.1 Op welke manieren bent u geïnformeerd over het afnemen van zelftesten? (personeel, n=933)

Vervolgens hebben personeelsleden aangegeven wat hun oordeel is over de informatievoorziening met betrekking tot een aantal aspecten van zelftesten. Over het algemeen is de informatie volgens negen op de tien personeelsleden (zeer) duidelijk. En negatieve uitzondering hierop is informatie over de betrouwbaarheid van de uitslag van zelftesten. Die informatie is volgens 'slechts' driekwart van de personeelsleden (zeer) duidelijk.

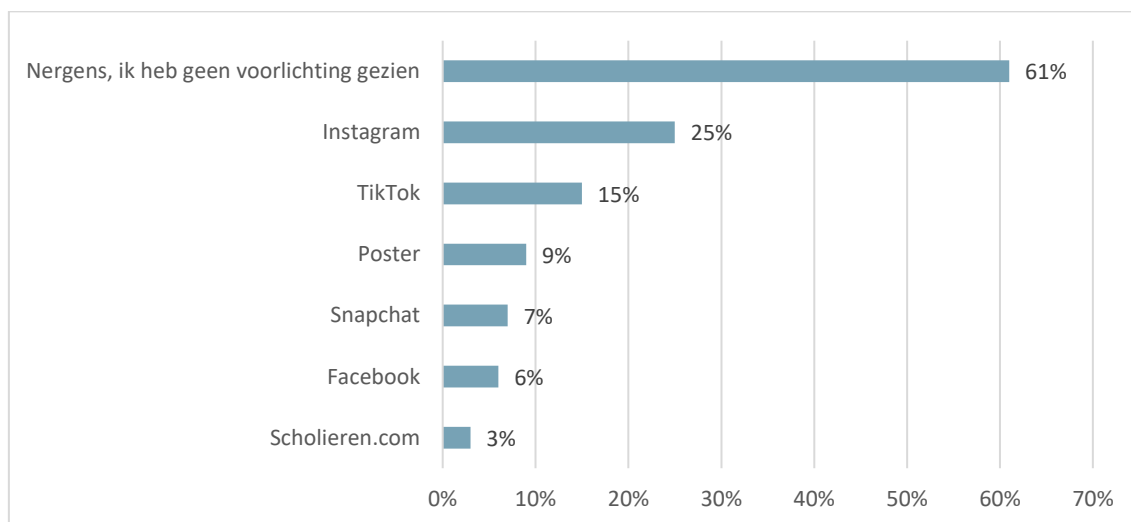
Tabel 6.3 Wat is uw oordeel over de informatievoorziening rondom onderstaande onderdelen van zelftesten? (personeel, n=933)

	Ze er on dui del ijk	On dui del ijk	Dui del ijk	Ze er dui del ijk	Niet van toe pas sing
Informatie over het doel van zelftesten	2%	8%	65%	25%	2%
Instructie over de manier waarop u de zelftest afneemt	1%	3%	64%	33%	6%
Informatie over de manier waarop u de testuitslag af kunt lezen	1%	2%	58%	40%	7%
Informatie over de betrouwbaarheid van de uitslag van zelftesten	4%	22%	60%	13%	6%
Informatie over vervolgcacties bij een negatieve uitslag van de zelftest	1%	5%	66%	29%	5%
Informatie over vervolgcacties bij een positieve uitslag van de zelftest	1%	3%	67%	30%	4%

De overheid heeft voor leerlingen een voorlichtingscampagne gehouden over het nut van zelftesten. Aan de leerlingen is gevraagd in welke (sociale) media zij deze campagne hebben gezien. Ruim zes op de

tien leerlingen zeggen de voorlichtingscampagne niet te hebben gezien. De overige leerlingen hebben de campagne in verhouding het vaakst gezien via Instagram.

Grafiek 6.2 *Er is een voorlichtingscampagne van de overheid over het nut zelftesten. In welke (sociale) media heb je de voorlichtingscampagne over het nut van zelftesten gezien? (leerlingen, n=216)*

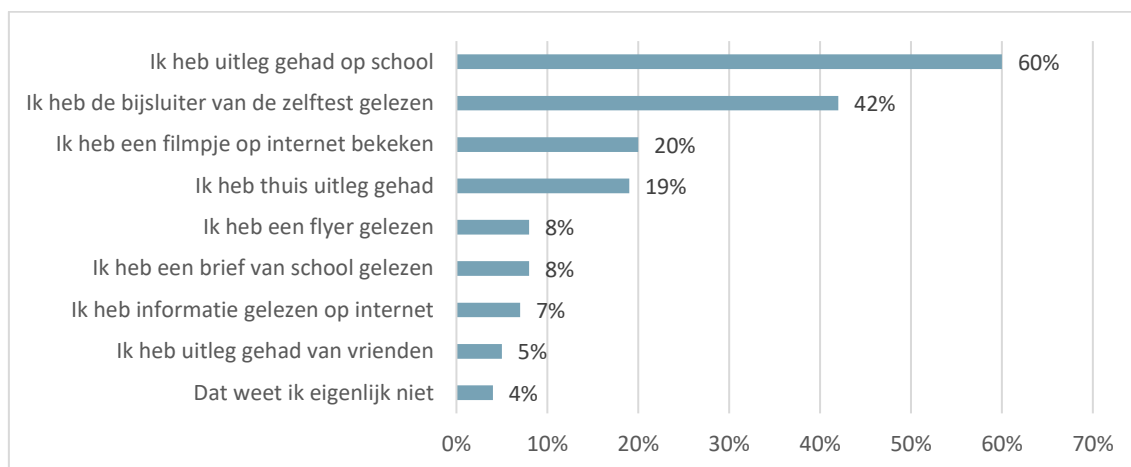
Aan de leerlingen die de voorlichtingscampagne ergens hebben gezien, is vervolgens gevraagd wat de invloed van deze voorlichting op hun mening over het nut van zelftesten is. De voorlichtingscampagne lijkt bij bijna vier op de tien leerlingen een positieve invloed te hebben gehad op hun testbereidheid.

Tabel 6.4 *Welke uitspraak over de voorlichting past het beste bij jou? (leerlingen, n=84)*

Uitspraak	Percentage
De voorlichting heeft geen zin: ik gebruik nog steeds geen zelftesten.	30%
De voorlichting laat me zien hoe belangrijk zelftesten zijn: ik ga vaker een zelftest gebruiken.	39%
De voorlichting was voor mij niet nodig: ook zonder voorlichting gebruik ik vaak een zelftest.	31%

Aan de leerlingen die preventief testen, is gevraagd hoe zij weten hoe ze thuis een zelftest moeten afnemen. Zes op de tien leerlingen geven aan uitleg te hebben gehad op school. Ruim vier op de tien leerlingen hebben de bijsluiter van de zelftest gelezen. Slechts 4% van de leerlingen geeft aan eigenlijk niet te weten hoe een zelftest afgenomen moet worden.

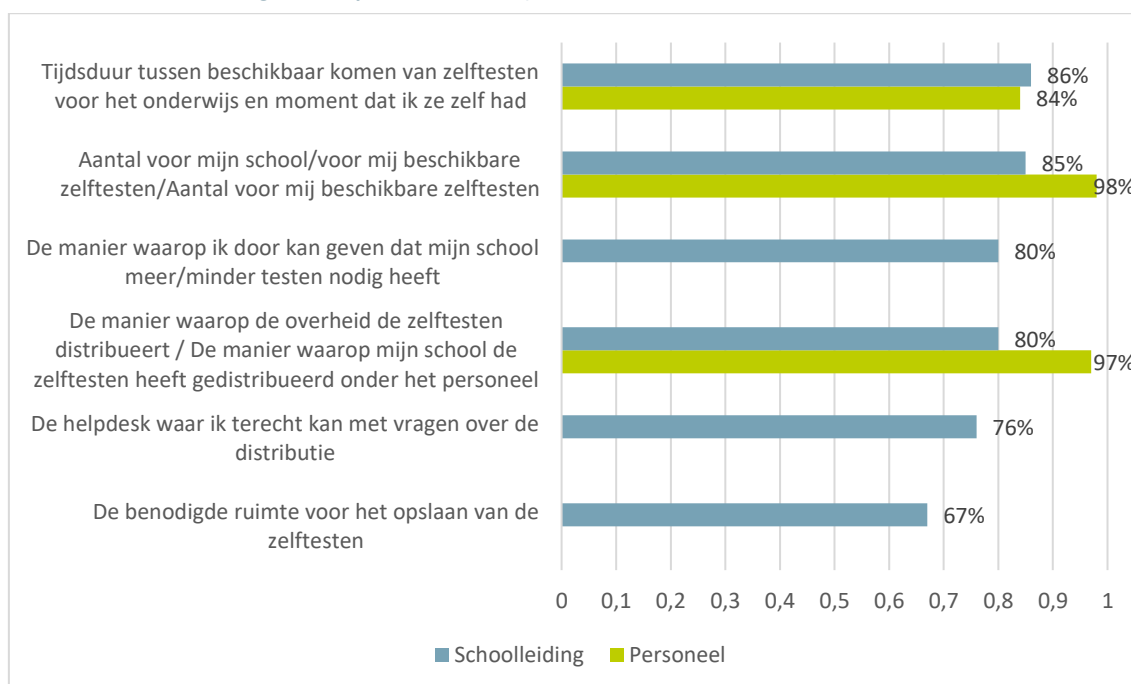
Grafiek 6.3 Hoe weet je hoe je thuis een zelftest moet afnemen? (leerlingen, n=107)*

* Vraag alleen gesteld aan leerlingen die thuis wel eens een zelftest hebben gebruikt (zie paragraaf 6.3).

6.2 Beschikbaarheid en distributie

Aan alle schoolleiders en aan personeelsleden die zelftesten gebruiken (ongeacht hoe vaak) hebben wij gevraagd hoe tevreden zij zijn over een aantal aspecten die gaan over de beschikbaarheid en distributie van de zelftesten. Over het algemeen zijn schoolleiders en personeelsleden (zeer) tevreden over de beschikbaarheid en distributie van de zelftesten.

Grafiek 6.4 Hoe tevreden bent u over onderstaande aspecten rondom zelftesten? (Percentage (zeer) tevreden: schoolleiding, n=104; personeel, n=678)²¹

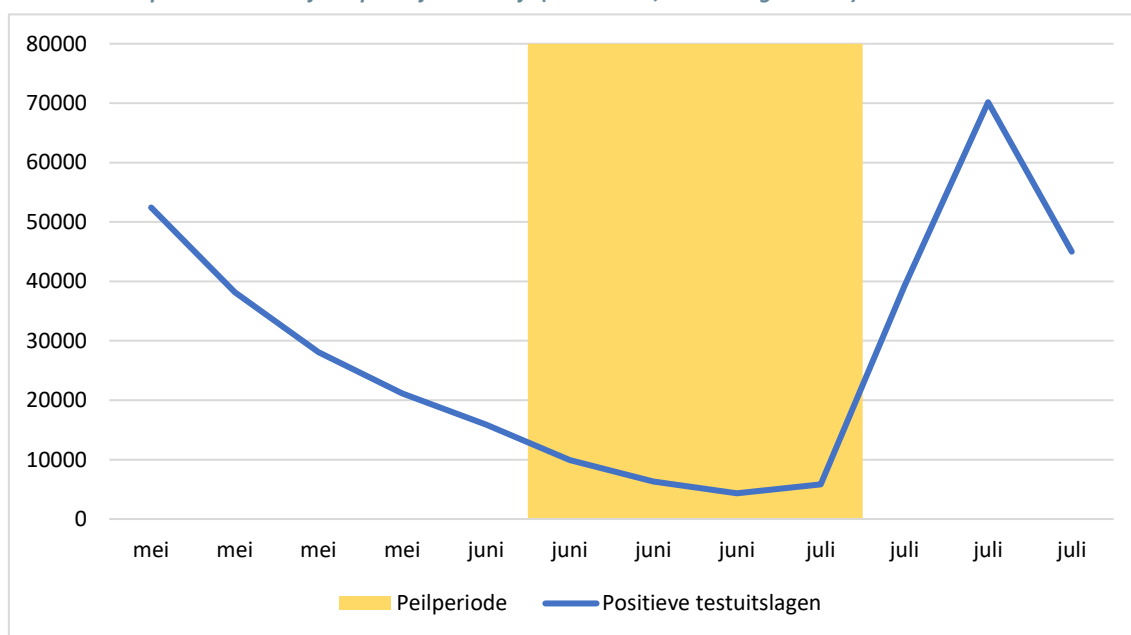
²¹ Bij het berekenen van de percentages in deze grafiek zijn respondenten die 'weet niet' hebben geantwoord buiten beschouwing gelaten. Dit percentage is bij schoolleiders relatief hoog bij de volgende twee aspecten: de manier waarop ik door kan geven dat mijn school meer/minder testen nodig heeft (26%) en de helpdesk waar ik terecht kan met vragen over de distributie (46%). Bij de personeelsleden is het percentage dat 'weet niet' antwoord zeer laag (4% of minder).

6.3 Preventief gebruik zelftesten

Testbereidheid preventief testen

Voor de testbereidheid is het relevant om inzicht te hebben in de kans op besmetting ten tijde van het onderzoek. Daarvoor zijn in Grafiek 6.5 de positieve testuitslagen per week opgenomen en is de peilperiode aangegeven door middel van het oranje vlak. We zien dat de vragenlijsten zijn ingevuld in de periode dat de besmettingscijfers zo ongeveer op hun laagst waren, net voor de steile piek begin juli.

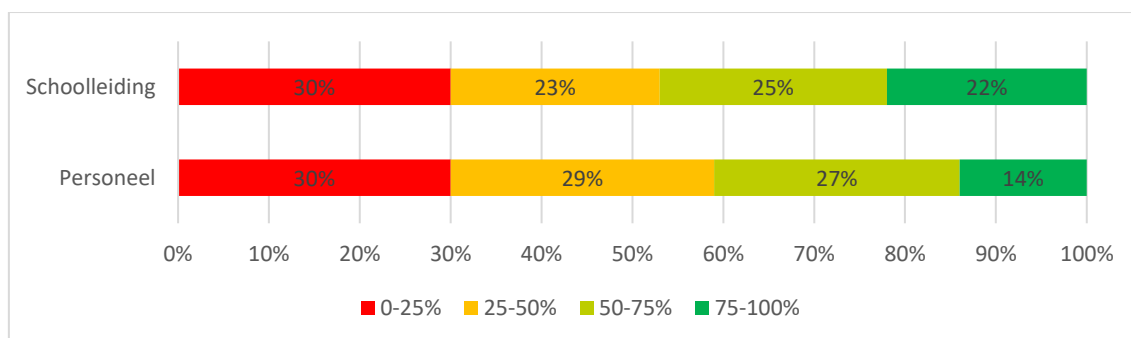
Grafiek 6.5 Positieve testuitslagen bij GGD-testlocaties (landelijk, weekgemiddelde) en peilperiode voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs (bron RIVM, bewerking Oberon)

In die periode gebruikt een grote meerderheid van de scholen zelftesten voor het preventief testen van zowel personeel als leerlingen (88%). Ongeveer een op de tien scholen test alleen het personeel preventief (11%). Op 2% van de scholen worden de zelftesten niet gebruikt voor preventief testen.

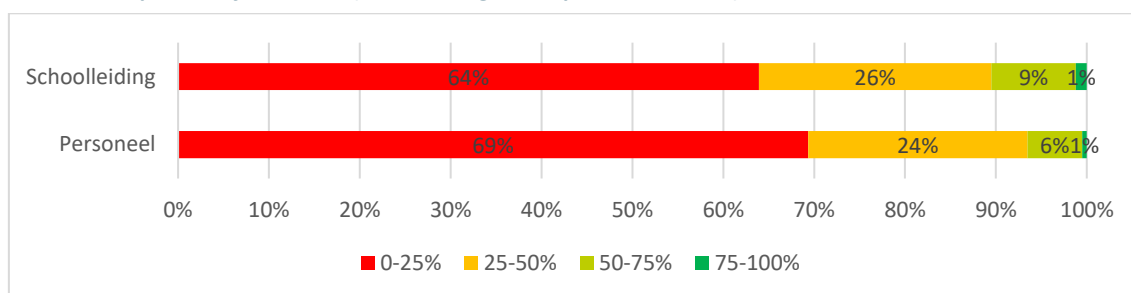
Schoolleiders en personeelsleden hebben aangegeven welk deel van het personeel volgens hen bereid is om zich twee keer per week thuis te testen. Schoolleiders en personeelsleden schatten deze testbereidheid iets positiever in dan personeelsleden. Bijna de helft van de schoolleiders schat dat meer dan de helft van de personeelsleden zich thuis twee keer per week test, terwijl dat percentage bij het personeel 41% is.

Grafiek 6.6 Hoe groot schat u ongeveer het aandeel personeelsleden/van uw collega's dat bereid is om zich twee keer per week thuis preventief te testen? (schoolleiding, n=100; personeel, n=797)

Ook voor leerlingen hebben schoolleiders en personeel geschat welk deel bereid is om zich thuis twee keer per week preventief te testen. Zij schatten de testbereidheid van leerlingen een stuk lager in dan die van personeelsleden. Van de schoolleiders schat 10% procent dat meer dan de helft van de leerlingen zich thuis twee keer per week test en 7% van de personeelsleden maakt die schatting.

Grafiek 6.7 Hoe groot schat u ongeveer het aandeel leerlingen dat bereid is om zich twee keer per week thuis preventief te testen? (schoolleiding, n=86; personeel, n=755)

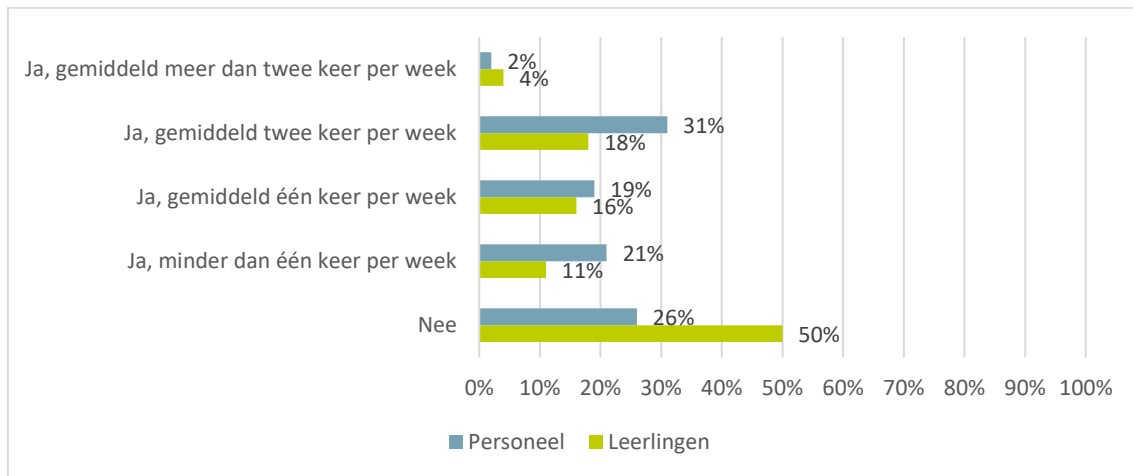

Wanneer we kijken naar verschillen tussen pro en vso zien we dat personeelsleden die in het vso werken het aandeel collega's en leerlingen dat volgens hen gebruik maakt van de zelftesten positiever inschat dan personeelsleden uit het praktijkonderwijs.²²

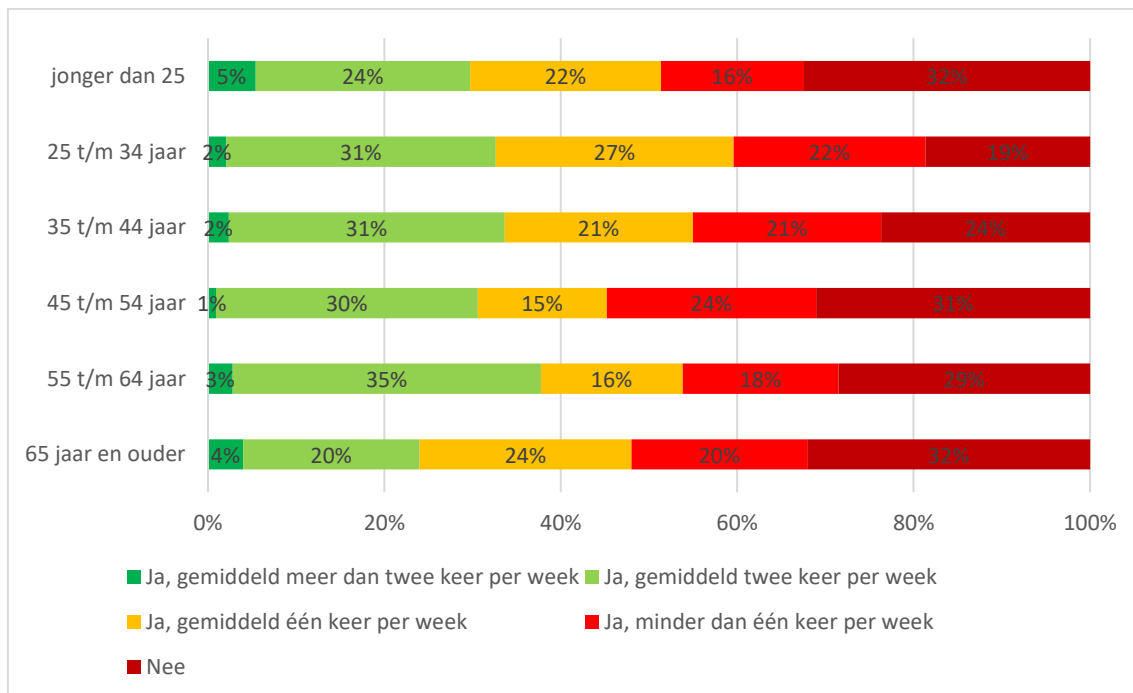
Naast een inschatting door de schoolleiding en het personeel hebben we ook aan personeelsleden en leerlingen zelf gevraagd of zij gebruik maken zelftesten voor preventief testen. Ongeveer een derde van het personeel gebruikt thuis twee keer per week of vaker een zelftest. Ongeveer 19% doet dat één keer per week. Bijna een kwart van de leerlingen gebruikt thuis twee keer of vaker een zelftest. Ongeveer een kwart van de personeelsleden en de helft van de leerlingen gebruikt thuis geen zelftesten. Bij de personeelsleden zien we dat met name personeelsleden jonger dan 25 jaar of ouder dan 65 jaar aangeven geen gebruik te maken van de zelftesten.

²² Op de vierpuntschaal (1: 0-25%, 2: 25-50%, 3: 50-75%, 4: 75-100%) schat pro-personeel bij collega's gemiddeld 2,0 en bij leerlingen 1,3. Vso -personeel schat dit bij collega's gemiddeld 2,3 en 1,4. Hoewel deze verschillen klein zijn, zijn ze wel significant.

Grafiek 6.8 Maakt u gebruik van zelftesten / Gebruik je thuis zelftesten? (personeel, n=933, leerlingen, n=216)

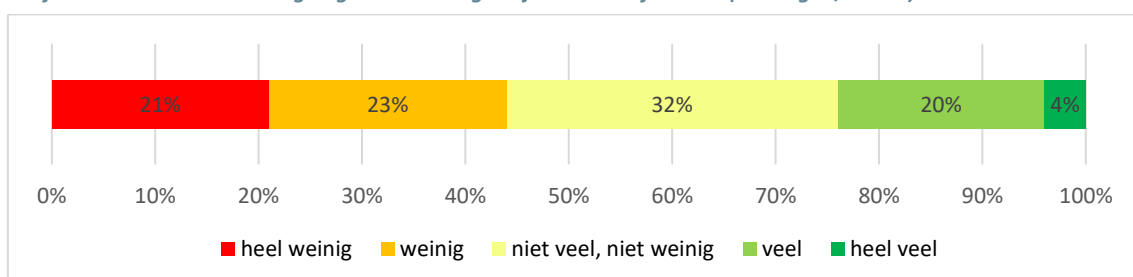

Grafiek 6.9 Maakt u gebruik van zelftesten, verdeeld naar leeftijdscategorie (personeel, n=933)

Leerlingen hebben aangeven welk deel van hun medeleerlingen volgens hen thuis zelftesten gebruikt. Ongeveer een kwart van de leerlingen denkt dat (heel) veel leerlingen thuis zelftesten gebruiken.

Grafiek 6.10 Hoeveel leerlingen gebruiken volgens jou thuis zelftesten? (leerlingen, n=161)

Redenen om wel preventief te testen

Aan personeelsleden en leerlingen die de zelftesten preventief gebruiken (ongeacht hoe vaak ze dat doen), hebben we gevraagd waarom ze dat doen. In verhouding veel genoemde redenen om gebruik te maken van zelftesten zijn het voorkomen van een grote uitbraak van corona en een bijdrage leveren aan het eigen veiligheidsgevoel en dat van anderen.

Wanneer we kijken naar verschillen in de mate waarin getest wordt zien we dezelfde mechanismen terug als in het regulier voortgezet onderwijs. Personeelsleden die twee keer per week of vaker testen lijken dit sterker te doen voor het algemeen belang: ze geven vaker aan dit te doen voor het veiligheidsgevoel van collega's (70%) en leerlingen (55%) en voor de continuïteit van het onderwijs (52%) dan, met name, personeelsleden die minder dan één keer per week testen (resp. 35%, 28% en 19%). Met name personeelsleden die minder dan één keer per week testen geven aan enkel risicogericht te testen (23%, tegenover 0% bij twee testen of meer en 2% bij één test). Ook de leerlingen die vaker testen doen dit vaker voor de mensen om hen heen (38% bij twee testen, tegenover 13% bij minder dan één test) en om een nieuwe uitbraak te voorkomen (29% tegenover 17%).

Tabel 6.5 *Waarom maakt u gebruik van de zelftesten? / Waarom gebruik je de zelftesten? (personeel, n=687, leerlingen, n=107)*

Reden	Personeel	Leerlingen
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van mijn collega's doordat ze weten dat ik niet besmet ben met het coronavirus	57%	-
Ik wil helpen zodat anderen zich veiliger voelen als ze weten ik geen corona heb	-	32%
Hierdoor kunnen we als school besmettingen snel signaleren en een grote uitbraak voorkomen / Ik hoop dat er hierdoor geen grote uitbraak van corona meer komt	56%	27%
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van leerlingen doordat ze weten dat het personeel niet besmet is met het coronavirus	47%	-
Het vergroot mijn eigen veiligheidsgevoel wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus / Ik voel me veiliger als ik weet dat ik geen corona heb	46%	48%
Hierdoor kan ik een bijdrage leveren aan de continuïteit van het onderwijs / Ik hoop dat hierdoor de school niet meer dicht hoeft	40%	32%
Ik voel me minder beperkt in mijn gedrag wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus / Ik voel me vrijer om dingen te doen als ik weet dat ik geen corona heb	18%	23%
Ik moet me van mijn ouders testen	-	15%
Ik test niet preventief, alleen risicogericht als er een coronabesmetting is op mijn school	7%	-
Omdat bijna al mijn collega's zich laten testen, doe ik dat ook	3%	-
Anders, namelijk:	8%	14%
▪ Ik test bij (lichte) klachten	2%	3%
▪ Ik test omdat ik een voorbeeldfunctie heb	2%	-
▪ Ik test omdat het een dringend advies/(morele) verplichting is / Ik test omdat het moet van school/van de overheid	1%	3%
▪ Ik test om mijn familie/vrienden te beschermen	1%	2%
▪ Ik test als ik iets met vrienden ga doen	0%	1%
▪ Ik test om het gewoon een keer te proberen	0%	1%
▪ Anders	2%	5%

Redenen om minder dan twee keer per week preventief te testen

Het advies van de overheid is om twee keer per week preventief te testen. We hebben aan personeelsleden en leerlingen die de zelftesten minder vaak dan twee keer per week gebruiken gevraagd naar de reden(en) daarvoor.

Voor personeelsleden zijn de in verhouding belangrijkste redenen om minder dan twee keer per week te testen, dat zij maar een deel van de week op school werken (40%) en dat zij vaker testen in hun geval niet nodig vinden (33%). Leerlingen noemen relatief vaak als reden dat zij testen in hun geval niet nodig vinden (32%) en dat zij de testafname vervelend vinden (29%).

Personeelsleden die één keer in de week testen, geven meer dan twee keer zo vaak aan dit te doen omdat ze slechts een deel van de week op school werken dan personeelsleden die minder dan één keer per week testen (55% tegenover 25%). De groep die minder test geeft juist vaker aan de testen niet nodig te vinden (38% tegenover 28%) of niet overtuigd te zijn van het nut ervan (33% tegenover 15%). Bij leerlingen zien we hetzelfde terug: leerlingen die minder dan één keer per week testen geven vaker aan de testen onzin te vinden (29% tegenover 9%). Ook vinden zij de testen twee keer zo vaak vervelend (42% tegenover 21%) dan leerlingen die één keer per week testen.

Tabel 6.6 *Waarom neemt u minder vaak dan twee keer per week een zelftest af? / Waarom test je minder vaak dan twee keer per week? (personeel, n=377, leerlingen, n=59)*

Reden	Personeel	Leerlingen
Ik werk maar een deel van de week op school	40%	-
Vaker testen vind ik in mijn geval niet nodig	33%	32%
Ik ben niet overtuigd van het nut van het vaker afnemen van zelftesten / Ik vind vaker testen onzin	24%	17%
Ik vind de testafname onprettig / Ik vind de testafname vervelend	13%	29%
Vaker testen heeft geen zin als niet iedereen op school dat doet	-	10%
Vaker testen heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn leerlingen laag is	6%	-
Vaker testen kost te veel tijd / vind ik te veel gedoe	5%	10%
Vaker testen heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn collega's laag is	3%	-
Dat mag niet van mijn ouders	-	3%
Anders, namelijk:	21%	17%
▪ Ik vergeet te testen of testen mee te nemen van school	8%	5%
▪ Ik ben al gevaccineerd en/of heb al corona gehad	5%	2%
▪ Ik test alleen bij klachten of een besmetting in mijn omgeving	2%	2%
▪ Zelftesten hebben weinig nut of zelftesten zijn niet betrouwbaar	2%	0%
▪ Anders	3%	8%

Aan personeelsleden en leerlingen die de zelftesten minder dan één keer per week gebruiken hebben we gevraagd wat voor hen de aanleiding is om een zelftest af te nemen. Voor personeelsleden is de belangrijkste aanleiding het hebben van coronagerelateerde klachten en voor leerlingen is de zelftest een keer willen proberen.

Tabel 6.7 Wat is voor u de aanleiding om een zelftest af te nemen (minder dan één keer per week)? / Wanneer neem je een zelftest af (minder dan één keer per week)? (personeel, n=196, leerlingen, n=24)

Aanleiding	Personeel	Leerlingen
Coronagerelateerde klachten bij mezelf	61%	29%
Een keertje gedaan om te proberen	-	63%
Een coronabesmetting op school	39%	13%
Een coronabesmetting in de privésfeer	34%	8%
Voor privégebruik, als een zelftest nodig/handig is / Als ik iets met vrienden wil gaan doen	23%	21%
Een melding via de app CoronaMelder	9%	0%
De sporadisch voorkomende gevallen dat ik op school aanwezig ben	5%	-
Anders, namelijk:	20%	8%
▪ Als ik eraan denk	3%	0%
▪ Omdat het gevraagd/geadviseerd wordt / omdat we dit zo hebben afgesproken	2%	0%
▪ Als ik veel contacten heb gehad en/of in een risicovolle situatie ben geweest	2%	0%
▪ Als ik nauw contact moet hebben met mijn collega's	2%	-
▪ Nieuwsgierigheid / ik wilde weten hoe een test werkt	2%	0%
▪ Voorbeeldgedrag voor leerlingen of uitleg geven aan leerlingen	1%	0%
▪ Wanneer mijn ouders het aangeven	-	4%
▪ Anders	10%	4%

Redenen om niet preventief te testen

Ruim een op de tien scholen gebruiken de testen niet voor preventief testen door leerlingen. Redenen die de schoolleiders van deze scholen daar in verhouding vaak voor noemen zijn dat testen geen zin heeft omdat de testbereidheid van leerlingen laag is en dat testen niet passend is voor de leerlingenpopulatie van de school (te ingewikkeld en/of te spannend voor de leerlingen). Voor de zeer kleine minderheid van de scholen die zelftesten niet gebruiken voor preventief testen door personeel is de door schoolleiders meest genoemde reden daarvoor dat zij niet overtuigd zijn van het nut van preventief testen en dat zij het te veel gedoe vinden.

Personeelsleden en leerlingen die zelf niet preventief testen, hebben wij ook naar de reden daarvoor gevraagd. Redenen die door bijna een derde van de personeelsleden genoemd worden, zijn niet overtuigd zijn van het nut van zelftesten en zelftesten in hun geval niet nodig vinden. Deze twee redenen worden door respectievelijk 32% en 25% van de leerlingen genoemd.

Tabel 6.8 Waarom gebruikt u de zelftesten niet? / Waarom gebruik je thuis de zelftesten niet? (personeel, n=246, leerlingen, n=109)

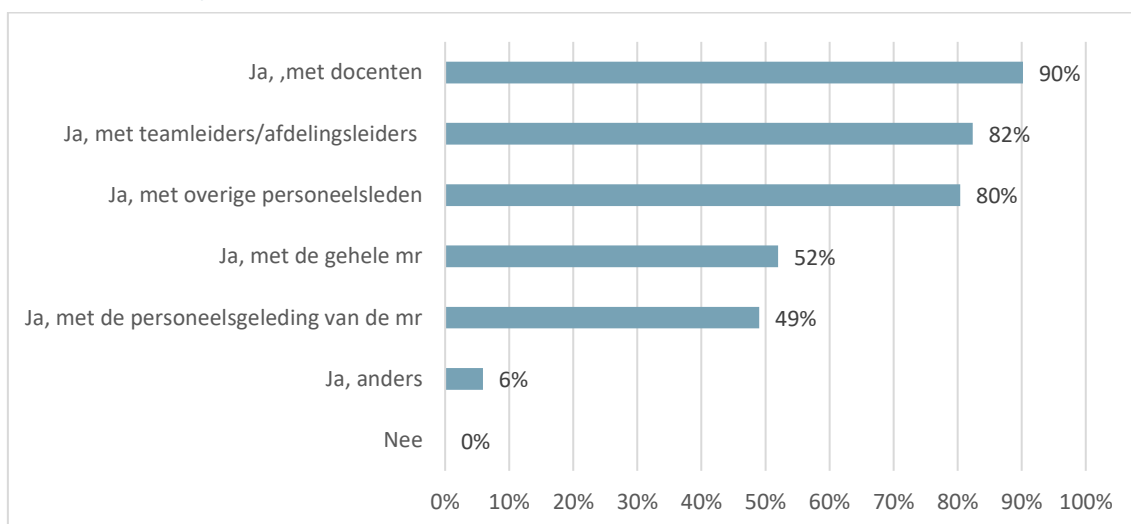
Reden	Personeel	Leerlingen
Ik ben niet overtuigd van het nut van zelftesten / Ik vind testen onzin	33%	32%
Ik vind zelftesten in mijn geval niet nodig / Ik vind zelftesten voor mij niet nodig	32%	25%
Ik twijfel aan de betrouwbaarheid van zelftesten	17%	14%
Ik vind de testafname onprettig / Ik vind de testafname vervelend	11%	16%
Ik vind de maatregelen rondom corona in meer algemene zin overdreven / Ik vind de maatregelen rondom corona overdreven	11%	8%
Het kost te veel tijd / ik vind het te veel gedoe	8%	13%
Het heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn leerlingen laag is	7%	-

Reden	Personeel	Leerlingen
Het heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn collega's laag is	1%	-
Ik heb de testen (nog niet ontvangen) / Ik heb geen zelftesten gekregen van school	1%	6%
Het heeft geen zin als niet iedereen op school dat doet	-	8%
Dat mag niet van mijn ouders	-	7%
Anders, namelijk:	37%	28%
▪ Ik heb nog geen klachten gehad / ik vind testen zonder klachten nutteloos / heb nog geen test nodig gehad	13%	11%
▪ Ik ben al gevaccineerd en/of ik heb al/recent corona gehad	12%	0%
▪ Ik ben tegen een testsamenleving	2%	0%
▪ Ik werk (voornamelijk) thuis / Ik kom niet meer op school/ben al geslaagd	2%	0%
▪ Medische reden	0%	2%
▪ Ik test alleen als ik klachten heb en dan bij de GGD	1%	1%
▪ Het levert milieuvuiling op / het is verspilling van materiaal/geld	1%	0%
Reden	Personeel	Leerlingen
▪ Ik vergeet het / gemakzucht	1%	4%
▪ Ik vind de basismaatregelen belangrijker dan testen	1%	0%
▪ Anders	4%	11%

Besluitvorming en afspraken

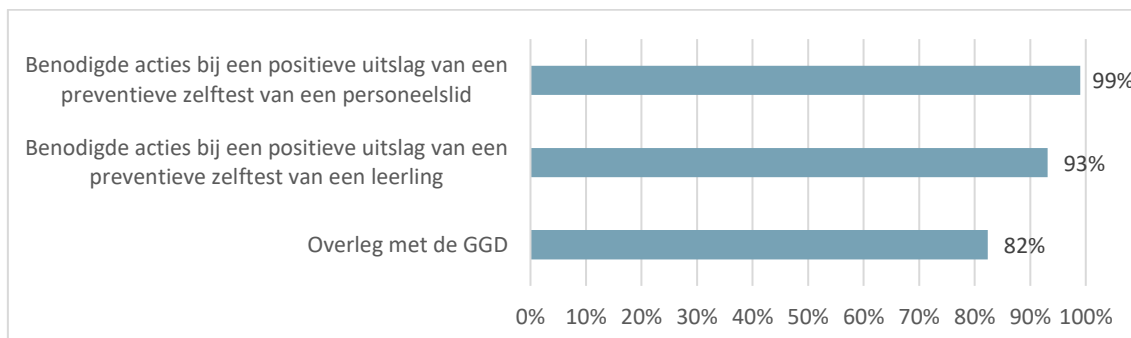
Het preventief gebruik van zelftesten door personeel is volgens vrijwel alle schoolleiders van de scholen die preventief testen onderwerp van gesprek geweest binnen de school. Zo heeft negen op de tien schoolleiders dit besproken met de docenten en (ruim) 80% met team- en/of afdelingsleiders en met overige personeelsleden.

Grafiek 6.11 Heeft u het preventief gebruik van zelftesten door personeel besproken in uw school? (schoolleiding, n=102)

Op vrijwel alle scholen die preventief testen, zijn er afspraken gemaakt over de benodigde acties bij een positieve uitslag van een preventieve zelftest van een personeelslid en/of van een leerling.

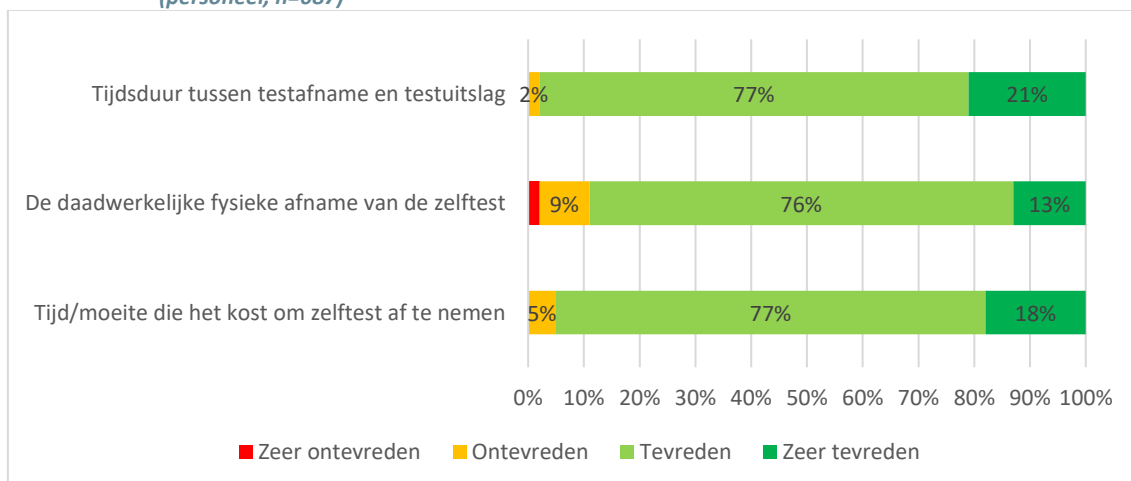
Grafiek 6.12 Zijn er binnen uw school afspraken over de volgende onderwerpen? (schoolleiding, n=102)

Ervaringen

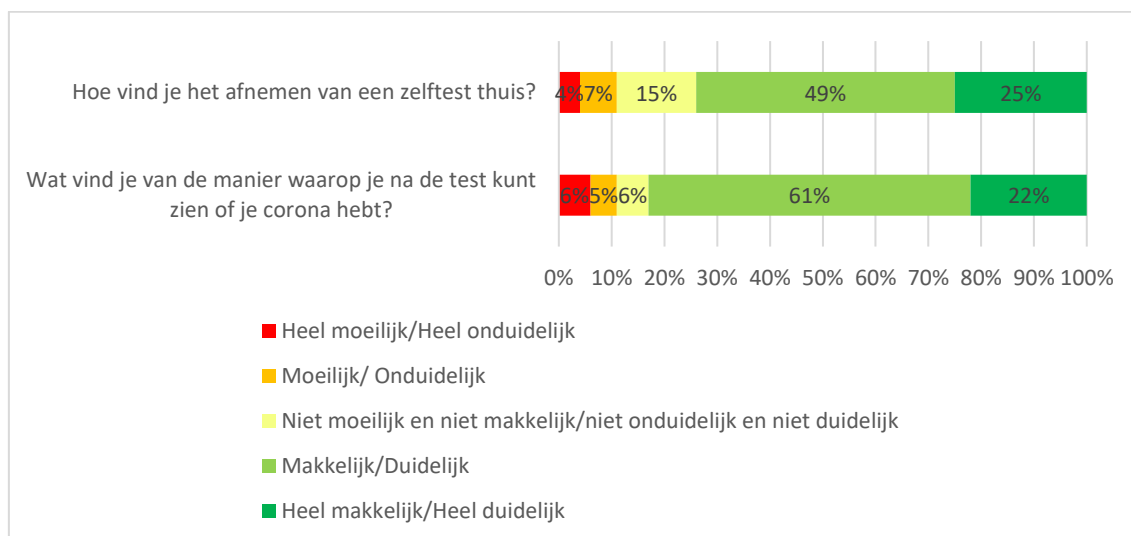
De personeelsleden die zelftesten gebruiken (ongeacht hoe vaak) hebben voor een drietal aspecten van de testafname aangegeven hoe tevreden zij er over zijn. Zij zijn overwegend (zeer) tevreden over de tijdsduur tussen testafname en testuitslag, de daadwerkelijke fysieke afname van de zelftest en de tijd/moeite die het kost om een test af te nemen.

Grafiek 6.13 Hoe tevreden bent u over onderstaande aspecten van de afname van zelftesten? (personeel, n=687)

Bijna drie kwart van de leerlingen vindt het afnemen van een zelftest thuis (heel) makkelijk. Daarnaast vinden ruim acht op de tien leerlingen de manier waarop na de testafname de uitslag kan worden afgelezen (heel) duidelijk.

Grafiek 6.14 Oordeel leerlingen over aspecten van de afname van zelftesten (leerlingen, n=107)

De leerlingen die thuis zelftesten gebruiken hebben we gevraagd of zij daarbij hulp krijgen. Bijna de helft van de leerlingen krijgt geen hulp, bijna een kwart van de leerlingen krijgt soms hulp en ruim een kwart krijgt altijd hulp. Ook hebben we aan deze leerlingen gevraagd hoe zij het ervaren dat ze bij het afnemen van een test zelf met een wattenstaaf in hun neus moeten. Ruim vier op de tien leerlingen vinden dit (heel) vervelend.

6.4 Risicogericht gebruik zelftesten

Testbereidheid risicogericht testen

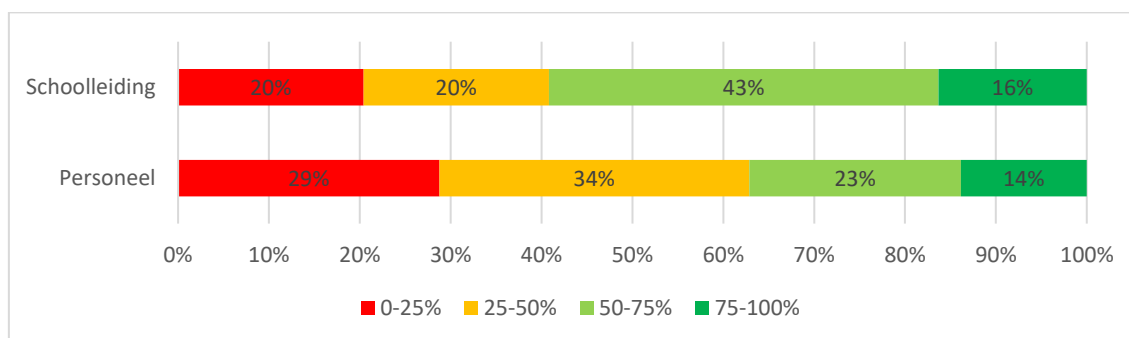
Aan schoolleiders hebben we gevraagd of zij risicogericht testen bij leerlingen. Ruim de helft van de scholen neemt wel risicogericht testen of bij leerlingen en bijna de helft doet dat niet.

Tabel 6.9 *Neemt uw school risicogerichte testen af bij leerlingen als er een besmetting met corona is op school? (schoolleiding, n=271)*

Risicogericht testen leerlingen	Percentage
Die situatie heeft zich al wel voorgedaan en toen hebben we risicogericht getest	14%
Die situatie heeft zich nog niet voorgedaan, maar als die zich voordoet gaan we wel risicogericht testen	38%
Totaal ja	53%
Die situatie heeft zich al wel voorgedaan en toen hebben we niet risicogericht getest	9%
Die situatie heeft zich nog niet voorgedaan, maar als die zich voordoet gaan we niet risicogericht testen	38%
Totaal nee	47%

Aan de schoolleiders en personeelsleden van scholen die risicogericht testen hebben we gevraagd te schatten welk deel van de leerlingen bereid is om risicogericht te testen. Volgens bijna de helft van de schoolleiders betreft dit de helft of meer van de leerlingen. Van de personeelsleden geeft 37% dat aan.

Grafiek 6.15 Hoe groot schat u ongeveer het aandeel leerlingen dat bereid is om risicogericht te testen wanneer er een besmetting met het coronavirus op school bekend is? (schoolleiding, n= 49; personeel, n= 734)

Aan personeelsleden en leerlingen hebben we gevraagd of zij zelf risicogericht testen bij een besmetting op school. Ruim de helft van de personeelsleden test risicogericht. Ruim een derde van de leerlingen geeft aan dat er nog geen besmetting is geweest op school. Van de overige leerlingen geeft ruim 40% aan al wel risicogericht getest te hebben.

Tabel 6.10 Gebruikt u de zelftesten voor risicogericht testen als u bij een besmetting op school in contact geweest bent met de besmette persoon (en geen quarantaine advies krijgt)? (personeel, n=933)

Risicogericht testen personeel	Percentage
Ja	54%
Wisselend	2%
Weet ik nog niet	7%
Nee	38%

Tabel 6.11 Als er op school iemand besmet is met het coronavirus, kunnen leerlingen op school getest worden. Heb jij op school al een zelftest afgenomen? (leerlingen, n=216)

Risicogericht testen leerlingen	Percentage
Ja	28%
Er is nog geen besmetting geweest op school	35%
Nee	37%

Redenen om niet risicogericht te testen

Aan de leerlingen die aangeven niet risicogericht te testen, hebben gevraagd naar de reden. De belangrijkste reden waarom deze leerlingen niet testen is dat zij dat zelf niet willen.

Tabel 6.12 Waarom heb je geen zelftest afgenomen op school? (leerlingen, n= 80)

Reden	Percentage
Dat wil ik zelf niet	74%
Dat doen wij nooit op school	25%
Dat mag ik niet van mijn ouders	8%

De belangrijkste reden voor schoolleiders om op hun school niet risicogericht te testen is dat testen voor vso- en pro-leerlingen te ingewikkeld is. Uit de interviews blijkt dat de capaciteit voor begeleiding van het risicogericht testen bij leerlingen een obstakel is. Dat hangt waarschijnlijk samen met het type leerlingen. Eén van de geïnterviewde vso-scholen geeft bijvoorbeeld aan hun cluster-3 leerlingen bij de afnames zoveel begeleiding nodig hebben dat het organisatorisch te veel druk oplevert voor de school.

Tabel 6.13 *Waarom test uw school niet risicogericht bij leerlingen? (schoolleiding, n=49)*

Reden	Percentage
Voor onze vso- en/of pro-leerlingen is dit te ingewikkeld	86%
Vanwege ontbrekende toestemming van ouders	47%
Vanwege ontbrekende toestemming van leerlingen	35%
Vanwege te weinig personele capaciteit voor de begeleiding van de afnames	33%
Vanwege de organisatorische gevolgen als leerlingen positief testen	6%
Wij zien geen meerwaarde van risicogericht testen	4%
Omdat we over onvoldoende zelftesten beschikken/beschikken	2%
Anders, namelijk:	12%
▪ Testen is geen taak/verantwoordelijkheid van het onderwijs	4%
▪ Weinig bereidwilligheid bij ouders, leerlingen en/of personeel/MR	4%
▪ Anders	4%

Organisatie en ervaringen

De meerderheid van de schoolleiders op scholen waar risicogericht getest wordt, heeft daarover binnen hun school afspraken gemaakt.

Tabel 6.14 *Zijn er binnen uw school afspraken over de volgende onderwerpen? (schoolleiding, n=55)*

Onderwerp	Percentage
Toestemming van ouders voor risicogericht testen	84%
Overleg met de GGD	62%
Richtlijnen voor wie tot de doelgroep van risicogericht testen behoort bij een besmetting op school	60%
Aanstelling en opleiding van begeleiders van risicogerichte zelftesten door leerlingen	42%
Organisatie van begeleide afnames door leerlingen	27%

Op de website www.lesopafstand.nl is een e-learning te vinden die bestemd is voor personeelsleden die leerlingen (gaan) begeleiden bij risicogericht zelftesten op school. Aan de schoolleiders van scholen die zelftesten gebruikt hebben of van plan zijn te gebruiken bij een besmetting op school hebben we gevraagd of de school deze e-learning heeft gebruikt. Dat is op 45% van deze scholen het geval. Alle schoolleiders van deze groep vinden de e-learning (zeer) bruikbaar.

Van de personeelsleden die de vragenlijst hebben ingevuld is een op de tien zelf betrokken bij de begeleiding van afnames van risicogerichte zelftesten door leerlingen. Aan de personeelsleden die betrokken zijn bij de afnames van risicogerichte testen door leerlingen en aan schoolleiders van scholen die risicogericht testen, hebben we gevraagd of zij belemmeringen ervaren/voorzien bij risicogericht testen door leerlingen. Een zeer ruime meerderheid van deze schoolleiders en personeelsleden ervaart een of meerdere belemmeringen (96%). De belangrijkste belemmeringen die ervaren/voorzien worden, zijn weerstand bij leerlingen en toestemming van ouders/verzorgers.

Tabel 6.15 *Ervaart/voorziet u belemmeringen bij het risicogericht (gaan) testen van leerlingen? (schoolleiding, n=55; personeel, n=87)*

Reden	Schoolleiding	Personeel
Weerstand bij leerlingen	73%	76%
Toestemming van ouders/verzorgers, bij leerlingen jonger dan 16 jaar	71%	60%
Toestemming van leerlingen, bij leerlingen van 16 jaar en ouder	53%	30%
Weerstand bij personeel	22%	20%
Onduidelijkheid over wanneer wel/niet testen	18%	28%
Organisatorische gevolgen als leerlingen positief testen	11%	19%
Organisatie van de begeleide afnames van de zelftesten	11%	9%
Beschikbaarheid van zelftesten	0%	2%
Anders	9%	9%
Geen	4%	4%

Aan de leerlingen die op school al risicogericht getest hebben, hebben we gevraagd hoe zij het ervaren dat ze bij het afnemen van een test zelf met een wattenstaaf in hun neus moeten. Bijna vier op de tien leerlingen vinden dit (heel) vervelend.

6.5 Ervaren opbrengsten zelftesten

Om zicht te krijgen op de opbrengsten en gevolgen van het gebruik van zelftesten voor het onderwijs hebben we schoolleiders, personeelsleden en leerlingen een aantal uitspraken voorgelegd met de vraag in hoeverre zij het ermee eens zijn (zie Grafiek 6.16, 6.17 en 6.18).

Ongeveer tweede derde van het personeel en de helft van de leerlingen is van mening dat zij door het gebruik van zelftesten bijdragen aan de veiligheid op school. Dat is redelijk in lijn met het door de overheid beoogde doel. Het percentage personeelsleden en leerlingen dat aangeeft zichzelf veiliger te voelen op school door het gebruik van zelftesten ligt echter lager: respectievelijk 42% van het personeel en 43% van de leerlingen.

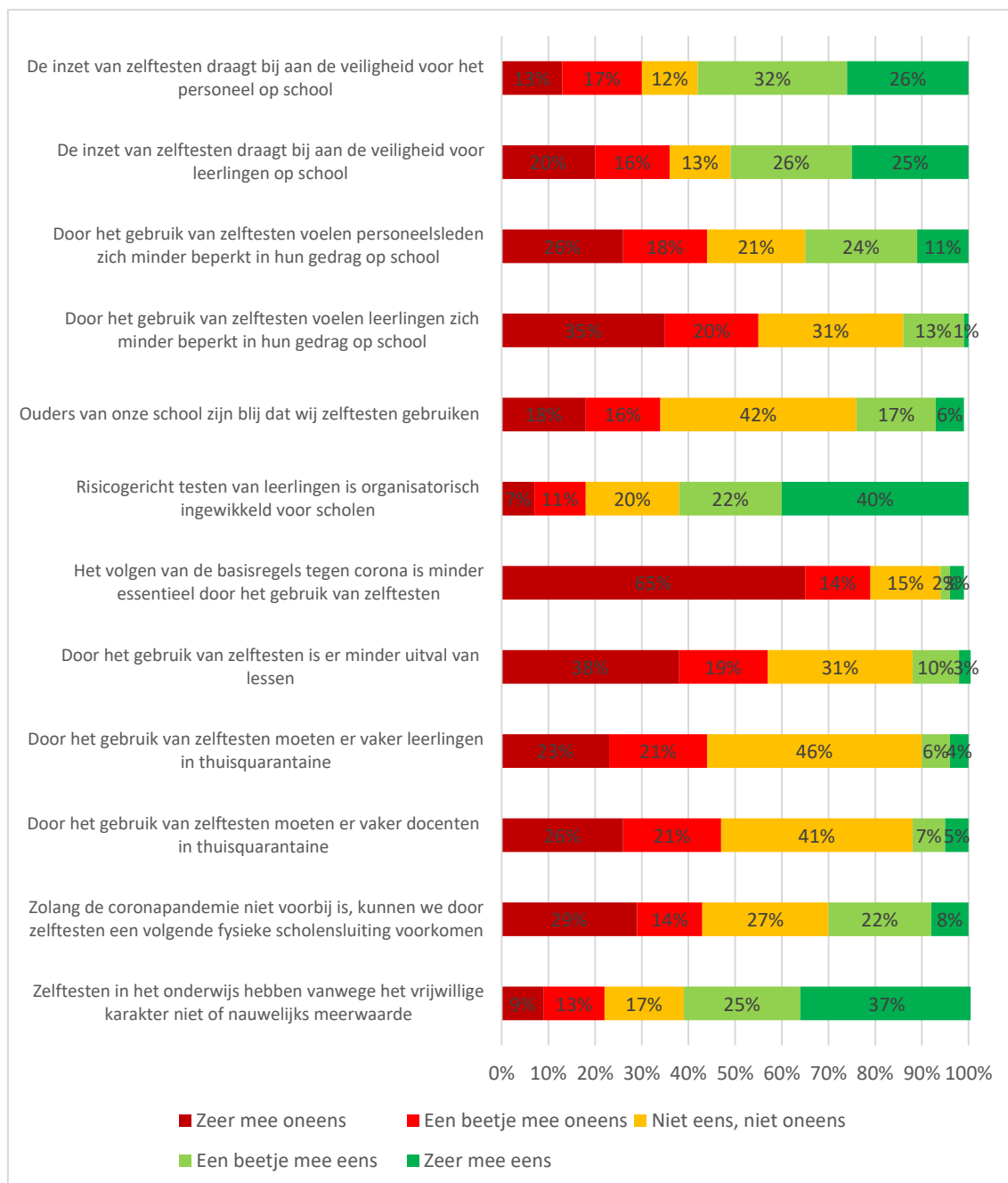
Ruim zes op de tien schoolleiders, de helft van de personeelsleden en bijna vier op de tien leerlingen zijn van mening dat zelftesten in het onderwijs vanwege het vrijwillige karakter niet of nauwelijks meerwaarde hebben.

Een klein deel van de schoolleiders en personeelsleden (respectievelijk 5% en 10%) en ongeveer 29% van leerlingen is van mening dat het volgen van de basisregels tegen corona minder essentieel is door het gebruik van zelftesten. Bijna een derde van de personeelsleden en leerlingen voelt zich door het gebruik van zelftesten minder beperkt in hun gedrag op school.

Een laatste deel van de stellingen gaat over de organisatorische gevolgen van het gebruik van zelftesten. Ruim zes op de tien schoolleiders vinden dat risicogericht testen van leerlingen organisatorisch ingewikkeld is voor scholen. Ongeveer 13% van de schoolleiders denkt dat het gebruik van zelftesten leidt tot minder lesuitval en 30% van hen is van mening dat door het gebruik van zelftesten een volgende (fysieke) scholensluiting voorkomen kan worden, zolang de coronapandemie nog niet voorbij is. Personeelsleden zijn over dat laatste positiever dan schoolleiders; ruim vier op de tien

personeelsleden denkt dat dat door het gebruik van zelftesten een volgende (fysieke) scholensluiting voorkomen kan worden.

Grafiek 6.16 In hoeverre bent u/ben je het eens met onderstaande uitspraken? (schoolleiding, n=104)

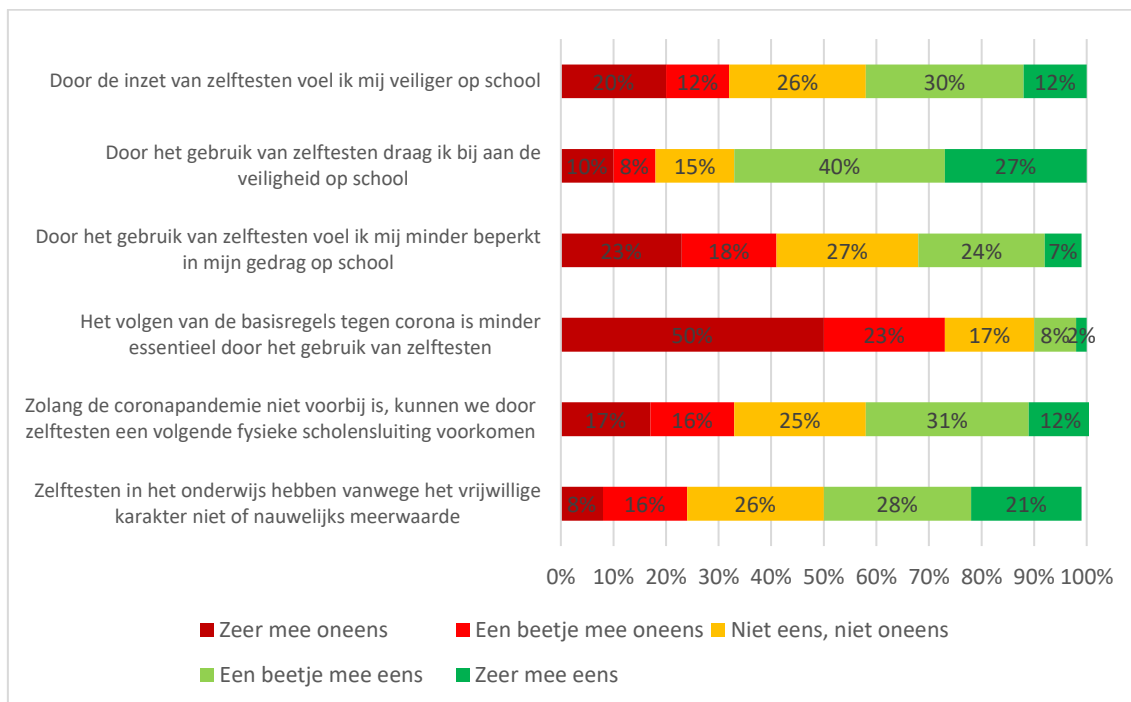
Wanneer we kijken naar verschillen tussen personeelsleden uit verschillende leeftijdscategorieën, zien we een aantal (significante) verschillen:

- Personeelsleden van 25-34 jaar oud zijn het vaker eens met de stelling dat ze met gebruik van zelftesten bijdragen aan de veiligheid op school dan personeelsleden van 45-54 jaar oud (78% tegenover 60%);

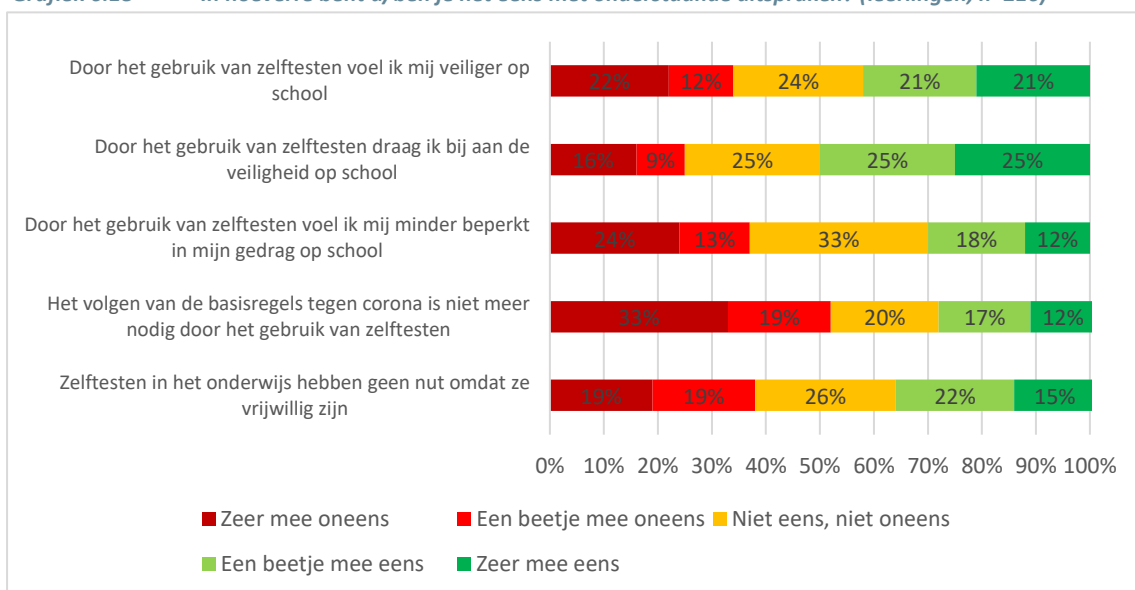
- Van het personeel van 65 jaar en ouder denkt slechts 65 procent dat het gebruik van zelftesten een volgende scholensluiting kan voorkomen. Van de personeelsleden van 25-34 en 55-64 jaar oud denkt respectievelijk 48 procent en 49 procent dit.

Wanneer we leerlingen onderling vergelijken zien we dat leerlingen uit het praktijkonderwijs vaker vinden dat het volgen van de basisregels tegen corona minder essentieel is door het gebruik van zelftesten dan leerlingen uit het vso (35% tegenover 24%).

Grafiek 6.17 In hoeverre bent u/ben je het eens met onderstaande uitspraken? (personeel, n=933)

Grafiek 6.18 In hoeverre bent u/ben je het eens met onderstaande uitspraken? (leerlingen, n=216)

7 Middelbaar beroepsonderwijs

7.1 Informatievoorziening

We hebben bestuurders en coördinatoren bevraagd die verantwoordelijk zijn voor het zelftesten op beleidsmatig of operationeel niveau op een mbo-instelling (hierna genoemd: bestuurders). Over de inzet van zelftesten waren verschillende informatiebronnen beschikbaar. Bestuurders geven aan van de meeste onderstaande bronnen gebruik te hebben gemaakt, en beoordelen ze over het algemeen als duidelijk tot zeer duidelijk. Een uitzondering hierop is de helpdesk van de overheid, die door iets minder dan de helft van de ondervraagden is gebruikt, en die door ongeveer een derde als (zeer) onduidelijk wordt beoordeeld.

Tabel 7.1 *Sinds enige tijd zijn er zelftesten beschikbaar voor het middelbaar beroepsonderwijs. Welke informatiebronnen hierover heeft u gebruikt en wat is uw oordeel over deze bronnen? (bestuurders, n=40)*

	Niet gebruikt	Ze er on dui delijk	Onduidelijk	Duidelijk	Ze er dui delijk
Brieven van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	5%	0%	11%	68%	21%
Website www.zelftesteninhetonderwijs.nl	20%	0%	0%	69%	31%
Helpdesk van de overheid	55%	5%	28%	44%	22%
Veelgestelde vragen over zelftesten en antwoorden daarop	37%	0%	4%	76%	20%
Informatie vanuit de MBO Raad	10%	0%	3%	58%	39%

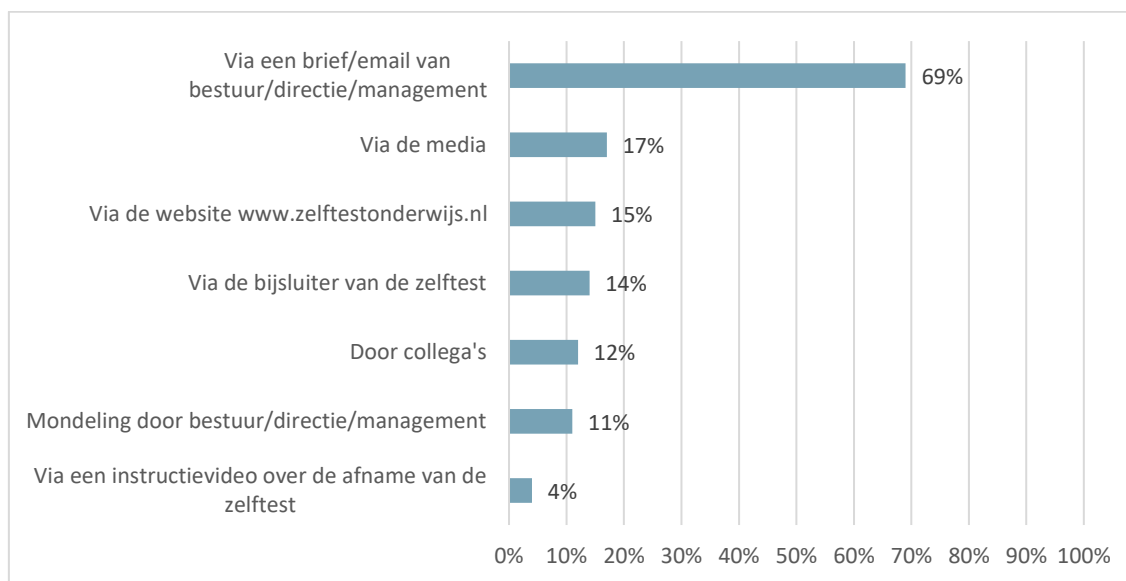
Om het personeel en studenten te informeren, was er een instructievideo beschikbaar en zijn er communicatiemiddelen ontvangen via de MBO Raad. Iets minder dan de helft geeft aan de instructievideo te hebben gebruikt, terwijl de communicatiemiddelen van de MBO Raad door de meesten zijn gebruikt (78%). Beide bronnen worden door het overgrote deel als (zeer) bruikbaar beoordeeld.

Tabel 7.2 *Welke informatiebronnen heeft uw onderwijsinstelling gebruikt om studenten en personeel te informeren en wat is uw oordeel over de bruikbaarheid? (bestuurders, n=40)*

	Niet gebruikt	Ze er on bruik baar	Onbruik baar	Bruikbaar	Ze er bruik baar
Instructievideo zelftest	55%	0%	11%	78%	11%
Communicatiemiddelen ontvangen via de MBO Raad	22%	0%	10%	77%	13%

Ook personeelsleden van mbo-instellingen is gevraagd op welke manieren zij zijn geïnformeerd over het gebruik van zelftesten. Ruim twee derde van de personeelsleden geeft aan via brief/email te zijn geïnformeerd door de managers of het bestuur. Dit komt overeen met wat geïnterviewde bestuurders aangeven, dat personeel vooral werd geïnformeerd via e-mails en nieuwsbrieven, naast berichten op intranet en de website van de onderwijsinstelling.

Grafiek 7.1 Op welke manieren ben u geïnformeerd over het afnemen van zelftesten? (personeel, n=196)

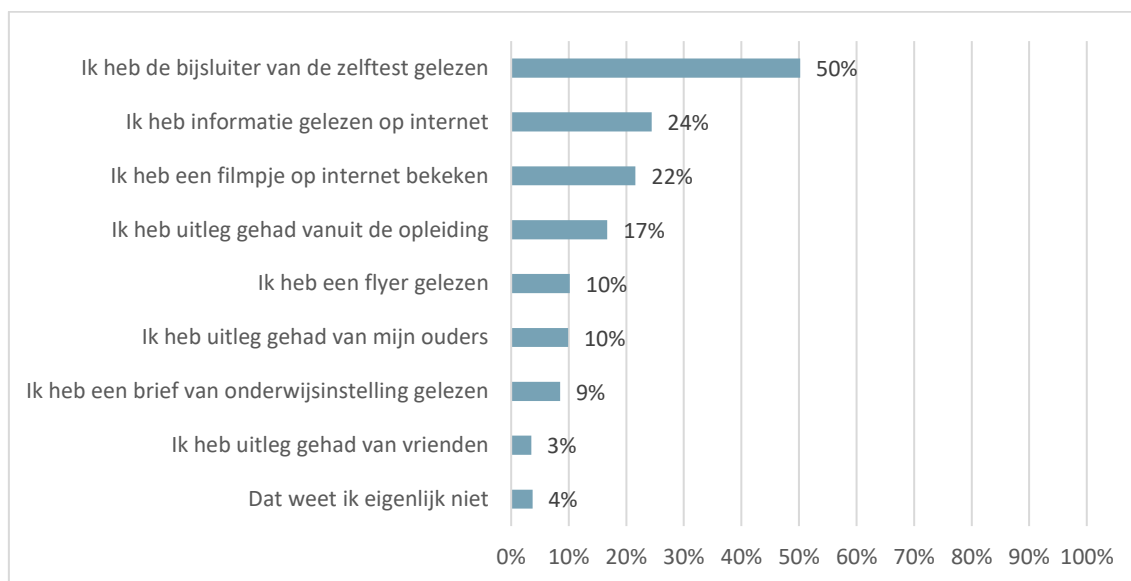
Daarnaast is aan personeelsleden gevraagd wat hun oordeel is over de informatievoorziening rondom verschillende onderdelen van de zelftesten. Informatie over de meeste aspecten wordt door 80-90% beoordeeld als duidelijk tot zeer duidelijk. Personeelsleden vinden de informatie over betrouwbaarheid van de zelftesten wat minder duidelijk, 29% geeft aan dit (zeer) onduidelijk te vinden.

Tabel 7.3 Wat is uw oordeel over de informatievoorziening rondom onderstaande onderdelen van zelftesten? (personeel, n=196)

	Ze er on dui del ijk	On dui del ijk	Dui del ijk	Ze er dui del ijk	Niet van toe pas sing
Informatie over het doel van zelftesten	4%	15%	59%	22%	7%
Instructie over de manier waarop u de zelftest afneemt	3%	7%	56%	33%	21%
Informatie over de manier waarop u de testuitslag af kunt lezen	4%	4%	54%	38%	22%
Informatie over de betrouwbaarheid van de uitslag van zelftesten	5%	24%	56%	15%	13%
Informatie over vervolgcacties bij een negatieve uitslag van de zelftest	4%	10%	56%	29%	10%
Informatie over vervolgcacties bij een positieve uitslag van de zelftest	3%	7%	58%	33%	9%

Aan de studenten die wel eens een zelftest hebben gebruikt, is gevraagd hoe zij zijn geïnformeerd over hoe ze thuis een zelftest moeten afnemen. De helft van de studenten heeft daarvoor de bijsluiter van de zelftest gelezen. Slechts 4% van de studenten geeft aan eigenlijk niet te weten hoe een zelftest afgenomen moet worden.

Grafiek 7.2 Hoe weet je hoe je thuis een zelftest moet afnemen? (studenten, n=166)*

* Vraag alleen gesteld aan leerlingen die thuis wel eens een zelftest hebben gebruikt.

7.2 Beschikbaarheid en distributie

In week 20 t/m 28 zijn in totaal 1.300.000 zelftesten geleverd op instellingen voor middelbaar beroepsonderwijs.²³ Landelijk maken bijna alle mbo-instellingen daarnaast gebruik van de portal van SURF waarmee studenten en personeel zelftesten kunnen laten thuisbezorgen. In week 23 t/m 31 hebben 38.987 studenten 394.420 zelftesten besteld via SURF.²⁴ Vergeleken met het totaal aantal ingeschreven studenten op deze instellingen,²⁵ komt dat neer op een gemiddelde van 8% van de studenten die ten minste één keer zelftesten hebben besteld. Van de personeelsleden op mbo-instellingen, hebben 16.943 personeelsleden in totaal 172.692 zelftesten besteld via SURF. Vergeleken met het totale aantal personeelsleden dat werkzaam is bij deze instellingen, komt dit neer op ongeveer 32% van alle mbo-personeelsleden. In bijlage 3 is opgenomen hoe de bestellingen zich hebben ontwikkeld in de loop van de tijd.

Bestuurders, personeelsleden en studenten die zelftesten gebruiken is gevraagd hoe tevreden zij zijn over de beschikbaarheid en distributie van de zelftesten. Over het algemeen zijn bestuurders en personeelsleden (zeer) tevreden over de distributie. Geïnterviewde bestuurders geven hierbij de toelichting dat het aantal testen voor de basisvoorraad op locatie ruim voldoende was, omdat deze voorraad nauwelijks wordt aangesproken door personeel of studenten. Van de studenten die wel eens een zelftest hebben gebruikt, heeft 86% die besteld via de SURF portal. Dat wordt door 90% als makkelijk of heel makkelijk ervaren.

Personeelsleden en studenten die de vragenlijst hebben ingevuld, zijn allemaal aangesloten bij onderwijsinstellingen met toegang tot zelftesten via SURF. Nagenoeg alle bestuurders die de vragenlijst hebben ingevuld, maken ook gebruik van distributie via SURF (additioneel op de basisvoorraad). Van een

²³ Bron: Operatie Fastlane.

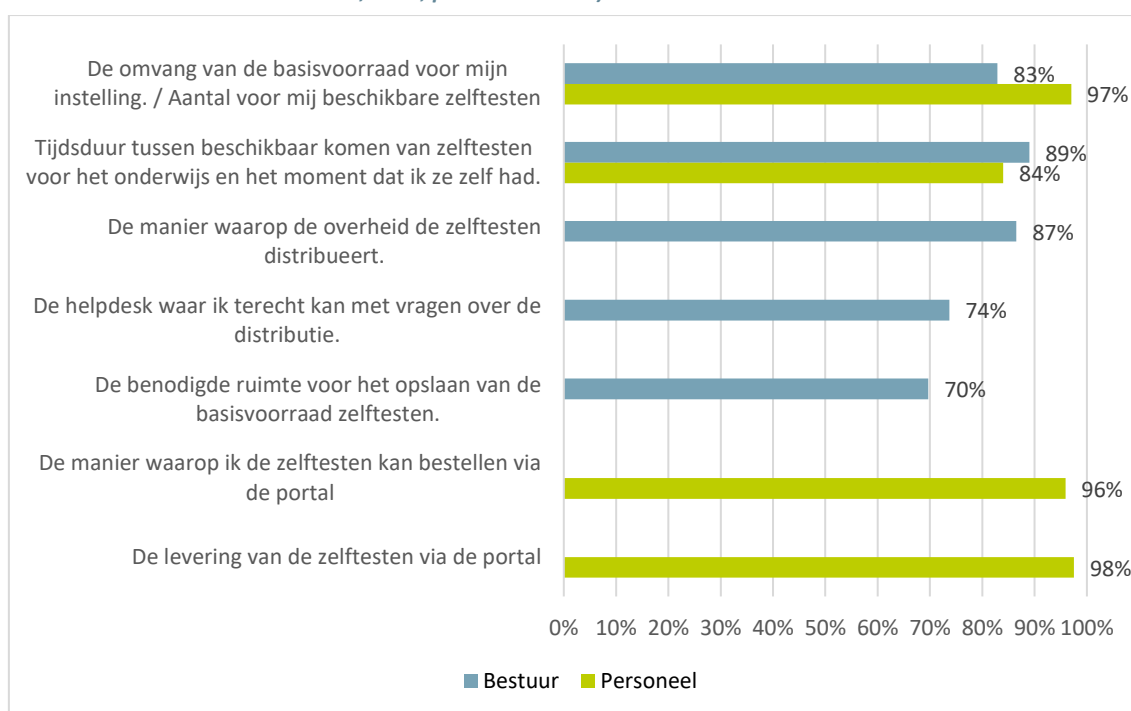
²⁴ Bron: Distributieaantallen SURF.

²⁵ Bron: DUO studentaantallen en onderwijspersoneel mbo, peildatum 1 oktober 2020.

van deze instellingen is een coördinator geïnterviewd, deze geeft aan dat de keuze voor distributie op locatie vooral was gemotiveerd door de kleinschaligheid van die locatie, met een studentenpopulatie die veel extra ondersteuning nodig heeft en die (in verband met praktijkonderwijs) vaak aanwezig was op de instelling. Hierdoor was in dit geval distributie op locatie goed werkbaar.

Andere geïnterviewde bestuurders beschikken over de geleverde basisvoorraad in combinatie met levering via SURF. De basisvoorraad wordt gebruikt als grijpvoorraad (deze waren verkrijgbaar bij de receptie of lagen in de klas) en is ook beschikbaar voor personeel dat niet in dienst is van de instelling zelf (vrijwilligers, bewaking, schoonmakers, etc.). Enkele bestuurders geven aan dat zelftesten ook actief zijn verspreid in bepaalde situaties (met praktijkonderwijs zonder anderhalve meter), of aan specifieke groepen (zoals NT2-studenten en studenten van de entreeopleiding). In het algemeen, geven geïnterviewde bestuurders aan een grote voorkeur te hebben voor distributie via SURF.

Grafiek 7.3 Hoe tevreden bent u over de onderstaande aspecten rondom zelftesten? (Percentage (zeer) tevreden: bestuurders, n=40; personeel n=104)²⁶

7.3 Preventief gebruik zelftesten

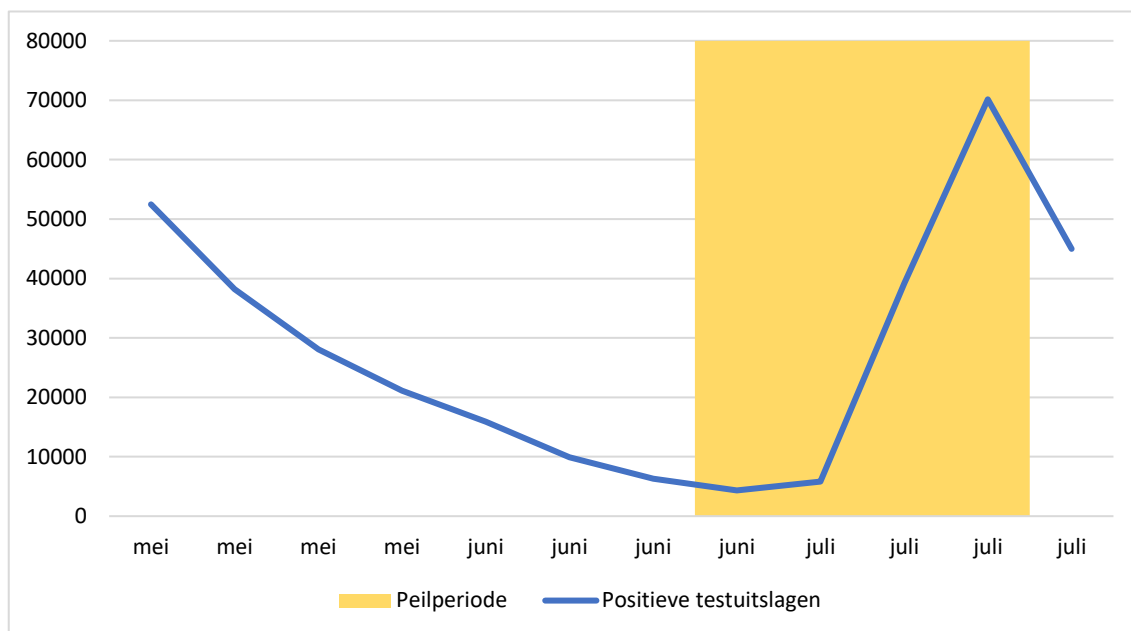
Testbereidheid preventief testen

Voor de testbereidheid is het relevant om inzicht te hebben in de kans op besmetting ten tijde van het onderzoek. Daarvoor zijn in Grafiek 7.4 de positieve testuitslagen per week opgenomen en is de peilperiode aangegeven door middel van het oranje vlak. We zien dat de vragenlijsten zijn ingevuld in de periode dat de besmettingscijfers waren gedaald en in de periode dat ze stegen naar een piek in juli. Tevens is het voor de interpretatie van de testbereidheid van belang om te weten dat tijdens de peilperiode veel onderwijsinstellingen nog vooral onderwijs op afstand gaven. Een groot deel van de

²⁶ De vraag over levering via de portal is alleen gevraagd aan personeelsleden die aangaven dat ze daar gebruik maakten, n=88.

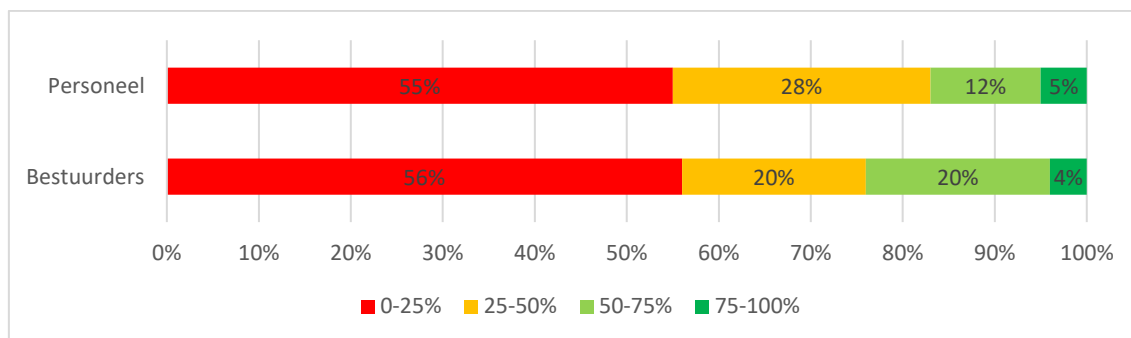
studenten en docenten was daarom slechts één keer per week of zelfs minder vaak aanwezig op de onderwijsinstelling.

Grafiek 7.4 Positieve testuitslagen bij GGD-testlocaties (landelijk, weekgemiddelde) en peilperiode middelbaar beroepsonderwijs (bron RIVM, bewerking Oberon)

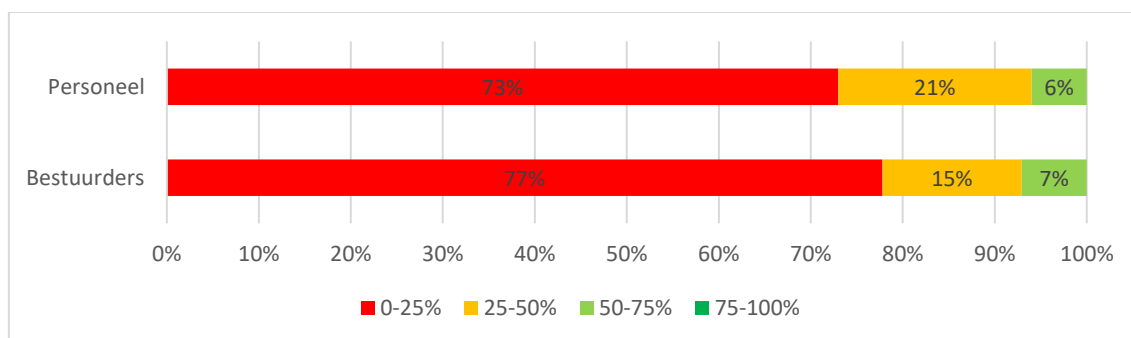
Bestuurders en personeelsleden hebben aangegeven hoe groot zij het aandeel personeelsleden schatten dat bereid is zich twee keer per week thuis te testen. Ongeveer een kwart (24%) van de bestuurders en 17% van het personeel schat dat meer dan de helft van de personeelsleden zich thuis twee keer per week test.

Grafiek 7.5 Hoe groot schat u ongeveer het aandeel personeelsleden/uw collega's dat bereid is om zich twee keer per week thuis preventief te testen? (bestuurders, n=40; personeel, n=153)

Ook met betrekking tot studenten, is aan bestuurders en personeel gevraagd om een inschatting te maken of zij bereid zijn zich twee keer per week te testen. Slechts 7% van de bestuurders en 6% van het personeel denkt dat meer dan de helft van de studenten bereid is om zich twee keer per week te testen.

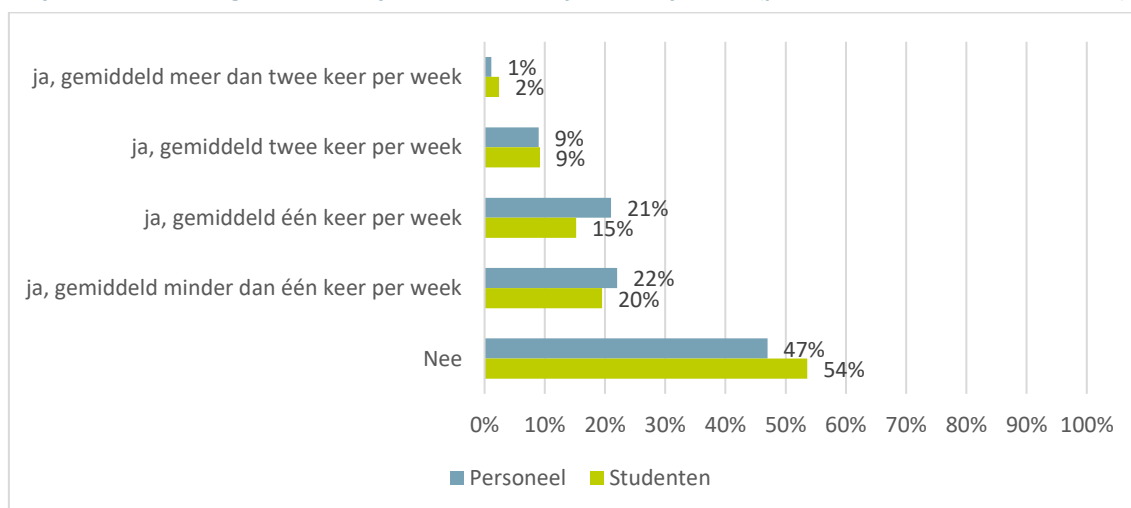
Grafiek 7.6 Hoe groot schat u ongeveer het aantal studenten dat bereid is om zich twee keer per week thuis preventief te testen? (bestuurders, n=40; personeel, n=152)

Naast deze inschatting, is ook aan personeelsleden en studenten zelf gevraagd hoe vaak zij gebruik maken van de zelftesten (zie Grafiek 7.7). Hieruit blijkt dat 11% van de studenten en 10% van het personeel zich twee keer per week of vaker test. Daarnaast geeft 15% van de studenten aan dat ze gemiddeld één keer per week een zelftest gebruiken, voor personeelsleden is dit 21%. Driekwart van de studenten geeft aan minder dan één keer per week of helemaal geen gebruik te maken van zelftesten. Onder personeelsleden geeft 69% aan zich minder dan één keer per week of helemaal niet te testen.

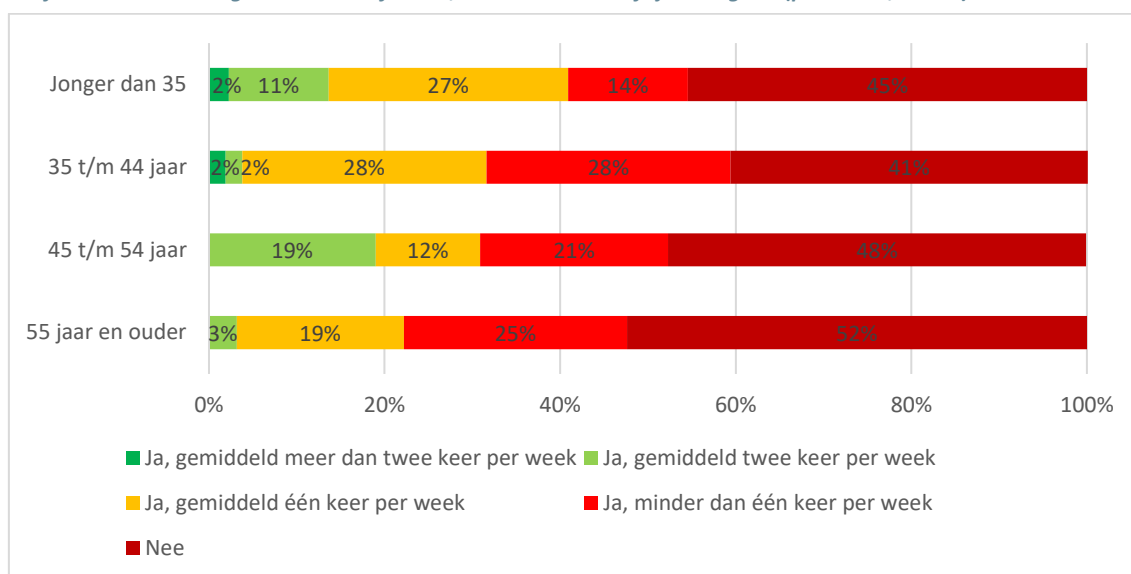
Deze lage percentages komen overeen met het beeld dat geïnterviewde bestuurders hebben. Zij geven aan dat ze vooral bij studenten (maar ook bij personeel) een bepaalde nonchalance zien ten opzichte van de coronamaatregelen, zoals afstand houden, het gebruik van mondkapjes, maar ook het gebruik van zelftesten. Zij hebben ook het idee dat de testbereidheid afnam naarmate de besmettingscijfers daalden, omdat er daardoor minder gevoel voor urgentie was.

Grafiek 7.7 Maakt u gebruik van zelftesten? / Gebruik je thuis zelftesten? (personeel, n=196; studenten, n=358)

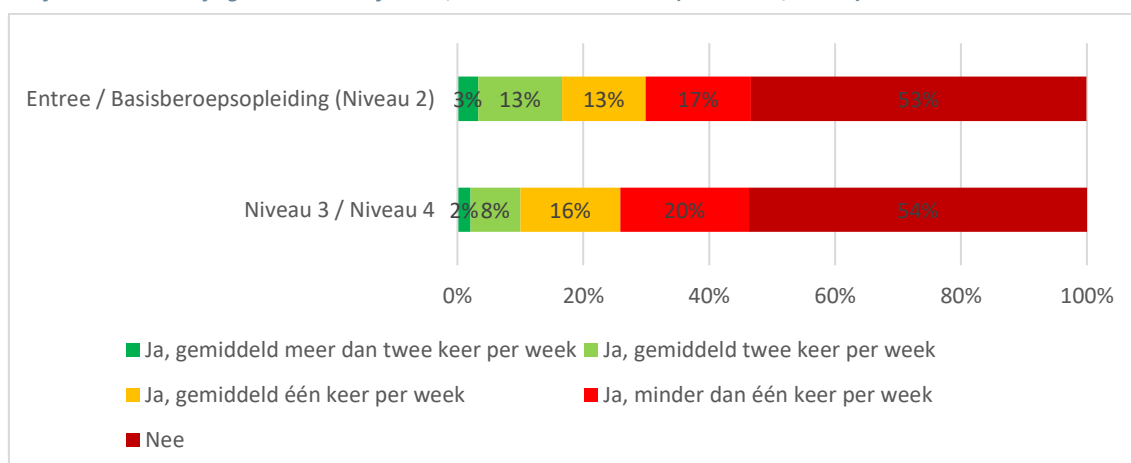
Als we de testbereidheid van personeelsleden uitsplitsen per leeftijdscategorie, zien we, net als in de andere sectoren, dat de oudere personeelsleden veel vaker aangeven niet te testen. Dit heeft mogelijk te maken met het feit dat een groter deel van hen al gevaccineerd is.

Grafiek 7.8 Maakt u gebruik van zelftesten, verdeeld naar leeftijdscategorie (personeel, n=196)

Als we de testbereidheid van studenten uitsplitsen naar verschillende niveaus, zien we nagenoeg geen verschillen. Dit is opvallend, aangezien geïnterviewde bestuurders aangeven dat mbo-studenten van niveau 1 en 2 (die in het algemeen wat jonger zijn en meer in een puberfase zitten) nonchalanter zouden omgaan met coronamaatregelen dan oudere mbo-studenten van niveau 3 en 4. De verwachting was dan ook dat deze groep minder gebruik maakte van zelftesten, maar dat lijkt niet het geval. Bestuurders geven daarnaast ook aan dat ze het idee hebben dat studenten van meer creatieve studies minder gebruik maken van zelftesten. Uit de resultaten van de vragenlijsten blijken echter geen noemenswaardige verschillen in testbereidheid onder studenten tussen de verschillende sectoren.

Grafiek 7.9 Maak je gebruik van zelftesten, verdeeld naar niveau (studenten, n=358).

Op basis van de antwoorden uit Grafiek 7.5 en Grafiek 7.6 kunnen we een inschatting maken van het percentage personeelsleden en leerlingen dat zich volgens schoolleiders en personeel twee keer per week preventief test.²⁷ Een vergelijking van deze inschatting met de door personeel en studenten zelf genoemde testbereidheid is opgenomen in onderstaande tabel.

²⁷ We hebben daarbij gerekend met de waarden van het midden van de antwoordcategorieën uit de grafieken.

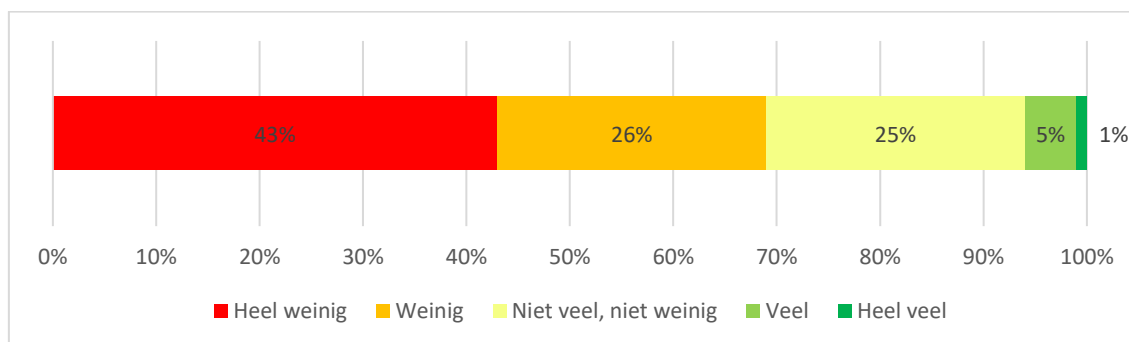
Tabel 7.4 Testbereidheid twee keer per week preventief testen

Testbereidheid studenten			
Opgave door:	Bestuurders	Personeel	Studenten
	20%	21%	11%
Testbereidheid personeel			
Opgave door:	Bestuurders	Collega's	Personeel
	31%	29%	10%

Hieruit blijkt dat bestuurders en personeelsleden de testbereidheid van studenten en collega's flink lijken te overschatten. Zo schatten bestuurders en personeel in dat 20-21% van de studenten zich twee keer per week test, terwijl maar 11% van de studenten aangeeft zich daadwerkelijk twee keer per week te testen. Bij personeelsleden is dit verschil groter. Bestuurders en personeelsleden schatten in dat 29-31% van hun collega's bereid is om zich twee keer per week te testen. Uit de vragenlijst blijkt echter dat maar 9% zich twee keer per week test. Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat een deel van de studenten en personeelsleden zich maar één keer per week test omdat ze nog niet voltijd op de onderwijsinstelling aanwezig zijn, en dat zij bij een hogere aanwezigheid wél bereid zouden zijn zich twee keer per week te testen. Als we de groep die zich één keer per week test meenemen in de testbereidheid, komen we uit op een testbereidheid van 26% onder studenten en 31% onder personeel. De inschattingen van bestuurders en andere personeelsleden lijken daarmee meer overeen te komen met het aandeel dat zich gemiddeld tenminste één keer per week test.

Ook aan studenten is gevraagd hoe vaak zij denken dat hun medestudenten zelftesten gebruiken. Hieruit blijkt dat 69% van de studenten denkt dat zelftesten door (heel) weinig studenten worden gebruikt.

Grafiek 7.10 Hoeveel studenten gebruiken volgens jou thuis zelftesten? (studenten, n=271)

Redenen om wel preventief te testen

Aan studenten en personeelsleden die gebruik maken van zelftesten (ongeacht hoe vaak) is gevraagd waarom ze dat doen. Ruim de helft van het personeel doet dit om besmettingen en uitbraken te voorkomen en om bij te dragen aan het veiligheidsgevoel van hunzelf, studenten en collega's. Voor de helft van het personeel is een bijdrage leveren aan de continuïteit van het onderwijs ook een reden om zelftesten te gebruiken.

Bij studenten zien we deels een vergelijkbaar beeld, ongeveer de helft van de studenten geeft aan dat het gebruik van zelftesten bijdraagt aan hun eigen veiligheidsgevoel en dat van anderen. Iets minder dan de helft geeft aan dat ze hopen hierdoor een uitbraak te voorkomen. In tegenstelling tot het

personeel, geeft maar 28% van de studenten aan dat ze dit doen omdat ze hopen dat hierdoor de onderwijsinstelling niet meer dicht hoeft en dat het dus bijdraagt aan de continuïteit van het onderwijs. Een klein deel van de studenten geeft aan dat ze zich van hun ouders moeten testen, dit geldt in grotere mate voor studenten van niveau 1-2 (22%) dan voor studenten van niveau 3-4 (3%).

Bijna de helft van de studenten (49%) geeft aan dat ze zelftesten gebruiken, omdat ze zich vrijer voelen om dingen te doen als ze weten dat ze geen corona hebben. Van de personeelsleden geeft slechts 17% aan dat ze zich minder beperkt voelen in hun gedrag als ze weten dat ze geen corona hebben.

We zien bij een aantal genoemde redenen verschillen tussen studenten die aangeven zich meer of minder vaak te testen. Hoe vaker studenten zich testen, hoe vaker ze aangeven zich veiliger of vrijer te voelen door het gebruik van zelftesten. Zo zien we dat van de studenten die zich twee keer per week of vaker testen, 74% zich veiliger voelt en 54% vrijer in hun gedrag, terwijl van de studenten die minder dan één keer per week testen, 46% zich veiliger voelt en 39% vrijer in hun gedrag. Daarnaast geeft 41% van studenten die zich twee keer per week of vaker test aan dat ze hopen dat door het gebruik van zelftesten de onderwijsinstelling niet meer dicht hoeft, vergeleken met 20% van de studenten die zich minder dan één keer per week test.

Bij het personeel zien we dat hoe vaker zij zich testen, hoe vaker zij aangeven dat het bijdraagt aan het veiligheidsgevoel van studenten en de continuïteit van het onderwijs. Van het personeel dat zich twee keer per week of vaker test, doet 61% dit om bij te dragen aan het veiligheidsgevoel van studenten, terwijl dit voor 25% van personeelsleden die zich minder dan één keer per week test een reden is. Daarnaast geven alle personeelsleden die zich twee keer per week of vaker testen aan dat ze dit doen om een bijdrage te leveren aan de continuïteit van het onderwijs, vergeleken met 34% van personeelsleden die zich minder dan één keer per week test.

Tabel 7.5 *Waarom maakt u gebruik van zelftesten? / Waarom gebruik je de zelftesten? (personeel, n=104; studenten, n=166)*

Reden	Personeel	Studenten
Hierdoor kunnen we als onderwijsinstellingbesmettingen snel signaleren en een grote uitbraak voorkomen / Ik hoop dat er hierdoor geen grote uitbraak van corona meer komt	63%	45%
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van mijn collega's doordat ze weten dat ik niet besmet ben met het coronavirus	54%	-
Het vergroot mijn eigen veiligheidsgevoel wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus / Ik voel me veiliger als ik weet dat ik geen corona heb	54%	57%
Hierdoor kan ik een bijdrage leveren aan de continuïteit van het onderwijs / Ik hoop dat hierdoor de onderwijsinstelling niet meer dicht hoeft	53%	28%
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van studenten doordat ze weten dat het personeel niet besmet is met het coronavirus	39%	-
Ik voel me minder beperkt in mijn gedrag wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus / Ik voel me vrijer om dingen te doen als ik weet dat ik geen corona heb	17%	49%
Omdat bijna al mijn collega's zich laten testen, doe ik dat ook	0%	-
Ik wil helpen zodat anderen zich veiliger voelen als ze weten ik geen corona heb	-	53%
Ik moet me van mijn ouders testen	-	8%
Anders, namelijk:	4%	8%
▪ Ik test bij (lichte) klachten	4%	2%

Reden	Personeel	Studenten
▪ Ik test om mijn familie/vrienden te beschermen	0%	3%
▪ Ik test omdat het een dringend advies/(morele) verplichting is	0%	1%
▪ Uit nieuwsgierigheid	0%	1%
▪ Anders	0%	1%

Redenen om minder vaak dan twee keer per week te testen

Aan personeelsleden en studenten die minder vaak dan twee keer per week een zelftest afnemen, is gevraagd waarom ze dat doen. Hiervoor worden verschillende redenen genoemd. De vaakst genoemde reden onder het personeel (42%) is dat ze maar een deel van de week op de onderwijsinstelling werken. Rond de 20% geeft aan dat ze zelftesten voor zichzelf niet nodig, onprettig, of nutteloos vinden. Nadere analyses laten zien dat jongere medewerkers vaker aangeven dat ze niet overtuigd zijn van het nut om vaker een zelftest af te nemen vergeleken met oudere medewerkers. Zo geeft 33% van de medewerkers tussen de 35 en 44 jaar dit op als reden, vergeleken met 9% van de medewerkers tussen de 45 en 54 jaar.

De meest genoemde reden onder studenten (55%) is dat ze vaker testen in hun eigen geval niet nodig vinden. Dit zou mogelijk te maken kunnen hebben met het gegeven dat de meeste studenten ook nog niet allemaal voltijd op de onderwijsinstelling aanwezig waren. Daarnaast vindt 15% van de studenten vaker testen onzin, dit geldt in grotere mate voor studenten van niveau 1-2 (35%) dan voor studenten van niveau 3-4 (10%).

We zien in de genoemde redenen geen verschillen tussen studenten die aangeven één keer per week te testen of minder dan één keer per week te testen. Er zijn hierin wel verschillen tussen personeelsleden. Personeel dat minder dan één keer per week een zelftest afneemt, geeft vaker aan dat ze frequenter testen in hun geval niet nodig vinden (38%) of niet overtuigd zijn van het nut om vaker een zelftest af te nemen (30%), vergeleken met personeelsleden die één test per week afnemen (respectievelijk 17% en 5%). Daarnaast geven personeelsleden die zich één keer per week testen, vaker aan dat ze dit doen omdat ze maar een deel van de week op de onderwijsinstelling werken (62%) vergeleken met personeelsleden die zich minder dan één keer per week testen (23%).

Tabel 7.6 *Waarom neemt u minder vaak dan twee keer per week een zelftest af? / Waarom test je minder vaak dan twee keer per week? (personeel, n=85; studenten, n=124)*

Reden	Personeel	Studenten
Ik werk maar een deel van de week op de onderwijsinstelling	42%	-
Vaker testen vind ik in mijn geval niet nodig	26%	55%
Ik vind de testafname onprettig / Ik vind de testafname vervelend	21%	9%
Ik ben niet overtuigd van het nut van het vaker afnemen van zelftesten / Ik vind vaker testen onzin	18%	15%
Vaker testen heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn collega's laag is / Vaker testen heeft geen zin als niet iedereen op de onderwijsinstelling dat doet	9%	19%
Het aanvragen van de testen kost te veel tijd / vind ik te veel gedoe	3%	-
Vaker testen kost te veel tijd / vind ik te veel gedoe	3%	8%
Ik wist niet dat er zelftesten beschikbaar waren	1%	-
Dat mag niet van mijn ouders	-	0%
Anders, namelijk:	19%	23%

Reden	Personeel	Studenten
▪ Ik ben al gevaccineerd en/of heb al corona gehad	7%	1%
▪ Ik test alleen bij klachten of een besmetting in mijn omgeving	4%	3%
▪ Ik vergeet te testen of testen mee te nemen van de onderwijsinstelling	3%	1%
▪ Ik wist niet dat het advies was om 2x per week te testen	1%	1%
▪ Ik ben weinig op de onderwijsinstelling	0%	9%
▪ Ik heb weinig contact met andere mensen	0%	3%
▪ Zelftesten hebben weinig nut of zelftesten zijn niet betrouwbaar	0%	1%
▪ Ik heb niet genoeg testen gekregen	0%	1%
▪ Ik vind de testen te duur	0%	1%
▪ Anders	3%	0%

Aan personeelsleden en studenten die minder vaak dan één keer per week een test afnemen, is gevraagd wat voor hen de aanleiding is om wél een zelftest af te nemen. De meest genoemde reden is hier de aanwezigheid van corona gerelateerde klachten. Dit is opvallend, aangezien het advies is om bij de aanwezigheid van klachten géén zelftest te doen, maar een test te doen bij de GGD.

Deze bevinding wordt onderschreven door bestuurders van mbo-instellingen die zijn geïnterviewd. Meerdere bestuurders geven aan dat studenten testen aanvragen om 'verkeerde' redenen, bijvoorbeeld omdat ze klachten hebben. Een mogelijke verklaring hiervoor die wordt geopperd door bestuurders, is dat de richtlijnen rondom (zelf)testen best ingewikkeld zijn voor studenten, en dat het lastig is om dit helder te communiceren. Dit komt ook omdat deze groep studenten informatie tot zich neemt uit veel verschillende bronnen/media en niet elke student goed is in het beoordelen van de betrouwbaarheid van deze informatie. Vrijwel alle geïnterviewde bestuurders hameren hierbij op het belang van het blijven uitleggen van de maatregelen aan studenten, ook in het nieuwe schooljaar.

Daarnaast geven ongeveer één op de drie personeelsleden en studenten aan de zelftesten ook te gebruiken voor privégebruik. Andere genoemde aanleidingen zijn om het een keertje te proberen (21-29%). Een deel van de studenten (20-25%) geeft daarnaast ook aan dat een besmetting in de privésfeer of onderwijsinstelling de aanleiding is om een zelftest af te nemen. Voor personeelsleden is dit minder vaak een aanleiding (13-15%).

Tabel 7.7 *Wat is voor u de aanleiding om een zelftest af te nemen? Wanneer neem je een zelftest af (minder dan één keer per week)? (personeel, n=43, studenten, n=70)*

Aanleiding	Personeel	Studenten
Corona gerelateerde klachten bij mezelf	47%	62%
Voor privégebruik, als een zelftest nodig/handig is / Als ik iets met vrienden wil gaan doen	27%	33%
Een keertje gedaan om te proberen	29%	21%
Een coronabesmetting op de onderwijsinstelling	15%	25%
Een coronabesmetting in de privésfeer	13%	20%
De sporadisch voorkomende gevallen dat ik op de onderwijsinstelling aanwezig ben	13%	-
Een melding via de app CoronaMelder	4%	6%
Anders, namelijk:	12%	9%
▪ Als ik veel contacten heb gehad en/of in een risicovolle situatie ben geweest	0%	1%
▪ Nieuwsgierigheid / Ik wilde weten hoe een test werkt	0%	1%

Aanleiding	Personeel	Studenten
▪ Wanneer ik naar de onderwijsinstelling moet	0%	1%
▪ Een keertje preventief	8%	0%
▪ Klachten bij iemand in privésfeer	0%	2%
▪ Anders	4%	3%

Redenen om niet preventief te testen

Personeelsleden en studenten die geen zelftesten gebruiken, geven hiervoor grote variëteit aan redenen. Een vaak genoemde reden onder studenten is dat ze nog geen testen hebben gekregen van de onderwijsinstelling (41%). Dit is te verklaren, aangezien de meeste onderwijsinstellingen zelftesten maar in beperkte mate actief uitdeelden, in plaats daarvan waren testen beschikbaar op aanvraag bij bijvoorbeeld de receptie, en werden studenten vooral gemotiveerd om de testen via SURF te bestellen.

Een andere reden die vaak wordt genoemd onder studenten en personeel, is dat ze de zelftesten in hun eigen geval niet nodig vinden (27-29%). Dit beeld wordt ook geschetst door geïnterviewde bestuurders, zij geven aan dat met name studenten zich enigszins onaantastbaar voelen en zich geen zorgen maken (erg) ziek te worden gezien hun jonge leeftijd. Mede door de afnemende besmettingscijfers is er weinig gevoel van urgentie. Daarnaast geven twee geïnterviewde bestuurders aan dat een deel van de studenten niet gemotiveerd is om een zelftest te gebruiken omdat er weinig persoonlijk voordeel aan zit. Studenten mogen naar school komen, ongeacht of ze een zelftest doen of niet.

Tabel 7.8 *Waarom gebruikt u de zelftesten niet? / Waarom gebruik je thuis de zelftesten niet? (personeel, n=92; studenten, n=192)*

Reden	Personeel	Studenten
Ik heb de testen (nog niet ontvangen) / Ik heb geen zelftesten gekregen van de onderwijsinstelling	28%	41%
Ik vind zelftesten in mijn geval niet nodig / Ik vind zelftesten voor mij niet nodig	27%	29%
Ik weet niet waar ik een zelftest kan aanvragen	18%	-
Ik ben niet overtuigd van het nut van zelftesten / Ik vind testen onzin	17%	21%
Ik twijfel aan de betrouwbaarheid van zelftesten	14%	28%
Het heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn studenten laag is	13%	-
Ik vind de maatregelen rondom corona in meer algemene zin overdreven / Ik vind de maatregelen rondom corona overdreven	6%	18%
Het kost te veel tijd / ik vind het te veel gedoe	6%	14%
Het heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn collega's laag is	6%	-
Ik vind de testafname onprettig / Ik vind de testafname vervelend	3%	16%
Het aanvragen van testen kost te veel tijd / vind ik te veel gedoe	1%	13%
Het heeft geen zin als niet iedereen op de onderwijsinstelling dat doet	-	18%
Dat mag niet van mijn ouders	-	2%

Reden	Personeel	Studenten
Anders, namelijk:	40%	17%
▪ Ik heb nog geen klachten gehad / Ik vind testen zonder klachten nutteloos / Nog niet nodig gehad	13%	4%
▪ Ik ben al gevaccineerd en/of ik heb al/recent corona gehad	9%	6%
▪ Ik werk (voornamelijk) thuis	6%	0%
▪ Ik voel geen urgentie (meer)	2%	0%
▪ Ik vergeet het / Gemakzucht	1%	0%
▪ Anders	7%	6%

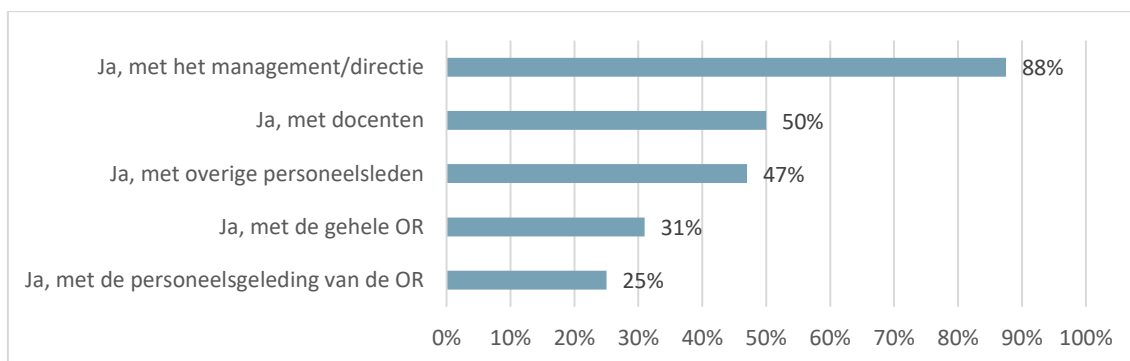
Als we kijken naar verschillende leeftijdsgroepen in het personeel, zien we dat jongere personeelsleden vaker twijfels over de betrouwbaarheid van zelftesten aanhalen als reden om geen zelftest te gebruiken. Deze reden wordt genoemd door 39% in de leeftijdsgroep van 25-34 jaar, vergeleken met 23% in de leeftijdsgroep van 35-44 jaar.

Als we kijken naar opgegeven redenen van studenten van niveau 1-2 vergeleken met niveau 3-4, zien we dat studenten van niveau 3-4 vaker als reden noemen dat ze de testafname vervelend vinden (19%) vergeleken met studenten van niveau 1-2 (6%). Daarnaast zien we dat studenten van niveau 1-2 vaker aangeven geen zelftesten te hebben gekregen van de onderwijsinstelling. Van de studenten van niveau 1-2 geeft 56% dit op als reden, vergeleken met 36% van de studenten van niveau 3-4. Mogelijk verwachten studenten van niveau 1-2 in grotere mate dat de zelftesten worden uitgedeeld. Een geïnterviewde bestuurder geeft aan dat bij hun onderwijsinstelling de zelftesten actief zijn uitgedeeld aan studenten van de entreeopleiding (niveau 1) en dat er klassikale instructie bij is gegeven. Mogelijk kan deze strategie tot een hogere testbereidheid leiden onder deze groep.

Besluitvorming en afspraken

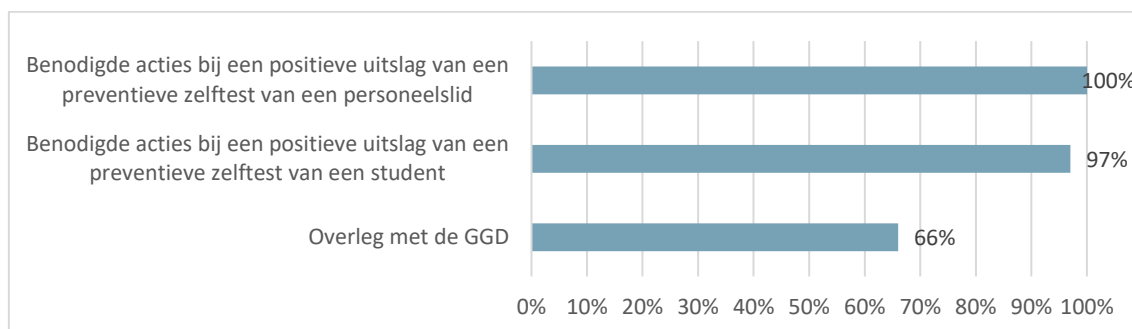
Bijna alle bestuurders (88%) geven aan dat het gebruik van zelftesten besproken is binnen het bestuur/management. In de helft van de gevallen is dit (ook) met docenten en overige personeelsleden besproken. Een kwart tot een derde geeft aan het gebruik van zelftesten (ook) te hebben besproken in de OR. Geïnterviewde bestuurders geven aan dat de OR vooral geïnformeerd werd in deze gesprekken.

Grafiek 7.11 Heeft u het preventief gebruik van zelftesten door personeel besproken in uw onderwijsinstelling? (bestuurders, n=40)

Op vrijwel alle instellingen zijn er afspraken gemaakt over de benodigde acties bij een positieve uitslag bij een personeelslid of student.

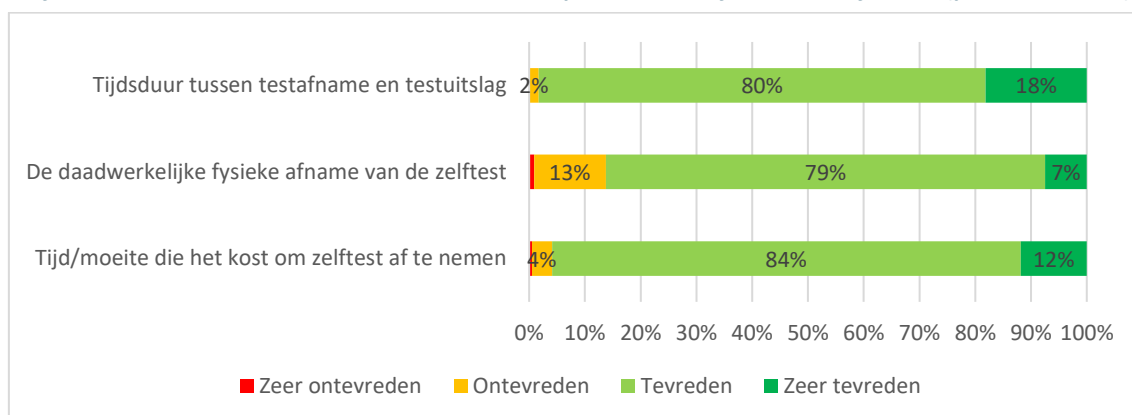
Grafiek 7.12 Zijn er binnen uw onderwijsinstelling afspraken over de volgende onderwerpen? (bestuurders, n=40)

Ervaringen

Personeelsleden die gebruik maken van zelftesten hebben verschillende onderdelen van de afname van zelftesten beoordeeld. De grote meerderheid is tevreden of zeer tevreden met deze aspecten.

Grafiek 7.13 Hoe tevreden bent u over onderstaande aspecten van de afname van zelftesten? (personeel, n=104)

Ook studenten die een zelftest hebben gebruikt, hebben weinig moeite met de afname of met de manier waarop de uitslag kan worden afgelezen. Maar een heel klein deel geeft aan dit (heel) moeilijk of (heel) onduidelijk te vinden.

Grafiek 7.14 Oordeel studenten over aspecten van de afname van zelftesten (studenten, n=166)

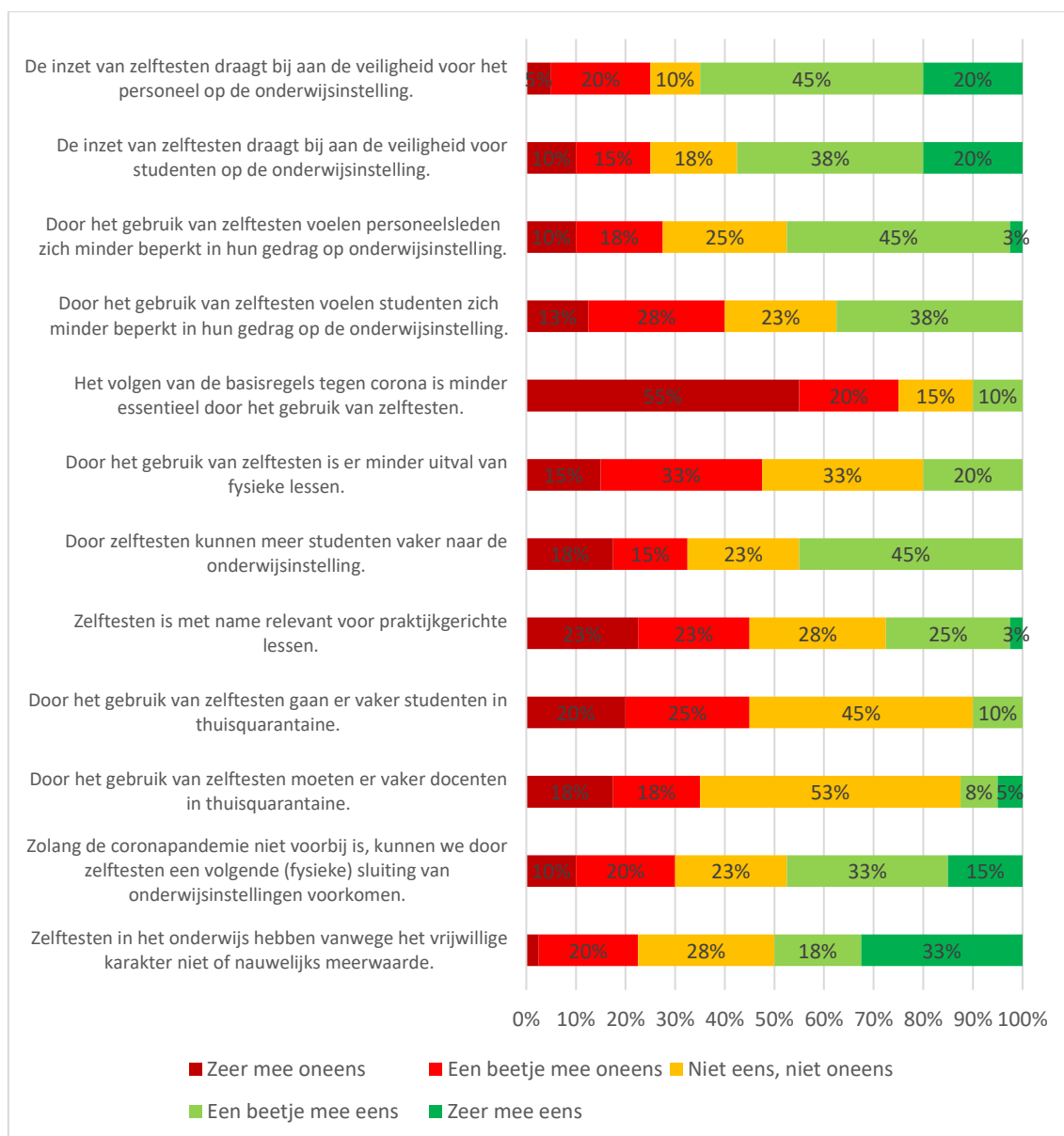

Meer dan driekwart van de studenten geeft aan geen hulp thuis te krijgen bij het afnemen van een zelftest (76%). Een klein deel (9%) geeft aan altijd hulp te krijgen. Bijna de helft van de studenten zegt het vervelend of heel vervelend te vinden om zelf met een wattenstaaf de neus in te gaan (46%). Voor 20% van de studenten maakt het niet uit.

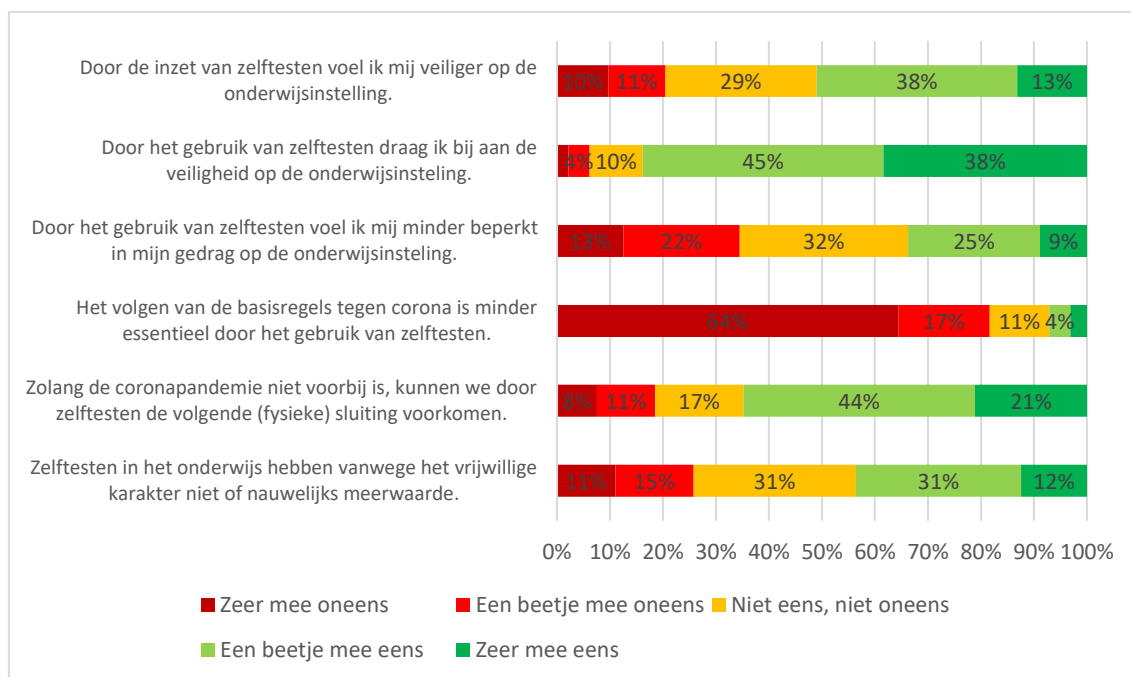
7.4 Ervaren opbrengsten zelftesten

Bestuurders, personeel en studenten hebben ook hun mening gegeven over de mogelijke opbrengsten en gevolgen van het gebruik van zelftesten in het mbo (zie Grafiek 7.15, Grafiek 7.16, Grafiek 7.17).

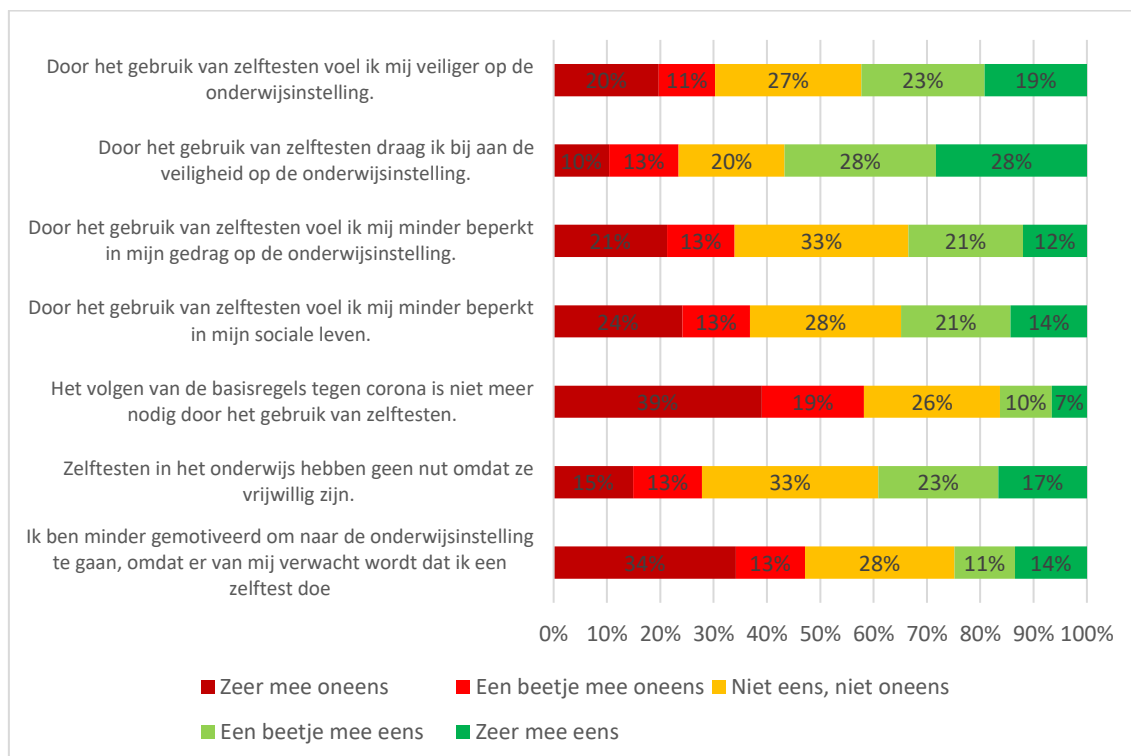
Grafiek 7.15 In hoeverre bent u het eens met onderstaande uitspraken? (bestuurders, n=40)

Grafiek 7.16 In hoeverre bent u het eens met onderstaande uitspraken? (personeel, n= 104)²⁸

Grafiek 7.17 In hoeverre ben je het eens met onderstaande uitspraken? (studenten, n=358)

²⁸ Door een technische fout hebben personeelsleden die aangaven geen gebruik te maken van zelftesten, deze vragen niet gekregen.

Ruim de helft van de bestuurders vindt dat het gebruik van zelftesten bijdraagt aan de veiligheid van personeel en studenten. Ongeveer de helft van het personeel voelt zichzelf veiliger door het gebruik van zelftesten en een groot gedeelte (83%) van het personeel geeft aan dat zelftesten bijdragen aan veiligheid op de onderwijsinstelling. Nadere analyse laten hierbij geen verschillen zien tussen de verschillende leeftijds categorieën.

Een op de drie studenten en personeelsleden voelt zich door het gebruik van zelftesten minder beperkt in hun gedrag op de onderwijsinstelling. Daarnaast voelt 35% van de studenten zich door het gebruik van zelftesten minder beperkt in hun sociale leven. Slechts een klein gedeelte van de studenten vindt dat het volgen van de basisregels tegen corona niet meer nodig is door het gebruik van zelftesten. Studenten van niveau 1-2 zijn het hier iets vaker mee eens (23%) dan studenten van niveau 3-4 (14%). De meeste bestuurders en personeelsleden zijn het er zeer mee oneens dat basisregels tegen corona minder essentieel zijn door het gebruik van zelftesten. Dit blijkt ook uit interviews met de bestuurders, waarvan de meesten benadrukken dat ze het zien als een aanvullende maatregel is boven op de andere coronamaatregelen.

Een op de vijf bestuurders zijn het er een beetje mee eens dat er minder uitval is van fysieke lessen door het gebruik van zelftesten. Ongeveer de helft van de bestuurders en 65% van de personeelsleden geeft aan dat het gebruik van zelftesten kan helpen in het voorkomen van een (fysieke) sluiting van het onderwijs. Maar een klein deel van de bestuurders (13%) geeft aan dat studenten of personeel door gebruik van zelftesten vaker in thuisquarantaine moeten.

Iets meer dan de helft van de bestuurders (51%) en 43% van het personeel, is van mening dat zelftesten vanwege het vrijwillige karakter nauwelijks een meerwaarde hebben. Eén derde van de bestuurders is het hier zeer mee eens. Dit beeld komt ook naar voren uit verschillende interviews. Meerdere geïnterviewde bestuurders vinden het fijn dat de zelftesten beschikbaar zijn als een aanvullend middel voor studenten en personeelsleden die daar behoefte aan hebben. Tegelijkertijd wordt de uiteindelijke meerwaarde voor het voorkomen van besmettingen vaak als beperkt gezien, omdat instellingen inschatten dat de zelftesten maar weinig worden gebruikt, onder andere omdat het niet te verplichten is. Overigens wordt verplichting door de meesten ook niet wenselijk geacht. Twee van de vijf geïnterviewde bestuurders voegen hieraan toe dat de lage testbereidheid, in combinatie met de betrouwbaarheid van de zelftesten (die niet als waterdicht wordt beschouwd), niet leiden tot een vermindering in het aantal besmettingen binnen de onderwijsinstelling. Zo geeft één bestuurder aan dat zij meerdere malen een uitbraak op de onderwijsinstelling hebben gehad, waarbij een zelftest negatief was, maar iemand later toch besmet bleek te zijn. Deze bestuurder geeft aan dat daardoor het gebruik van zelftest mogelijk tot méér besmettingen leidt in plaats van minder. Hoewel zelftesten wel leiden tot een toegenomen *gevoel* van veiligheid, wordt dit door deze persoon dus gezien als een vorm van *schijnveiligheid*.

Tenslotte is aan geïnterviewde bestuurders gevraagd wat hun advies is aan OCW met betrekking tot de inzet van zelftesten in het mbo na de zomer. Eén geïnterviewde bestuurder geeft aan dat het gebruik van zelftesten verplicht zou moeten worden. De meeste geïnterviewde bestuurders geven echter aan dat ze het gebruik van zelftesten op een vergelijkbare manier willen voortzetten als tot nu toe gebeurde, met distributie via SURF tot in ieder geval het najaar of het einde van het kalenderjaar. Hierbij wordt wel benadrukt dat het belangrijk is dat er vanuit de overheid opnieuw wordt gecommuniceerd naar studenten en personeel over wat het belang van zelftesten is.

8 Hoger onderwijs

8.1 Informatievoorziening

In het hoger onderwijs hebben wij bestuurders en coördinatoren benaderd die verantwoordelijk zijn voor zelftesten op beleidsmatig of operationeel niveau van de hogeschool of universiteit (hierna genoemd: bestuurders). We hebben hen gevraagd naar hun oordeel over verschillende informatiebronnen. Van de meeste bronnen wordt door de meerderheid van de bestuurders gebruik gemaakt. De helpdesk van de overheid wordt echter slechts door 3 van de 11 bestuurders gebruikt. Over het algemeen worden elk van de bronnen beoordeeld als duidelijk of zeer duidelijk.

Tabel 8.1 *Sinds enige tijd zijn er zelftesten beschikbaar voor het hoger onderwijs. Welke informatiebronnen hierover heeft u gebruikt en wat is uw oordeel over deze bronnen? (bestuurders, n=11)*

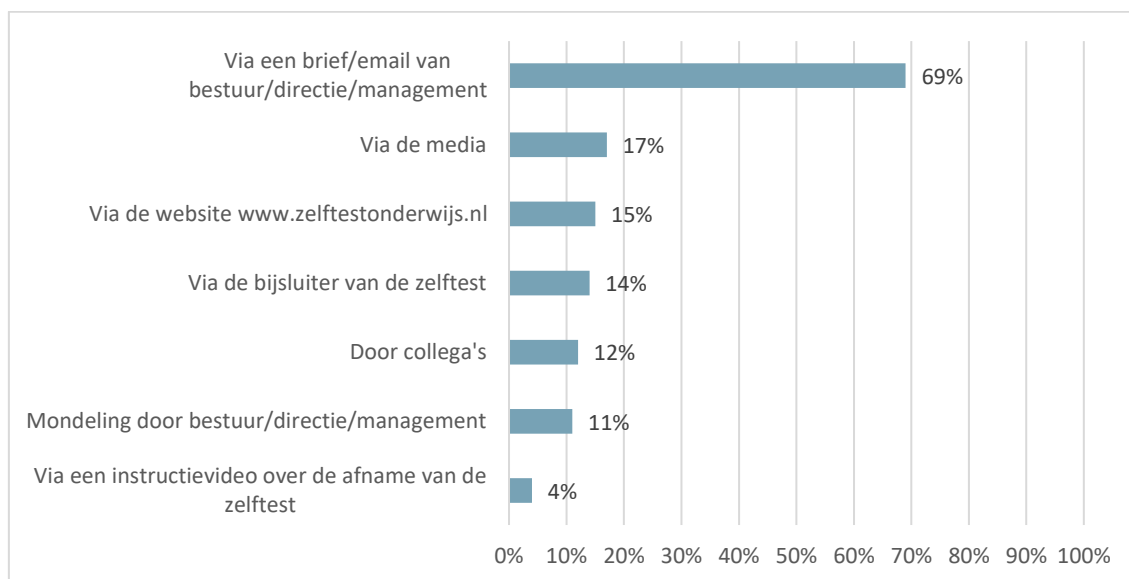
	Niet gebruikt	Ze er onduidelijk	Onduidelijk	Duidelijk	Ze er duidelijk
Brieven van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	3	0	0	8	0
Website www.zelftesteninhetonderwijs.nl	2	0	0	6	3
Helpdesk van de overheid	8	0	1	2	0
Veelgestelde vragen over zelftesten en antwoorden daarop	5	0	1	2	3
Informatie vanuit de VH/VSNU	3	0	0	6	2

Vanuit de overheid zijn er verschillende bronnen beschikbaar gesteld om het personeel en studenten te informeren. Elk van de informatiebronnen wordt door de meerderheid van bestuurders gebruikt, en deze worden als bruikbaar of zeer bruikbaar beoordeeld.

Tabel 8.2 *Welke informatiebronnen heeft uw onderwijsinstelling gebruikt om studenten en personeel te informeren en wat is uw oordeel over de bruikbaarheid? (bestuurders, n=11)*

	Niet gebruikt	Ze er onbruikbaar	Onbruikbaar	Bruikbaar	Ze er bruikbaar
Nieuwsartikel over zelftesten in het hoger onderwijs voor studenten en medewerkers	4	0	0	6	1
Redeneerlijn voor (nieuws-)brieven, artikelen, social media, woordvoering	1	0	0	7	3
Instructievideo zelftest	5	0	0	3	3
Communicatiemiddelen ontvangen via de VH/VSNU	4	0	0	6	1

Aan personeelsleden in het hoger onderwijs is ook gevraagd op welke manieren zij zijn geïnformeerd over het afnemen van zelftesten. Een ruime meerderheid geeft aan via brief/email te zijn geïnformeerd door het bestuur of management. Dit komt overeen met wat geïnterviewde bestuurders aangeven, personeel en studenten zijn voornamelijk via e-mail of een nieuwsbrief op de hoogte gesteld, daarnaast is gebruik gemaakt van berichten op intranet of de website van de onderwijsinstelling.

Grafiek 8.1 Op welke manieren ben u geïnformeerd over het afnemen van zelftesten? (personeel, n=577)

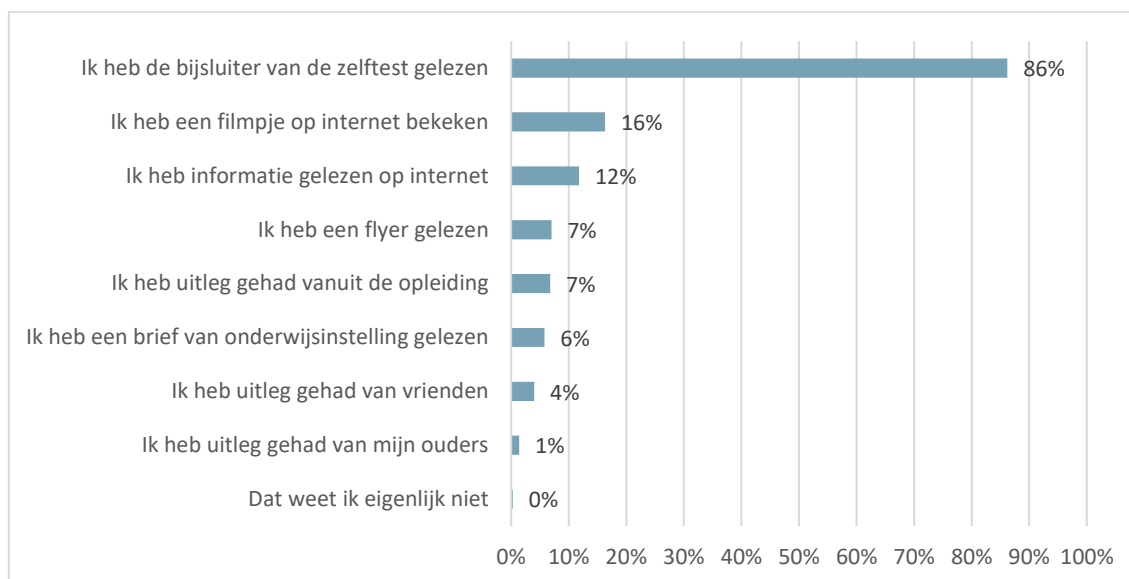
Hierna is aan het personeel gevraagd wat hun oordeel is rondom de informatievoorziening van verschillende aspecten van zelftesten. Over het algemeen wordt de informatievoorziening beoordeeld als (zeer) duidelijk. Informatie rondom de betrouwbaarheid wordt echter als minder duidelijk beoordeeld, een kwart van de personeelsleden geeft aan deze informatie onduidelijk of zeer onduidelijk te vinden.

Tabel 8.3 Wat is uw oordeel over de informatievoorziening rondom onderstaande onderdelen van zelftesten? (personeel, n=577)

	Ze er on dui del ijk	On dui del ijk	Dui del ijk	Ze er dui del ijk	Niet van toe pas sing
Informatie over het doel van zelftesten	2%	11%	53%	31%	3%
Instructie over de manier waarop u de zelftest afneemt	1%	5%	46%	49%	15%
Informatie over de manier waarop u de testuitslag af kunt lezen	1%	2%	40%	58%	16%
Informatie over de betrouwbaarheid van de uitslag van zelftesten	5%	20%	52%	23%	10%
Informatie over vervolgacties bij een negatieve uitslag van de zelftest	1%	8%	50%	40%	9%
Informatie over vervolgacties bij een positieve uitslag van de zelftest	2%	3%	49%	46%	9%

Aan de studenten die wel eens een zelftest hebben gebruikt, is gevraagd hoe zij zijn geïnformeerd over hoe ze thuis een zelftest moeten afnemen. Het merendeel van de studenten heeft daarvoor de bijsluiter van de zelftest gelezen, andere bronnen zijn minder gebruikt. Onder studenten die wel eens een zelftest hebben gebruikt, zijn er praktisch geen studenten die aangeven niet te weten hoe deze afgenomen moet worden.

Grafiek 8.2 Hoe weet je hoe je thuis een zelftest moet afnemen? (studenten, n=372)*

* Vraag alleen gesteld aan studenten die thuis wel eens een zelftest hebben gebruikt.

8.2 Beschikbaarheid en distributie

In week 16 t/m 28 zijn in totaal 1.700.000 zelftesten geleverd aan instellingen voor hoger onderwijs (hbo en wo samen).²⁹ Daarnaast kunnen op vrijwel alle onderwijsinstellingen in het hoger onderwijs zelftesten worden besteld via de portal van SURF. In week 18 t/m 31 hebben 129.656 hbo-studenten 199.178 zelftesten besteld.³⁰ Vergeleken met het totale aantal hbo-studenten dat is ingeschreven op deze instellingen,³¹ komt dit neer op ongeveer 28%. In diezelfde periode hebben 117.859 wo-studenten in totaal 204.108 testen besteld. Dit komt neer op ongeveer 33% van alle wo-studenten. Onder personeelsleden in het hbo 286.808 zijn zelftesten besteld door 29.812 verschillende personen, en onder personeelsleden in het wo zijn er 331.796 zelftesten besteld door 33.711 verschillende personen.³⁰ Vergeleken met het aantal personeelsleden dat werkzaam is op deze instellingen³², betekent dat dat 61% van het personeel in het hbo en 58% in het wo wel eens zelftesten heeft besteld. In bijlage 3 is opgenomen hoe de bestellingen zich hebben ontwikkeld in de loop van de tijd.

Alle ondervraagde bestuurders in het hoger onderwijs geven aan distributie via landelijke portal in combinatie met een basisvoorraad te gebruiken. Bestuurders en personeelsleden zijn over het algemeen (zeer) tevreden over de distributie (zie Grafiek 8.3 en Grafiek 8.4). Aanvullend daarop merken een aantal geïnterviewde bestuurders op dat het aan het begin vaak onduidelijk was hoeveel zelftesten er zouden worden geleverd, en dat ze vaak pas kort van tevoren hoorden wanneer deze werden geleverd. Het aantal geleverde zelftesten wordt als ruim voldoende gezien. Na de eerste levering ontvingen onderwijsinstellingen enkele weken later automatisch nog meer leveringen. Verschillende geïnterviewde bestuurders geven aan dat zo'n automatische levering niet nodig is en dat meer afstemming gewenst is om te peilen of er nog meer zelftesten op locatie nodig zijn. De geleverde basisvoorraad wordt gebruikt als grijpvoorraad en alle geïnterviewden geven aan dat ze voor iedereen

²⁹ Bron: Operatie Fastlane.

³⁰ Bron: SURF distributieaantallen.

³¹ Bron: DUO studentaantallen 1 oktober 2020.

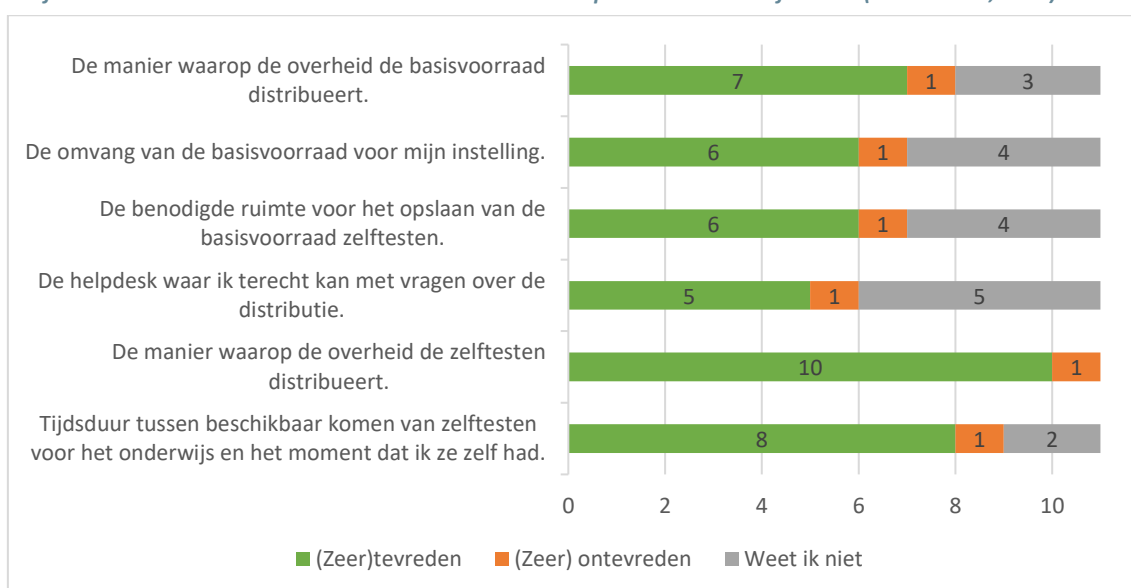
³² Bron: Vereniging van Hogescholen en Vereniging van Universiteiten Peildatum 1 oktober 2020.

beschikbaar zijn, zoals bijvoorbeeld voor externe medewerkers zonder SURF-account (beveiliging, schoonmakers, aannemers, etc.).

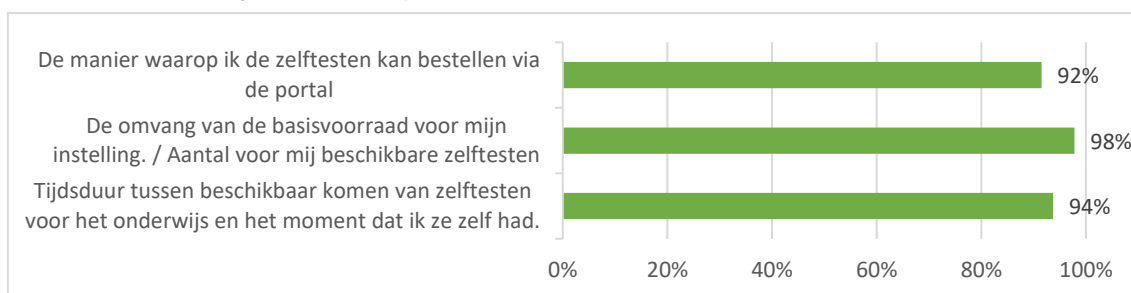
De geïnterviewde bestuurders in het wo geven aan erg blij te zijn met de combinatie van een basisvoorraad en distributie via SURF. Het haalt voor hen veel werk uit handen, aangezien het zelf distribueren als ondoenlijk wordt gezien. Daarnaast voorkomt het bepaalde afvalstromen binnen de onderwijsinstelling (medisch afval). Een ander genoemd voordeel van de distributie via SURF is dat mensen zich thuis kunnen testen, vóórdat ze naar de onderwijsinstelling komen.

Ook studenten zijn positief over de distributie via SURF. Van studenten die een zelftest hebben gebruikt, heeft 97% die online besteld, dat wordt door 88% als makkelijk of heel makkelijk ervaren.

Grafiek 8.3 Hoe tevreden bent u over de onderstaande aspecten rondom zelftesten? (bestuurders, n=11)

Grafiek 8.4 Hoe tevreden bent u over de onderstaande aspecten rondom zelftesten? (Percentage (zeer) tevreden: personeel n=405)

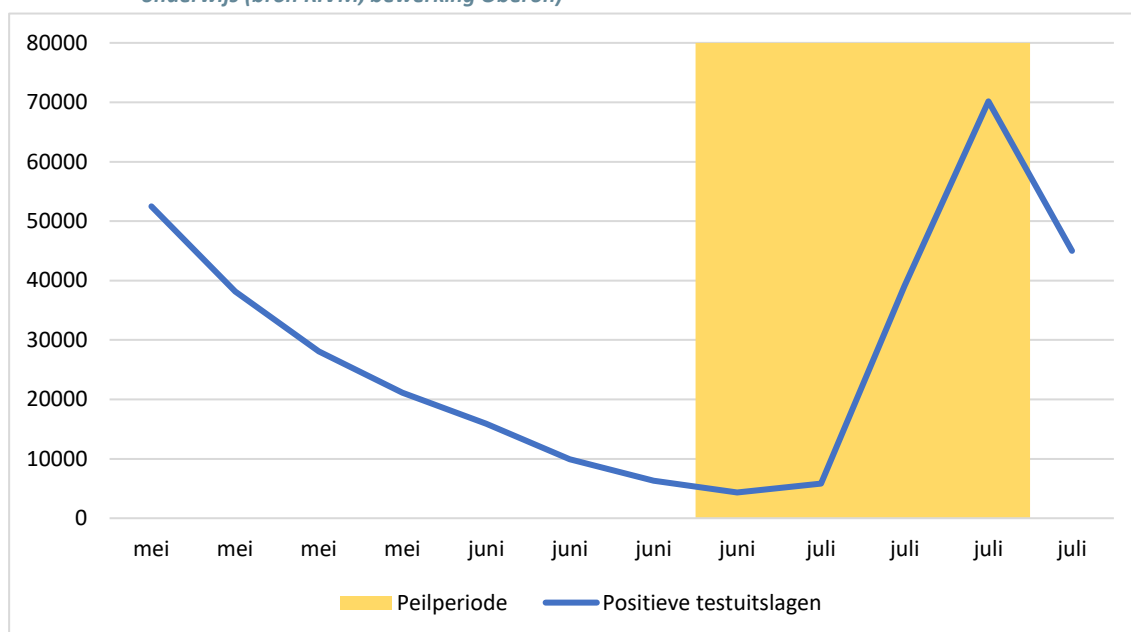
8.3 Preventief gebruik zelftesten

Testbereidheid preventief testen

Voor de testbereidheid is het relevant om inzicht te hebben in de kans op besmetting ten tijde van het onderzoek. Daarvoor zijn in Grafiek 8.5 de positieve testuitslagen per week opgenomen en is de peilperiode aangegeven door middel van het oranje vlak. We zien dat de vragenlijsten zijn ingevuld in de

periode dat de besmettingscijfers waren gedaald, en de periode dat ze stegen naar een piek in juli. Tevens is het voor de interpretatie van de testbereidheid van belang om te weten dat tijdens de peilperiode veel onderwijsinstellingen nog vooral onderwijs op afstand gaven. Veel studenten en docenten waren daarom slechts één keer per week of zelfs minder vaak aanwezig op de onderwijsinstelling.

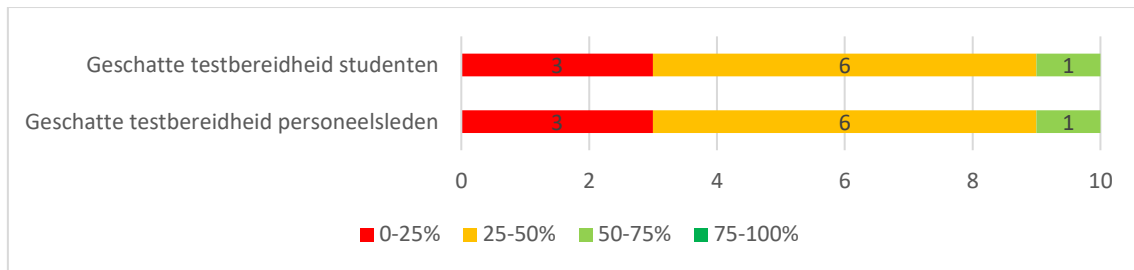
Grafiek 8.5 Positieve testuitslagen bij GGD-testlocaties (landelijk, weekgemiddelde) en peilperiode hoger onderwijs (bron RIVM, bewerking Oberon)

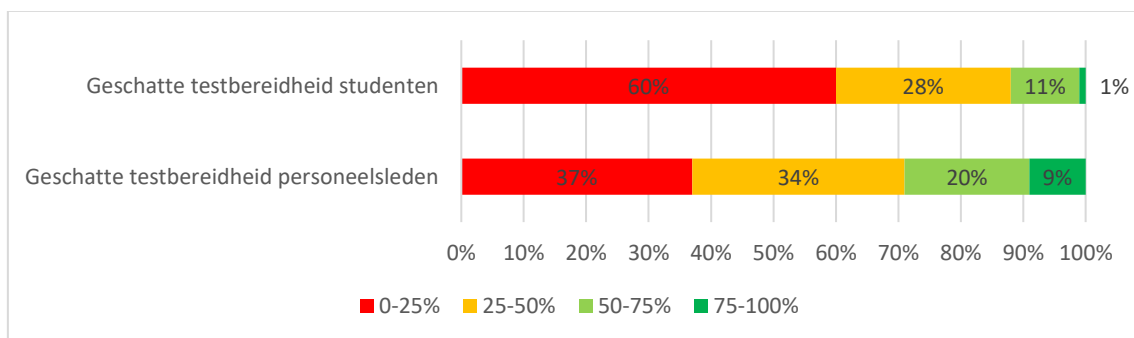
Bestuurders en personeelsleden hebben een inschatting gemaakt van het aandeel personeelsleden dat bereid is zich preventief te testen. Van de tien bestuurders die aan het onderzoek hebben deelgenomen denken er negen dat minder dan de helft van de personeelsleden bereid is twee keer per week thuis te testen. 71% van de personeelsleden zelf schatten in dat minder dan de helft van de personeelsleden hiertoe bereid is.

Ook voor studenten hebben bestuurders en personeel geschat welk aandeel bereid is om twee keer per week een zelftest af te nemen. Van de tien bestuurders die aan het onderzoek hebben deelgenomen denken er negen dat minder dan de helft van de studenten bereid is om zich twee keer per week te testen (Grafiek 8.6). Onder het personeel schat 88% in dat minder dan de helft van de studenten hiertoe bereid is, en 60% denkt zelfs dat minder dan een kwart van de studenten hiertoe bereid is. Een geïnterviewde bestuurder in het wo geeft aan dat de toekomstige testbereidheid onder personeel en studenten mogelijk hoger ligt dan nu wordt gerapporteerd omdat veel studenten en personeelsleden tot nu toe nog weinig op de campus zijn geweest wegens het onderwijs online en het advies om thuis te werken. Het zou daarom kunnen dat bij volledige opening van het onderwijs, men wel bereid is om vaker een zelftest af te nemen.

Grafiek 8.6 Hoe groot schat u ongeveer het aandeel studenten/personeelsleden dat bereid is om zich twee keer per week thuis preventief te testen? (bestuurders, n=10)

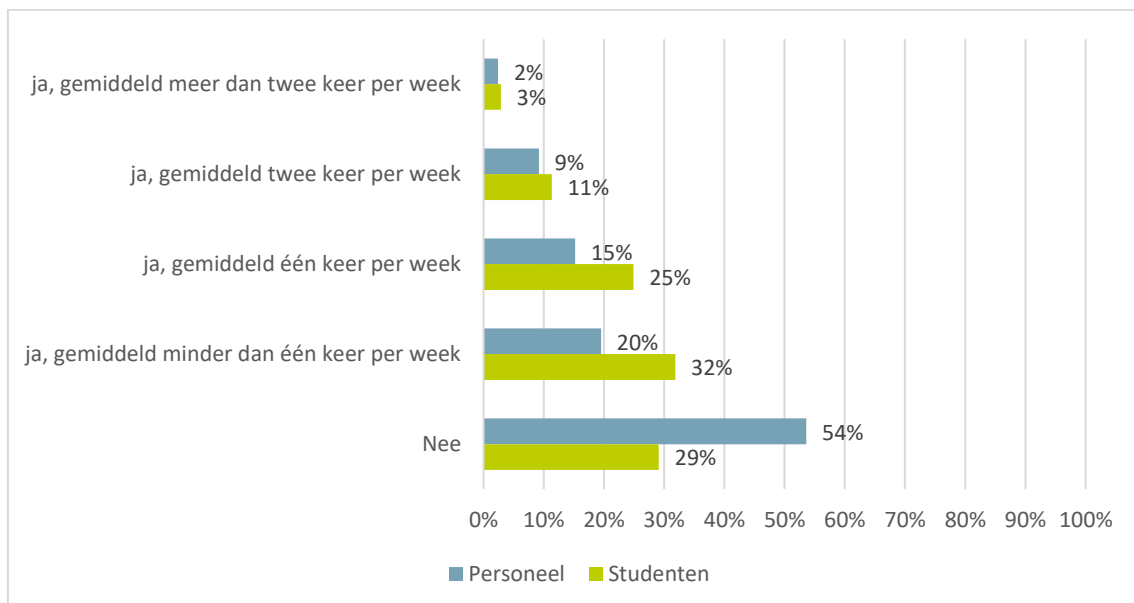

Grafiek 8.7 Hoe groot schat u ongeveer het aandeel studenten/personeelsleden dat bereid is om zich twee keer per week thuis preventief te testen? (personeel, n=434)

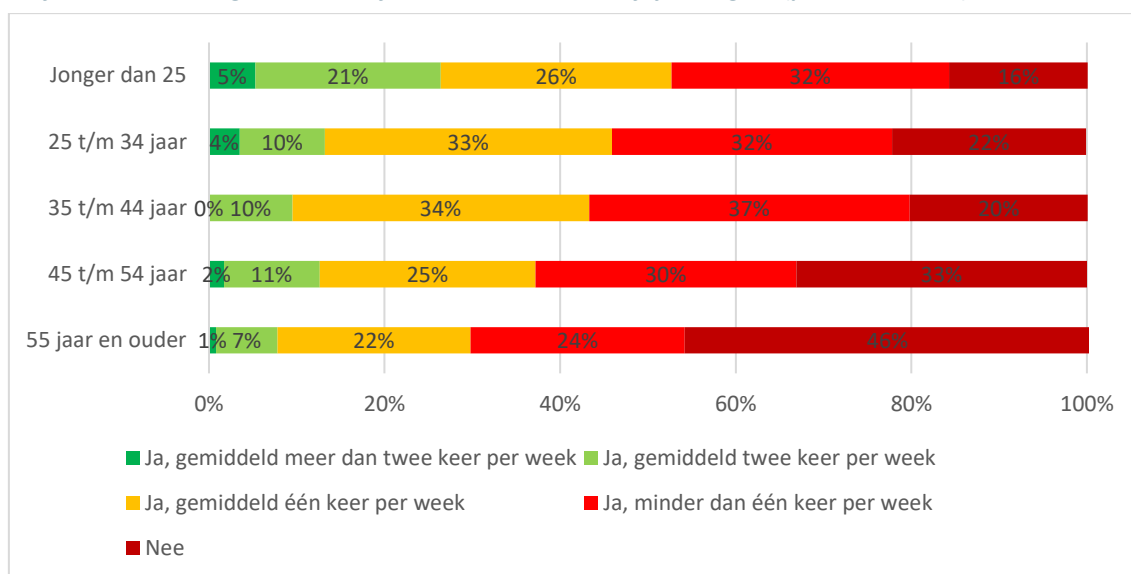
Aan het personeel en de studenten zelf is ook gevraagd of zij de zelftesten gebruiken. Het personeel lijkt hier minder gebruik van te maken dan studenten. Bijvoorbeeld 11% van het personeel en 14% van de studenten geeft aan gemiddeld twee keer per week of vaker een zelftest af te nemen. Een ruime meerderheid (54%) van het personeel geeft aan helemaal geen zelftesten te gebruiken, vergeleken met 29% van de studenten.

Grafiek 8.8 Maakt u/maak je gebruik van zelftesten? (personeel, n=557; studenten, n=551)

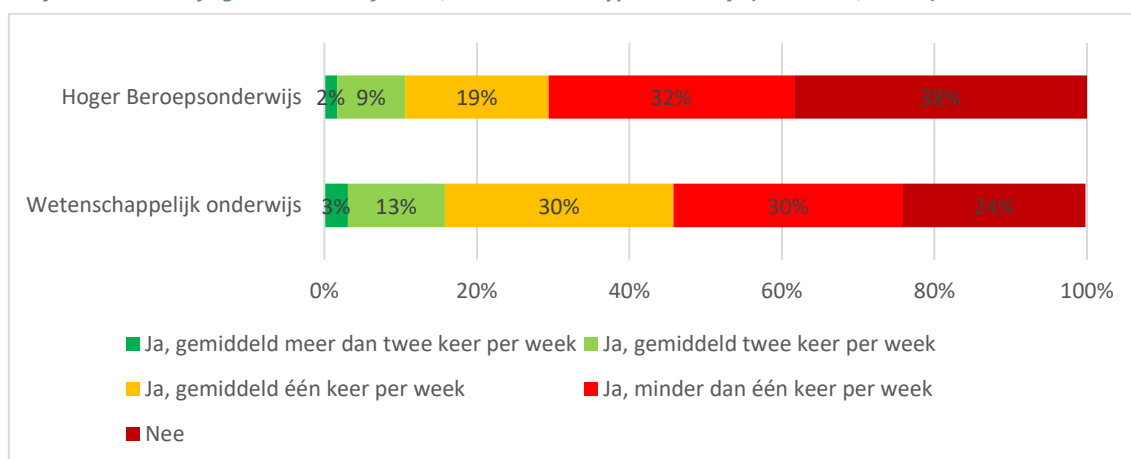
Als we onder het personeel verschillende leeftijdsgroepen vergelijken, zien we dat oudere personeelsleden vaker aangeven niet te testen (grafiek 8.9). Dit patroon zien we ook in andere sectoren en heeft mogelijk te maken met het feit dat een groter deel van hen al gevaccineerd is. Daarnaast maken personeelsleden werkzaam in het wo minder vaak gebruik van zelftesten dan personeel werkzaam in het hbo. In het wo geeft 37% aan in ieder geval wekelijks een zelftest af te nemen, terwijl dit 48% is in het hbo.

Grafiek 8.9 Maakt u gebruik van zelftesten, verdeeld naar leeftijdscategorie (personeel, n=577)

Als we de testbereidheid van studenten uitsplitsen naar hbo en wo, zien we dat de testbereidheid in het hbo wat lager ligt dan in het wo: 46% van de wo-studenten geeft aan in ieder geval wekelijks een zelftest af te nemen, vergeleken met 30% van de hbo-studenten.

Grafiek 8.10 Maak je gebruik van zelftesten, verdeeld naar type onderwijs (studenten, n=511)

De vragenlijsten zijn alleen ingevuld door Nederlandse studenten, dus internationale studenten zijn hierin niet meegenomen. Of er verschillen zijn tussen Nederlandse studenten en internationale studenten in testbereidheid is wel nagevraagd in de interviews met bestuurders in het wo. Voor al deze instellingen geldt dat communicatie naar studenten altijd in het Nederlands en het Engels wordt gedaan. Geïnterviewde bestuurders verschillen in hun inschatting met betrekking tot de testbereidheid van

internationale studenten. Aan de ene kant denkt men dat de testbereidheid hoger zou kunnen liggen dan bij Nederlandse studenten doordat de internationale studenten over het algemeen volgzamer lijken te zijn. Aan de andere kant is ook opgemerkt dat deze studenten lastiger te bereiken zijn, en vaak bij elkaar wonen in één woning, waardoor ze minder meekrijgen van de coronamaatregelen.

Op basis van de antwoorden uit Grafiek 8.7 kunnen we een inschatting maken van het percentage personeelsleden en studenten dat zich volgens personeel twee keer per week preventief test.³³ Een vergelijking van deze inschatting met de door personeel en studenten zelf genoemde testbereidheid is opgenomen in onderstaande tabel.

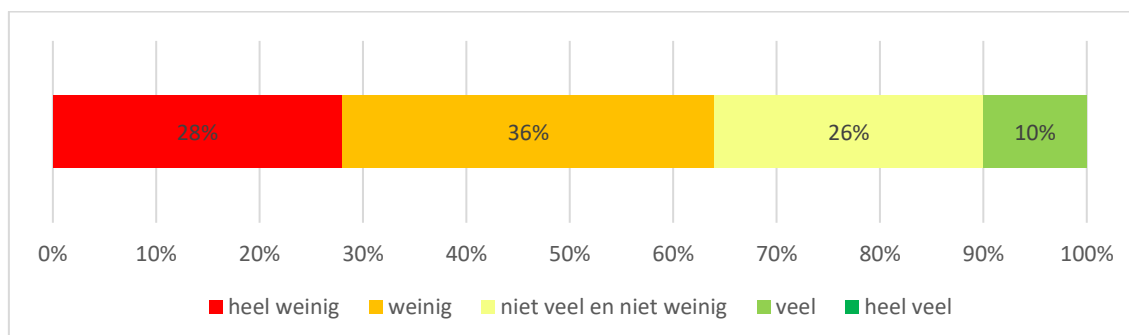
Tabel 8.4 Testbereidheid twee keer per week preventief testen

Testbereidheid studenten		
Opgave door:	Personeel	Studenten
	38%	14%
Testbereidheid personeel		
Opgave door:	Collega's	Personeel
	26%	11%

De personeelsleden lijken de testbereidheid van studenten en hun collega's te overschatten. Zo schatten personeelsleden dat 38% van de studenten zich twee keer per week test. In de vragenlijst geeft echter maar 14% van de studenten aan zich daadwerkelijk twee keer per week te testen. Daarnaast schatten personeelsleden dat 26% van hun collega's twee keer per week een zelftest afneemt. Uit de vragenlijst blijkt echter dat maar 11% van de personeelsleden dit daadwerkelijk doet. Echter, net zoals in het mbo, zou hier mee kunnen spelen dat veel studenten en personeelsleden niet voltijd op de onderwijsinstelling aanwezig zijn, en om die reden maar één keer per week een zelftest afnemen. De bereidheid om twee keer per week te testen ligt dus mogelijk hoger bij een hogere aanwezigheid op de instelling. Het aandeel studenten dat aangeeft zich minstens wekelijks te testen is 39%, en bij personeelsleden is dat 26%. De inschattingen van personeelsleden komen dus meer overeen met het aandeel studenten/personeelsleden dat zich wekelijks test.

Aan studenten is ook gevraagd hoe vaak zij denken dat hun medestudenten zelftesten gebruiken. Bijna twee derde van de studenten geeft aan te denken dat dit maar (heel) weinig gebeurt.

Grafiek 8.11 Hoeveel studenten gebruiken volgens jou thuis zelftesten? (studenten, n=443)

³³ We hebben daarbij gerekend met de waarden van het midden van de antwoordcategorieën uit de grafieken.

Redenen om wel preventief te testen

Aan studenten en personeelsleden die gebruik maken van zelftesten hebben wij gevraagd waarom ze dat doen. Personeelsleden doen dit vooral om bij te dragen aan het veiligheidsgevoel van hun collega's of dat van henzelf (60-74%). De helft geeft aan dit te doen om besmettingen te voorkomen. Van de personeelsleden geeft 41% aan zelftesten te gebruiken om bij te dragen aan het veiligheidsgevoel van studenten, dit geldt met name voor personeelsleden in het hbo (55%) vergeleken met het wo (42%). Ook voor studenten is de vaakst genoemde reden het veiligheidsgevoel van henzelf (62%) of van hun medestudenten (68%). Ongeveer de helft van de studenten geeft aan dat ze hopen dat er door het gebruik van zelftesten geen grote uitbraak van corona meer komt. Dit geldt in grotere mate voor wo-studenten (58%) dan hbo-studenten (39%). Ongeveer de helft van de studenten geeft aan zich vrijer te voelen om dingen te doen, als ze weten dat ze geen corona hebben. Mogelijk speelt hier ook een rol dat zelftesten gebruikt kunnen worden buiten onderwijsactiviteiten, bijvoorbeeld als studenten met vrienden afspreken. Een geïnterviewde bestuurder geeft bijvoorbeeld aan dat er volgens hem een vrij grote groep is die de testen gebruikt voordat ze een gezellige avond hebben. Dit zou een positief neveneffect kunnen zijn, waardoor mogelijk uitbraken buiten het onderwijs voorkomen worden.

We zien bij een aantal van de genoemde redenen verschillen tussen personeelsleden en studenten die zich meer of minder vaak te testen. Hoe vaker zij zich testen, hoe vaker zij aangeven dat ze dit doen omdat het bijdraagt aan de veiligheid en de continuïteit van het onderwijs.

Zo geven personeelsleden die zich vaker testen vaker aan dat dit bijdraagt aan het veiligheidsgevoel van studenten. Dit is voor 51% van de personeelsleden die zich twee keer of vaker per week testen een reden, vergeleken met 32% van de personeelsleden die zich minder dan één keer per week testen. Daarnaast is de bijdrage aan de continuïteit van het onderwijs voor 44% van de personeelsleden die zich twee keer of vaker testen een reden, vergeleken met 28% van personeelsleden die zich minder dan één keer week testen.

Bij studenten zien we een vergelijkbaar beeld. Van de studenten die zich wekelijks testen geeft 71% aan dat dit bijdraagt aan hun veiligheidsgevoel, vergeleken met 52% van de studenten die zich minder dan één keer per week testen. Driekwart van de studenten die zich wekelijks testen geeft ook aan dat ze dit doen zodat anderen zich veiliger voelen, vergeleken met 57% van studenten die zich minder dan één keer per week testen. Studenten die zich minder dan wekelijks testen doen dit minder vaak om een grote corona uitbraak te voorkomen of omdat de onderwijsinstelling daardoor niet meer dicht hoeft (40%) dan studenten die zich wekelijks testen (54-57%).

Tabel 8.5 *Waarom maakt u gebruik van zelftesten? / Waarom gebruik je de zelftesten? (personeel, n= 405; studenten, n=372)*

Reden	Personeel	Studenten
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van mijn collega's doordat ze weten dat ik niet besmet ben met het coronavirus	74%	-
Het vergroot mijn eigen veiligheidsgevoel wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus / Ik voel me veiliger als ik weet dat ik geen corona heb	60%	62%
Hierdoor kunnen we als onderwijsinstelling besmettingen snel signaleren en een grote uitbraak voorkomen / Ik hoop dat er hierdoor geen grote uitbraak van corona meer komt	52%	48%
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van studenten doordat ze weten dat het personeel niet besmet is met het coronavirus	41%	-

Reden	Personeel	Studenten
Hierdoor kan ik een bijdrage leveren aan de continuïteit van het onderwijs / Ik hoop dat hierdoor de onderwijsinstelling niet meer dicht hoeft	41%	49%
Ik voel me minder beperkt in mijn gedrag wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus / Ik voel me vrijer om dingen te doen als ik weet dat ik geen corona heb	19%	53%
Omdat bijna al mijn collega's zich laten testen, doe ik dat ook	2%	-
Ik moet me van mijn ouders testen	-	2%
Ik wil helpen zodat anderen zich veiliger voelen als ze weten dat ik geen corona heb	-	68%
Anders, namelijk:	7%	7%
▪ Ik test om mijn familie/vrienden te beschermen	2%	2%
▪ Ik test bij (lichte) klachten	0%	1%
▪ Ik voel me verplicht, het is mij verzocht	0%	2%
▪ Ik test omdat ik een voorbeeldfunctie heb	1%	0%
▪ Uit nieuwsgierigheid	0%	1%
▪ Anders	4%	1%

Redenen om minder vaak dan twee keer per week te testen

Studenten en personeelsleden die minder vaak dan twee keer per week een zelftest afnemen, geven hiervoor verschillende redenen. De meeste genoemde reden onder het personeel (73%) is dat ze maar een deel van de week op de onderwijsinstelling werken. Meer dan de helft van de studenten die minder dan twee keer per week een zelftest gebruiken geeft aan zelftesten in hun geval niet nodig te vinden. Dit komt overeen met het beeld dat wordt geschetst door een geïnterviewde bestuurder, die aangaf dat studenten vooral geneigd zijn om een (zelf)test af te nemen als er iets voor hen op het spel staat, zoals de mogelijkheid om een practicum of praktijkonderwijs te volgen. Andere redenen die worden opgegeven door studenten is dat ze vooral thuis studeren, of minder dan twee keer per week naar de onderwijsinstelling komen (en op die dagen een zelftest afnemen). Dit komt ook overeen met wat geïnterviewde bestuurders aangeven, dat het meeste onderwijs nog online plaatsvindt.

Een klein deel van de studenten geeft aan minder vaak een zelftest af te nemen, omdat ze de testafname vervelend vinden. Dit speelt vaker een rol bij wo-studenten (22%) dan bij hbo-studenten (12%). Ook een klein deel van de personeelsleden vindt de testafname een reden om minder vaak te testen (8%), dit geldt met name voor personeelsleden tussen de 24 en 45 jaar, van wie 21% dit aangeeft.

We zien geen verschillen tussen studenten die zich één keer per week testen of minder dan één keer per week. We zien hierin wel verschillen tussen personeelsleden. Personeelsleden die één keer per week testen geven frequenter aan dat ze niet vaker testen omdat ze maar een deel van de week op de onderwijsinstelling werken (81%) dan personeelsleden die minder dan één keer per week testen (67%). Het zou dus kunnen dat als personeelsleden vaker naar de onderwijsinstelling komt, ze wekelijks meer zelftesten zullen afnemen.

Tabel 8.6 *Waarom neemt u minder vaak dan twee keer per week een zelftest af? / Waarom test je minder vaak dan twee keer per week? (personeel, n=339; studenten, n= 302)*

Reden	Personeel	Studenten
Ik werk maar een deel van de week op de onderwijsinstelling	73%	-
Vaker testen vind ik in mijn geval niet nodig	19%	58%
Ik vind de testafname onprettig / Ik vind de testafname vervelend	8%	16%
Ik ben niet overtuigd van het nut van het vaker afnemen van zelftesten / Ik vind vaker testen onzin	7%	8%
Vaker testen kost te veel tijd / vind ik te veel gedoe	4%	6%
Vaker testen heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn studenten laag is	2%	-
Vaker testen heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn collega's laag is	1%	-
Vaker testen heeft geen zin als niet iedereen op de onderwijsinstelling dat doet	-	9%
Dat mag niet van mijn ouders	-	1%
Anders, namelijk:	27%	42%
▪ Ik test alleen op dagen dat ik naar de onderwijsinstelling kom	9%	9%
▪ Ik werk/studeer thuis	5%	15%
▪ Ik vergeet te testen of testen mee te nemen van de onderwijsinstelling	3%	4%
▪ Ik ben al gevaccineerd en/of heb al corona gehad	3%	2%
▪ Ik test alleen bij klachten	1%	1%
▪ Zelftesten hebben weinig nut of zelftesten zijn niet betrouwbaar	1%	0%
▪ Ik test alleen als ik veel contact heb gehad met andere mensen	1%	1%
▪ Ik heb het nog niet nodig gehad	1%	0%
▪ Ik wist niet dat het advies was om 2x per week te testen	1%	3%
▪ Ik heb niet genoeg testen gekregen / in huis	0%	4%
▪ Anders	3%	1%

Aan personeelsleden en studenten die minder dan één keer per week een zelftest afnemen, is gevraagd wat voor hen de aanleiding is om wel een zelftest af te nemen. Twee derde van het personeel geeft aan dit te doen op de momenten dat ze naar de onderwijsinstelling komen. Een kwart van de personeelsleden geeft aan dat ze een zelftest gebruiken voor privégebruik, in de leeftijdscategorie 25-45 jaar wordt dit vaker als reden gegeven (44%). Ook studenten geven aan de zelftesten te gebruiken voor privégebruik, bijvoorbeeld als ze met vrienden iets gaan doen (39%), dit wordt vaker genoemd door wo-studenten (51%) dan door hbo-studenten (31%). Een andere genoemde reden bij studenten is dat ze naar de onderwijsinstelling komen (17%). Ongeveer een kwart (28%) van het personeel en 37% van de studenten neemt een zelftest af bij corona gerelateerde klachten. Een geïnterviewde bestuurder zegt hierover dat de verwachting is dat, ondanks dat zelftesten bij coronaverschijnselen niet de bedoeling is, dit toch een positief effect zou kunnen hebben.

Tabel 8.7 *Wat is voor u de aanleiding om een zelftest af te nemen? Wanneer neem je een zelftest af (minder dan één keer per week)? (personeel, n=177; studenten, n=173)*

Aanleiding	Personeel	Studenten
De sporadisch voorkomende gevallen dat ik op de onderwijsinstelling aanwezig ben	66%	-
Corona gerelateerde klachten bij mezelf	28%	37%
Voor privégebruik, als een zelftest nodig/handig is / Als ik iets met vrienden wil gaan doen	25%	39%
Een keertje gedaan om te proberen	16%	27%
Een coronabesmetting op de onderwijsinstelling	5%	6%
Een coronabesmetting in de privésfeer	7%	12%
Een melding via de app CoronaMelder	1%	2%
Anders, namelijk:	2%	31%
▪ Wanneer ik naar de onderwijsinstelling moet	0%	17%
▪ Als ik veel contacten heb gehad en/of in een risicovolle situatie ben geweest	0%	10%
▪ Op verzoek	0%	1%
▪ Anders	2%	3%

Redenen om niet preventief te testen

Studenten en personeel die helemaal geen zelftesten gebruiken, geven hier diverse redenen voor. De vaakst genoemde reden is dat ze zelftesten in hun geval niet nodig vinden. Daarnaast twijfelt 22% van het personeel en 27% van de studenten aan de betrouwbaarheid van de zelftesten en noemt dit als reden om geen zelftesten te gebruiken. Voor 21% van de studenten is de onprettige testafname een reden om geen zelftesten te gebruiken.

Tabel 8.8 *Waarom gebruikt u de zelftesten niet? / Waarom gebruik je thuis de zelftesten niet? (personeel, n=172; studenten, n=179)*

Reden	Personeel	Studenten
Ik vind zelftesten in mijn geval niet nodig / Ik vind zelftesten voor mij niet nodig	38%	30%
Ik ben niet overtuigd van het nut van zelftesten / Ik vind testen onzin	24%	16%
Ik twijfel aan de betrouwbaarheid van zelftesten	22%	27%
Ik vind de testafname onprettig / Ik vind de testafname vervelend	12%	21%
Ik vind de maatregelen rondom corona in meer algemene zin overdreven / Ik vind de maatregelen rondom corona overdreven	10%	15%
Het kost te veel tijd / ik vind het te veel gedoe	10%	16%
Het heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn studenten laag is	6%	-
Het heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn collega's laag is	3%	-
Het aanvragen van testen kost te veel tijd / vind ik te veel gedoe	2%	13%
Ik heb de testen (nog niet ontvangen) / Ik heb geen zelftesten gekregen van de onderwijsinstelling	12%	15%
Ik weet niet waar ik een zelftest kan aanvragen	5%	-
Het heeft geen zin als niet iedereen op de onderwijsinstelling dat doet	-	12%
Dat mag niet van mijn ouders	-	0%
Anders, namelijk:	45%	39%
▪ Ik werk/studeer (voornamelijk) thuis	15%	12%
▪ Ik ben al gevaccineerd en/of ik heb al/recent corona gehad	10%	6%

Reden	Personeel	Studenten
▪ Ik heb nog geen klachten gehad / Ik vind testen zonder klachten nutteloos / Nog niet nodig gehad	7%	9%
▪ Ik vergeet het / Gemakzucht	2%	2%
▪ Ik vind de basismaatregelen belangrijker dan testen	2%	0%
▪ Ik ben tegen een testsamenleving	1%	1%
▪ Ik laat me (liever) testen bij de GGD	1%	1%
▪ Het levert milieuvervuiling op / Het is verspilling van materiaal/geld	0%	1%
▪ Ik wist niet dat het geadviseerd werd	0%	2%
▪ Anders	6%	5%

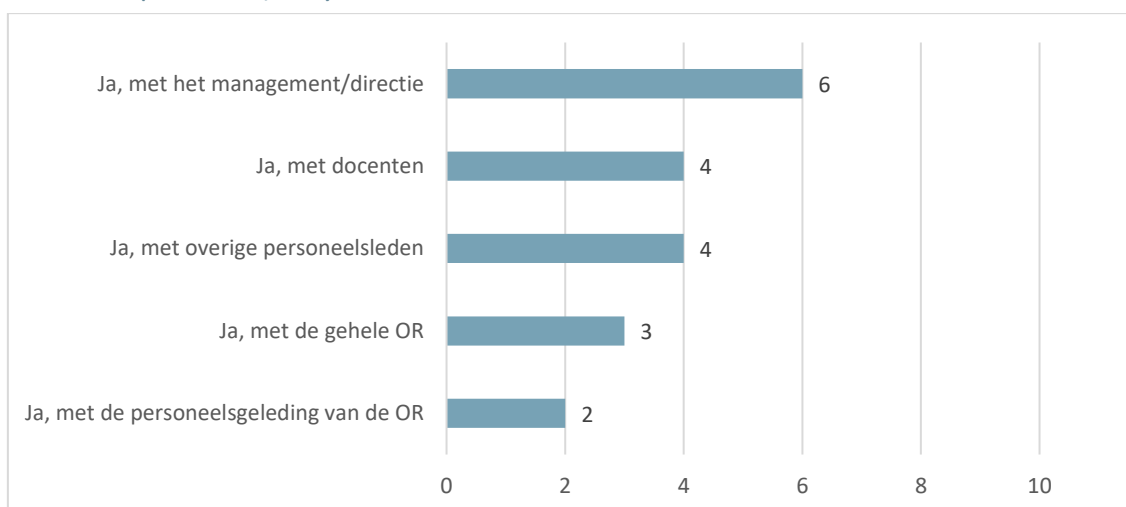
Er zijn enkele aanvullende analyses gedaan om subgroepen te vergelijken met betrekking tot de opgegeven redenen om geen gebruik te maken van zelftesten. Hier zijn enkele significante verschillen te benoemen:

- Wo-studenten gaven vaker de reden 'ik vind testen onzin' (24%), vergeleken met hbo-studenten (13%).
- Van personeelsleden onder de 44 jaar is 40% niet overtuigd van het nut van zelftesten, en geeft dit op als reden om niet te testen. Dit is significant meer dan personeelsleden van boven de 55 jaar, waarvan slechts 9% dat vindt. Een mogelijk verklaring hiervoor is dat jongere personeelsleden zich minder kwetsbaar voelen en daarom minder het nut van testen inzien.
- In de leeftijdsgroep 35-44 jaar geeft 23% als reden om geen test te gebruiken dat ze de coronamaatregelen in het algemeen overdreven vinden, terwijl dat bij personeelsleden boven de 45 jaar dat 5% is. De relatief jongere leeftijdsgroep lijkt dus meer moeite te hebben met de coronamaatregelen.

Besluitvorming en afspraken

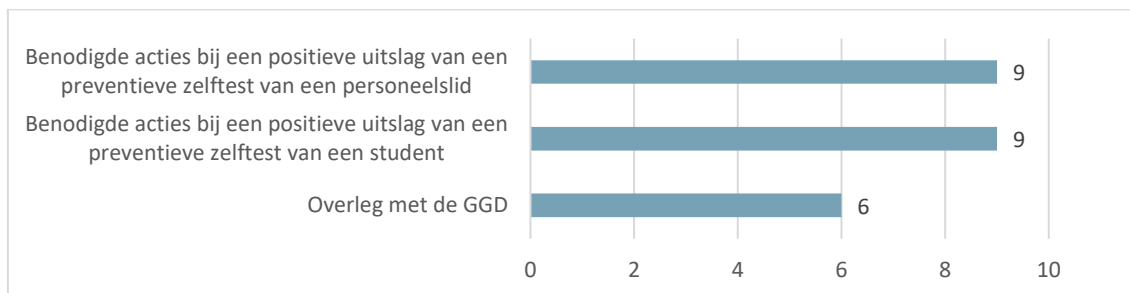
Zes van de 11 bestuurders geeft aan dat het preventief gebruik van zelftesten is besproken binnen het management of directie. Drie van de 11 bestuurders geven aan dat dit is besproken met docenten en overig personeel.

Grafiek 8.12 Heeft u het preventief gebruik van zelftesten door personeel besproken in uw onderwijsinstelling? (bestuurders, n=11)

Bij negen van de elf instellingen zijn er afspraken gemaakt over benodigde acties bij een positieve uitslag van een zelftest bij ene personeelslid of student.

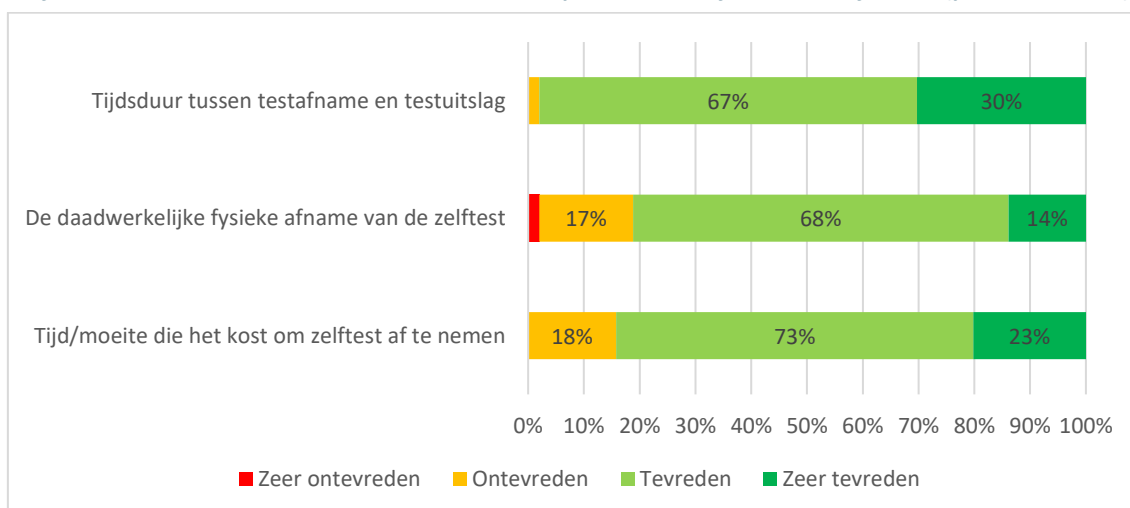
Grafiek 8.13 Zijn er binnen uw onderwijsinstelling afspraken over de volgende onderwerpen? (bestuurders, n=11)

Ervaringen

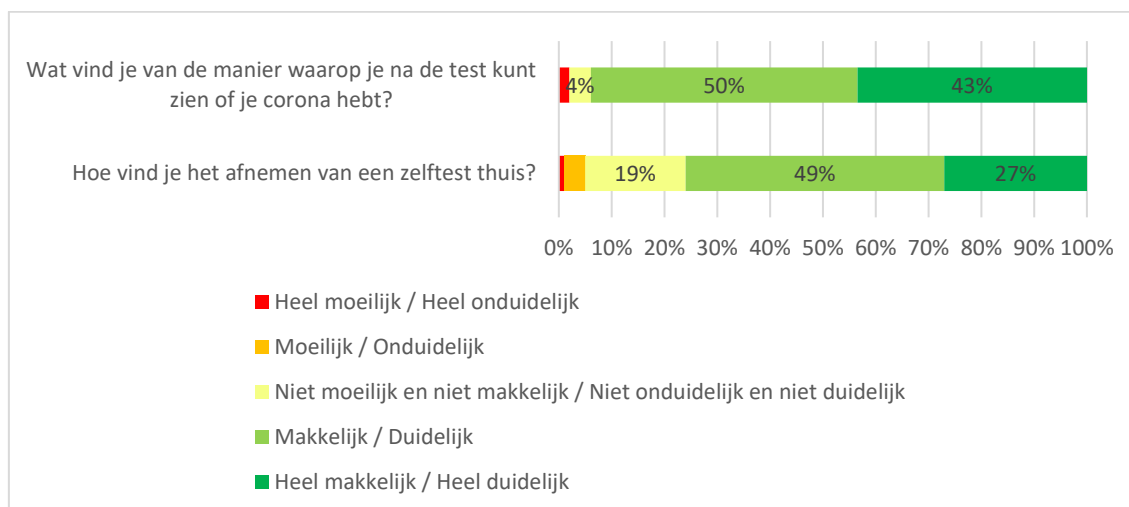
Personeelsleden die gebruik maken van zelftesten hebben aangegeven hoe ze de zelftest op verschillende aspecten beoordelen. Over het algemeen zijn zij (zeer) tevreden over deze aspecten.

Grafiek 8.14 Hoe tevreden bent u over onderstaande aspecten van de afname van zelftesten? (personeel, n=405)

Ook studenten die een zelftest hebben gebruikt hebben weinig moeite met de afname. Slechts 1-2% vindt dit heel moeilijk of heel onduidelijk.

Grafiek 8.15 Oordeel studenten over aspecten van de afname van zelftesten (n=372)

Het overgrote deel van de studenten in het hoger onderwijs krijgt thuis geen hulp bij het afnemen van een zelftest (85%). Een kleine groep (minder dan 5%) krijgt altijd hulp bij het afnemen van een zelftest.

8.4 Ervaren opbrengsten zelftesten

Bestuurders, personeel en studenten hebben hun mening gegeven over verschillende uitspraken met betrekking tot de opbrengsten en gevolgen van de inzet van zelftesten (zie Grafiek 8.16, Grafiek 8.17, Grafiek 8.18). Acht van de 11 de bestuurders vinden dat zelftesten bijdragen aan de veiligheid voor het personeel en de studenten op de onderwijsinstelling. Voor het personeel is dat 76%, waarbij jongere personeelsleden het hier vaker mee eens zijn dan oudere personeelsleden. Ook 77% van de studenten is het hier mee eens. Voor bijna de helft van de studenten en het personeel (beide 49%) draagt het gebruik van zelftesten ook bij aan hun eigen veiligheidsgevoel.

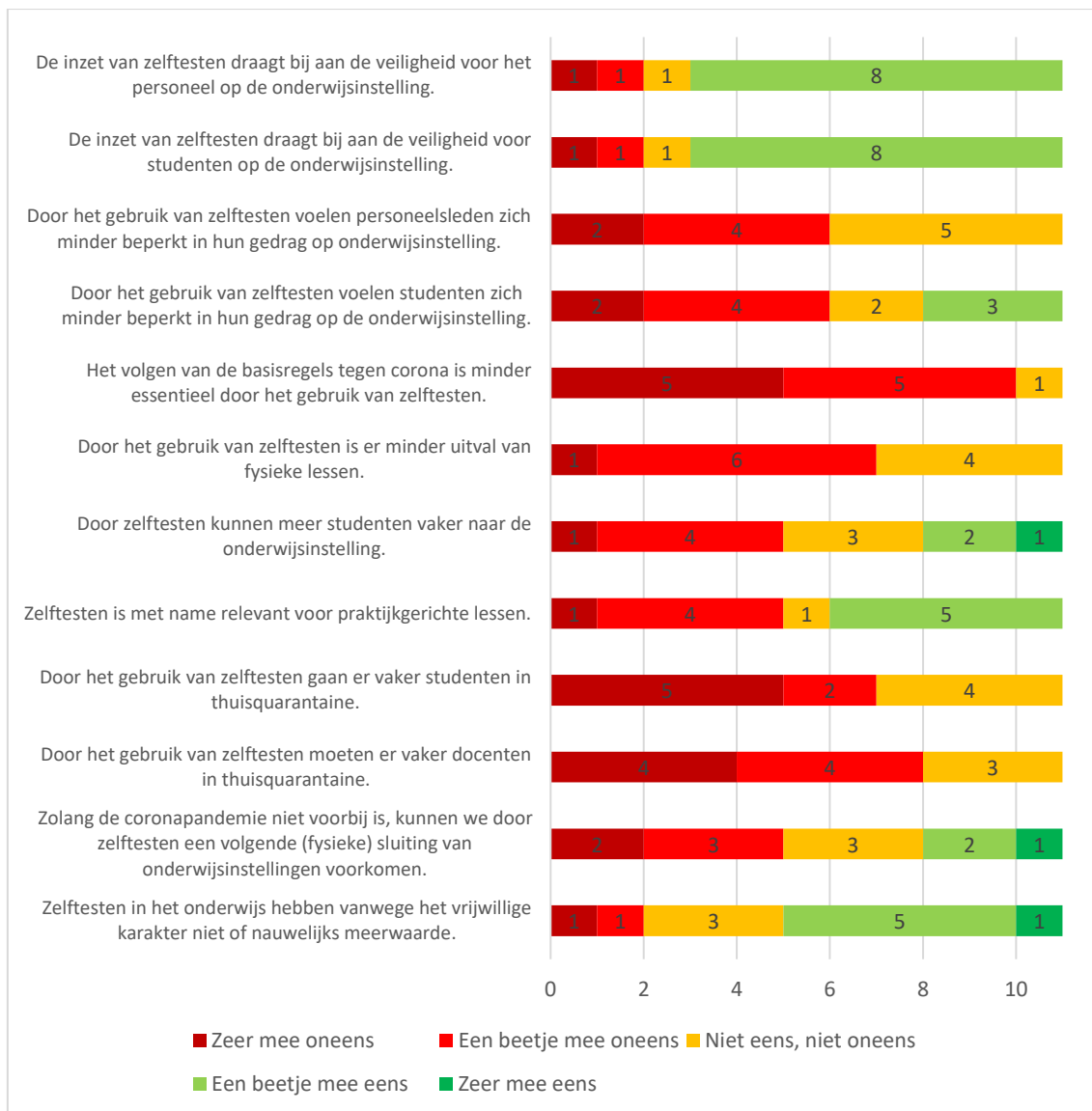
Ongeveer de helft van de bestuurders, personeelsleden, en studenten vindt dat zelftesten door het vrijwillige karakter nauwelijks een meerwaarde hebben. Volgens 3 van de 11 bestuurders zorgt de inzet van zelftesten ervoor dat studenten vaker naar de onderwijsinstelling kunnen komen en draagt het bij om een volgende sluiting van het hoger onderwijs te voorkomen.

Rond de 40% van de studenten geeft aan zich minder beperkt te voelen in hun gedrag (sociaal en privé) door het gebruik van zelftesten. Voor het personeel is dat 31%. Slechts een kleine minderheid van bestuurders, personeel en studenten is van mening dat het volgen van de basisregels tegen corona niet/minder nodig is door het gebruik van zelftesten.

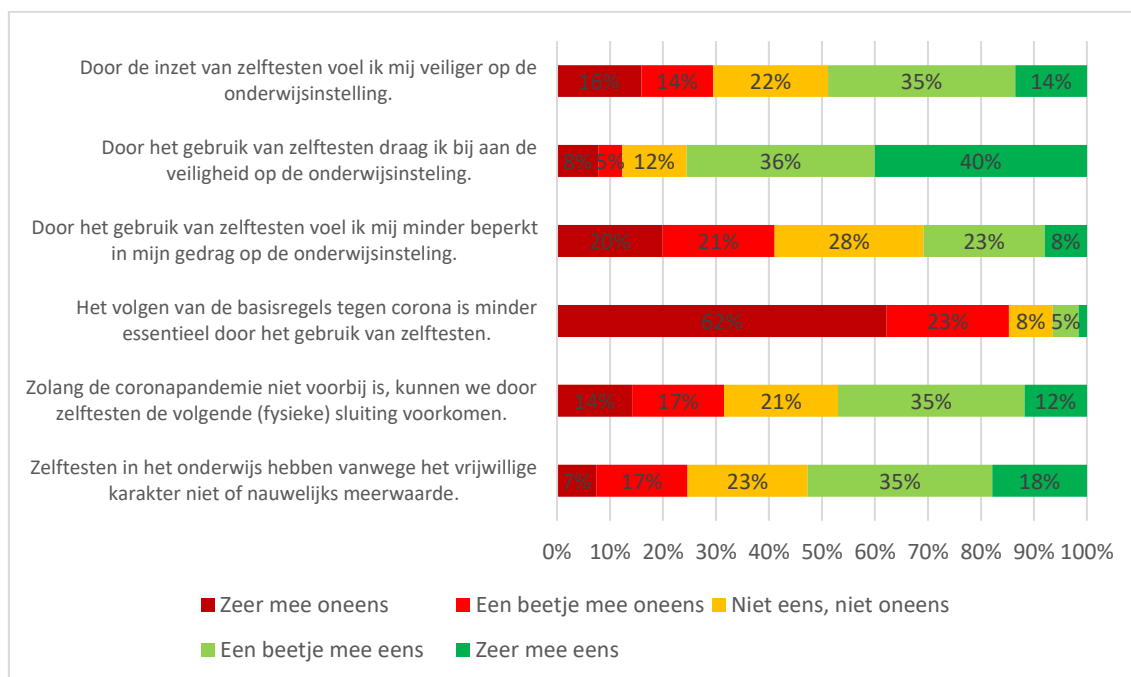
Geïnterviewde bestuurders geven daarnaast aan dat het lastig is om de meerwaarde in te schatten, omdat er vanuit de onderwijsinstelling geen zicht is op hoe vaak de zelftesten worden gebruikt, en of ze wel goed worden afgenomen. Eén geïnterviewde bestuurder in het wo geeft bijvoorbeeld aan dat als 100% van de studenten zich test, het zeker effectief zal zijn in het beperken van besmettingen, maar als maar een klein aandeel zich test, dat toch een risico op besmetting geeft op de onderwijsinstelling. Eén geïnterviewde geeft daarbij aan dat een testverplichting toch mooi was geweest, zoals dat bij festivals en evenementen ook is geprobeerd. De meeste geïnterviewden voelen echter niet veel voor een

testverplichting. Een ander geïnterviewde bestuurder noemt als meerwaarde dat de zelftesten vooral hebben geholpen om bewustwording te creëren.

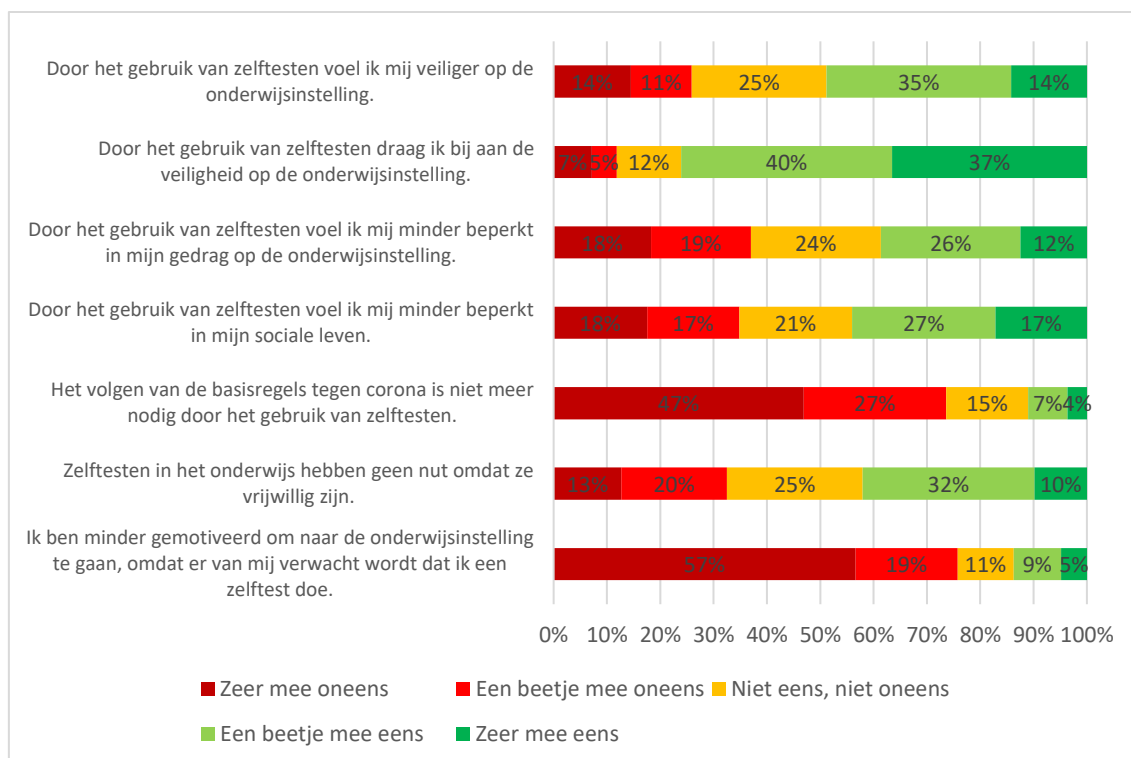
Grafiek 8.16 In hoeverre bent u het eens met onderstaande uitspraken? (bestuurders, n=11)

Grafiek 8.17 In hoeverre bent u het eens met onderstaande uitspraken? (personeel, n=577)

Grafiek 8.18 In hoeverre ben je het eens met onderstaande uitspraken? (studenten, n=551)

In aanvullende analyses zien we enkele significante verschillen tussen subgroepen van personeelsleden en studenten:

- Personeelsleden onder de 25 vinden vaker dat basisregels niet nodig zijn door het gebruik van zelftesten (21%) vergeleken met personeelsleden van 35 jaar of ouder (6%).
- Wo-studenten lijken iets positiever over de opbrengsten van zelftesten vergeleken met hbo-studenten. Zo geven wo-studenten vaker aan zich veiliger te voelen op de onderwijsinstelling door het gebruik van zelftesten (55%) dan hbo-studenten (44%).
- Wo-studenten geven vaker aan zich minder beperkt te voelen in hun sociale leven door het gebruik van zelftesten (54%) dan hbo-studenten (37%).

Tenslotte zijn geïnterviewde bestuurders gevraagd naar hun advies aan OCW over de inzet van zelftesten na de zomer. Bijna alle geïnterviewde bestuurders geven hierbij aan dat distributie via SURF als ontzettend fijn en goed is ervaren. Meerdere geïnterviewde bestuurders merken op dat ze dit het liefste zouden verlengen, totdat de meeste studenten gevaccineerd en beschermd zijn. Hierbij spelen de vele introductieactiviteiten aan het begin van het schooljaar ook een rol. Daarbij wordt ook centrale communicatie benadrukt, waarin de urgentie voor studenten en personeelsleden (opnieuw) duidelijk wordt. Eventueel zou deze zich op verschillende subgroepen moeten richten (apart voor leidinggevenden, studenten, etc.).

Daarnaast geven verschillende geïnterviewde bestuurders ook aan dat er meer gebruik gemaakt had kunnen worden van de specifieke scenario's en technieken die zijn getest in de pilots eerder dit jaar. Een bestuurder suggereert bijvoorbeeld om deze pilots te vertalen tot handzame instrumenten of scenario's, die achter de hand kunnen worden gehouden voor de zekerheid, bijvoorbeeld voor specifieke situaties of groepen.

Bijlage 1 Wegingsfactoren

Bij de analyses hebben we wegingsfactoren toegepast voor een aantal relevante achtergrondkenmerken om ervoor te zorgen dat (eventuele) afwijkingen tussen responsgroep en populatie geen vertekeningen opleveren voor de resultaten. We geven die wegingsfactoren per sector in onderstaande tabellen weer.

Primair Onderwijs

Tabel B.1 Weging bo-personeel naar leeftijd

bo-personeel	respons	populatie	Gewicht
jonger dan 25	4,9%	5,7%	1,156
25 t/m 34 jaar	24,6%	23,3%	0,946
35 t/m 44 jaar	28,9%	26,1%	0,903
45 t/m 54 jaar	20,5%	20,7%	1,011
55 t/m 64 jaar	19,5%	22,3%	1,143
65 jaar en ouder	1,5%	2,0%	1,312

Tabel B.2 Weging s(b)o-personeel naar leeftijd

s(b)o-personeel	respons	populatie	Gewicht
jonger dan 25	3,9%	5,4%	1,383
25 t/m 34 jaar	21,4%	20,0%	1,028
35 t/m 44 jaar	28,9%	22,5%	0,883
45 t/m 54 jaar	23,1%	22,1%	0,955
55 t/m 64 jaar	21,2%	22,9%	1,081
65 jaar en ouder	1,4%	2,1%	1,516

Voortgezet onderwijs

Tabel B.3 Weging vo-personeel naar leeftijd

vo-personeel	respons	populatie	Gewicht
jonger dan 25	3,2%	4,0%	1,265
25 t/m 34 jaar	19,8%	20,7%	1,045
35 t/m 44 jaar	26,7%	22,5%	0,843
45 t/m 54 jaar	24,8%	23,5%	0,947
55 t/m 64 jaar	23,4%	26,7%	1,141
65 jaar en ouder	2,1%	2,6%	1,227

Tabel B.4 *Weging vso/pro-personeel naar leeftijd*

vso/pro-personeel	respons	populatie	Gewicht
jonger dan 25	2,6%	4,00%	1,500
25 t/m 34 jaar	17,1%	20,71%	1,100
35 t/m 44 jaar	28,9%	22,49%	0,800
45 t/m 54 jaar	25,5%	23,48%	0,900
55 t/m 64 jaar	23,6%	26,70%	1,100
65 jaar en ouder	2,3%	2,62%	1,100

Tabel B.5 *Weging vo-leerling naar schooltype*

vo-leerlingen	respons	populatie	Gewicht
vmbo	18,4%	41,1%	2,230
havo/vwo	81,6%	58,9%	0,722

Middelbaar beroepsonderwijs

Tabel B.6 *Weging mbo-personeel naar leeftijd*

mbo-personeel	respons	populatie	Gewicht
jonger dan 25	4,9%	5,7%	1,156
25 t/m 34 jaar	24,6%	23,3%	0,946
35 t/m 44 jaar	28,9%	26,1%	0,903
45 t/m 54 jaar	20,5%	20,7%	1,011
55 t/m 64 jaar	19,5%	22,3%	1,143
65 jaar en ouder	1,5%	2,0%	1,312

Tabel B.7 *Weging mbo-studenten naar niveau*

mbo-studenten	respons	populatie	Gewicht
Entree / Basisberoepsopleiding (Niveau 2)	8,4%	24,2%	2,887
Niveau 3 / Niveau 4	91,6%	75,8%	0,827

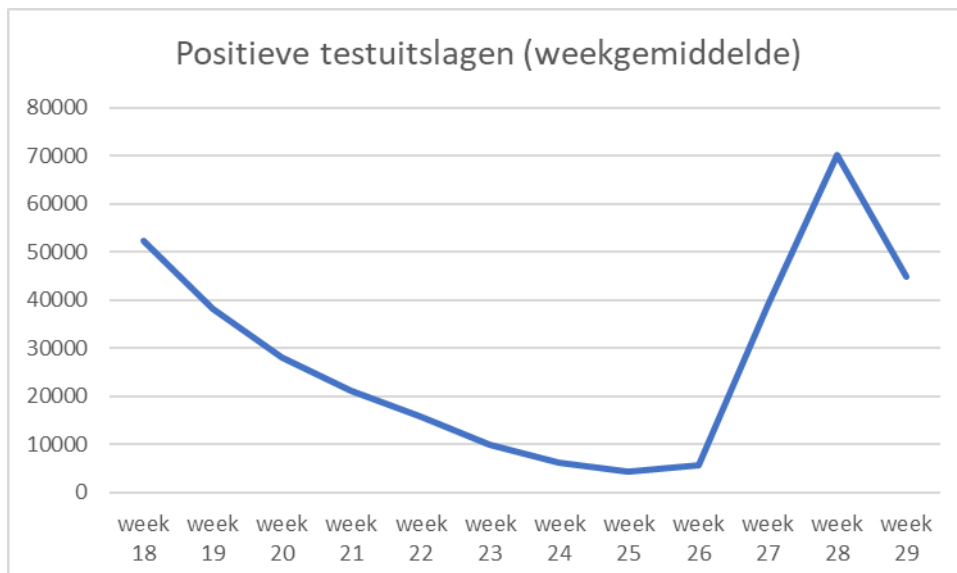
Hoger onderwijs

Tabel B.8 *Weging ho-studenten naar onderwijstype*

HO-studenten	respons	populatie	Gewicht
hbo	75,9%	59,8%	0,787
wo	24,1%	40,2%	1,670

Bijlage 2 Positieve geteste mensen

In onderstaande grafiek is het wekelijks positief geteste mensen in Nederland weergegeven.

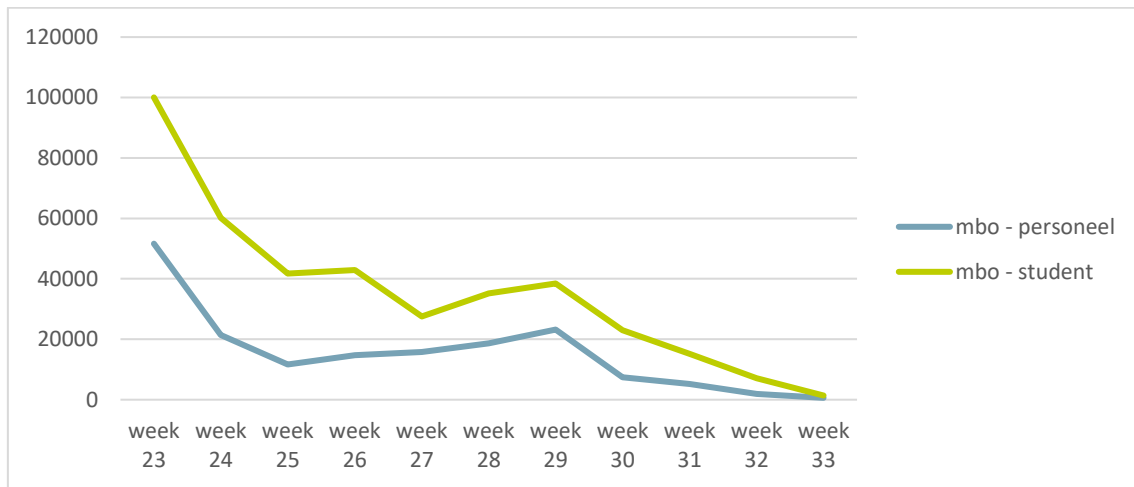
Data: RIVM (<https://coronadashboard.rijksoverheid.nl/landelijk/positief-geteste-mensen>), bewerking Oberon.

Bijlage 3 Aantal bestelde zelftesten via SURF

Bestelde zelftesten in het middelbaar beroepsonderwijs

In onderstaande grafiek is te zien dat er een piek was op het moment dat de zelftesten voor het middelbaar beroepsonderwijs beschikbaar kwamen in week 23, en dat er daarna minder zelftesten werden besteld. Dit werd gevolgd door een lichte stijging vanaf week 27. Dit zou te maken kunnen hebben met de stijgende besmettingen in die periode. Een alternatieve verklaring is dat mensen een tweede bestelling deden omdat tegen die tijd de eerste zelftesten gebruikt waren.

Grafiek B.1 Aantal bestelde zelftesten in het mbo

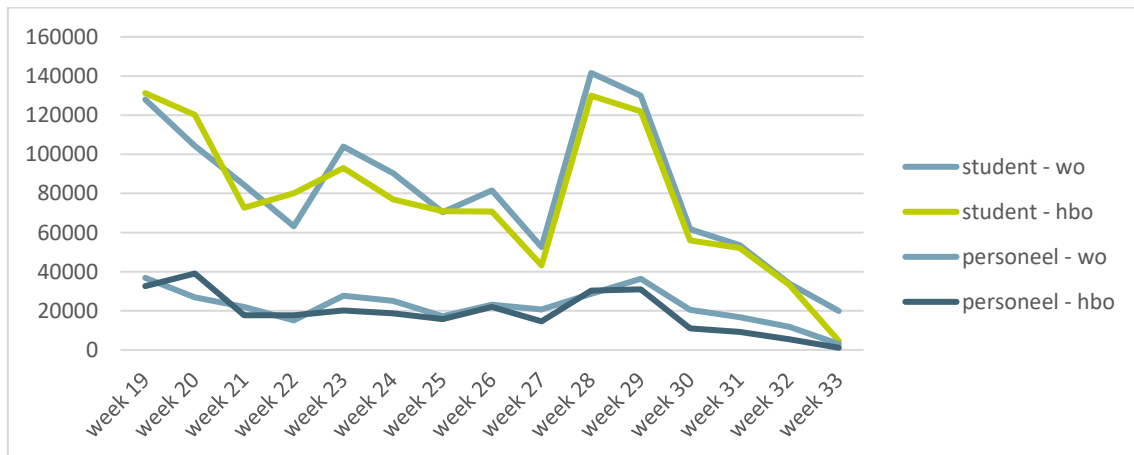

Bron: Distributieaantallen SURF

Bestelde zelftesten in het hoger onderwijs

In onderstaande grafiek is te zien dat er veel zelftesten werden besteld op het moment dat deze voor het hoger onderwijs beschikbaar kwamen in week 19. Daarna namen de bestellingen geleidelijk af, alvorens er met name onder studenten een duidelijk zichtbare tweede piek is rond week 28. Dit zou verklaard kunnen worden door de stijgende besmettingscijfers in die periode, met name onder jongeren. Het patroon is vergelijkbaar in het hbo vergeleken met het wo.

Grafiek B.2 Aantal bestelde zelftesten in het hoger onderwijs

Bron: Distributieaantallen SURF

Bijlage 4 Uitkomsten Flitspanel

De deelnemers aan het Flitspanel is in week 23 een korte vragenlijst voorgelegd. Daardoor konden we reeds in de derde week van juni OCW een aantal eerste resultaten presenteren over zelftestbereidheid, redenen om wel/niet te testen, oordeel over de informatievoorziening, e.d. De informatie uit de vragenlijsten die we zelf aan de kinderopvang- en onderwijsinstellingen hadden gestuurd kwam namelijk pas later beschikbaar.

We geven hieronder de belangrijkste van de vragen uit het Flitspanel weer zoals we die ook eerder aan OCW hebben verstrekt. Daarbij geldt een belangrijke nuance. Uit nadere analyses is gebleken dat de deelnemers aan het Flitspanel geen goede afspiegeling zijn van de populatie qua leeftijd. Er zitten verhoudingsgewijs (veel) te veel oudere personeelsleden in het Flitspanel en te weinig jongere personeelsleden. Dat levert voor het onderhavige onderzoek met name rondom de testbereidheid (en redenen daarvoor) waarschijnlijk een serieuze vertekening op. Omdat uit de rest van het onderzoek is gebleken dat testbereidheid van met name oudere personeelsleden lager is (gerelateerd aan de verschillen in vaccinatiegraad tussen leeftijdsgroepen ten tijde van afname van de vragen) geeft het Flitspanel in ieder geval een onderschatting van de testbereidheid. De cijfers die we zelf hebben verzameld en die ook in het rapport zijn gepresenteerd, zijn daarmee een betere afspiegeling van de feitelijke situatie.

Flitspanel: *Sinds enige tijd zijn er zelftesten beschikbaar voor het onderwijs. Heeft u gebruik gemaakt van deze zelftesten? (n=1698)*

	po (incl. sbo en so)	vo (incl. vso en pro)	mbo	hbo	wo
Ja, meer dan twee keer per week	1%	1%	0%	1%	0%
Ja, twee keer per week	11%	21%	3%	4%	3%
Ja, één keer per week	13%	15%	6%	17%	12%
Ja, maar alleen bij klachten	12%	11%	3%	7%	5%
Ja, maar alleen bij een besmetting in mijn omgeving (werk of privé)	6%	4%	3%	0%	2%
Ja, maar alleen bij een besmetting in mijn omgeving (werk of privé) plus klachten	2%	3%	1%	1%	1%
Nee	55%	45%	84%	69%	78%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Flitspanel: *Waarom maakt u gebruik van de zelftesten? (n=384, gebruikers zelftesten één keer per week of vaker)*

	po (incl. sbo en so)	vo (incl. vso en pro)	mbo	hbo	wo
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van mijn collega's doordat ze weten dat ik niet besmet ben met het coronavirus	66%	54%	57%	68%	67%
Hierdoor kunnen we als school/onderwijsinstelling besmettingen snel signaleren en een grote uitbraak voorkomen	57%	61%	37%	48%	60%
Het vergroot mijn eigen veiligheidsgevoel wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus	53%	52%	57%	40%	48%
Hierdoor kan ik een bijdrage leveren aan de continuïteit van het onderwijs	49%	43%	33%	51%	40%
Ik wil bijdragen aan het veiligheidsgevoel van leerlingen/studenten doordat ze weten dat het personeel niet besmet is met het coronavirus	34%	41%	37%	63%	46%
Ik voel me minder beperkt in mijn gedrag wanneer ik weet dat ik niet besmet ben met het coronavirus	14%	15%	37%	19%	15%
Omdat bijna al mijn collega's zich laten testen, doe ik dat ook	3%	3%	0%	4%	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Flitspanel: *Waarom gebruikt u de zelftesten uitsluitend bij klachten en/of een besmetting in uw omgeving (werk of privé)? (n=211)*

	po (incl. sbo en so)	vo (incl. vso en pro)	mbo	hbo	wo
Vaker testen vind ik in mijn geval niet nodig	42%	41%	50%	48%	71%
Vaker testen heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn leerlingen/studenten laag is	3%	24%	5%	21%	4%
Vaker testen kost te veel tijd/vind ik te veel gedoe	10%	5%	5%	10%	4%
Vaker testen heeft geen zin als de testbereidheid van mijn collega's laag is	3%	3%	5%	14%	4%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Flitspanel: *Waarom gebruikt u de zelftesten niet? (n=1103)*

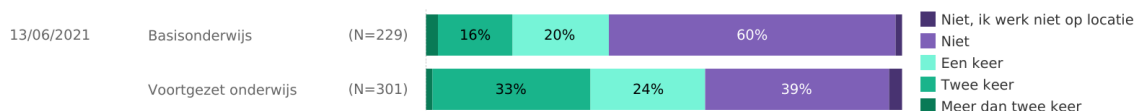
	po (incl. sbo en so)	vo (incl. vso en pro)	mbo	hbo	wo
Ik vind zelftesten in mijn geval niet nodig	30%	28%	18%	25%	27%
Ik heb de testen nog niet ontvangen	6%	8%	35%	13%	15%
Ik ben niet overtuigd van het nut van zelftesten	24%	20%	8%	13%	10%
Ik twijfel aan de betrouwbaarheid van zelftesten	14%	15%	7%	10%	8%
Het heeft geen zin als de testbereidheid bij mijn leerlingen/studenten laag is	6%	18%	9%	6%	3%
Het kost te veel tijd/ik vind het te veel gedoe	7%	7%	4%	4%	2%
Het heeft geen zin als de testbereidheid van mijn collega's laag is	4%	7%	5%	3%	1%
Ik vind de maatregelen rondom corona in meer algemene zin overdreven	2%	3%	2%	4%	4%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Bijlage 5 Uitkomsten TeacherTapp

De deelnemers aan TeacherTapp hebben in week 24 enkele vragen over zelftesten gekregen. Ook deze gegevens waren bedoeld om OCW in juni reeds een aantal eerste resultaten presenteren over zelftestbereidheid. De aantallen personeelsleden uit po en uit vo zijn van voldoende omvang om ook echt resultaten over op te nemen (in so en mbo zijn er te weinig (personeelsleden). Om te vergelijken zijn enkele weken later (week 27) de vragen nog een keer gesteld. We zien dat in het voortgezet onderwijs het aandeel personeelsleden dat zichzelf test teruglopen. Mogelijk houdt dat verband met de aanloop richting zomervakanties (in het voorgezet onderwijs worden in de regel in de laatste twee weken voor de zomervakantie nog maar weinig lessen gegeven vanwege rapportvergaderingen e.d.)

TeacherTapp: Zelftestafname (peiling 13 juni)

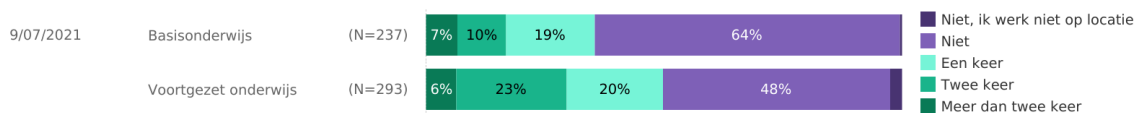
Hoe vaak heb je de afgelopen week een Corona-zelftest gedaan?

Teacher Tapp NL - vraag beantwoord door 563 leraren op 13/06/2021

TeacherTapp: Zelftestafname (peiling 9 juli)

Hoe vaak heb je de afgelopen week een Corona-zelftest gedaan?

Teacher Tapp NL - vraag beantwoord door 555 leraren op 9/07/2021

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht
t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80
info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, 15 september 2021

In opdracht van ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap